دەزگای رۆشنبیری وبلاوکردنەوەی کوردی
بەڕێوەبەری گشتی
سەرنووسەر
اسماعیل رسول

شەقامی الجمهوریە
مەیدانی الخلانی
ت ٥/٨٨٧٥٧٩٥ خەت
سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

هاوکاری

رۆژنامەیەکی
هەفتانەیە
١٠ لاپەرە
٢٥ فلسە

ئەو هەنگاوانەی هێزی چەکدار لە سەر ڕێگای پەرەسەندنو پێشکەوتندا هاوێشتوونی بوونەتە مایەی شانازی کردنو بڕوا بوون بە ئێستاو پاشەرۆژ .

سەرۆکی فەرمانده
صدام حسین

● دووشەممە ١٤ی کانونی دووەم ١٩٨٠ ژمارە ٥٠٨ ● التضامن ● الاثنین ١٤ کانون الثانی ١٩٨٠ العدد ٥٠٩ ●

سەرۆکی فەرمانده:

ئێمە خاوەن باوەڕێکی نەتەوەیی وسۆشیالیستین

کە لە گیانی پەیامە ئاسمانیەکانەوە هەڵقولاوە

سەرۆکی فەرمانده چەپکی گوڵی بۆ رۆژنامەی « هاوکاری » ناردووە

بەڕێز سەرۆك صدام حسین ، بەبۆنەی تێپەربوونی دە ساڵ بەسەر دەرچوونی رۆژنامەی « هاوکاری »دا چەپکی گوڵی بەدیاری پێشکەش بەبنەماڵەی رۆژنامەی هاوکاری کردووە .

گاندی دوای پێك هێنانی حکومەتەکەی هەوڵ دەدات بۆ کەم کردنەوەی هەژاری و بۆ چەسپاندنی یاساو رژێم لە هیندستاندا

خاتوو ئەندیرە غاندی پێشەوای پارتی کۆنگرەی هندستانی کە بە زوربەی دەنگ لە هەڵبژاردنی ئەم دوایەی هندستاندا دەرچووە ئەوەی راگەیاندووە کە ولاتەکەی بە توندی ناڕەزایی خۆی دەردەبڕێت بەرامبەر دەست تێوەردانی کاروباری ناوخۆی هەر دەوڵەتێك .

خاتوو ئەندیرە غاندی لە گفتوگۆیەکی تەلەفونیدا کە رۆژنامەی « بوربا » ی یەکسلافیای رۆژی هەینی رابوردوو لە گەلی کردبوو وتوویەتی .. دوای پێك هێنانی حکومەتەکەی هەوڵدەدات بۆ کەم کردنەوەی هەژاری لە هندستانداو تێدەکۆشێت بۆ جێبەجێ کردنی بەندەکانی یاساو چەسپاندنی رژێم .

وە دەرباری بزوتنەوەی بێلایەنی خاتوو ئەندیرا ئەوەی دووپات کردۆتەوە کە بزووتنەوەکە ئێستاکە زۆر بە هێزترە لە چاو جارانیدا .

وەك زانراوە خاتوو ئەندیرا غاندی ئەمڕۆکە وەك سەرەکێکی نوێی حکومەتی هندستان سوێندی دەستووری دەخوات .. ئەوەی شایانی باسە سەرۆکی هندستان نیلا سانجیفا ریدی رۆژی پێنج شەممەی رابوردوو پەرەسمی رووی لە خاتوو ئەندیرا غاندی نابوو بۆ ئەوەی حکومەتی نوێ هندستان پێك بهێنێ . وەك دەرکەوتووە پارتەکەی ئەندیرا غاندی لە هەڵبژاردنی گشتی ی هندستاندا کە لە رۆژی ٣ ـ ٦ ی ئەم مانگەدا کرابوو سەرکەوتنێکی ئێجگار گەورەی وەدەست هێناوەو لەر « ٥٢٤ » کورسی یەی پەرلەمانی هندستانی ٣٥١١ کورسی بۆخۆی وەرگرتووە . وە لە لایەکی ترەوە لە هەندی لە ولایەتەکانی تری ئەو ولاتەدا هەڵبژاردن دوا خراوە ئەویش بە هۆی کوژرانی هەندێ لەوانەی کە لە هەڵبژاردندا بەربەرەکانی یەك دەکەن . ئەوی شایانی باسە پارتی کۆنگرەی هندستانی پێویستی بە «١١» کورسی هەیە بۆ ئەوەی لە سێ بەش دوو بەشی بە دەنگەکان بۆ خۆی بەرێت کە ئەمە ڕێگای دەدات کە بە تەنیا حکومەتی هندی پێك بهێنێ بەبێ ئەوەی ئەوەی پێویستی بەوە بێت لە گەل پارتەکانی تردا ڕێك بکەوێت .

شەر لە نێوانی هێزەکانی ئەفغانستانی و سۆفیاتدا

هەندێ سەرچاوەی دپلۆماسی لە کابل باسی ئەوەیان کردووە کە یەکێتی ی سۆڤیات چەكو هێزی زیاتری بۆ ئەفغانستان ناردووە لە کاتێکدا هێزی موعاریز لە ئەفغانستاندا ئەوەی راگەیاندووە کە ڕێگایەکی سەرەکی لەو ڕێگایانەمە داخستووە کە سنووری سۆڤیات دەبەستێت بە کابل پایتەختی ئەفغانستانەوە . . ئەم سەرچاوانە ئەوەیان راگەیاندووە کە ڕێگای «سالانك» لە دوای شەڕێك داخراوە کە لە نزیك « فەندەهارەوە » لە نێوان هێزە ئەفغانی یە موعاریزەکانو هێزەکانی سۆڤیاتدا کراوە ئەوەی شایانی باسە قاندەهار دەوروبەری ١٥٠ کیلومەتر لە کابلی پایتەختەوە دوورە .

ئەو سەرچاوانە هەروەها وتوویانە سۆڤیاتێکان دوو فیرقەی تر سەربازیان خستۆتە ئەفغانستانەوە بەم دوو فیرقەیەوە ژمارەی سەربازە سۆڤیاتێکان بۆتە حەوت فیرقە . ئەو هەوالانەی لە شاری شامانەوە بە شاری ئیسلام ئابادی پاکستانی گەیشتووە ئەوە دەگەیەنن کە شەڕێك لە نێوان هێزەکانی ئەفغانستانو سۆڤیاتدا بەرپابووە کە لە هەردوو لا زیانێکی زۆر کەوتووە هەروەها وتوویەتی . . ئەم شەڕە بۆیە بەرپابووە چونکە بەشێك لە سەربازەکانی ئۆردوگای شاری قەندەهار یاخی بوونو چوونەتە پاڵ هێزە موعاریزەکانەوە

بەیاننامەیەکی رۆژنامەگەری دەربارەی سەردانەکەی وەزیری دەرەوە بۆ ڕۆمانیا

رۆژی چوارشەممەی رابوردوو بەیاننامەیەکی رۆژنامەگەری دەرچوو دەربارەی سەردانەکەی دکتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوە بۆ کۆماری ڕۆمانیای سۆشیالیستی کە رۆژی پێنج شەممەی رابوردوو کۆتایی هاتووە .

بەیاننامەکە ئەوەی روون کردۆتەوە کە گفتوگۆی رەسمی لە نێوان وەزیری دەرەوەی هەردوو ولاتدا لەدۆخێکی دۆستانەو بەگیانێکی پڕ ڕێزو برایانە وە کراوە دەربارەی ئەو مەسەلە جیهانیانەی هەردوو ولات بایەخیان پێداوە .

ئەمەش تەواوی ئەو بەیاننامەیەیە ..

لەسەر داخوازیی و بانگێشتنی بەڕێز ستیفان ئەندریە وەزیری دەرەوەی کۆماری ڕۆمانیای سۆشیالیستی، دکتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوەی کۆماری عیراق لەنێوان ٦ ـ ٩ مانگی کانوونی دووهەمی ساڵی ١٩٨٠ دا بەسەردانێکی رەسمی چووە بۆ ڕۆمانیا .

لەماوەی ئەو سەردانەدا بەڕێز نیکولای شاوشیسکۆی سەرەك کۆماری ڕۆمانیای سۆشیالیستی پێوازی دکتۆر سعدون حمادی کردووە ، بەم بۆنەیەوە بیرو ڕاو باری سەرنجی خۆیانیان دەربارەی پەیوەندی دووقۆلی هەر دووولاتو هەندێ مەسەلەی جیهانی ئاڵو گۆڕ کردووە . .

وە گفتوگۆی رەسمی لە نێوان هەردوو وەزیری دەرەوەدا لە دۆخێکی برایانە بەگیانێکی دۆستانەوو ڕێزگرتنەوە کراوە کەبریتی بوو لەباس کردنی دۆخی ئێستای پەیوەندی دۆستایەتی نێوان هەر دووولات و هەندێك لەو مەسەلە جیهانیانەی هەردوو ولات بایەخیان پێداوە .

بەم بۆنەیەوە دکتۆر سعدون حمادی سوپاسی بەڕێز سنیڤان ئەندریەی کردووە و بانگێشتنی هاتنە بەغدای کردووە و ئەویش بانگێشتنەکەی قبول کردووەو کاتی بەجێ گەیاندنی ئەو بانگێشتنە لەمەودوا دیاری دەکرێت .

کوشتنی ٦٣ کەس لەوانەی دەستدرێژیان کردبووە سەر « کەعبە »

وەزارەتی ناوخۆی سعودیە هەوالی ئەوەی ڕاگەیاندووە کە سەرلەبەیانی رۆژی چوارشەممەی رابوردوو حوکمی بە کوشتنی « ٦٣ » کەس لەوانەی لە مانگی تشرینی دووهەمی رابوردوودا دەستوورێژیان کردبووە سەر کەعبە جێبەجێ کراوە ، لەو بەیاننامەیەدا کە وەزارەتی ناوخۆی سعودیە بلاوی کردۆتەوە ئەوە دەرخراوە کە بەجێ گەیاندنی سەبرینی ئەو کەسانە لە چەند شارێکی سعودیەدا کراوە ، بەیاننامەکە باسی ئەوەشی کردووە کە ئەو ئافرەتانەی یارمەتی چەکدارە دەستدرێژ کەرەکانیان دابوو یەکی دوو ساڵ حکومی بەندیان بەسەردا دراوەو منداڵەکانیش دەخرێنە (ئیسلاحیەوە) .

میرنایف کوڕی عبدالعزیز وەزیری ناوخۆی سعودیە ئەوەی ڕاگەیاندووە کە پاك کردنەوەی کەعبە لەو چەکدارە دەستدرێژکەرانە بووە مایەی کوژرانی « ١٢٧ » کەس کە « ١٢ » یان ئەفسەر بوونو « ٤٥١ » کەسیش لەسەربازو پۆلیس بریندار کرابوون . وەلە « ڕیاز » ئەوەی راگەیاندووە کە کۆمەلە چەکدارەکەش « ١٧٩ » کەسیان لێ کوژرا لەوانە « ٦٢ » کەسیان رۆژی چوارشەممەی رابوردوو

بروانە ل : ٩

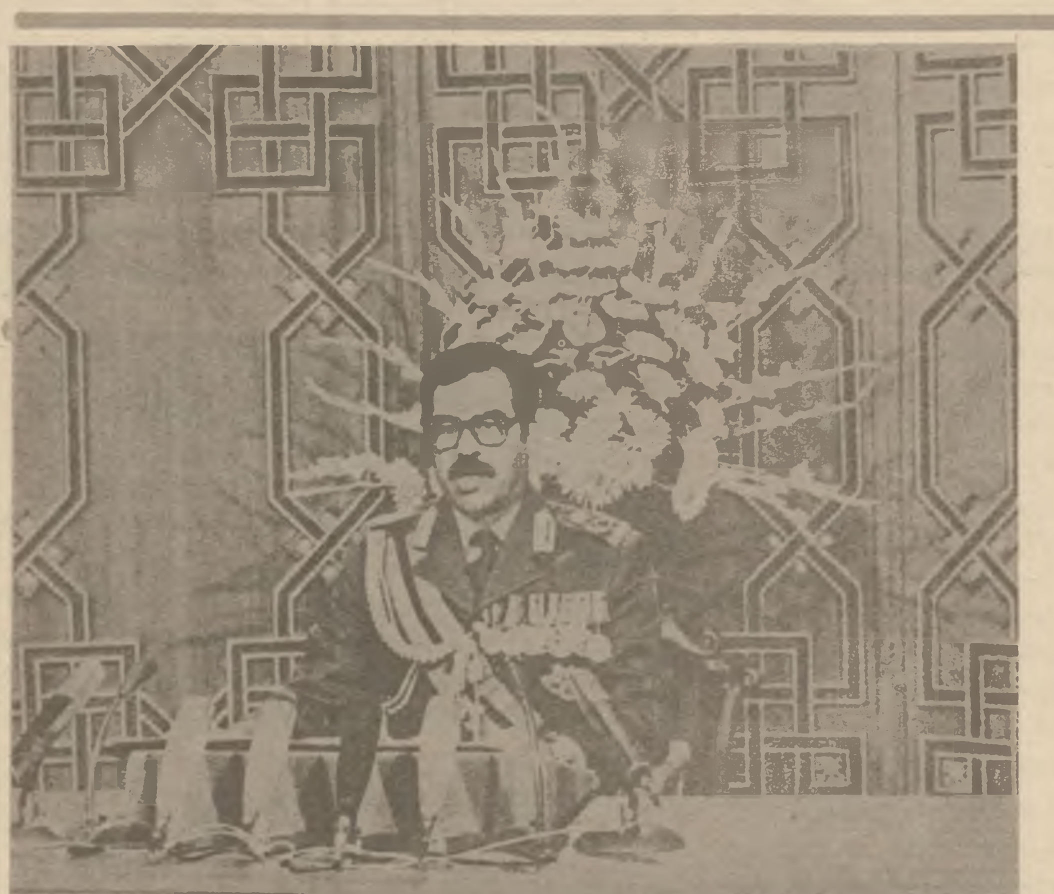

● دەست خستنە ناوکاروباری ناوخۆی ئەفغانستان دیاردەیەکی سامناك وڕەفتارێکی چەوتە نابێ بە هیچ جۆرێك پاکانەی بۆ بکرێ و دەبێتە مایەی ناڕەحەت کردنی ئەو گەلانەی شەیدای سەربەستی وسەربەخۆیین

● با دروشمەکەمان ئەمە بێ .. خزمەتی بیروباوەڕەکان دەکەین ئەمانەت دەپارێزیناو پاشگەزبونەوە نییەو بۆپێشەوە

سەرۆکی فەرماندە صدام حسین وتی .. سوپای عیراق لە دلی گەلدا دەژی و گەل لە دلی ئەودا دەژی چونکە هەریەکێ لەوانە یەك حالەتن و یەك مێژوونو یەك هیوانو یەك چارەنووسن ، وە ئەو یەکێکەلەو سوپا کەمانەی عەرەب کە شەرەفی بەشدار بوونی لەهەموو شەڕەکانی دژی زایونی دوژمندا بەرکەوتووە .

بەڕێز سەرۆك لەو وتارە نەتەوەیی بە فراوانە دا کە ئێوارەی رۆژی یەك شەممەی ڕێکەوتی ٦ی ئەم مانگە بەبۆنەی بیرەوەریی پەنجاو نۆهەمین ساڵەی دامەزراندنی سوپای نەبەزەوە لەئێزگەکانی ڕادیۆو تەلەفزیونەوە بۆ ڕۆڵەکانی گەلو جەماوەری نەتەوەی عەرەبی دابوو .. هەروەها وتی .. پەیامەکانی ئاسمان وەلەسەرووی هەموویانەوە دینی مسولمانی پیرۆز ڕەفزی چەوت بەکار هێنانی سامانو دەسەلاتی کردووە ، وە ئەوەش شتێکی ئاسایە کە گەلانیش ڕەفزی ئەوە بکەن کاتێك ماوەی ئەوەیان بۆ هەلکەوێت کە تەعبیر لەڕای خۆیان بکەن .

کوردستانی ئێرانی ماندەگرێت

رۆژی هەینی رابوردووهەوالی ئەوە بلاو بۆتەوە کە ئەوانەی لە سەر شەڕەکەی ئەم دوایەی شاری تەوریز گیراون ژمارەیان پترە لە سەدکەس .

سەرۆکی دادگای مسولمانان لە تەوریز وتوویەتی .. ئەوانەی کە گیراون هەتاوەکو ئێستا نەدراون بە دادگا هەر وەك رۆژی لێپرسینەوەشیان دیاری نەکراوە .

رادیوی تاران ئەم هەوالانەی بلاو کردۆتەوە لەوە زیاتر باسی دۆخی شاری تەوریزی نەکردووە کە لە ژێر دەسەلاتی پۆلیسو حەیتەو سوپای ئیراندایە .

وەلە لایەکی ترەوە خەلکی شاری سنە لە کوردستانی ئیران ژمارەیەکی زۆریان لە مزگەوتی گەورەی شارەکەدا مانیان گرتووەو مزگەوتەکە بەرنادەن ، ئەم کارەیان بۆ پشتگیری کردنی ئەو کوردە جەنگاوەرانەیە کە پتر لە هەفتەیەکە بارەگای پارێزگاری کوردستانیان گرتووەو بەری نادەن ئەم مانگرتوانە داوای ئەوە دەکەن کە یاساوڵەکانی خومەینی لە شاری سنەو شارەکانی تری کوردستان بچنە دەرەوە . هەر لە بەر ئەم داخوازیەو بۆ ئەم مەبەستە رۆژی پێنج شەممەی رابوردوو لە زوربەی زۆری شارەکانی کوردستانی ئیراندا هاوولاتیانی کوردستان خۆ پیشاندانێکی گەورەیان کردووەو داواکاری ئەوەیان کردووە کە یاساوڵەکانی خومەینی لە شارەکانی کوردستان بچنە دەرەوە .

رۆژنامەنووسە ئەمەریکایەکان چوونە ئێرانیان قەدەغەکراوە .

بالوێز خانەی ئیران لە واشنتۆن رۆژی هەینی رابوردوو ئەوەی دووپات کردۆتەوە کە فیزە نادات بەو رۆژنامە نووسە ئەمەریکایانەی دەیانەوێت بچنە ئیران .. راوێژ پێکراوی رۆژنامەگەری ئیران وتوویەتی .. بۆ هەفتەیەك دەچێت کە بالوێزخانەی ئیران تەنیا فیزەیەکیشی نەداوەو لەوبارەیەوە چاوەڕوانی فەرمانی حکومەتی ئیرانە .. راوێژپێکراوی رۆژنامەگەری ئیران ئەوەی روون نەکردۆتەوە کە ئەگەر رۆژنامەنووسە بێگانەکانی تر لە ئیران دوور بخرێنەوە یانا .. وەك رۆژنامەی واشنتون پوستی ئەمەریکایی لە ژمارەی رۆژی هەینیدا نووسیبووی .

داخوازی

صادق قطب زادە وەزیری دەرەوەی رژێمی ئێران بەشێوەیەکی رەسمی داوای لە حکومەتی بەنەماکردووە کە شاو هەموو ئەو دیکومەنتانەی لەگەلیدایە بداتەوە بەئیران .

رادیوی ئیران کە ئەم هەوالەی بلاوکردۆتەوەونوویەتی داخوازێکە لەسەر بنچینەی یاسای پەنەمایا کە ساڵی ١٩٦٣ دەرچووە .

عەرەفات سەر لە ئیران دەدات

لە ماوەی چەند رۆژی داهاتوودا بەڕێز یاسرعەرەفات سەرۆکی لیژنەی راپەراندنی ڕێکخراوی رزگاریی فەلەستین بە سەردانێکی رەسمی دەچێت بۆ ئیران .

گۆڤاری الیمامەی سعودی لەم بارەیەوە وتوویەتی ئەو گفتوگۆیانەی بەڕێز عەرەفات لە ئیران دەیکات لای هەردوو لابایەخدارە .

کۆنگرەی لە پڕی ولاتە مسوڵمانەکان

رۆژی چوارشەممەی رابوردوو لە ریاض ئەوە راگەیاندراوە کە سعودیە قایل بووە بەوەی کە لە کۆنگرە لەپڕەکەی وەزیرانی دەرەوەی ولاتانی ناوڕێکخراوی ولاتەمسوڵمانەکاندا بەشدار بێت کە پێشنیارکراوە لە ٢٦ی ئەم مانگەدا بۆ لێکۆلینەوەی دۆخی ئەفغانستان ببەسترێت.

حکومەتێکی نوێ لە سوریا

رۆژی چوارشەممەی رابوردوو ڕوو لە عبدالرؤوف قاسم پارێزکاری دیمەشق نراوە ، بۆ پێك هێنانی حکومەتێکی نوێ لە سوریا . ئەوەی شایانی باسە محمدعلی الحلبی سەرەك وەزیرانی ئێستای سوریا لە کارەکەی خۆیدا هەر بەردەوام دەبێت تا ئەو کاتەی سەرەك وەزیرانی نوێ وەزارەتەکەی خۆی پێك دەهێنیت .

گفتوگۆی کردنەوەی بالۆیزخانە لە نێوان میسرو دوژمندا

لە کۆتایی هەفتەی رابوردوودا لە ئەسوان کۆبوونەوەیەك کراوە لە نێوان سعد مرتضی بالوێزی ڕژێمی میسر لای دوژمنو ئەلیاهوی کوڕی یەسار بالۆیزی دوژمن لە لای ڕژێمی میسر گفتوگۆی ئەو کۆبوونەوەیە سەبارەت ئەو مەسەلانە بووە کە پەیوەندیان هەیە بە کردنەوەی بالۆیزخانە بۆ هەر لایەنێك لە تەل ئەبیبو قاهیرە لە ماوەی مانگی شوباتی ئایندەدا .

وەلەلایەکی ترەوە ڕۆژنامەی « الاهرام »ی قاهیرە هەوالی ئەوەی بلاوکردۆتەوە کە بڕیاری ئەوە دراوە لە ڕۆژی سێ شەممەی ئایندەوە لە شاری قاهیرەو شارە گەورەکانی تری میسر ڕۆژنامەکانی دوژمن بفرۆشرێت .

Institut Kurde de Paris

داناني بەردی بناغەی خەستەخانەیەکی گشتی لە هەولێر

هەولێر : ئا.د.ع :

هەفتەی رابوردوو دکتۆر محمد زیور شریف ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی کاروباری کۆمەلایەتی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەردی بناغەی پرۆژەی خەستەخانەیەکی گشتی لەهەولێر دانا کە دە ملیۆن دیناری تێدەچێ .

بەم بۆنەیەوە لەشوێنی پرۆژەکە ئاهەنگێکی تایبەتی سازکرا کە ژمارەیەك لە بەڕێزان ئەمینداره گشتی- یەکانی بەڕێوەبردنەکانی ئۆتۆنۆمیو سەرۆکی تەندروستی پارێزگاکرو پزیشکەکان ئامادەببوون .

پرۆژەکە لەماوەی (۲٦) مانگدا تەواو دەبێ ... لەخەستەخانەکە چوار سەد قەرەوێلە ئەبێو بیناکەشی ۳۵ هەزارو سێ سەد مەتری چوار گۆشەیە و لەسێ بەشی سەرەکی پێك دێتو بەشی‌یەکەمی لە دە نهۆمو دووەم چوار نهۆمو سێیەم لە سێ نهۆم پێك هاتوونو دوو هۆلی عەمەلیاتی گەورەو هۆلێکی موحازەرەو موختەبەرو بەشی خزمەت گوزاریو کتێبخانەی تێدا دەبێ .

خەلات کردنی چەند ئەفسەرێکی پۆلیس لەناوچەی ئۆتۆنۆمیدا

بەبۆنەی ئاهەنگ گێرانی ولات بەیادی جەژنەکانی هێزەکانی پۆلیسەوە ، ئەوهێزەی چاوی شەونخونی کێشە بۆ پاراستنی ئاشتیو ئاسایشی هاوولاتی‌یان ، بەڕێز محمد امین محمد احمد ئەمینداری گشتی بەڕێوەبردنی کاروباری ناوخۆی ناوچەی ئۆتۆنۆمی لەهەولێر چەند ئەفسەرێکی لەپارێزگای هەولێرو سلێمانیو دهۆك خەلاتکردو خەلاتەکان بریتی بوون لەچەند دیاری‌یەك .

ئاهەنگی دەساڵەی لە دایك بوونی هاوکاری

شەوی ۱۲-۱-۱۹۸۰ ، بە سەرپەرشتی بەڕێز وەزیری راگەیاندن ، بنەماڵەی « هاوکاری » لە یانەی صلاح الدين لە بەغدا ئاهەنگێکی گەورەیان گێڕا ، کە ژماری‌یەك لە وەزیرە بەڕێزەکانو کاربەدەستانی دامو دەزگاکانی ڕاگەیاندنی ولات ئامادەبوونو سەرەڕای ژمارەیەکی زۆری نووسەرو رۆشنبیرانی کورد کە لە پارێزگاکانی کوردستان بانگ کرابوون .

دوای کردنەوەی ئاهەنگەکە لە جیانی بەڕێز وەزیری رۆشنبیریو ڕاگەیاندن مامۆستا اسماعیل رسول بەڕیوەبەری گشتیو سەرنووسەری « هاوکاری » سەرپەرشتی دەکرد وتارێك خوێندرایەوە ئەمەش دەقی وتارەکەیە :

میوانە ئازیزەکان خوشکان ، برایان

شادمانم بەم بۆنەیەوە ، بەخێر هاتنی هەمووتان بکەم، لەم ئاهەنگە خنجیلانەیە کە بە بۆنەی بیرەوەری رابوردنی دە ساڵ بەسەر دەرچوونی رۆژنامەی « هاوکاری »یەوە ساز دەکرێو دیسان شادمانم سلاوی بەڕێز وەزیری رۆشنبیریو ڕاگەیاندنتان پێ بگەیەنم، بۆنەیەکی بەختیارو دلخوشکەرە ، لەگەل هەموو برایانو ئەدیبو رۆشنبیرو نووسەرانی کوردو لێپرسراوانو دۆستاندا تێکرا پێك بگەیەنو بە بۆنەی لە دایكبوونی ئەم رۆژنامەیەوە کە بەشداری‌یەکی بالای لە بلاوکردنەوەی رۆشنبیری نیشتمانی ئامانجدارو ناوەڕۆکی نوێ خوازی لە ماوەی بەشداربوونی تێکڕایی نووسەرو ئەدیبو رۆشنبیرانی کوردەوە بینیوە ، بەڕاستی « هاوکاری » دیاروەیەکی دیارو پرشنگدار بوو لە مێژووی رۆژنامەنووسی کوردیدا چونکە ، توانی کاروانی رووناکی بە چالاکانەو بەبێ بچڕان ببڕێ ، لە کاتێکدا کە لە سایەی شۆڕشی ۱۷ - ۳۰ تەموزی پیرۆزدا بە سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست ، وشەی کوردی ماوەیەکی بەرفراوانی لەسەر لاپەڕەی رۆژنامەو گۆڤارەکاندا بۆ کرایەوەو ماوەی گەرمو گوڕولەباری بۆ گەشەپێدانو ژیانەوەی رۆشنبیریو هونەریو ئەدەبی بۆ هاتەکایەوە کە ئەلقەیەکە لە زنجیرە ئەلقەیەکی بەیەکەوە بەستراوی شۆڕشو دەستکەوتەکانی شورش لە پێناوی هێنانەدی مافە بەتەوەیی‌یەکانی گەلی کوردماندا تاکو ئەم مافانە بە هەموو شێوەو رادەکانیانەوە بەکاربهێنێ . ئیتر هەر لە بەیاننامەی ئاداری ساڵی ۱۹۷۰و بلاوکردنەوەی یاسای ئوتونومی ناوچەی کوردستان، دامەزراندنی هەردوو ئەنجومەنی یاسادانانو تەنفیذیو پێکهێنانی دامودەزگاکانی ئوتونومیو دایەرە جۆربەجۆرەکانی بەڕێوەبەرێتیو جێ‌بەجێ کردنی پرۆژە مەزنەکانی پەرەپێدان لە ناوچەکەداو لە چوارچێوەی بەرنامەی وەبەرهێنانی پلانی پێنج ساڵەی یەکەم ، جێبەجێ کردنی سەرکەوتووانەی هەلمەتی نیشتمانی بۆ بەزۆر نەهێشتنی نەخوێندەوار، هەروەها چاودێری کردنی رۆشنبیریی کوردیو دەسەلاتدان بەو دامودەزگا جۆربەجۆرانەی شۆڕش دایمەزراندوون بۆ راپەڕاندنی ئەرکەکانی رۆشنبیریو پەروەردەکردن .. ئەمانە گشتی بەلگەیەکی گەشی راستی‌ی قسەکەمانن .

رۆژنامەی هاوکاریش سەرکەوتووانە توانیویە وێنەی دەستکەوتە مەزنەکانی مەیدانەکانی سیاسیو ئابووریو کۆمەلایەتی بخاتە روو کە شۆڕش پێشکەشی جەماوەرانی گەلی عیراق بەگشتیو گەلی کوردمان بەتایبەتی کردوە . شانبەشانی ئەمەش توانیویەتی رووی گەشو رووناکی رۆشنبیریو ئەدەبی کوردی بنوێنێت . ئاواتی ئێمە هەمیشە ئەوەبووە کە پەیوەندی‌یەکی توندو تۆلمان بەجەماوەرانی نووسەرانو ئەدیبانو رۆشنبیرانەوە هەبێت ، کە هەر ئەوان کانیو سەرچاوەی ووشك نەکردووی پاراوکردنی رۆنامەگەریی ئێمەو لەوانە هاوکاری ، ئەوان بە هۆی تیشکی بیری رۆشنبیانو بەهرەی رۆشنبیریو مایەی بیرو تەجرەبەی ئەدەبیو هونەریان رۆژنامەکە دەگەشێننەوە ، هەمیشە بایەخمان داوەو بە خەمی ئەوە بووین کە لە نێوان ئێمەو هەموو برا رۆشنبیرو ئەدیبەکانماندا باوەڕو هاریکاری لە گۆڕێدا بێتو لە هەموو بۆنەیەکدا پێمان گووون کەوا لاپەڕەی رۆژنامەوگۆڤارەکانمانو چاپکراوەکانمان بۆ هەموو قەلەمێکی خێرخواز کە وشەی خۆشەویستیو برایەتی دروست دەکاو ئاسۆی پاشە رۆژی رووناك بۆ گەلی عیراقمان بە کوردو عەرەبو هەموو کە مایەتیە براکانیەوە دەکاتەوەو چرۆی یەکگرتنی تێکۆشانو یەکێتی نیشتمانی سەخت لە نێوان رۆڵەکانی یەك گەلمانا دەچێنێ ، بۆ بەرپەچ دانەوەی هەر رووبەروو بوونێك دژبەرێمانو لە پێناوی بەشداری بەکارو چالاکدا لە بنیات نانی ئەو کۆمەلە نوێیەدا کە لە پێناویدا کار دەکەین .

لە پێناوی ئەدەبو رۆشنبیری ئامانجداراو دەوڵەمەند کردنی بەنوێو نوێخوازی ، لە ماوەی تێکەل بووندا لەگەل رۆشنبیری پەرەپێدراو تردا گەیشتن بە رادەی شارستانیەتی هاوچەرخی ئێستا .

خوشکان برایان :

لەم باری‌سەرنجەوە ، دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی بەرنامەیەکی بەرچاو فراوانی بۆ ساڵی ۱۹۸۰ داناوە رای بپەرێنێ ، کە زۆر لایەن بگرێتەوە ، لە مەیدانی رۆژنامە نووسیدا ، بایەخی هەرە گەورە بە هاوکاریو هەردوو گۆڤاری بەیانو رۆشنبیری نوێ دەدرێ بە بەرزکردنەوەی رادەی جۆرەکیان ، چا لە رووی ئەو باسو نووسراوانەوە بێ کە تیایاندا بلاو دەکرێنەوە یان لە رووی دەرهێنانی هونەریانەوە بە جۆرێ کەشانبدا لە ئەمانی رۆژنامەگەری دنیا ، یان لە رووی دیاریکردی جۆرو سیمای هەریەکی لە گۆڤارەکان بۆ بلاوکردنەوەی باسی دیاریکراو ، نیازمان وایە لاپەرەکانی (هاوکاری) زیدەتر بکەینو گوشەو لاپەرەی نوێ بۆ ئافرەتو ئەدەبی لاوانو کاروباری سیاسی نێو دەولەتانو هونەرو لێکولینەوەو شتی‌تر بکەینەوەو کاروباری پێویست بۆ چاککردنی هەلەی زمانەوانیو چاپەمەنی جێ‌بەجێ کراوە ، لەگەل تەقەللابۆ بەرزکردنەوەی رادەی هونەری لە مەیدانی رۆشنبیریدا بەهیوایین دەزگاکەمان بتوانێ زیاتر دەستی نووسەرانی کورد بگرێو ئەو بەرهەمانە بلاو بکاتەوە کە لە نووسەرو وەرگێڕەکانەوە بۆمان دێنو هیوامان زوورترین کتێبی زانستیو رۆشنبیری لە زمانی عەرەبیو زمانە بێگانەکانەوە چاپبکەین بۆ ئەوەی کتێبخانەی کوردی دەولەمەند بێ دیسان دەزگاکەمان نەخشەی داناوە لە پێناوی نواندنی چالاکی رۆشنبیری خۆیدایان بەهاریکاری لەگەل دامو دەزگا رۆشنبیری‌یەکانی تردا وەك کوڕی بەستنو وەرزو ئەلقەی لێکولینەوەی چیرۆكو شیعرو ئاهەنگ گێران بە یادی ئەو ئەدیبو شاعیرانەی کە شوێنی بە بایەخیان هەیە ، بەڕاستیش دەستمان کردوە بە خۆئامادەکردن بۆ گێرانی میهرەجانێکی رۆشنبیریو هونەری لە هەولیرو لیژنەی ئامادەکردنی بالامان داناوە کە دامو دەزگا رسمیو رۆشنبیری بەهەمە چەشنەکان بەشداری تیا دەکەنو هەموو ئەدیبەکانمان بانگکردو ، بۆ بەشداربون تیایداو هیوامان گەورەیە ئەم میهرەجانە بێتە نومایشێکی رۆشنبیریو هونەری جوان کە جوانی ئاهونگەکانی گەلەکەمان لە جەژنەکانی ئادارو نەورۆزدا رازاوەتر بکات .

خوشکان برایان :

ئێمە بەم بۆنەیەوە کە لە دلمانا بۆنەیەکی ئازیزە ، هەموو ئەدیبو نووسەرو هونەرمەندان بانگ‌دەکەین بۆ بەشداربون لەم میهرەجانەدا بەهەموو تواناکانیانەوە ، بەرهەمەکانیان ، لە چیرۆكو شیعرو لیکولینەوە پێشکەشی بە ئێمە بکەن ، تا چاکترینیان هەلبژێرینو لەو کۆڕانەدا پێشکەش‌بکرێن کە سازدەکرێن ، دیسان تیپە هونەری‌یەکان ، بانگکراون لە ئیستەوە خۆیان بۆ بەشداری راستەقینە ئامادەبکەن .

لە کۆتاییدا کاتێکی شادبەسەربەرنو لە بیرەوەری « هاوکاری »دا کە مەشخەلێکی روو ناکە لە مەیدانی رۆژنامەنووسی کوردیو عیراقداو .. هەربژین .

لە دوای وتارەکەی بەڕێز بەڕیوەبەری گشتی ، ئەوسا پاداشتو دیاری پێشکەش بە کارگێرانو نووسەرانی (هاوکاری) کراوە .. ئینجا ئاهەنگ گورانیو موسیقا دەستی‌پێ‌کرد کە ژمارەیەك لە هونەرمەندانی کورد بەشداریان تیا کردبوو .

ئەوەی شایانی باسە ، چەپکە گولی پیرۆزبایی‌و لە دایكبوونی هاوکاری لە لایەن بەڕێز طارق عزیز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو جێگری سەرۆك وەزیرانولەلایەن بەڕێز وەزیری رۆشنبیریو راگەیاندنو لطيف نصيف جاسم بەڕێز بەڕیوەبەری رۆژنامەنووسیو راگەیاندنولە بەڕێز بەڕیوەبەری گشتی راگەیاندنی ناوخۆو بەڕێز بەڕیوەبەری گشتی سینەماو شانۆو سەرنووسەری رۆژنامەی جمهوریو بەڕێز امل الشرقی بەڕیوەبەری گشتی‌ی رۆشنبیری مندالانو سعد قاسم حمودی سەرۆکی ئەنجومەنی ئیدارەو سەرنووسەری رۆژنامەی « الثورة » .

بنەمالەی رۆژنامەی عیراقەوە هاتبو سەرەڕای بروسکەی پیرۆزبایی لە کورو کومەلە رۆشنبیریو هونەری‌یەکانی ناوچەی کوردستانەوە .

بۆزانین

بەبۆنەی پیشوازی کردنی سەدەی پانزدەهەمی کۆچی‌یەوە ئەمیندارێتی گشتی ڕێکخراوی کۆنگرەی ئیسلامی گرەوێکی نێودەولەتان بۆ وێنەکێشەکانی ولاتە موسلمانەکان رێك دەخات لە پێناوی وێنەکێشانی : -

۱ - دروشمێك :

کە دەربارەی کۆچی پێغەمبەر بێت و شوێنەپیرۆزەکانی ئیسلام بەرچاوبخات لە (مکه المكرمه المدينه المنوره و القدس الشريف) .

۲ - پولی پۆستە :

کە چەند جۆرە بابی یەلبێ یادی کۆچی پێغەمبەر تۆماربکات سێ رەنگ .

۳ - وێنەکێشانی دیوێکی کاغەزێکی بانکی بەمەبەستی بەکارهێنانی بۆ چاپ‌کردنی کاغەزی‌بانکی بەبۆنەی سەدەی پانزدەهەمی کۆچی‌یەوە .

٤ - وێنەکێشانی یەك دیوی پارچەیەك دراوی مەعدەنی بەمەبەستی بەکارهێنانی بۆ چاپ‌کردنی چەندپارچەیەك پارەی مەعدەنی بەبۆنەی پێشوازی‌کردنی سەدەی پازدەهەمی کۆچی‌یەوە.

پێویستە وێنەکان بنێردرێن بۆ ئەمیندارێتی گشتی ڕێکخەری کۆنگرەی ئیسلامی لە جدده (س . پ ۱۷۸) هەریەکێك لەمانەو ئەوانەی بلەی دووەم وەردەگرن خەلاتی ۳۰۰۰ دۆلاری هەر

بروانە ل : ۹

بانگهێشتنێك

لە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی‌یەوە !

دەزگای‌رۆشنبیری بلاوکردنەوەی کوردی بەبۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوەلە شاری هەولێری مەلبەندی ئۆتۆنۆمی میهرەجانێکی رۆشنبیریو هونەریی سازدەکاتو لەمیهرەجانەکەدا چالاکی وجم‌وجۆلی هەمەچەشنەی رۆشنبیریو هونەری پێشکەش دەکرێ وەك چەند کۆڕێك بۆ هەلبەستو چیرۆك ودیراساتو لێکۆلینەوەی جۆربەجۆر ، سەرەڕای پێشانگای کتێبو چاپەمەنی کوردیو هونەری تەشکیلی و چالاکی شانۆگەزیو گۆرانیو مۆسیقا . زوربەی دامەزراوە رۆشنبیری‌یە رەسمیو نیمچە رەسمی‌یەکان کە پەیوەندی‌یان بە رۆشنبیری کوردی‌یەوە هەیە لەم میهرەجانەدا بەشداریی دەکەن و لیژنەیەکی بەرز بۆ ئەم میهرەجانە دامەزراوە کە نوێنەرانی ئەم دامەزراوانە بەشدارن تێیدا : وەك ئەمیندارێتی گشتی رۆشنبیریو لاوانو دەستە کوردی‌یەکەی کۆڕی زانیاری عیراقیو زانکۆی سلیمانیو ئیستگەی کوردیو دامەزراوی گشتی گەشتو گوزارو یەکێتی نووسەرانی کوردو کۆمەلەی رۆشنبیری کوردی و کۆمەلەی هونەرو وێژەی کوردی ، ئیتر داوا لەهەموو ئەدیبو هونەرمەندان دەکەین کە بەوپەڕی لەخۆ بوردنەوە لەم میهرەجانەدا بەشداری بکەن و بەرهەمی هەلبەستو چیرۆكو لێکۆلینەوەیان پێشکەش بەدەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی بکەن لەماوەیەکدا کە ئەوپەڕەکەی ناوەراستی مانگی شوباتی ئایندەیە ، بەو مەرجەی کە ئەوەی ئارەزوی بەشداربوون دەکات پێشەکی ئاگادارمان بکاتو ئەو کەرەسەیەش دەست نیشان بکات کە لە میهرەجانەکەدا بەشداری پێوەئەکات .

بەڕێوەبەری گشتی
دەزگای رۆشنبیریو
بلاوکردنەوەی کوردی

پەیوەندی بۆ دروست کردنی میهرەجانی بالای رۆشنبیری و هونەری

بەڕیوەبەرایەتی گشتیی‌دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی‌نووسراوی رەسمی ئاراستەی ئەمانەتی گشتی رۆشنبیری‌ولاوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمیو زانکوی سلیمانیو بەشی‌کوردی کۆڕی زانیاریو یەکیتی نووسەرانی کوردو کۆمەلەی رۆشنبیری کوردیو دەزگای ئیستگەو تەلەفزیون‌ودامەزراوی گەشتو گوزارو کۆمەلی هونەرو وێژەی‌کوردیو تیپە هونەری‌یەکان کردووە ، بۆ ئەوەی نوێنەری‌خۆیان بۆ ئەو لیژنە بالایە دیاری بکەن کە بۆ سەرپەرشتی‌کردنو خۆئامادەکردن بۆ ئەو میهرەجانە گەورەیە دەکرێ کەدەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی سازی دەکاو بڕیارە لە شاری (هەولێر)ی مەلبەندی‌ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستاندا لە جەژنەکانی ئادارو نەورۆزدابێ .

چالاکیەکانی بەرێوەبەرایەتی ئاراستەکردنی جوتیاران لەهەولێر

بەڕیوەبەرێتی رۆشنبیر-کردنو ئاراستەکردنی جوتیاران لە پارێزگای هەولیر لەماوەی‌ساڵی پاردا (٦٦) دەورەی جوستو چالاك کردن‌وراهێنانو پیشەفێرکردنی کردۆتەوە کە هەزارو ۸٤۷ جوتیاری ژنو پیاوی سەرانسەری پارێزگاکە تێیاندابەشداربوون .

بەشدار بووانی ئەم دەورانە،کە لەچەند ناوچەیەکی پارێزگاکردا کراونەتەوەو لە۷ - ۹۰ رۆژیان خایاندوە ، دەربارەی کشتوکالو کاروباری سیاسیو رۆشنبیریو کۆمەلایەتی و تەندروستی‌موحازەرەیان بۆدراوە .

هەروەها بەرێوەبەرایەتی‌ناوبراو پار پێنج مەلبەندی ئاراستەکردنو سێ‌مەلبەندی‌مندالانی لادێی کردۆتەوە بۆپتر پێشکەش‌کردنی فرمەتی‌ئاراستە کردنیایە بۆ رۆلە لادێ نشینەکانو پەرەپێدانی پیشەسازی لادێ .

بروانە ل : ۹

رایۆرت

گەشتێکی بە سەرکردنەوەی چەند کوێستانێکی پارێزگای هەولێر

بەڕێوەبەری کەرتی گەشتو گوزاری هەولێر :

● دەمانەوێ گەشتی‌زستانە بۆ هاوینەهەوارەکان جوستو چالاکتر بێ ●

لەم رۆژانەدا نیقابەی رۆژنامەنووسان مەلبەندی گشتی - (لە بەغدا) لە چوارچێوەی بەشداربوون لە هەلمەتی هاندانی بزوتنەوەی گەشتی زستانە بەرەو کوێستانەکانی کوردستان ، گەشتێکی بەرەو هەولێرو هاوینەهەوارەکانی دەوروپشتی سازکردو لە گەشتەکەدا ۲۲ رۆژنامەنووسیو وێنەگر بەشدار بووبوونو کە نوێنەرو وێنەگرێکی دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی‌یان لە گەلدابوو .

لە چوارچێوەی گەشتەکەدا « سەری رەش » کرا بە هەوارێكو لە دوای پشودان دیدەنی بەڕێز عبدالجبار مدالله بەرێوەبەری مەکتەبی کەرتی گەشتو گوزاری هەولێر کراو ئەمیش لە درەنی‌یەکەدا بە پێی بۆچوونی خۆی تیشکی خستە سەر چەند لایەنێکی دەزگاو خانووبەرەو دامەزراوەکانی ئەو هاوینە هەوارو کوێستانانەی سەر بە کەرتەکەی ئەون ئەو بەرێوەیان دەبات .

بەڕێز عبدالجبار مدالله ، دوای ئەوەی پرسیارو پێشنیارەکانی پێشکەش کران بەم جۆرەی خوارەوە دەستی بەقسە کردن کرد :

کەرتی گەشتو گوزاری هەولێر لەم بەشانەی پێك هاتووە :

۱ - هاوینە هەواری سەری رەش .
۲ - صلاح‌الدين .
۳ - شەقلاوە .
٤ - حاجی هۆمەران .
٥ - دوکان .

ئێمە بە لامانەوە مەبەستە کە بزوتنەوەی گەشتی زستانە بۆ کوێستانەکانمان هان بدەین‌و بۆ ئەمەش نرخی کابینەو خانوەکانمان کەم کردۆتەوەو بە نرخێکی گونجاو خزمەتی گەشتکارو ئەو هاوولاتی‌یانە دەکرین کە بۆ پشودانو حەسانەوەو بە سەربردنی کاتی خۆش خۆیانو مالو مندالیان سەر لەم شوێنانە دەدەن .

هاوینەهەواری سەری رەش کە ئەمرۆ تارای سپی پۆشیوەو بەفری لێ باریوە لە ساڵی ۱۹۷۷دا دەست کرا بەکار کردن تێیداو وردە وردە فراوان کراو ئێستاکە لەم بەشانە پێك هاتووە :

۱ - خانووە پلاستیکی‌یەکان کە ۷۸ خانووی جۆراو جۆرن و بە هەموویانەوە (٤٠٠) قەرەوێلەیان تێدایە لە گەل هەموو پێداویستی‌یەکی مال.. هەر لە قاپو قاچاخەوە تا وەکو تەباخو سۆپەو قەرەوێلە .

۲ - خانووی دەلتا کە بڕیار وایە لە مەولا (سۆلاف)یان پێ بوترێ ۲٦ خانووی ئەم چەشنە لەم کوێستانە هەیەو هەر خانووە (٦) قەرەوێلەی تێدایە سەرەڕای کورسیو مێزو پێویستی‌یەکانی تری ژیانی رۆژانە .

۳ - خانووی ریکۆ کە لە مەولا (نور)ی پێ دەوترێ ژمارەیان ۳٦ خانوەو هەر یەکە شەش یاتاخی تێدایە . هاوینان بە (۱۱) دینارو زستان رۆژی بە ٥ دینارو ٥٠٠ فلس بەکرێ دەدرێ و بە قسەی بەڕێز بەرێوەبەری هاوینە هەوارەکە ئەم کرێیە لە جێگای خۆیدایە ئەگەر بێتو ئەو هەموو کەل‌وپەلانەمان لە بەر چاو بێ کە لەم خانوانەدا هەیە هەر لە سەلاجەوە تاوەکو ئێرکۆندیشن‌و کورسیو مێز حەمامو چێشتخانەو سۆبەی کارەباو زەیت وشتی‌تر ..

٤ - سەد خانو دەلتای نوێ کە لە دوو بەش پێك هاتووە .

ا - بەشێکیان حەوت قەرەوێلەیان تێدایە ..

ب - بەشی دوومیان پێنج قەرەوێلەیان تێدایە .

٥ - ئوتێلێکی گەشت کە لە ۱-٦-۱۹۸۰دا ئامادەی پێشوازی کردنی گەشتکاران دەبێ ، ملیونێك دیناری تێچوە بە سەر دۆلەکەدا دەڕوانێ چێشتخانەو نادی تێدایەو لە ۱۰۰ ژور پێك‌هاتووە هەر ژوورە دوو قەرەوێلەی تێدایە .

٦ - سەد شوقە کە هەر یەکەی چوار قەرەوێلەی تێدایەو هەموو جۆرە پێویستی‌یەکی ناو مالیان تێدایەو ئەمانەش لە دەرەوە هێنراون .

● دەربارەی چونێتی بزوتنەوەی گەشتی زستانەی ئەمسال تا چ رادەیەك خەلك سەری لە کوێستانەکان داوەو ئایا بۆ وەرزی هاوین چیتان بە دەستەوەیە بیکەن . دەربارەی ئەم پرسیارنە وتی :

ئەمسال بزوتنەوەی گەشتی زستانە بۆ کوێستانی سەری رەش بەم شێوەیە بووە : - بەکرێ گرتنی خانووەکان لە لایەن گەشتکارانەوە بە رادەی ٤٠٪

● سەیوان ●
ئامادەی کردووە
وێنە : غازی

بروانە ل : ۹

Institut kurde de Paris

چیرۆك

بەلێ دز بو !

• مصدق توفی •

ز لایێ دی یێ شەقامی دەرباس بوو ، چەند پێگاڤەکێت کێم هاڤێتن ، چاڤێت سێ گەنجا لێ بەش بوون ، هەرسێ بجارەکێ لسەر ملێ خو زڤرین ، بدەنگەکێ نیڤە بلند ڤە چەند تیرەك تێ وەرکرن ....

- سێ هەیف بسەرڤە نە چوینە رێکا کولانا گرتە ڤە ... چ زوی چاڤێت وێ ڤەبون ، ئەگەر دایکا دوو زارۆکا ژی ئەبا بلا ....

- نێ هێشتا جانکێ وی زەر نەبریە .... تە چاڤێت خو کل دان و کراسێ رەش هاڤێت ... بەلێ تە بسکێت سپی بدویڤ ڤە نە ڤەهاندن . . .

- ئەرێ برا هەوە چ ژێیە ... !؟ نەتێ و نەژێ سەرێ خو پێڤە د پێشینن... چاڤا کل دەت یان کراسێ رەش بهاڤێت ئەو ژی دلە وەکی مەهەمیا ...

سەرێ رێکا لێ ئالوزیا ، پێت وێ تێك هەلنگفتن ، شەرم و شیرزەیی لسەر رویا بدەرکەفت ، پێنگاڤێت خۆ بلەز هاڤێتن، هێشتا د هزرا تەعن و ئاخفتنێت وان سێ گەنجا دا بوو دەمێ بیستی ....

- چاف رەش .. هێژ هەر یا شیرینی .. ئافریەکێ لحەژی ڤەدە نێ ئەم ژێیت کارخانێ کێم تر نینین ...!!

بەر چاڤێت وێ تاری بوون، بێهنا وێ چك بوو ، بجارەکێ رەیێت وێ سوور وەرگەریان، جوتەکێ رۆندکا بچاڤا دا هاتە خوارێ ، بلێڤەکا عەبای رۆندکێت فو ڤەمالین و پێتر عەبایێ خو د خو ئالاند...بێ ی کو ئافری‌یەکێ ڤەدەت رێکا بەرەف کولانەکێ گورت هزارویەك هزرو بیر د مەژی دا د هاتن و د چون ، بدەها برسیارێت بێ بەرسڤ د چاڤا دا د هاتنە وخویندن ، ئێش و خەم و نالینا د دەمارێت وێ دا سەما دکر ، بەلێ بئاخینکێت درێژ هەمی خەمێت خو د ڤەرەڤاندن گەهشتە نێزیك مزگەفتەکێ و گول پس پستا دوو پیرەمێرا بوو ....

- ئەرێ بابۆ...ئەڤ مرۆڤە چەندێ بێ حورمەت بووی...

... دوو مێیێت بستێیست خو د ڤەچراندن و رۆندکێت درەو دکرنە جوك ... هەی گوری تەبم ، بۆ تە نەمیم ، بشتی تە ژینا من بۆکێیە ... !؟ نهو ژی سپێدەو ئێڤاری هەرا بکولاڤە ...

- ئەرێ سوفی ما تە چ ژێیە ..!؟ ما تە کرێتی‌یەك ژێ دیتی‌یە .. ؟ روی ردش‌یەك ژێ چێ بوویە ... حورمەتێ هەکە شول نەکەت.. نانێ زارۆکێت خو پەیدا نەکەت دێ ژ برسا مرن ... هەتا خانیکێ وان ژی بێ دەست بەسەر کری‌یە .... !!

- نە بابۆ ... نە کەس ژ برسا مری‌یە ...رسقێ وان ژی وێ بدەستێت خودێ ... بەلێ وێ د ڤێت خو بخەملینیت و چاڤا کل دەت و لنگێت خو رویس کەت ....

هەروەکی نێکێ ژ بەر درندەکی برەڤیت ، بێهنا وێ چك بوو ، چاف تەژی رۆندك بوون روێت وێ پێتر سوور وەرگەریان ... بدلەکێ تەژی گری ڤە پێنگاڤێت خو د هاڤێتن ، هێژ نێزیکی دەرگەهێ خانی نەبووی ژ نشکەکێ ڤە چەند تەعنەکێت دی بەر گوها کەفتن ...

- ئەرێ دایێ ئەڤە د کیژ زەمانی دا بویە ، ژن و حورمەت بسەرکول و لنگێت رویس ڤە ... د ناف مێرو زەلاما بکەڤیت و هەتا ئێڤاری د گەل گەنجێت ڤی سەر دەمی دا بجیتە کارخانێ ...

- بەلێ خویشکێ نێ رویێت مە هاتنە خوارێ ... نێ ژ برسا نە مری‌یە بەلێ وێ د ڤێت د گەل ڤی و ڤی دەستێت خو تێکەل کەت و کەیفێ بکەت ... نێ یا بو لێهاتی .....

بدلەکێ تەژی برین و زێمار ڤە دەرگەهێ خانی ڤەکرو هێژ نێزیکی زۆر نە بووی ، دەنگێ گریا زارۆکێ وێ د ناف لاندکێ دا هەمی تیرو چەقوکێت سەرێ رێکێ ژ بیر ڤە برن .....

لسەر لاندکێ را هاڤێت و بدنەکێ شەوتی ڤە هەر دوو روێت وی ماچی کرن ، مەمکێ خو د دەڤی راکرو کەفتە دەریایێ هزرو بیران ، ئاخفتن و رویدانێت ئەڤروکە د مەژی دا دەنگ ڤە د دا... د ڤان هزرو بیرا دا بوو دەمێ کابانی‌یا خودانێ خانی دەست بشیرو خەنجەر ڤە هاتە هنداڤ سەری ...

- ئەرێ خویشکا من ئەگەر تو نکاری کرێیا خانی بدەی چما تە ئەم گیرۆدەکرینە...!؟ بابێ شڤانی یا گوتی دوو رۆژێت دی بۆ مەکرێ نە ئینیت،بلا بو مە ڤالا کەت... نێ هەمی حەقێ دوو قودیکێت سۆراڤێ و پێلاڤەکا چەم زراڤن .....

ئافری‌یەکا نە ژ دل ڤەدا رۆندکێت خو ڤەمالین بەلێ ژنا خودانێ خانی رێیا خو گرت و پشتا خو تێکرو ژ دەرگەهی دەرباس بوو ... سەرێ خو بسەر لاندکێ دا ڤەچەماندەڤە کەفتەڤە د هزرا گوتن و چیڤانوکێت خەلکێ و گەڤیت کابانی‌یا خانی دا .....

جوتەکێ رۆندکا ژ چاڤا وەرین و بسەر رویێت زارۆکی دا هاتنە خوارێ ، بلێڤەکا لەوندی‌یێ فو ڤەمالین ... ژ نشکەکێڤە کورێ وێ یێ مەزن تر ، جلفەك بدلی ئێخست و جارەکا دی ژ جیهانا هزرو بیرا ئینانەڤە جیهانا چەقوك و گوزاتێت تیژ ... بچاڤەکێ تەژی رۆندك ڤە لسەر ملێ خو زڤری و کورکی خو تێ وەرکرو تێر ماچی کر ...

- دادێ دادێ ئەم دڤی خانی ڤە نابین .... بۆچی هەمی رۆژا شڤان د بێژیتە من بابێ تە دز بۆ لەو وەلێ کر ... یا بۆچی بابێ وی وەلێ نەکر .....؟

- چ نینە کورێ من پویتە پێ نەکە ... بابێ تە دز نەبوو ، دزی ژ تاریێ دکرن ، دزی ژ زورداریێ دکرن ... بابێ ڤە دزی بو وان دکرن هەروان ژی دەست بۆ د قوتان و ناف تێدا دا ... ژ پشت ڤە ژی چەقوکێت ژەهرکری لێ وەر دکرن ....!!

کورك بدلەکێ تەژی گری ڤە بەرەف دەرگەهی بەزی و ببەر خوڤە دگوت ... :-

- دادێ هەچیێ ڤی جارێ وەبێژیت دێ بێژمێ بابێ من دزی بۆ هەوە دکرن ... بەلێ بابێت هەوە دزی‌یا بۆکێ دکەن ....

چەند رۆندکەك و ئاخینکێت درێژ جارەکا دێ برەڤە دەریایێ لێکدانا هزرو بیران ... بەلێ دزی بۆ هەوە دکرن ... بەلێ دز بوو ... لێ هوین دزی‌یا بۆکێ دکەن ، رزقێ من و بچویکێت من یێ د دەستێ ، خودێ دا ، ئەگەر ماینە برسی دێ زوی د هەوارا مەهێن .. .. سێ هەیف نە بورین من رێکا کولانا گرت ، ب سەرکولی چۆمە ناف خەلکێ ، دەر نەکەڤم دا ژ برسا بمرین .... د ڤان ئینان و برنا دا نقرۆسکا چاڤێت وێ کز کرن ...هێدی هێدی بسەر لاندکێ دا د خەو جوو ... مەمکێ وێ ژ دەڤێ زارۆکێ ساڤا ڤەرست ...

* * *

تۆدیسیۆس ئیلیتیس :

بەشداری کردنم لە بەرەنگاری‌ی فاشیزمدا منی کردە شاعیر

• ئەبووبەکری خۆشناو •

رەگی ئەدەبی یۆنانی دەگەڕێتەوە بۆ چەندان هەزار ساڵی پێش زایین ، ئێستاش شانۆگەری و داستانەکانی یۆنانی کۆن ، برخێکی ئەدەبی‌ی بەرزیان هەیە .

چەندان کەس وایان لێك دەداوە ، کە ئەدەبی نوێی یۆنانی ناتوانێ شانازی‌ی ئەدەبی کلاسیکی بۆ یۆنان بگەڕێنێتەوە . بەڵام ئەوان بە هەڵەدا چوون . ئەوەتا جۆرج سیفیریس ، خاوەنی خەڵاتی (نۆبل)ی ١٩٦٣ و یانیس ریتسۆس ، شاعیری بەرگری‌ی یۆنان و خاوەنی خەڵاتی لینین و نیکۆس کازانتزاکیس و ئەمەش (تیودۆراکیس) ی مۆسیقارو ئەمەش کاڤافی .

نامانەوێ ناوی شاعیرو ئەدیبە پێشڕەوەکانی یۆنان بژمێرین ، چونکە لیستەی ناوەکان زۆر درێژ دەبێتەوە .

« ئۆدیسیۆس ئیلیتیس » « ٦٨ ساڵ » ، بە قەدەر ئەوەی لە وڵاتی خۆی دا ناسراوە ، لە دەرەوە ئەوەندە نەناسراوە ، بۆیە ئەو دەمەی کە ئەکادیمیای سویدی خەڵاتی نۆبلی ساڵی ١٩٧٩ی دایە ، چەندان کەس لە رۆژنامەو گۆڤارە ئەدەبی‌یەکانیان دەپرسی :

• ئیلیتیس کێیە ؟

رۆژنامەو گۆڤارە ئەدەبی‌یەکانیش ، ئەوەی دەربارەیان دەزانی بە خوێنەرەکانیان ڕاگەیاند .

« ئۆدیسیۆس ئیلیتیس » لە ساڵی ١٩١١ لە گوندی « هیراکلیون »ی دوورگەی « کریت » لە دایك بووە . پاشان گواستیانەوە « ئەتینا »و هەر لەوێش کۆلیژی یاسای تەواو کرد .

کاتێ شەڕی دووەمی جیهان هەڵگیرسا ، ئیلیتیس لە بەرەی ئەلبانیای بەرەنگاری‌ی فاشیزمدا جەنگاوە . ئەو بەشداری کردنەشی کارێکی زۆری تێ‌کردووە ، بۆیە گوتوویەتی : « بەشداری کردنم لە بەرەنگاری‌ی فاشیزمدا ، منی کردە شاعیر ! » .

ئیلیتیس ، بە زۆر وڵاتاندا گەڕاوەو ناسیاوی لە گەڵ زۆربەی شاعیرانی دنیادا هەیە . شیعرەکانیشی بۆ زۆربەی زمانەکانی ئەورووپایی وەرگێردراون . وەك خۆشی دەڵێ : « شەوان دەنووسم و بە رۆژیش دەخەوم » .

کاتێ ئیلیتیس بیستی ، ئەکادیمیای سویدی خەڵاتی نۆبلی ساڵی (١٩٧٩)ی پێداوە ، گووتی :

« لەو باوەڕەدام ، کە ئەکادیمیای سویدی (نۆبل)ی بە مندا ، واتە ڕێزی لە شیعری یۆنانی نا ، ئەمەش سرنجی خەڵکی بۆ ئەوە ڕادەکێشێ ، کە شیعری ئێمە هەر لە زەمانی هۆمیرۆسەوە ، پارێزگاری گیانی یۆنانی کۆن دەکا . » .

دەربارەی ئەمەش،کە ئایا خەڵاتەکە ڕەت دەکاتەوە ، یان نا ، گووتی : « ناتوانم خەڵاتی نۆبل ڕەت بکەمەوە ، چونکە ڕێزو شەرەفەکە بە تەنیا بۆ من نی‌یە ، ئەوە ڕێز گرتنە لە شیعری یۆنانی ، ئەم هەواڵە هەر بە تەنیا « ئیلیتیس »ی دڵخۆش نەکرد ، میکیس تیۆدۆراکیس ـ مۆسیقاری گەورەی یۆنان ، گوتی :

« وەك یۆنانی‌و هونەرمەندێك شانازی بە خەڵاتەکە دەکەم‌و ڕێز لێنانەکە هەر بۆ ئیلیتیس نی‌یەو بەس ، بەڵکوو بۆ هەموو شاعیرو کۆمەڵانی خەڵکی یۆنانە » .

(یانیس ریتسۆس)ی شاعیریش گوتی :

« بەرزیی هونەرو خۆشەویستی‌و ڕێزی گەلی یۆنان بۆ ئیلیتیس ، بەڵام لە ڕاستی‌دا خەڵاتەکە بۆ ئەو ، پایەی خەڵاتەکەی بەرز کردەوە » .

خۆ کە ئەکادیمیای سویدیش خەڵاتەکەی پێبەخشیبوو ، گوتبووی :

« بۆیە خەڵاتی (نۆبل)مان پێدا ، چونکە شیعرەکانی ڕێرەوێکی بیری‌ی ڕوونیان هەیەو لە شیعرەکانی‌دا وێنەی تێکۆشانی مرۆڤ دەگرێ . ئەویش لە پێناوی سەربەستی‌و داهێنان‌و دروست کردن‌دا . هەروەها پارێزگاری لەو کەلەپوورە دەکا ، کە یۆنان هەر لە سەردەمی هۆمیرۆسەوە ، تا ئێستا ، دایهێناوە . » .

چامەی « ئەکسیون ئستی » گەورەترین و بەناوبانگترین چامەیەتی‌و لە ساڵی ١٩٦٠ خەڵاتی نیشتمانی‌ی یۆنانی پێ وەرگرتووە . خەڵاتی (نۆبل)یشی هەر لە سەر ئەم چامەیە وەرگرت . مۆسیقاری پێشکەوتنخوازی یۆنان ، تیۆدۆراکیس ئاوازی بۆ داناوە . یۆنانی‌یەکانیش پێی دەڵێن « ئینجیلی یۆنان » .

ڕەخنەگری ئەمریکایی « کیمۆن فرایار » دەربارەی ئەم چامەیەی ئیلیتیس دەڵێ : « لە باشترین چامەکانی ئەم چەرخەیە ، تێکەڵاوی خودە لە گەڵ نەتەوە ، ئەمەش چونکە ئیلیتیس چارەنووسی هەموو شاعیرو هاووڵاتیانی‌وڵاتەکەی بە دەست نیشان کردنی چارەنوسی شاعیرێك بەستۆتەوە » .

ئێمە نامانەوێ دەرباری ژیان‌و شیعرو هونەرەکەی هیچ قسەیەك بکەین ، با ڕاستەوخۆ ، خۆی بدوێنین .

• چۆن دەستت پێ کرد ؟

- « لە شیعری فەرەنسایی بە گشتی‌و بە تایبەتی سوریالی ئیلهامم وەرگرت، بەڵام دەبێ ئەوەشت لە بەر چاو بێ ، کە شیعری سوریالی بۆ ئێمە چی دەگەیەنێ ! .

بزوتنەوەی سوریالیزم ڕیشەی ئەو ڕۆشنبیری‌یەی تێك‌دا کە لە سەردەمی وریابوونەوەوە بۆمان مابۆوە . لە ساڵانی نێوان ١٩٣٠ ـ ١٩٤٠ شاعیرە لاوەکان ، سەردەمی وریابوونەوەیان وەك شێواندنی ڕەفتاری گریکەکان دەهاتە بەر چاو . کە ئەو نەوەیە ڕێگایەکی نوێی نووسینی دۆزیبەوە ، کە ئەمرۆش هەر پەیڕەوی ئەو ڕێگایە دەکرێ ، ئەوە بە ڕابردووی زانیبوو ، و بەیوەندی یۆنانی کۆن‌و نوێی نوێ کردبووەوە .

کەواتە سوریالیزم ، لە تێك‌دانی ئەو بناغە درۆیەدا یارمەتی داین‌و ڕێگای لە بەردەم‌دا واڵا کردین. گرینگی‌یەکی زۆریشی دا بە خەیاڵ ، ئەمەش بواری بیر کردنەوەی زیاتر داین بۆ دۆزینەوەی ڕێگایەکی تایبەتی ؛ هەوڵم‌دا خۆم لە هەموو کارتێ‌کردنێکی دەرەوە ڕزگار بکەم . دۆزیمەوە، لە سروشت‌و ڕووناکی گریك‌دا ، دۆزیمەوە !» .

● کاتێ شیعرەکانت دەخوێنینەوە ، دەگەینە ئەو ڕایەی کە بڵێین :

تۆ شاعیر لە نێوان ئاسمان‌و مرۆڤ دادەنێی ، بۆیە دەتوانین بڵێین دەوری شاعیر لای تۆ شتێکی پیرۆزە ! . » .

- « پیرۆزە ، بەڵێ وشەیەکە پڕ بە پێستی خۆی ! »

● لیژنەی خەڵات ، کە خەڵاتەکەی پێ‌دای ، گوتی : تۆ ماوەی نێوان ئارەزوو و وەدەرکەوتن کورت دەکەیتەوە ، بە ڕای تۆ دەبێ هۆیەکی دیکە لە ئارادا نەبێ ؟

- « من باوەڕم بە ڕای موتلەق نی‌یە ، بە ڕای من مرۆڤ بە هەر شێوەیەك بێ هەر لایەنی شتێك دەگرێ. بە تایبەتی هەڵبژاردنی من ، جۆرێکە لە لایەن‌گرتن . بەکەم کەس نیم‌و نابمە دوامینیش ، بەڵام ڕام وایە هەر یەك لە ئێمە ، دەربارەی ئەم شتە لێکدانەوەی تایبەتی خۆی هەیە .

ئەگەر لێم بپرسی‌و بڵێی بۆچی خەڵاتی نۆبلت پێ درا ؟ باشترین وەڵام کە دەتوانم بیدەمەوە ، ئەوەیە بڵێم : هەڵەیەکی شعوری بوو . من زۆران جار دەپرسم : ئەرێ دەبێ شیعر هەڵەیەکی مرۆڤانە نەبێ ، ناشمەوێ لە گەڵ « ئەراگۆن »دا بڵێم : «شیعر هەڵەی ڕاستەقینەی ژمارەدوو » ، بەڵام زۆران جاری دیکەش هەست دەکەم ، کە ئێمەی شاعیر هەوڵێکی زۆر دەدەین بۆ تووش کردنی خەڵکی ، هیچ جیاوازی‌یەکیش نی‌یە ئەگەر تووش‌بوونەکە خۆشی‌یەکی تێدابێ ، یان کارەسات . کاتێك پێدرانی خەڵاتەکەمم بە « هەڵەیەکی شعوری » ناوبرد ، لە وانەیە مەبەستم وا بووبێ ، بڵێم : « ئەندامانی لیژنەکەش تووشی ئەوە بوونە گەورەبی هەڵەکە بە خەڵکی بسەلمێنن » .

● بەڵام تۆ گوتت « شیعر سەرباری پاکی‌یەکەی، ناچاری‌یەو ئارەزووە بەرزەکانی مرۆڤایەتی دەردەبڕێ !.

- « لە ڕاستی‌دا ، ئەرکی شیعر دەربڕینی ئەو ئارەزووانە نی‌یە ، بەڵکو ئاراستە کردنیەتی . شارستانی‌یەتی‌ی مرۆڤایەتی ، شایەتی چەندان هەوڵدانە بۆ نەهێشتنی ئارەزووی هەست ، دەڵێن : ئەوە خزمەتی مێژوو دەکا ، گوتیشیان : خزمەتی دادپەروەری دەکات ، دووبارە گوتیان : خزمەتی یاسای گشتی دەکات .

« ئەسخیلوس » دەڵێ : « هەموو شتێك سەر بەرەو خوار دەبێتەوە ، وەك ئەو ئاوەی لە دیوارێکەوە هەڵدەقوڵێ!» ، بە پێی ئەم قسەیە ، شیعر مانای ئازا وە ناگەیەنێ .

زۆر شوێنی مرۆڤ هەیە ، پێویست ناکا ، بیخەنە بەندەوەو لە چوارچێوەی تێکستەکانی بگرن ، بە داخەوە ، زۆر شتی وا ئەنجام دراو زۆر ڕێڕەوی فیکری‌ی گرینگمان دیت ، زۆر زوو خۆی خستە چوار چێوەی تێکستەوە ، کە دەبوایە زروفی لە بەر چاو بگرتبایەو هەندێ مەرجێنی ڕەچاو بکردبایە .

شیعر ناچێتە ناو تێکستەکان ، بە واتایەکی دیکە ، ئەو پرسیارەی کە دەکرێ مرۆڤ بیپرسێ : بەڵام تاقی‌کردنەوەی شیعریم ، بریتی‌یە لە هەوڵدانێکی چڕ ، ئەمەیە وەڵام ! .» .

بڕوانە ل : ٩

* * *

دەنگێ من

پێشکێشە بو وان شەهیدا یێت صادق خلخالی خەندقاندین ل کوردستانا ئیرانی ..

• ادریس چەلکی •

دەنگێ من عەفرەکێ رەشە
تژی بریسی‌و بارانە ..
هەر دەم‌و گاف چرڤە چرڤا بریسی‌یا
ئاگرەکێ هەلەو گەشە
ل هنداف سەرێ =
- زورداری‌یێ‌و ستەم‌کارا
د گەل بیرو باوەرێت ژەنگی -
جەنگ‌و هزبان‌و لێکدانە ...
سینگێ من تژی هیڤی‌یە دێ سەرکەڤم
دێ فرێکەم وێ بارانێ
بو وی وارێ
بی‌یە کشلاخ
ل بەر تیهن‌و گەرما هاڤینێ
دەرامەت لێ
بە مایە ساخ
دا تیهناتی لێ بچیت‌و
توڤەکێ باشتر شین ببیت
توڤەکێ باشتر شین ببیت ...

• ★ •

دەنگێ من ئیرو هەڤیرە
چ هەڤیرە ؟؟
هەڤیرە بو وە خەلاتە ،
ئاڤا وی خوینەکا سورە
ئارێ وی ئاخا وەلاتە .
دێ ل سەر خانکێ ئازادی‌یێ کەمە گشتك
ل سەر سێلا رەش
ئاگرێ گەش
دێ کەمە نان‌و هنێرم بو هەزارو ستەم‌بارا
دەربەدەرێت گوندێ مە
دا بێنەف سەر هێزا جارا
بەلکی دەرێخن مافێ مە
ژ دەڤێ مارا
ژ دەڤێ مارا ...

• ★ •

دەنگێ من ئیرو چریسکە !
چ چریسکە ؟؟
چریسکە ژ کورا کاوەیە
ژ کورا ئاگرێ نەورۆزێ ،
ژ کادی‌و دویکێلا چەپەرێت
عەمێ گوزێ
ژ ئێشا برینێت فەرهاد، مەمێ ئالان
ڤینا شیرینێ‌و زینێ‌یە
ئاخینکەکا
کویرو دویرە ،
دەنگێ دەروێشێ عەبدی‌یە
جەنگە ل سەر یاسایێت کەڤن ،
ژ سینگەکێ تژی کوڤانەو
بڕ برینە ،
گازی‌و نالینا « خانی » یەو
جەگەرخوینە ،
هشیاریەکە ژ خەوا گران
خەتیرەکا رون‌و هەلە
رێکا ژینێ‌و
یا ڤەژینێ
رون د کەتن ... گەش د کەتن

• ★ •

بازون هەڤالین دێ بازون
کاروانێ ژینێ هەر پازون
دەنگێ من ئەڤرو بوهەرە- خەباتکەرێت وەلاتێ من - ،
ئان‌و ئاڤ‌و پشتەڤانە ...
ل سەر چیایێت ئاخا « میدیا » دێ هەر خورێت‌و
هەر بێژیت :
« کانێ ئاشتی ؟؟
ئاشتی نینە ... خەبات ژینە ... قەت نە روینە
قامچی‌یا رەش
هەرا خورتە ،
ژی‌یێ دوژمن متدێ ختبێت
هەرێ کورتە ،
هەر چیکەکا خوینێ ب کەڤیت
دێ بیتە گاز
چرایەکێ رون دێ هەلبیت
چرایەکێ نوی دێ هەلبیت ... »

Institut Kurde de Paris

لەسەر كردنەوەی هونەری كوردی — زنجیرە گوتارو لێكۆڵینەوە

ئەم جارە كۆچی ماڵئاوایی ڕاستە .. ژوورەكەی ماڵێكی ڕێ تێدایە .. ماڵەكانی هاوسێی خەمیان لە دڵدایە.. دەڵێن «حەییف بۆ بەهیجەخان! ژنی وا نابێتەوە ! » .

سەعات چووارو نیوی ڕۆژی پێنج شەممە (١١-١٢-١٩٧٥) بوو كە خۆم و براكەم لەبەردەمی ئەو خانووەدا بە دیمانەی شادبووین .. هەتا مەبەستمان لا ئاشكرا نەكردبوو دەم بەخەندەو ڕووخۆش بوو .. لە لەلای دانیشتنیین دیاربوو نەكردیو دەم بەخەندەو ڕووخۆش بوو ، بە ڕۆژوو بوو .. نیازی بوو چامان بۆ تێبكا ، بەڵام هەر هێندەی خۆم و مەبەستم ئاشكرا كردو ژیایەوە .. تاوێ خەمبار ، تاوێ بێ دەنگ تاوێ سارد یان گڕژبوو . . تەنانەت نیمچە دەركردنی دەری كردین .. نەی دەزانی بەو چەند قسەیەشی ، بەو وێنەیشی بۆ یەكەم جار لە لای خوێندەواران ئاشنای دەكەین .

یەكەم ژنە گۆرانی بێژی سەرقەوان دایكی جەماڵ

بەڵام باری ژیانی كارێكی وای تێكردم كە لە بلاوكردنەوەی پوختەی قسەو باسەكانی دانیشتنە یەكەم و دووا جارەدا كۆشش بكەم ناوی نەهێنم و هەندێ

بهێنیی وونبكەم ، تەنانەت گۆرانی‌یەكانی بووم . هەر لە

داوەڕێم عەبدوڵلا عەباسی ڕۆژنامەنووسی هاوكاری دێتەوە بیری كە چۆن تكام لێكردو چەندیش ئەوخەریكبوو تا (وێنەكەی) بە (پۆستێتیڤ بلاوبكرێتەوەو وابێ نەناسرێتەوە ...دەنگ و وێنەكانیشی لە بیسەردا هەڵكەندراوە كە یەخەم و ساردیی و گرژی‌یەوە دەیگوت :

(نۆ ساڵە لەم ماڵەدام .. چووار ساڵ لە ماڵی مەلا مەحموودی(١) دوكاندارادا بووم .. لە بەغدادا دراوسێی ماڵی مەجید عەلیی بووم(٢). عومرم شەست و یەك ساڵە! لە بەغدا هاتوومەتە دنیاوە « كە لێم پرسیی : ڕاستە لە هەڵەبجە هاتوویتە دنیاوە » : گۆرانی‌یەكانم حەوت هەشتێ بوون (؟) . هیچ نازانم . . هیچم لێ مەپرسە . هیچم لێمەپرسە . وا بزانە من ئەونییم .. گۆرانیی گوتن هەوایەك بوو ڕۆیشت و بە سەر چوو . هیچم نایەتەوە بیر . نا شوكر گوێ لە گۆرانی‌یەكان ناگرم .. گۆرانیی چی ؟ ئینسان با خودا پەرستیی بكا ! دەژییم .. ئەوان ،(٣) هەردووكیان مانگی دە پانزە دینارێكم دەدەنێ .. ڕجاشتان لێ دەكەم كە لێرە چوونە دەرەوە مەیەنەوە .. مەزانن هەم! مەعیبشەتم مەبڕن !؟)(٤)

دە ساڵێكیش بوو خولیای دۆزینەوەو ناسینی خۆی و

سەرەتای ساڵی ١٩٦٦ سەوە كە لە ئارشیفی ڕادیۆی كوردیی بەغدادا بەستەی « هەی بەڵلار بەڵلار)(٥) یم بەرگوێ كەوت كە لە ناوەندی ئەو ساڵەشدا دۆستی گۆرانیی كۆنی كوردیی ، خۆشەویستمان « كاكەمین كۆیی - وێنەگری سینەمەیی تەلەفزیۆن / ئێستا تەقاویت» بەستەی (هەی ئاغاو ئاغا)(٦)ی پێشكەشی بەرنامەی :

« دەنگی هونەر » كرد كە دەست بەجێ بلاومان كردەوەو لە ئارشیفدا هەڵمان گرت . . هەتا دوو ڕۆژ پێش بینینی ئەو مەودایەدا كە لێم دەپرسی‌یەوە ، هەر كەسێ بووایە دەیگوت « مردووە ! » بۆ یادگارەكانیشی دەیانگوت « ئای ! دایكی جەماڵ بەكاربا(٧) .. قەوانی زۆری زۆری هەبوو ! » .

چۆنیش دایكی جەماڵم دۆزی‌یەوە ؟ ئەمە ڕێكەوت بوو ناوەندی ساڵی ١٩٧٥ لە ڕادیۆ گوواسترامەوە بۆ دایەرەیەكی سلێمانی .. ڕۆژی ٩-١٢-١٧٥ - كە ئەمە یەكەم جارە ئاشكرای دەكەم - لە دوكانە بچكۆلانەكەی (ژێر پلیكانەكانی ئەو ساتەی - شارەوانیی سلێمانی -) وێنەگری یەكەمی سلێمانی و هونەرمەندی تەمسیلیی كۆمێدیی (یەحیا فەندیی ڕەسسام - - بەڕەحمەت بێ) دانیشتبووم و گوێم بۆ قسەو باس و یادگارەكانی كاروانی

ژیانی هونەریی شل كردبوو.. باس هاتە سەر گۆرانیی كۆن و گۆرانی بێژەكان . لە هەڵێكدا كە ناوی دایكی جەماڵم هێنا - ئەو - ئەو لافانەی بە درۆ خستەوە كە گووایا « مردووە ! » گوتی :

(دایكی جەماڵ «بەهیجە خانی » ناوە . ئەوەتە لە ماڵێكدا ژوورێكی گرتووە. ماڵەكە لەسەرووی ماڵی شێخ قادری حەفیدەوەیە نزیك بە دوكانی ئەورەحمان(٨) : هەر بچۆ لەو بپرسە پێت ئەڵێن كامەیە! بەڵام ئەگەر چوویت مەڵێ ئەو ناردوومی !) .

دایكی جەماڵ كێیە ؟

كاك عومەر قەززاز - وەكیلی كۆمپانی‌یەكانی قەوانی ئۆدیۆن و بەیزافۆن لە سلێمانیی‌دا : ١٩٢٧ ، ١٩٢٨ ، ١٩٢٩ وەكو خۆی دەڵێ - دەیناسێ و قسە دەگێڕێتەوە : (ئێمە هەر بە دایكی جەماڵمان ناسیبووەو نازانین ناوی تری چی‌بووە . من بە ڕێكەوت لەو ساڵانەدا بە هۆی قەوانەوە مێردەكەیم ناسیی . ناوی میناس بوو . موهەندیس بوو . گوتی ژنەكەم كوردەو ئیتر ناسیاویمان پەیداكرد .) . كاك قەززاز (٩) زیاتر بە گومانەوە گوتی : (خۆی دەیگوت خەڵكی

هەڵەبجەم بەڵام لەهجەی لە سلێمانیی نەدەكرد . ئەو كاتە عومری ٢٥ ساڵێ دەبوو. لام وایە « دە » قەوانێكی دەركردبێ !) . (١٠)

خوشكە نیشتمان عوسمان دانشی- فەرمانبەر لە دایەرەی كارەبای سلێمانیی‌دا - و هاوسێی دایكی جەماڵ بەخەمەوە قسەی لێكردو گوتی :

(بە ڕێكەوت ڕۆژێكیان عەقدی

نیكاحی ئەوم بەرچاو كەوت.. ئەم شتانەم تەواو هەڵگرتووە:

ناوی بەهیجە ئیبراهیم یەعقووبە . ساڵی ١٩٠٨ دنیای دیوە بەڵام باوەڕ ئەكەم عومری زیاتربێ . چونكە سێ ساڵ ژنی مێردار بووەو وەكو دەیگوت سێ ساڵیشە - بێ تەڵاق دان - بە خۆشیی لێی جیابووەتەوە . من لام وایە هەشتاو پێنج ساڵ دەبوو ئەگەر چی بە لەش و ڕەنگ و ڕوودا لەوە نەدەچوو . سیانزە ساڵیشە لەم خانووەدایە (كاییسكان ژ : ق/٤٢ - ١٠/١) .

خوشكە نیشتمان بە كسپەوە باسی مردنیشی گێڕایەوەو گوتی :

(پاییزی پار : ١٩٧٨ ، ڕۆژێكیان هات بۆ لام و داوای ڕۆنێكی لەشی لێ كردم . نەی گوت نەخۆشم بەڵام دیار بوو كە ماوەیەك كز بوو بوو . بەرە بەرە نەخۆشیی كاری تێكرد تاكو خۆی پێی لێنا . دەمانگوت با بتبەین بۆ لای دوختۆر كەچی شەرمی دەكرد بەڵام لەبەهاردا تەواو هیلاك بوو . . .. ئیتر دۆست و ئاسیاوە نزیكەكانی هاتن بۆ لای و سەرئەنجام وەكو بزانم لە

مەدینەی طوب لەبەغدا عەمری خوای كرد . بە چی ؟ بە سەرەتانی مەمك ! وەكو بیستیشمان ڕێكەوتی مردنی شەوی جەژنی میحراج بوو /١٩٧٩ .)(١١)

خوشكە نیشتمان قسەكانی بە چەند یادگارێ تەواو كردو گوتی : (بەهیجە خان ژنێكی نەفس بەرز بوو . یارمەتیی لە كەس وەرنەدەگرت . قەیدی نی‌یە بە دزی‌یەوە لە دۆستی زۆر نزیك . ژنێ بوو زیرەك و داناو پاك و تەمیزو دۆستی هەموومان . بە ڕاستیی هەرگیز لە بیرمان ناچێ !) .

هاوسێ‌یەكی تری بەهیجەخان لە قسەو باس‌دا بەشداربوو . دایكی بورهان حسەین ،ئەویش بە خەمێكی زۆرەوە ، پێشەكیی گوتی :

(حەییف بۆ بەهیجە خان . ژنی وا نابێتەوە ! سیانزە ساڵە دراوسێیمەو لە خۆم زیاتر دایكی منداڵەكانم بووە . بە ڕەحم . خێر خواە . نەفس بەرز . منداڵەكانم هۆگری ئەو بوون و زۆر ڕێزیان لێدەگرت) بورهانی كوڕی كە قوتابی‌یە گوتی : (ئەوەندەی شەرمم لەو دەكردو سامم لێدەكرد بەرامبەر دایكم وا رادیۆیە دەگرت .) .

دایكی بورهان لە مەڕ یادگاری لە گەڵ بەهیجەخان بیری كردەوەو گوتی : (چۆن ؟ یادگارمان زۆرە .

ڕۆژێكیان لە ڕادیۆیەوە دەنگی گۆرانیی : هەی بەڵلارو هەی بەڵلار دەهات . هەر لە خۆیەوە گوتی : ئەو دەنگە هی كێیە ، ئۆی گلە كوێر بێ ؟ گوتم : تو خوا بەهیجە خان چۆن دڵت دێ وا بڵێی؟.). لە سەر پرسیارێكیشم گوتی : (خۆی قەت باسی ڕابردووی نەدەكرد . بەڵام من دەزانم ناوێكی تری هەبووە ، فەرحەی ناو بووە . ناوی دایكی جەمالیش قەت شتێ نەدەدركاند ، بەڵام من بزانم وەختی خۆی هەر لە بەرجوانی كە بەم پیری‌یە پشتێ جوواتیی دەنوواند ، هەر لە بەر ئەوە پێیان گوتووە دایكی جەماڵ . دۆستە نزیكەكانیشی ئێمە بووین ، هەروەها خێرخواە عەفوورە فەندیی مەلا عەلی كە بەڕاستی لە هەموو كەس زیاتر پەرۆشی نەخۆشی‌یەكەی بوون چاك ببێتەوە) .

دایكی بورهان كۆتایی بە قسەكانی هێناو گوتی :

(قەت بە بیرماندا نەدەهات ئە ئاوها كوتوپڕ بە ناسۆرەوە بمرێ ، لە بەغداش . دەڵێن لە گۆڕستانی شێخ مارف نێژراوە . ئە ئاوها بەبێ ماڵئاوایی جێی هێشتین و كەسی لە پاش بە جێ نەما . منداڵی نەبوو ، دیار بووە بۆ لێكا ئەوەندە منداڵەكانمی خۆش دەویست ! (١٢)) .

قەوانی گۆرانی‌یەكانی دایكی جەماڵ !

(دایكی جەماڵ گۆرانی بێژی ڕادیۆ نەبوو !) ئەم قسەیەی كاك قەززازیش ڕاستە كە ڕادیۆی كوردیی ساڵی ١٩٣٩ دامەزراوەو دایكی جەماڵیش - بە قسەی قەززاز - لە دووای ساڵی ١٩٣٠ لە قەوان دەركردن ڕاوەستاو بۆ بەرەو دووا . بەڵام چۆن گۆرانیی كوردی لە سەر قەوان تۆمار دەكرد ؟ كاك قەززاز گوتی : (لە سلێمانی‌دا قۆندەرچی‌یەك هەبوو ناوی حەمە خان بوو . ئەو بەستەو مەقامی بۆ هەڵدەبەست و دەینارد بۆ من . منیش دەمنارد بۆ ئەو یان بەعزێ جار خۆم دەچووم بۆ بەغداو بۆم دەبردو دەمدا بە مێردەكەی كە ئەویش لە ماڵەوە پراوەی بۆ دەكردو پێی لەبەر دەكرد !)

بروانە ل : ٩

ئۆمێدەواری لە كیشوەری ڕەشەكان

• ئامادەكردنی: عبدالقادر علی مردان •

هونەرو ڕۆشنبیریی لەهە ندەران

لەم دواییەدا میهرەجانێكی ڕۆشنبیریانەو هونەری جیهانی لە شاری بەرلین سازكرا ، كە ئەم میهرەجانە هەر دوو ساڵ جارێك ساز دەكرێ و ئەمساڵ بۆ ڕۆشنبیریی و هونەری كیشوەری ئەفەریقا تەرخان كرا ..

میهرەجانەكە ناوی (ئاسۆ) یان لێ نابوو ، بەو مانایە كە ئاسۆی هونەری گەلانی جیهان فراوانتر بكرێت .

لەم میهرەجانەدا جەماوەرێكی زۆر بۆ ماوەی سێ هەفتە لە سەر یەك چالاكی ڕۆشنبیریانە. هونەری‌یان نواند لەو شارەدا .. كە زیاتر لە ٨٠٠ كەس بەشداری چالاكی‌یە هەمە جۆرەكانیان دەكرد ، ئەو چالاكیانەی لەم میهرەجانەدا پێشكەش كران ڕواڵەتێكی ژیانی ئەو

كیشوەرە ڕەشەو هەندێك ولاتانی عەرەبی نیشان دەدا میهرەجانەكە لە لایەن (پەیمانگای بەراوردی موسیقای دەوڵەتان)ەوە ساز كرا وە لە سەرەتادا تیپە هونەری‌یەكانی سودان ، تونس ، مەدەغشقەر ، نایجیریا ، بورەندی ، زائیر ، گانا ، مالی ، سەنگال و ساحل العاج نیشان دران . هەندێك لەم تیپە بەشداربووانە چەند خەڵاتێكی ڕەمزی‌یان بە سەر میوانەكاندا دابەش كرد كە زوربەیان

بریتی بوون لە كەلوپەلی دەسكردی فولكلوری .. كە نموونەی كەلوپەلی كۆن و تازی شارو لادێكان بوو ، تەنانەت چەند كردارێكی جیهانیانەی وەكو شانۆگەریی (ماكبث)ی شكسپیرو شانۆگەری‌یەكانی برشت و بیتر فایس شیان پێش‌كەش كرد . ئەو هونەرەی كە لە هەموان زۆر تر سەرنجی جەماوەری ڕادەكێشاو چەند جارێك پێشكەش كرا ئەو گۆرانی و هونەری‌یانە بوون كە (مریام ماكیبا)ی گۆرانی بێژی گینیاو (مانیو دبنكو)ی گۆرانی بێژی كامیرۆنی پێشكەشیان كرد .

هەر وەكو بە بۆنەی ساڵی منداڵانی جیهانەوە دوو پێشانگای گەورەی وێنەو كتێب كرایەوە .. یەكەم : بە ناونیشان (جیهانی سێیەم لە بواری كتێبی منداڵان)دا .. دووەم . بە ناونیشانی (منداڵانی ئەم جیهانە) .. كە چەندان وێنەی دەسكردی تایبەتی منداڵان و لە بارەی منداڵانی تێدابوو .

هەر وەكو (٤٠) فلیمی سینەمایی و بەڵگەی مێژوویی و ئاودێری نیشان دران كە ٢٥ هونەرمەندی ناوچە جۆر بە

جۆرەكانی وڵاتانی ئەو كیشوەرە ڕەشە دەریان هێنابوو .

میهرەجانەكە كۆتایی پێ‌هات بەو هیوایەی كە لە پاش دوو ساڵی تر لەگەڵ هونەرمەندەكانا دیسان یەك بگرنەوە كە بۆ ناوچەكانی گۆمی دەریای سپی ناوەڕاست تەرخان .. دەكرێ .

تەقەللای بەردەوام بۆ پاشە ڕۆژی كرێكاران

• شیرزاد •

بایەخ دان بە ژیانی كرێكاران و بەرز بوونەوەی ئاستی ڕۆشنبیری و كۆمەڵایەتی سەراپای دام و دەزگاكانی وڵاتی گرتۆتەوەو تەقەللا بەردەوامە بۆ هەنگاوی فراوانتر لە ڕێگەی خولقاندنی كرێكارانی لێهاتوو لە پێناو دروست بونی پاشەڕۆژێكی ڕووناكتردا .

لە یەكیەتی‌ی نەقابەكانی هەولێردا جموجوولێكی فراوان هەیە بۆ ئەم مەبەستەو تواناو تەقەللای لێپرسراوان لە كاردایە ، بۆیە سەرمان لە یەكیەتیەكە دا ، جموجولی نەقابەی كرێكارانمان بینی‌و بەڕێز سكرتێری ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن - محمد توفیق گوتی : سكرتاریەتی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن بە دەوری خۆی هەڵساوە بە حرمەت كردنی كرێكاران ، تا ئێستاش هەوڵێكی گەورە خراوەتە كار بۆ گەیشتن بە پاشەڕۆژێكی گەش كە بۆ چینی كرێكاری بە ئاوات دەخوازین .

تا ئێستا توانیومانە چەندەها خولی ڕۆشنبیری فراوان بۆ كرێكاران بكەینەوە، لەم چەند مانگەی دووایی‌یەدا گەیشتۆتە ٣٨ خولی تایبەتی ،

كە بە هیوای بەرزكردنەوەی ئاستی ڕۆشنبیری‌یان زۆر باس و دەرسی تایبەتی‌یان پێش‌كەش دەكرێت .

تا ئێستاش (٢٥٠) كۆڕی ڕۆشنبیری ڕێك خراوە بۆ ڕوون كردنەوەی گرینگی‌ی هەڵمەتی گشتی نەهێشتنی نەخوێندەواری كە هەموو قەزاو ناحیەكانی گرتۆتەوە . وە (٥٦) مەڵبەندی لە ناوبردنی نەخوێندەواریمان كردوەتەوە بە هاوبەشی لە گەڵ لایەنی بەروەردەیی‌یەكانی پارێزگاكە

كە (١٧٠٠٠) كرێكاری ئافرەت و پیاوی تێدا بەشدار بوون .

ئەنجا سكرتێری ڕۆشنبیری هاتە سەر بایەخ دان بە چۆنیەتی كاركردن هەروەها شێوەی هەوڵ و تەقەللای نەقابەی كردەوەو گوتی : ئێمە ڕاستەوخۆ جۆری ژیان و گیروگرفتی كرێكاران لە دام و دەزگاكانی دەوڵەتدا بە سەر دەكەینەوەو هەوڵ دەدەین لە نزیكەوە لە سەراپای كۆسپ و تەگەرەی ژیانیان بگەین و لە باری ژیان و چۆنیەتی كاركردن دەكۆڵینەوە و بە گوێرەی توانا پێویستی‌یەكانیان زامن دەكەین .

× ئایا بێجگە لەم جموجولانەی ئەم بەشە هیچ شتێكی‌تر هەیە ؟

- ئەوی ڕاستی بێ بە هەوڵ و كۆششی لێپرسراوان توانیومانە تیپێكی هونەری ڕێك بخەین كە ئەم تیپە لە كۆمەڵێ كرێكاری كوڕو كچی

هونەرمەند پێك هاتووە و لە گەڵ ئەوەیشدا كە ساوایە بەڵام چەندەها بەرهەمی سەركەوتوی پێش‌كەش كردوە، تەنانەت لە زۆر میهرەجانی هونەری‌دا خەڵاتی وەرگرتووەو هونەرمەندە كرێكارەكان ڕێزیان لێ نراوە . سەرەڕای ئەوەش لە زۆربەی بۆنە نیشتمانیەكاندا هاوبەشی كردووە و بەر هەمەكانی بە دڵی خەڵك بووە لە پاشان سكرتێری ڕۆشنبیری گوتی :

هەموو حەفتەیەك چەندەها بڵاوكراوەی ڕۆشنبیری بەخش دەكەین ، وە گۆڤار بە سەر كرێكاران دا دابەش ئەكەین بۆ ووریابونەوەو بەردەوام خولی تایبەتیش دەكەینەوە . وە دیسانەوە مەڵبەندێكی تازەمان كردۆتەوە بۆ كرێكاری كارگەكانی چنین كە تایبەتە بە ئافرەتان و هاندانیان بۆ كاركردنی بەردەوام .

هەروەها پلانمان هەیە بۆ ساڵی نوێ كە بە ئومێدەوەین گەلێ گۆڕانكاری لە چوار چێوەی پارێزگادا بە هۆی كۆششی بەردەوامی لێپرسراوان بێتە كایەوە لە پێناو دوارۆژێكی ڕووناكتری كرێكاران .

Institut Kurde de Paris

بەرەو میهرەجانی گەورە

دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردی

ڕۆشنبیریو هونەری کوردی

دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاوکردنەوەی کوردی ، وەك دەزگایەکی ڕۆشنبیری مەرکەزی ، هەر لە ڕۆژی پێك هاتنیەوەو بە پێی ئەو توانایەی هەیبوەو لە سەر ڕێڕەوو باوەڕی شۆڕش بۆ برەوپێدانی بزوتنەوەی ڕۆشنبیری گەلی کوردمان ، بەردەوام بوە لە ڕەخساندنی ئەو پێداویستانەی دەبنە هوی زیاتر چالاك کردنو بە گوڕکردنی ئەو بزوتنەوەیە ، ئەگەر تا ئیستا ئەم دەزگایە ، ئەم ئەرکەی تەنیا ، لە سنووری چاپکراوەکانیدا - ڕۆژنامەی « هاوکاری » و هەردوو گۆڤاری « بەیان » و « ڕۆشنبیری نوێ » دا وچاپکردنو بڵاو کردنەوەی بەرهەمی ئەدیبو نووسەرەکانو یارمەتی دانیان بۆ بڵاو کردنەوەی بەرهەمەکان هەڵدەسووڕا ، ئەوا ئەمڕۆو لە سایەی ئەو بارودۆخە تازەیەی دەزگاکەمانی تێدایەو بە هوی دەست گرتنو یارمەتیو سەرپەرشتی دڵسۆزانەی سەرکردایەتی حزبو شۆڕشەوەو لێپرسراوان بە تایبەتی لە وەزارەتی ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندندا ، ئەوا دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاو کردنەوەی کوردی لە چوارچێوەی فراوان کردنی هەڵسوڕانی ڕۆشنبیریداو لە نەخشەی ئەمساڵدا ، دایناوە کە میهرەجانێکی گەورەی ڕۆشنبیریو هونەری لە جەژنەکانی ئادارو نەورۆزدا ساز بکاتو وەزارەتی ڕاگەیاندنیش بڕیاری زامن کردنی هەموو پێداویسیەکانی سەرکەوتنی ئەم کارە گەورەیەی بە سوپاسەوە داوەو ئیستا دەزگاکەمان کەوتۆتە خۆی بۆ ئەوەی کاروبارەکانی ڕاپەراندنی ئەم میهرەجانەی کە لە شاری « هەولێر » ی مەلبەندی ئۆتۆنومی ناوچەی کوردستان دەکرێ بێنیتە دی ، بۆ ئەم مەبەستە ئیستا ، کار دەکرێ بۆ پێك هێنانی لیژنەیەکی باڵا لە دەزگاکەمانو نوێنەرانی ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیریو لاوانو یەکێتی نووسەرانی کوردو بەشی کوردی لە کوڕی زانیاری عیراقو زانکوی سلیمانیو دەزگای گەشتوگوزارو ئیستگەو تەلەفزیونو کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردیو کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردیو نوێنەرانی تیپە هونەرییەکانو دیسان .

پەیوەندی بە زوربەی دامودەزگاو کوڕوکۆمەڵو یەکێتییە ڕۆشنبیریو ئەدەبیو هونەری یەکانەوە کراوە بۆ زانینی ڕادەی ئامادەبیان بۆ بەشدار بون لەم میهرەجانە گەورەیەدا کە ئاواتی ئەوەی بۆ دەخوازین وەرچەرخانێکی گەورە بێ لە بزوتنەوەی ڕۆشنبیریو هونەری گەلەکەماندا ئەوەی شایانی باسە ، بەو پێیەی وا دانراوە میهرەجانەکە ڕۆشنبیریو هونەری بێ ، لە سەرەتادا نەخشەی ئەوە دانراوە چالاکیەکانی ئەم میهرەجانە فراوان بێ ، تا هەموو لایەنەکانی ڕۆشنبیریو هونەریو ئەدەبی گەلی کوردمان بگرێتە خۆی ، لێرەوە نیازمایە ، کۆڕی ڕۆشنبیری بۆ پێشکەش کردنی لێکۆڵینەوەی ڕۆشنبیریو خوێندنەوەی شیعرو کورتە چیرۆك و کردنەوەی پێشانگای تایبەت بە چاپەمەنی کوردیو پێشانگای هونەری تەشکیلیو نواندنی شانۆییو گێڕانی ئاهەنگی موسیقاو گۆرانی ساز بکرێن .

بەم بۆنەیەوە ، هەموو هونەرمەندانو ڕۆشنبیرو ئەدیبو نووسەرانو بانگ کراون کە یارمەتی خۆیان پێشکەش بکەنو بۆ ئەم مەبەستە پەیوەندی بە دەزگای ڕۆشنبیریو بڵاو کردنەوەی کوردییەوە بکەنو هەر هونەرمەندێ یان شاعیرو چیرۆك نووسێ دەیەوێ بەشداری بکا بەرهەمەکانی خۆیمان بۆ نبێری تا لێرە ماوە هەبێ لیژنە تایبەتیەکان بڕیاری لە سەر بدەنو دوا کاتیش بۆ پێشکەش کردنی بەرهەمەکان ١٥-٢-١٩٨٠ یە .

ئێمە دڵنیاین ، بە تەقەللای دڵسۆزانە هەموو لایەكو بەرابەریو چاودێری بە باوەڕانەی سەرکردایەتی شۆڕشو لێپرسراوە دڵسۆزەکان (میهرەجانی ڕۆشنبیریو هونەری کوردی) گەورە ترین نومایشی ڕۆشنبیری دەبێو ڕووناکترین نیشانەی دیار دەبێ لە سەر ئەم ڕێڕەوە .

کاروباری کشتوکاڵی زستانە لە پارێزگای سلیمانیدا

حمە سعید کریم
پ. هاوکاری لە سلیمانی

● هەر لە کۆنەوە پارێزگای سلیمانی بەناوبانگە بەوەی کە ناوچەیەکی کشتوکاڵی چوار وەرزەو لە هەر چوار لایەوە زەویو زاری کشتوکاڵی بە ناوبانگی تیایەو هەموو بەرووبوومە هاوینیو زستانەکانیان تیا ئەکرێنو خۆی لە خۆیدا ئاوو هەوایەکی لە باری هەیە بۆ کاروباری کشتوکاڵیو خەڵکەکەشی خۆیان شارەزاو لێهاتوی ئەم لایەنەنو زۆرزۆر خۆیان بەم مەسەلەیەوە هیلاك ئەکەنو تا بتوانن نایەڵن بستێ زەوییان بە بەیاری بهێڵنەوەو هەمووی ئەچێننو هەر لە پارێزگاکەشدا دەزگای گشتی کشتوکاڵو چارەسەر کردنی کشتوکاڵ بایەخێکی زۆری داوە بەم لایەنە گرنگەو لە هەموو ڕوویەکەوە هەرچی پێداویستی سەرخستنو پێش خستنو زۆر کردنی بەرهەمە کشتوکاڵیەکان هەیە هێناویەتە کایەوەو هەمیشە لە هەوڵی خۆشگوزەرانی جوتیارەکاندایەو هەر چییان بوێت بۆیان جێبەجێ ئەکات ئێمەش بە سەردانێکی ڕۆژنامە نووسی چوینە ئەو دەزگایەو چاومان بە بەڕێز عطیە شنداخ عیسی بەڕێوەبەری گشتی ئەو دەزگایەو کەوت دەربارەی کاروباریان چەند پرسیارێکمان ئاراستە کرد .

سەرەتا باسی چۆنیەتی هاوکاریو یارمەتیدانی جوتیارانی کردو وتی :-

× ئێمە بەر لە هەموو شتێك ئەوەی کە بە زۆری بیری لێ بکەینەوە خۆشگوزەرانی بایەخدانە بە ژیانی جوتیاران چونکە ئەوان بەرهەم هێنەری سەرەکی هەموو لایەنەکانی کاروباری ئێمەن ، لەم تێڕوانینەوە لە هەموو ڕوویەکەوە زیاتر لە توانای خۆمان لە هەوڵی سەر خستنی کاروباری ژیانی کۆمەڵایەتیو ئابووری جوتیارانی ناوچەکەداینو هەرچی پێداویستیو هۆی سەر خستنی لایەنەکانی ئیشوکارەکانیان هەیە بۆمان ئامادە کردوون بە نیازی گەشە کردنو پێش خستنی خزمەت گوزاریو بەرهەم هێنانیان لە هەموو بەرهەم هێنانیان لە هەموو بەرووبوومەکانیاندا ، ئەمانە بێجگە لە کردنەوەی دەوراتی ڕۆشنبیری بۆ فێر بوونی زانیارییە کشتوکاڵییەکان بە گوێرەی ئەو بەرووبوومانەی کە لە ناوچەکانی پارێزگای سلیمانیدا ئەکرێن ، ئەمانە هەمووی بە یارمەتی بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیری جوتیارانی سلیمانیو یەکێتی جوتیاران کە ئەوانیش بە گوێرەی توانای خۆیان دەوریان کردۆتەوە بۆ ئەندامانی کۆمەڵی هەرەوەزییەکانو گەلێك گێلگەی تاقی کردنەوەی سەرکەوتویان پێك هێناوە بۆ دۆزینەوەی هۆکانی بەرز کردنەوەی ڕادەی کاروباری کشتوکاڵی جوتیاران لە ناوچەکەدا ، یارمەتیدانو پشت گرتنی جوتیاران بە ڕێگای ڕاستەقینەو پێشکەوتوانە باشترین هۆیە بۆ زۆر کردنی بەرهەمی کشتوکاڵی کە ئەوتێکی هەمیشەیی باشە لە وڵاتی ئێمەداو بە تایبەتی لە ناوچەی سلیمانیداو ئەم لایەنەش کارێکی زۆر دیارو ئاشکرای کردۆتە سەر باری ئابووری وڵاتمان بەرەو گەشە کردنو پێش کەوتن لە هەموو ڕوویەکەوە .

● دوای ئەوە دەربارەی پلانی کشتوکاڵی زستانەی ئەمسال بەرێز کاک عطیە وتی :-

× لەم چەندانەدا دەستمان کرد بە جێبەجێ کردنی پلانی کشتوکاڵی زستانە بۆ وەرزی داهاتو ، ئەمەیش لە سەرانسەری پارێزگاکەدا بە گوێرەی چۆنیەتی ناوچەکانو لەم ڕووەوە (٩٦) کۆمەڵی هەرەوەزی ناوخۆییو (١٧) کۆمەڵی هاوبەشیو کێلگەیەکی هەرەوەزی هاوبەشی جێبەجێ کردنی پلانەکانمانیان کردووەو بە مەکینەی جوتو تازەترین ئالەتی سەردەم لەم نزیکانەدا بوو دەستمان کرد بە زەوی کێلانو ئەگەر باران دوا نەکەوتایە ئەوە خۆ هەر زووتر دەستمان ئەکرد بە جووت کردنو نزیکەی ٤٧٨ هەزارو ٩٢٧ دۆنم زەوی باشمان ئامادە کردووە بۆ بەرهەم هێنانی گەنمو جۆو ٤٠ هەزارو ٥٤٦ دۆنمیش بۆ بەرووبوومی نۆكو نیسكو پاقلەو هەندێ شتی تریش لە بەرووبوومی زستانەو لە ڕوی کێلگە سەرکەوتوەکانەوە هەوڵی ئەوەمان داوە کە پانتاییو ڕووبەری ئەم کێلگانە زۆرترو فراوانتر بکەینو بایەخو گرنگیەکی زۆرمان داوەتێو نزیکەی ٢٩ هەزار دۆنم زەویمان داناوە بۆ گەنمو ١٥٠٠ دۆنمیش بۆ جۆو دوو هەزار دۆنمیش بۆ کێلگەی تاقی کردنەوەی بەرووبوومی گەنمو جۆ کە بەڕێوەبەرێتی ڕۆشنبیری جوتیاران سەرپەرشتیان ئەکاتو ئەم کێلانو تۆو وەشاندنە تا نزیکەی مانگو نیوێکی تر تەواو ئەبنو وان لە ١٧ بەشی کشتوکاڵیداو هەموو ناوچەیەکیش بەشی خۆی تۆومان بۆ ناردووەو بە گوێرەی پێویستی کۆڕی کیمیاویمان پێویستی کۆڕی هەرچی پێداویستیان هەبێت ئێمە کەمتەرخەمی تیا ناکەین .

● دەربارەی پلانی هاوینی رابوردوو بەرێز شنداخ وتی :-

× پلانی کشتوکاڵی هاوینی ئەم ساڵمان زۆر باش بوو بەرهەمو ئەنجامێکی باشی هەبوو نزیکەی ٥١ هەزارو ٣٦٠ دۆنم زەویمان کردبە بەرووبوومی هاوینەی جۆراوجۆرو بە ڕاستی لە هەموو ڕوویەکەوە ئەنجامێکی چاکیان هەبوو ئێمەشو جوتیارانیش سودی باشمان لێ وەرگرتو باشترین بەرهەممان بریتی بوون لە لۆکەو چەڵتوکو ماشو گوڵەبەڕۆژەو گەنمەشامیو توتنو تەماتەو شووتیو خەیارو سێو و گەڵێ سەوزەی تریش . کە لە وەرزی هاویندا ئەکرێنو بەباشی توانیمان پێویستی ناوچەکەو هەندێ ناوچەی تریش بەدەست بهێنین .

● لەم چەندانەی پێشودا بوو کە پێنجەمین کونگرەی کشتوکاڵی پارێزگای سلیمانی گیراو نزیکەی سێ ڕۆژی

بروانە ل : ٩

هاوکاریو کورتە نامەی خەڵك

کاتێ کە وێنە دەدوێت

ئەم سەردەمەی ئێمە تێدا دەژین زیاتر بۆ ئەو لایەمان دەباتەوە کە مرۆڤ دووربێت لە لێپرسینەوەو چاودێری کردنەوە ، سەردەمی ئێستا بە جۆرێك دروست بوە ، مرۆڤ خۆی بەرپرسیارە لەو هەڵوێستانەی دایدەڕێژێت و ویژدانیش وەك باسایەکی پیروز سەیردەکات ، ئێستا دەوری سەرەکی لە هەنگاوەکانی شارستانێتیمانزدا دەبینێت ، ئەمەش بە پێی شوێن وکەسیەتیەوە دەگۆڕێت ، هەیە ویژدان بە هەموو شتێك دادەنێت هەشە درۆ لە گەڵ نان پەیداکردنو ویژدانیشدا دەکات ، بۆ نمونە لە شاری هەڵەبجە ، هەندێك شت کە ژیانی زۆربەی شارەکەی لە سەرەو گوزەرانیا بەوە دەڕوات ، بەتەواوی خراونەتە پشت گوێو ئەگەر شتێکیشیاتی لێپرسینەوەیەك نییە ، بەڵکو چانەی ناچاکی خۆیانە ،ئەگەر لە بەر نانەواخانەیەکدا بۆ نان کڕین ڕاوەستایت ، بای هەزار جنێوو بۆڵە بۆڵ بە لای گوێتا دەڕوات ، ئەوە ئەوە ئەبێت هەر خۆتی لێ کەر بکەیت ، باش ئەوەی بەزەیی نانەواکەت پیا ڕژا ، ئەو کولێرانە فڕێ دەداتە بەر دەستت کە لە بەر چاوتە ، تا دەیهێنیتە ماڵەوە دەستت بە سوتاوی نانەکان : دەڵکێت بە یەکەوە خۆ قازانجیان چۆن باش بێت گونکەکان وا دەبڕن ، لە بیستت ناندا کولێرەیەکی نەسوتاوو کون کونت دەست ناکەوێت ، لە گەڵ ئەوەشدا دەڵێن ئیماشەیەك لە هەڵەبجەدا هەیە ئنجا ئیماشەی هەڵەبجە! ئەم زەوق کاریبانەی نانەواکانی هەڵەبجە تۆ نەبیت کێ بەرپرسیارە ، ئەبێ دەستیش بۆ ئەوە ڕاکێشین لە هەڵەبجەدا نەقابەی نانەواکان هەیە ، باشە ئەی ئەم مەسەلەیە بۆ بشت گوێ خراوە ، تۆبڵێی لە بەر ئەوە بێت کە نانەواکان ئەندامی نەقابەی ناوبراون ؟

جەباری حاجی کەریم

به خێرایی

● کاك م . خ . . لە سلیمانی :

ئەرکی کاکە ناوی خۆت بۆ نانووسی ؟!

● کاك یەریڤان ڕێبوار :

ئەو مەسەلەیە ، لە نێوان (خاوەن کتێب) و (خاوەن کتێبخانەکاندا) تاو توێی دەکرێ .. هەرچەند ناخۆشە مەسەلەی ڕۆشنبیری بکاتە ڕادەی بازرگانی !! بەڵام کاکە پێم نالێی ئێمە بڵێین چی ؟

● نامەی ناحیەی بنگرد ●

- هاووڵاتی محمد حمە خان صوفیانی لە نامەکەیدا دەڵێ :

× ناحیەی بنگرد ئەم گیروگرفتانەی هەیەو خۆزگە لێپرسراوان ، دڵسۆزانە ، چارەسەریان دەکردن :

١ - تا ئێستا دائیرەی پۆستەو تەلگرافمان نیەو چەندان جار داوامان کردوە ، نەگەیشتووینەتە ئەنجامێکی دیار .

٢ - ئەو کارەبایەی بۆ گوندی هاوچەرخی بنگرد هێنراوە ، باش کار ناکات ، بیانوی ئەمە ، ئەوەیە ، گوایە مەکینەکەی «تەحمل» ناکات!!! نازانین کەی چار دەکرێ ؟

٣ - دوو تانکەری گەورەیان تەرخان کرد بوو کە ناو بۆ ئەم گوندە بهێنن ، ئێستا بە هوی قوڕو بارانەوە جەفیون ، دەرناهێنرێنەوە .. دەڵێین گوایە دەبێ دائیرەی اشغال بێتو بە شوفل دەریان بهێنێ .. ئەی ... شوفل.. کەی دەگا ؟ !

لاوانو وەرزش

لاوان .. هیوای پێگەیشتن لە ئاسمانو زەویدا

پ . هاوکاری لە سلیمانی

● دنیای وەرزش فراوان بووەو گەلێ جۆری تازەی لێبۆتەوەو هەر جۆرەشی دنیایەکی تەکنیکیو هەڵسوکەوتی تایبەتی خۆی هەیە پەرەشووتو خۆفڕێدان لە فڕۆکەوە بۆتە یارییەکی تازەی ئەم سەردەمە کە لاوان بە کوڕو کچەوە تامەزرۆی بوونو بەدڵێکی پڕ لە هیوای سەرکەوتنەوە بەرەو ڕووی بوونەتەوەو لە هەموو سەرانسەری وڵاتدا یەکیەتی فڕینو پەرەشووت بەردەوام خەریکی کردنەوەی دەورەی تایبەتیە بۆ ڕاهێنانی ئەوانەی حەزیان لەم یارییەیە .

● لە شاری سلیمانی لەم چەندانەدا یەکیەتی فڕینو پەرەشووت لقی سلیمانی دەورەیەکی تایبەتی کردەوەو کۆمەڵێك لاو بە کوڕوکچەوە هاوبەشیان تیا کردووەو چالاکانە ئەنجامی چاکیان بەدی هێناوەو ئێمەش چەند ساتێکمان لەگەڵدا بردە سەرو بە مەبەستی گرنگیدان بەم لایەنە چوینە هۆڵی دەرس خوێندنو ناو تەیارەکەشیانو لە کاتی خۆبەستنو خۆ ئامادەکردنو خۆ فڕێدانــدا دیمانو ویستمان خوێنەرانی ئازیزمان زیاتر شارەزایان بنو هانی وانیان بدەین بۆ ئەم وەرزشە نوێیە .

● کە چوینە ئەو هۆڵەی تایبەتیە بەوانە زانیارییەکانیانو لەوێدا فێری هەندێ بابەتی سەرەکی ناو تەیارەیان ئەکەنو لەوێ چاومان کەوت بە بەڕێز عەقیدی پەرەشووتەوان (ئاباد شەعبان ڕەمزی) سەرۆکی یەکیەتی فڕینو پەرەشووت لقی سلیمانیو سەرۆکی ئەو دەورەیەو دەربارەی دەورەکە پرسیارمان لێکردوو ئەویش لە وەڵامدا وتی : -

× دوای دامەزراندی لقی یەکیەتی فڕینو پەرەشووت لە سلیمانی ئیتر هەرەمەبەستی سەرەکیمان کردنەوەی ئەم دەورەیە بوو کە دەورەی سەرەکی بازدانە بە پەرەشووت . دوای ئەوەی یەکیەتی مەرکەزی لە بەغدا ڕازیبوون بە کردنەوەی دەورەکە ئیتر بەیارمەتیدانی سەرۆکایەتی هێزەکانی مەنسوورو بەرێز ڕاستگری نهێنی لقی سلیمانی حزبو ڕێکخراوی فتوەو یەکیەتی ئافرەتانی سلیمانیو نوێنەرایەتی لیژنەی ئۆلەمپی سلێمانی دەستمان کرد بە ڕاهێنانو وانە وتنەوەی هاوبەشەکان کە ٢٢ هاوبەش بوون ، لەوانە ٨ کەسیان کچن و ١٢ یشیان کوڕو دووانیشیان سەربازی بوون لای خۆمانەوە هاوبەشیمان پێ کردن . لە ڕۆژی ١٠-١١-١٩٧٩ وە بەردەوام دەستمان کرد بەڕاهێنانو وانەوتنەوە بۆ فێربوونی چۆنیەتی بازدانو پێچانەوەی پەرەشوزرتو هەندێ زانیاری تر دەربارەی ئەم یارییەو ماوەی دەورەکەش بە گوێرەی یاسا ئەبێ ٦ هەفتە بێت ، بەڵام ئێمە بە تێکۆشانو دڵفراوانی هاوبەشانو حەز کردنیان لە بابەتەکە توانیمان بە پێنج هەفتە دەورەکە تەواوبکەینو لە ژێرچاودێری بەرێز پاریزگاری سلیمانیدا ئاهەنگی دەرچوونو دابەش کردنی بڕوانامەی دەرچوونیان بۆ بکەین ، ئەمەش دوای ئەوەی هاوبەشان توانیان هەریەکەیان ٧ بازی خۆی بدات ، چونکە ئەبێ لەم دەورە سەرەکییەدا بەلای کەمەوە هەریەکەیان ٧ باز بدەنو لە ڕاستیشدا بە گوێرەی خۆیانو بە تایبەتی کچەکان پلەیەکی چاکیان بەدەست هێناو ئێمە زۆریان لێڕازینو وابزانم ئەنجامیان لە هەموو دەورەکانی تری پارێزگاکانی وڵات باشترە .

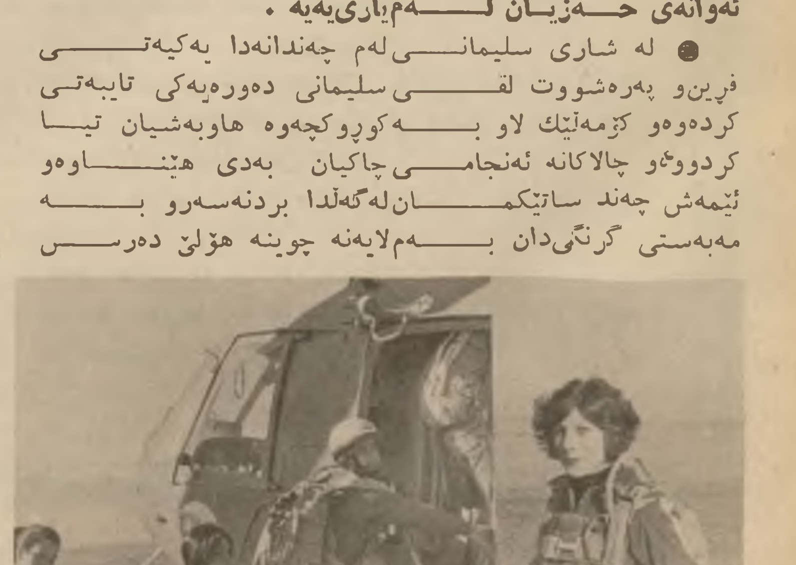

بروانە ل : ٥

Institut kurde de Paris

حەننامینە

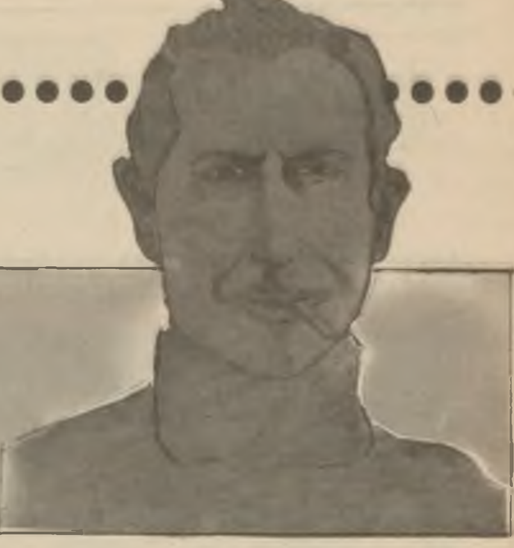

ئەوەی داهاتوو ڕۆمانی گەورە دەنووسن

- « جەمال عمر » - کردوویە بە کوردی -

پێشەکی ، ئەوەی جێگای پەنجە بۆ درێژ کردن بێ ئەوەیە کە « حەننامینە » ی ڕۆمان نووسی سووریایی هەموو جارێکو لە هەموو گفتوگۆو چاو پێکەوتنێکدا لە سەرەتاوە خۆی ئامادە دەکاتو بە شێوەیەکی گشت لایەنی پرسیارو وەڵامەکانی نێو گفتوگۆیەکەشی دەکاتەوە .

بەڵام ئەمجارە کە چووینە نووسینگای ڕۆشنبیریی تایبەتی خۆی . بە خێرایی چەند پرسیارێکمان ئاراستەی کرد ئەویش بە شێوەیەکی ڕاگوزاری وەڵامی دەدایە چنگی هەر پرسیارێکمانەوە جا بۆ سوودی خوێندەواران بە پێویستمان زانی خەرمانی ئەو گفتوگۆ وێژەییە کە بەڕاستیی - خۆی لە خۆیدا - شایانی بڵاو کردنەوەیە بخەینە بەرچاوو دڵ.

تەمەنی (حەننامینە) خۆی لە شەست دەدا .. هەرچەندیش بە ساڵدا بچێ ، چالاکیی و بەرهەمی پترمان دەداتێ .. شایانی ناو هێنانە کە ڕۆمان نووسی ناو براو خاوەنی (٧) ڕۆمانو کۆمەڵێك چیرۆکە بەناوی (ئەبەنۆسی سپی) .. مرۆڤایەتی « نازم حیکمەت » ، هەروەها بەهاوبەشی دوکتور (نەجاح ئەلعەتار) دوو کتێبی دیکەی دەر کردووە ، یەکێکیان « وێژەی جەنگ» و دەربارەی کەفوکوڵو گەرموگوڕی لە نووسیندا دەدوێت ..

« هەندێك جار وا ڕوو دەدات کە بۆ ماوەی یەك دوو ساڵ لە نووسین دابڕێنم ، یان بە پێچەوانەی ئەمەوە جاری وا هەیە بە شێوەیەکی گەرموگوڕ بەرەو ڕووی نووسین دەچم . ئەوە بوو لە ساڵی ١٩٧٠ دا ، بە جارێك نزیکەی چوار تا پێنج ڕۆمانم بە سەر کردەوە ، بەوەش وا هەست دەکەم بەش بڕێکی ژیان دەکەم ... ! »

پ - باشە مامۆستا مینە ، تۆ دوو کتێبت بە هاوبەشی دوکتور عەتار نووسیوە ، ئایا ڕات چییە بەرامبەر ئەوەی کە بە هۆی کاری هاوبەشییەوە دەشێت داهێنان بهێنرێتە کایەوە ؟!

وەڵام : - من وای دەبینم کە مەسەلەی هاوبەشی کردن لە نووسیندا کارێکی چاکە ، چونکە کارە هاوبەشییەکە مایەی هەنگاو نانمانە بەرەو کار کردنی بە کۆمەڵ یا خود بە واتایەکی دی ، فێری گەلەکۆمەکیمان دەکات .. جا هەر لێرەوە ئەگەر سەیری تاقی کردنەوەکانی ڕۆژ ئاوایی بکەین زۆرمان لەم تەرزە نووسینە وەبەر چاو دەکەوێت.

پ - ئایا کاری هاوبەشی لە نووسیندا ، تەنها بۆ جۆری دیراساتی ئەدەبی دەشێ ؟ !

وەڵام : - بێگومان نەخێر.. بەڵکو منو دکتور عطار جاری وا هەبووە چیرۆکێشمان بەهاوبەشی نووسیوە . . جارێکیان چیرۆکێکمان نووسی بابەتەکەی لە یەکێك لە جانگاوەرە باڵەوانەکان دەدوا لە شەڕی تشرینداا .. ئەمەش بەوەی کە کابرای جەنگاوەر خۆی شەرەکەی بۆ گێڕاینەوە . .

ئەوە بوو کابرای جەنگاوەر خۆی هاتە نووسینگای ڕۆشنبیریی وەزارەتو بە شێوەیەکی حەقیقی ڕووداوەکانی شەڕەکەی بۆ دەگێڕاینەوە . . هەروەها لە عەزم - بەرزیی جەنگاوەران دەدوا .. ئێمەش گوێ قوڵاغی قسەکانی بوویـنو تۆمارمان دەکرد .. پاشان لە سەر ئەوە پێکهاتین کە من بەشێکی مەوزوعەکە بیان بالێین « چاو پێکەوتنەکە » ، بنووسمەوە ، دەکتۆرەیش بەشەکەی دیکەی .. ئەوە بوو چیرۆکەکە لە ژێر ناوی (السمکە الطائرە - ماسیی فڕیو) دا ڕووناکیی بڵاو کردنەوەی بینی .. سەرئەنجامیش ڕەواجو ناوو دەنگێکی چاکی بە خۆیەوە دی، تەنانەت کرایە تەمسلێکی ئینزگەییش ! !

پ - لە نووسینەکانتدا ، وەکو نموەیەکی سەر بە واقیعیی تەواو بە دیار دەکەوی ، ئایا مەیلت بەرامبەر قوتابخانەکانی دیکەی وێژەیی دەجولێ ؟!

وەڵام / واقیعیەت خۆی لە خۆیدا توانایەکی ئەوەندەی هەیە کە لە چوارچێوەی خۆیدا هەندێ ڕەنگو بۆی قوتابخانەکانی دی لە خۆ بگرێ ، توانای ئەوەی هەیە کە ڕەمزیەتو مەلحەمیەتو هەروەها تەنانەت شتێکی زۆر کەمیش لە تەجریدیەت لە خۆ بگرێ ، بە مەرجێك لە زەمینەیەکی واقیعیدا خۆی بە دیار بخات .. هەمەنگوای دەڵێت : « نانووسم .. هەتا بە چاو نەبینم ! » ، مەبەستی هەمەنگوایش لێرەدا نییە کە داهێنان نەیەتە کایەوە . . بەڵکو مەبەستەکەی زیاتر لەو خاڵەدا خۆی دەبینێتەوە کە هەر دا هێنانێك ئەگەر لە سەر مەسەلەی زیندەگانیی ڕاستەقینە (مەبەست لە واقیعی ژیانی مرۆڤە ، هەڵنەستێت واتە بینا نەکرێت، بە داهێنان نازمێررێت ..

پ - بۆچی ئەدەبو هونەری عەرەبی لەم شەستەکاندا ، پلەو پایەی خۆی لە دەستدا ؟ !

و : ئەوی ڕاستی بێت ، چونکە لەو ماوەیەدا چووە نێو بواری ناکۆکییە هاوچەرخەکانەوە . . هەندێك ڕوخساری وایان هێنایە کایەوە کە ئێمە ناوەرۆکی گونجاوی وەهامان نەبوو تاکو شانبەشانی ئەو ڕوخسارە بوەستێتەوە .. قەیناکا ئێمە لە هەندێك چیرۆکماندا کە ناوی وەکو « عەباسو ڕەندە » بەکار دەهێنین ، جا ئەگەر لە بری ئەم ناوانە ، ناوی بیانیی بە کار بهێنین ، هیچ لە مەسەلەکە ناگۆڕێتو ئاسەنگیی دروست ناکات ..

پ / باشە مامۆستا ، ڕات چییە بەرامبەر نووسینی ئەو ڕۆمانەی کە نەوەی ئێوە نووسیویەتی ، چۆنی هەڵدەسەنگێنی ؟!

و : لە ڕاستیدا کە ئێمە چووینە ناو تاقی کردنەوە گشتییەکەی نووسینی ڕۆمانەوە ، کەسێك نەبوو کە لە پێشمانەوە هەبووبێتو لە دەرگای ئەو مەبەستەی دابێت ، ئەمەش بۆتە مایەی ئەوەی کە تەنانەت نموونەی لەوەوپێشیشمان نەبووبێ تاکو لە سەر ئەو تەرزە بنووسین ،لە بەر ئەوە بە خۆمانی ڕەوا دەبینین کە بڵێین ئەوەی ئێمە پردێکی دانا بۆ پەڕینەوەی ئەوانەی دوایی ئێمە دێن ، هەر ئەمەشە وام لێدەکات کە بە هەموو بڕوایەکەوە بڵێم :-

« ئەوەی داهاتوو ڕۆمانی گەورە دەنووسن » !

کورتە چیرۆک

حەرکەی ڕەنگی سەرجادە

پیرە مێردەکە لە سەر شۆستەی شەقامی نۆیەم وێستابوو ، بە دەنگێکی بەرز پرسی : ئەرێ من مرۆڤم ؟ کات پاش نیوەڕۆیەکی گەرمی هاوین بوو . شوێن دوو ڕیانێکی شەقامی «گرانت پارك » بوو ، بلند گۆیەك بڕبەرکێی نێوان هەردوو تیپی سانت لویسو نیورك » ی پەخش دەکردەوە .

پیرە مێردەکە جلێکی لە بەرا بوو ، ڕەنگی نەدەناسرایەوە ، کراسەکەی خۆڵەمێشی‌یەکی پیس بوو ، پەنجەی پێیەکانی لە سەری پێڵاوە پیرە دڕاوەکانیەوە سەریان دەرهێنابوو .. بە لەنرەلەتر ڕۆیشت ، ئەمجا لە بەردەم تەلارێکدا وێستاو لە دڵی خۆیدا گوتی « چ دۆزەخێکە ، تازە ڕۆیشتم ..» باوێشکێکی دا ، باڵەکانی ڕاکێشا وەکو یەکێ خەو زاڵ بووبێ بە سەریدا ، شەپقەکەی داکەند ، لوولیدا ئەمجا لە لایەکی ڕێگاکەوە دایناو ، بای باڵی خۆی دا، وەکو ئەوەی بیەوێت جلەکانی دابکەنێو پیجامە لەبەر بکات ، هەندێ ڕێبوار وێستان ، بە سەرسامیەوە تێیان دەڕوانی ، کەچی ئەم دەستی کرد بە وورتە وورت ، دەیووت پێویستی بە گەرماوی سەر لە بەیانی نییە ، چونکە بڕیاری داوە ڕابکشێو .. بمرێت .

بە تەنیشتی ڕێگاکەوە ڕاکشا ، بەو پەڕی بایەخەوە لێفە خەیاڵی یەکەی بە سەر خۆیدادا کەوتە هەناسەدان زۆری نەبرد کۆمەڵە خەڵکێکی کەم لەدەوری کۆ وەبوون .

، ئەمجا بە دەنگێکی بەرز گەم لە دەوری کۆوە بوون . ووتی : « چ شەوێکی خەمبارە » .

ڕێبوارەکان بە سەرسامیەوە تێیان ڕووانی . ئەویش بە دوو چاوی خاڵی لە مەبەست دەیڕوانیە حەوا ، ئەم دیمەنە سەرنجی کۆمەڵە ڕێبوارێکی تریشی ڕاکێشا ، وێستان ، سەرنجیاندا ، دەنگی پرسیارو تەوس بەرز بووەوە :

- ئەوە شێت بوویت برادەر ؟
- چ دۆزەخێکە !! تای لێیە .
- ئەوە چییە ؟
- لە شەڕدا لێ دراوە .
- ئێکۆیە !
- تۆ بڵێی سەر خۆش نەبێ ؟
- با یەکێکتان پزیشك گاز بکات .
- ئەوە پۆلیس لە کوێن ؟

پیاو کە پێویستی پێیان دەبێ نایاندۆزیتەوە .

- یەکێکتان داوای ئەمبولانس « اسعاف » بکەن، ڕەنگە ئۆتومبیل لێی دابێ .
- ئەوە قومیسەرە .

پۆلیسیکی قەڵەوی سورفل دەرکەوت ، دڕی بەخەڵکەکە دا ، خۆی گەیاندە سەر پیرەمێردەکە ، تەماشایەکی کردو پرسی ئەوە چ ڕوویداوە.

پیرە مێردەکە ووتی : هەلاو قومیسەر .

پۆلیسەکە بە گومانەوە تێی ڕوانی ، شەپقەکەی تۆزێ بۆ دواوە برد ، سەری خوراند ، ووتی .

- ئەوە چت لێ قەوماوە ها، وەرە ئێرە .. مەسەلە چییە ؟

ئافرەتێك ویستی ڕووداوەکە بۆ پۆلیسەکە ڕوون بکاتەوە .

پیرە مێردەکە ووتی : هیچ شتێك نەبووە جەنابی قومیسەر ، تەنیا هەستم بە شەکەتی کرد ، وام هات بەخەیاڵا ڕادەکشێمو دەمرم ، ئەمە هەموو شتەکەیە ،دەمەوێ بە تەنیا لێم بگەڕێن تاوەکو دەمرم .

هەندێ لە خەڵکەکە دەستیان کرد بە پێکەنین ، پۆلیسەکە بە توڕەییەوە ووتی:چی ؟

پیرە مێردەکە ووتی : ناتوانی بە تەنیام جێ بهێڵی ؟ ناتوانی لێم بگەڕێی تاکو بە ڕەحەتی بمرم ؟

- وەرە ئێرەوە ، بێ ئەرك تۆزێ ماوەم نادەن .. هەستەو وەرە .. گوێت لێمە؟

- نابێ بە ڕەحەتی بمرم ، وەکو پێم ووتیت هەر ئەوەم مەبەستە ، دەمەوێت بە ڕەحەتی بمرم .

- گوێت لێم بوو .. هەستە .. ئێرە گۆڕەپانی گشتییە ، نامەوێ چروچارەی گلاوت ببینم .

کردی بە پەلی پیرەمێردەکەداو بەرەو خۆی ڕایکێشا ، کە باشچاوشەکە هات خەڵکەکەی تەکاندەوە :

- مەسەلە چییە مایك ؟شتێکی نەشیاو ڕویداوە ؟

پیرە مێردەکە ووتی :هیچ نییە قوربان ، تەنیا ئەوە نەبێ من دەمەوێ بە ڕەحەتی بمرم .

پۆلیسەکە پیرە مێردەکەی بەردا ، کەوتەوە ، ووتی : تۆ بێ دەنگ بە . ئەمجا ڕووی کردە باش چاوشەکەو ووتی: ئاسایش دەشڵەژێنێ.. باشچاوشەکە ووتی : ئەم قسەیە چییە تۆ ناتوانی لێرەدا بمریت . پیرە مێردەکە ووتی : پەنام بەتۆ خوا ، ئاخۆ پیاو ناتوانێ لە وڵاتێکی ئازادیشدا بە ڕەحەتی بمرێ ؟

باشچاوشەکە پێی ووت : وەرە هەی زەندیق .. هەستە لەم شوێنە . بەڵام پیرە مێردەکە جوولەی نەکرد .

باشچاوشەکە گرتی بە چمکی کراسەکەیدا ، دەیویست ڕاستی کاتەوە ، ئەمجا پۆلیسەکە دەستی دایێ ، ئەمجا باشچاوشەکە نەڕاندی بە سەریا : پێم ووتیت بڕۆ بەرێی خۆتەوە .

پیرە مێردەکە وێستا . . خەڵکەکە پڕبەدڵ پێکەنین .. ئاوا دە شەقاوێك ڕۆیشت ، ئەمجا ئاوڕێکی لە خەڵکەکە دایەوەو گوتی : من تەنیا ئەوەم دەوێ بە ڕەحەتی بمرم .

پۆلیسەکە کەوتە بۆڵەبۆڵ : بڕۆ ئەگینا وات لێ دەکەم بە ڕاکردن مەمنون بیت .. کەچی خەڵکەکە لە گەرمەی پێکەنیندا بوون .

پیرە مێردەکە چەند شەقاوێکی دی ڕۆیشت . . بۆ جاری دووەم لە قەراخ ڕێگاکەدا ڕاکشایەوە ، ئەمجارەیان خەڵکێکی زێدەتر کۆوە بوون . باشچاوشەکە ڕووی کردە خەڵکەکە : دوورکەنەوە ئەگینا خەراپتان پێ دەکەم ..

پۆلیسەکەو باشچاوشەکە بە دیار پیرە مێردەکەوە وێستان نەیان دەزانی چی بکەن ؟

پیرە مێردەکە ووتی : من دەمەوێ بە ڕەحەتی بمرم ، ئەمە هەموو خواستێکمە ، ئێوە ناتوانن داوای کار کردنم لێ بکەن . ئێرە وڵاتێکی ئازادە .

پۆلیسەکە نەڕاندی : تۆ بێ دەنگ بە .

پیرە مێردەکە ووتی : تەنیا ئەوە دەڵێم کە کار کردن بۆ من شتێکی سەختە .

پۆلیسەکە پێی لە قەبرغەی پیرە مێردەکە توند کردو نەڕاندی : هەستە .. دەڵێم هەستە ، ئێرە شەقامی گشتییە نەك خەستەخانە . . دەی خێرا کە هەستە .. گوێت لێمە ؟

پیرە مێردەکە ووتی : دەمەوێ بە ڕەحەتی بمرم .. ئەرێ ناتوانی وازم لێ بهێنی ؟

باشچاوشەکە لێی پرسی : ئێستا ناتەوێ هەستی ؟

پیرە مێردەکە ووتی : نەخێر ، دەمرم .. وازم لێ بێنە بابە ڕەحەتی بمرم .

ئافرەتێك هاواری کرد : جەنابی قومیسەر ، ئەم پیاوە نەخۆشە .. بەڵکو ئەمبولانسێکی بۆ بانگ کەیت.

باشچاوشەکە ئاوڕی لێدایەوە : خانم .. بڕۆ بەرێی خۆتەوە .. ئاگاداری خۆت بیت چاکترە .. ئەمجا ئاوڕی لە پۆلیسەکە دایەوە ووتی : وەرە با ئەم ملۆزمە لێرە لابدەین .

پێکەوە نوشتانەوە هەڵی بگرن ، بەڵام پیرە مێردەکە خۆی جیڕ کردەوە ، بە ئەرزەکەدا ڕایانکێشا ، هەندێ لە خەڵکەکە پێکەنین ، هەندێکیان ناڕازی بوون ، بەڵام پۆلیسەکە گوێی پێ نەدان ، خەڵکیش هەروا زیاتر کەڵەکە دەکەن .

پۆلیسو باشچاوشەکە هێشتا هەر پیرە مێردەکە ڕادەکێشن .. قۆپچەی کراسەکەی ترازا بوون ، کە ویستی خۆی ڕابسکێنێ ، کراسەکەی لە گەڵ دەستیاندا ڕۆیشت ، توڕیان دایە سەر شۆستەکە ، لە ناوکی بەرەو ژوور ڕووتو قووت بوو ، دەنگەکانی یەك یەك دیار بوون دەنگێکی نەناسراو :

عارەبانە ڕادەکێشن .

پۆلیسو چاوشەکە هەناسە برکێیان پێ کەوت ، پیرە مێردەش بە دوو چاوی شینی بێ گوناه تێی دەڕوانین ! ئەمجا ئاوڕی دایەوەو چاوی لەخەڵکەکە داگرت . نەیدەویست یارمەتی بدەن ،لە ئەنجاما هەواڵەی شۆستەکەیان کرد .. هەستی دەکرد لیانی دادەهێزرێ ، لاقەکانی تەکە تەکیان بوو ، هەندێ ئۆتومبیل وێستان هەندێکی تریان دەیانویست تێپەڕن .. دەنگی هۆڕنو زیڕەی ستۆپو کۆ بوونەوەی خەڵکی هەرایەکی سەیریان دروست کرد .

یەکێ لە خەڵکەکە هاواری کرد : با ئەم ملۆزمە بدرێتە دادگا .

پیرە مێردەکە ووتی :گرنگ نییە، با ئوتومبیلەکانتان بم شێلن ، هیچ شتێکم بەلاوە مەبەست نییە . تازە کارم لە کار ترازاوەو دەمەوێ بمرم. بەدەم دانە چۆقەوە ووتی : نەخێر قوربان .. ناتوانی وام لێ بکەی کار بکەم ، دەمرمو کار ناکەم ..

یەکێکیان هاواری کرد :یەکێکتان داوای ئەمبولانسی بۆ بکەن .

هاوارێکی دی : وازی لێ بێنن . . بیاوانی پۆلیس ..

باشچاوشەکە قسەی لەگەڵ پۆلیسەکەدا کرد ، ئەمجا پۆلیسەکە بە هاوڕێکەی ووت ، وازی لێ بهێنێ ..

باشچاوشەکە ووتی :دەی دوگمەکانت داخە ، ئافرەت بە ئێرەدا تێ دەپەڕن .

ئەمجا باش چاوشەکە بە خەڵکەکەی ووت چۆڵی بکەن ، لە لایەکەوە دەری دەکردن ،لە لایەکی ترەوە کۆ دەبوون .

ئەمجا پیرە مێردەکە هاواری کرد : وازم لێ بهێنن .
پیاوێك هاواری کرد : بۆ کار ناکەیت ها ؟
پیرە مێردەکە ووتی : کار سەختە .
باشچاوشەکە نەڕاندی : بێدەنگ بە .

پۆلیسێکی قەڵەو هاتە هیمدادیانەوە ، بەسێ قۆڵی خەڵکەکەیان دوور خستەوە . ئەمجا باش چاوشەکە بە پیرە مێردەکەی ووت : ئەی ئێستا هەڵ دەستیت ؟

پیرە مێردەکە ووتی :جەنابی قومیسەر تکات لێ دەکەم لێم بگەڕێ با بەڕەحەتی بمرم .

باشچاوشەکە ووتی :ئۆتومبیلەکە وا دێت ..

لە پڕ پیرە مێردەکە هەستا ، جلوبەرگەکانی لەبەر کرد .. دەستی بە ڕۆیشتن کرد ، کەچی باشچاوشەکە قۆڵی پیرەمێردەکەی گرتبو ، هاواری دەکرد : ئۆو نا ، نا ..

پۆلیسەکان پیرە مێردەکەیان بەرەو خوار کردەوە ، خەڵکەکەش شوێنیان کەوتن . لە قەراخی ڕێگای «ڕۆزفلت»

بڕوانە ل : ٩

نووسینی : جیمس فاریل
گۆڕینی : حمە کریم عارف

ڕەگەکان

شیعری :
● ئۆدیسیۆس ئیلیتیس ●

ڕەگەکانم لە ناو شاخ دان
شاخەکانیش گەلەکانیان ، هەڵیان گرتوون
لە سەرەوەش وەك گڕوگیا ،
وەبیرهاتنەوە دەسووتێ ! .
مێژووی گەلم ، (باندو ئاسۆس)ن ناوی تۆ
وەخت دەشیوێو ،
سەربەرەوخواریش ڕۆژەکان هەڵدەواسێ
ئێسکی بێدەستەڵاتەکان ووردوخاش دەبێ
کێ ، چۆن ، کەی وەسەردەکەون ؟
چ کۆمەڵێکنو ژمارەی پیاوەکان چەندەو کێن ؟
ئاسمان ڕووی خۆی وەدەگێڕێ ودوژمنەکانم ڕادەکەن
مێژووی گەلم ، (باندر ئاسوس)ن ناوی تۆ
بە تەنیا تۆ دان بە بلیمەتی مرۆڤدا دەنێی
بە تەنیا تۆ بە پارچەیەك لە بەرد دەدوێی
تۆی ، کە ڕووی قەشەکان ڕووناك دەکەیتەوە
تۆیەك ، کە لە سەرکەناری ئەو ئاوەدا ،
دەسکە گوڵی لە دایكبوون ڕادەکێشی ! .
کە دەست دەدەیتە گیانم ، خونچەی بەهار دەلەرزێ
ئەو دوو دەستەی سرابیان دەدەی ،
لە تاریکاییدا سپی دەچنەوە ...
هەمیشە لە ئاگر تێدەپەڕینی بۆ ئەوەی بگەیتە گەورەیی
گەورەییش تێدەپەڕێنی ،
بۆ ئەوەی هەر وەکوو بەفر ، بگەیتە لووتکەی شاخەکان
کێ ؟ وبۆچی لە ناو شاخان ؟
ڕەگەکانم لە ناو شاخ دان
شاخەکانیش گەلەکانیان هەڵیان گرتوون
لە سەرەوەش وەك گڕوگیا ،
وەبیرهاتنەوە دەسووتێ .
تا ئێستاش بۆ ئەم جیهانە کات زووە ، ئەرێ گوێت لێمە ؟
دڕندەکان ڕام نابن ... گوێت لە منە ؟
خوێنم وتەو چەقۆش تیژە ، گوێت لە منە ؟
ئەوە کێیە وەکوو بەران بە ئاسماندا دەڕوا ؟
ئەوە منم ... گوێتە لە منە ؟
خۆشم دەوێی ...
هەڵت دەگرمو دەتبەم
جلە سپییەکانی « ئۆفیلیا »ت دەدەمێ ، ئەرێ گوێت لە قسەی منە ؟
لە کوێ بە جێم دەهێڵیو بۆ کوێ دەچی ، کێ ... گوێت لە منە ؟
تۆ دەستی خۆت لە سەر تۆفانەکان دەهێڵیەوەو ،
وەختیش کەنیسەیەکی گەورەیە
کە زۆران جار وەك فرمێسکی ڕاستەقینە
بە سەر ڕووی قەشەکاندا دێتە خوارێ ، گوێت لە منە !
زەنگەکانیش هەر لە بۆ من
کەندرێکی قوول دەبڕن ... گوێت لە منە
مەلایکەتیش مۆمی پێیەو مەزمووری جەنازەم بۆ دەڵێ .
من دەڕۆم ، بەڵام بۆ هیچ شوێنێکیش نا ، گوێت لە منە
ئێمە دوانین ، یا هیچ ....
هەر بە توانای خۆشەویستی ،
ئەشکەوتو ، هەموو شوێنە دوورەکانی دوورگەکەمان بەرز کردووە ،
ئەرێ گوێت لە قسەی منە ؟
گوێ ڕادێرە .... گوێ ڕادێرە ...
کێ لە گەڵ ئەو قسە دەکا، کێ دەگریێ ، گوێت لێیە؟
کێ لەوی دیکە دەگەڕێ، ئەی کێ هاتو هاوار دەکا-
ئەرێ گوێت لە قسەی منە ؟
ئەوەی هاوار دەکا ، منم ، ئەوەیش دەشگریێ هەر منم ،
ئەرێ گوێت لە قسەی منە ؟
خۆشم دەوێی .... خۆشم دەوێی ، ئەرێ گوێت لە قسەی منە ؟

Institut Kurde de Paris

دەقی وتارەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین لە جەژنی ٥٩ ساڵەی دامەزراندنی سوپای ئازای عیراقدا

سوپاکەمان لە ویژدانی گەلدایە

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبانەوە
ئەی گەلی مەزنی عیراق
ئەی هاوڕێیە نەبەزەکانی سەر بە هێزە چەکدارەکان

ئەمڕۆ ئاهەنگ بە بۆنەیەکی نیشتمانیو نەتەوەیی‌یەوە دەگێڕین لای هەموومان خۆشەویستە ، ئەویش بە بۆنەی جەژنی سوپایە ، ئەو ڕۆژەی تیایدا یەکەمین بنەڕەتی سوپای مەزنمان بەر لە پەنجاو نۆ ساڵ پێك هێنرا ، ئێوەیش لەو گەلو نەتەوانەن کە ژمارەیان کەمەو ئاهەنگ بەم بۆنەیەوە دەگێڕن ، بۆ ئەوەی لە دەستی بیرەوەری‌یەك یان ڕۆژێك لە ڕۆژەکانی سوپاکەیان ئاخ هەڵکێشن کە پەیوەندی‌ی بە بارێکی بەزینیان هەڵویستێکی لاوازەوە ببێت واتان لێ بکات بڵێن بریا نەبووایە ، بۆ ئەوەی جەژنی سوپا پڕ بە پێستی واتاکانی ببێت ، ئەنجا ڕابووردوویو ئێستای وەکوو پەردەیەکی سپی‌ی بێ لەکە بێت ، بەلێ برایان ، مێژووی سوپاکەتان سپیو بێ گەردەو هیچ هەڵویستێکی خراپ نی‌یە لە دژی تۆمار بکرێت ، لەمەیشەوە شانازی‌یەکی ئاناسایی لە ئارادایە ، کە هیچ گومان ناکەین کە زۆربەی نەتەوەو گەلان ئاواتەخوازی ئەوەن سوپاکانیان هەیانبێت .

پێکهاتنی سوپا گیانی گەل دەردەبڕێت

سوپاکەمان لە سەرەتای سەردەمی شۆڕشدا پێك نەهاتووە ، بەڵکوا بنەڕەتەکەی بەر لە دەیەها ساڵ پێکهاتووەو ، لە ژێر سایەی چەندین ڕژێمو باردا ژیاوە کە پێویستییان بە ڕاستیو بێ فێڵی‌و نیشتمانپەروەری‌و داد پەروەری هەبووە ، بە هەموو واتاو شوێنەکانیانەوە ، کە لە ژێر سایەباندا سوپا بە ئامانجی ئەوەوە سەیر دەکرا ، کە بە پێکهاتنو گیانو ئەقڵەوە ، وای لێ بکات ، لە گەڵ شوێنی پێ لاردانو خراپەکاریدا بگونجێت ، بۆ ئەوەی ئامرازێکی داردەست بێت بۆ خزمەتکردنی مەبەستە نزمەکانی ، کە دژی ئامانجی گەلو ئاواتەکانین ، دژی گیانی نەتەوەو هیواکانین ، هەوڵو تەقەلاشیان بێ هوودە بوو ئەوە بوو سوپا بە گیانو ئەقڵو ڕەوشتەوە گیانی گەلی دەردەبڕی‌و ، لەو نەخۆشیانەوە بەدوور بوو کە ئیمپریالیزمو کلکەکانیانو سەردەمە لە ڕێ لادەرو هەڵەکان نەخشەیان دەکێشاو هەوڵیان دەدا تووشیان ببێت ، لە پێناوی دابین کردنی مەبەستە گڵاوەکانیاندا.

سوپای شۆڕش

سەردەمە گۆڕ بووەکان توانی‌یان چەندین هاووڵاتی کە لە داموو دەزگای ئابووری‌و ڕاگەیاندنو بەڕێوەبردنو پۆلیسو ئاسایش‌دا ئیشیان دەکرد بە ڕادەیەکی فراوان تووشی نەخۆشی کۆمەڵایەتی‌یان بکات ، لەبەر ئەوە نەمانتوانی ، کاتێك شۆڕش بەرپا بوو ، بڵێین کام لەو دەزگایانە دەزگای شۆڕشە ، یان گیانی گەلو ئاواتەکانی دەردەبڕێت ، کاتێکی زۆریش بە سەرکاری پاك کردنەوەی ئەو دەزگایانەو ، بڵاو کردنەوەی بەهای پەروەردەیی‌و ، بەرەنگاری کردنی لە ڕێلاوان تیایاندا تێپەڕیوە بۆ ئەوەی لە وەرگرتنی شەرەفمەندی سەر بە شۆڕش‌دا بەشدار بێت، بەڵام سوپا ئەگەرچی تووشی چەندین هەوڵی چەپەڵ هات ، ئەو حاڵەتێکی تر بوو ، — هەر لە سەرەتاوە ، وەکوو چۆن ئێستایش وایە — سوپای شۆڕش بووەو ، بە هۆیەوە دژی ئەو لە ڕێ لادەرانە جەنگاین دوای چەند مانگێکی کەم لە بەرپا بوونی شۆڕشەوەو ، بە هۆیەوە دژی زایۆنی‌یە دەست درێژی‌کەرەکان جەنگاین ، کە هێشتاکە شۆڕش نەونەمامێك بوو ، بە هۆیەوە دژی سوپای شای ئێران بە هەموو چەکو سەربازو پسپۆڕەکانی‌یەوە جەنگاین ، ئەویش لە ژێر پەردەی کۆنە پەرستە خیانەتکارەکان لە دەستەو دایەرەی مەلا مستەفای بەرزانی ، ئەو ڕۆژانەیش بە ڕاستی ڕۆژانێکی تەنگانانە بوون ، تیایاندا سوپای عیراق بە ئازایەتییەکی بێ وێنە جەنگا ، لە جەنگەکاندا بگرە چەکی سپی‌ی بەکار هێنا ، سوپاکەمان دژی لەڕێ لادەرە خیانەتکارەکانی سەر چیا بڵندەکان جەنگاو ئەو جەنگانەیش دوازدە مانگی بەردەوامی بێ وەستان خایاند ، ئەو ماوەیەی نێوان ئازاری(١٩٧٤)و (١٩٧٥)ە کاتێك تاقمی چڵکاوخۆرو دەستو پێوەندەکانی لەو دیو سنوور تێك شکانو ئەوانەی لە دەوڵەتە مەزنەکان کە پشتیان دەکردنەوە ، ئەوە بوو ژمارەی زیانی سوپاو گەل لەم جەنگەدا پتر لە شەست هەزار پێکراو بوو ، زیانی هێزە چەکدارەکان تیایدا شازدە هەزار پێکراو لە شەهیدو بریندار کراو بوو .

خواستی گەلو سوپا سەرکەوت

ئەوە بوو خواستی جەنگینو ئەقڵی رامیاری‌ی وورد لە یەك کاردا یەکیان گرتەوە ، سەرکردایەتی‌ی حزب خۆی سەرپەرشتی‌ی دەکردو لە هەردوو شوێندا نەخشەی بۆ دەکێشا ، لە گەڵ ئەوەی تووشی چەندین باری هونەری‌ی ئاڵۆز هاتین ، سەرەڕای بارە دژوارەکانی تر ، لەوانەیش تەواو بوونی ئازووقەی چەند جۆرێکی تایبەتی‌ی چەكو ، کەمی‌ی بەشێکی تر ، ئەوە بوو خواستی گەلی عیراق سەرکەوتو ، سوپای عیراق سەرکەوتو ، جارێکی تریش خواستی خوا شەرەفی عیراقو دەستەڵاتەکەی‌و شەرەفی سوپاو مێژووەکەی پاراست .

سوپا لە ویژدانی گەلدایەو گەلیش لە ویژدانی‌دا دەژیت

ئەوە بوو سوپاکەمان دەوری شەرەفمەندایەتی‌ی خۆی لە هەموو شۆڕشە نیشتمانی‌یەکاندا گێڕاوەوە دەوری لە قوربانی‌دانو ئازایەتی بێ وێنە بووەو سەردەمە لە ناو چووەکان نەیانتوانیوە سوپای عیراق لە پەیڕەوی رامیاری‌یدا بۆ خزمەتی بێگانە بەکار بهێنن ، لە گەڵ ئەو هەموو هەوڵانەی لەم بوارەدا دران، دیاری ترین ئەو هەوڵانەیش خستنە ناوەوەی عیراق بوو وەکوو یەکێك لە ئەندامەکانی پەیمانێکی ئیمپریالیزمی ناوی بەغدای لێنرابوو بۆ ئەوەی بەرەنگار بوونەوەی سوپاو گەلی لە دژ کەم بکەنەوە ، بەڵام گەلو سوپا لە شۆڕشی تەمووزی ساڵی ١٩٥٨ دا ئەو پەیمانەیان تێك شکاند ، ئەوە بوو ئیستیعمار ناوی بە پەیمانی (المعاهدة المركزية) گۆڕی ، بەم جۆرە سوپای عیراق مایەوە لە ویژدانی گەلدا دەژیا گەلیش لە ویژدانی ئەودا ، چونکە هەردووکیان یەك حاڵەتو یەك مێژوو ، یەك ئاواتو ، یەك چارەنووسن ، لەبواری تێکۆشانی نەتەوایەتیشدا ئەوا سوپاکەتان یەکێکە لەو سوپا عەرەبی‌یانەی لە هەموو ئەو جەنگانەدا بەشداری‌ی کردووە کە دژی قەوارەی زایۆنی روویان داون ،، دەشزانن چەند دژوارو گرانە سوپاو گەلێك ئەم شکۆمەندی‌یە وەر بگرن ، لە گەڵ ئەوەی عیراق نەکەوتووەتە سەر هێڵی جوگرافی‌ی پێشەوە لە گەڵ دوژمنی زایۆنی‌دا ،، بەوەیش سوپاو گەلمان لەم جەنگانەدا شکۆی مەبدەئەکانی تێکۆشانی نەتەوایەتی دەربڕینێکی ڕاستەقینەیان وەرگرت،،چونکە هەڵویستی گەلەکەتانو سوپاکەتان لە داکۆکی کردن لە وڵاتی عیراقەوە دەستی پێ نە کردووە ، بەڵکوو لە تێکۆشانی نەتەوایەتی‌و لێپرسراوێتی‌ی نەتەوایەتی‌یەوە دەستی پێکردووە .

لە دوو بەرەدا جەنگاین

بەم جۆرە سوپاکەتان دژی قەوارەی دوژمن لە ساڵی ١٩٤٨ دا جەنگاو تەنیا فڕۆکەی عەرەبی کە لە ٥ ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٦٧ دا بوردمانی قەوارەی زایۆنی‌ی کرد ، فڕۆکەی عیراقی بوو ، ئەو شکۆمەندی‌یەی دیکە تەنیا سوپای عیراق لە ناو سوپا عەرەبیەکاندا وەری گرتووە ، ئەوەیە کە تەنیا سوپایە لە جەنگی ٦ تشرینی ساڵی ١٩٧٣ دا لە دوو بەرەدا جەنگابێت ، ئەوە بوو فڕۆکەوانە عیراقیەکان لە یەکەمین دەست وەشاندندا لە بەرەی میسرەوە دژی سوپای قەوارەی زایۆنی ئەنجام درا بەشداری‌یان کردو، سوپاکەمانو چەکی ئاسمانی ، لە بەشەکەی تری‌دا ، بەشداری‌ی جەنگەکانی بەرەی سوریای کردو، ئەوە بوو دەورێکی شکۆمەندو زانراوی لە پاراستنی سەربڵندی‌و دەستەڵاتی دیمەشقو، زەوی‌وزاری شامدا هەبوو .

بەم جۆرە سوپای عیراق گیانی (صلاح الدین)ی لە جەنگە شکۆمەندیەکانی‌دا لە هەردوو بەرەی سوریاو میسر هێنایە ئاراوەو ، گیانی یەرموکو خالدی کوڕی وەلیدی بە مەزنترین ڕێڕەوێکی سوپایی عەرەبی هێنایە ئاراوە ، دوای ڕێڕەوە ناسراوەکەی خالد ، کە لێیەوە بە سوپاکەیەوە لە خاکی عیراقەوەو بە بیابانی ڕۆژئاوادا کەوتە ڕێ بۆ ئەوەی بە دەنگی سوپای موسوڵمانەکاندا بگات کە لە شام لە بارێکی دژوارو ناهاوشانی‌دا دەجەنگا ، ئەوە بوو گیانی ئەو مێژووە بووژێنرایەوە ، گەلی عیراقو سوپا نەبەردەکەی بە بووژانەوەیەکی زیندووو نایاب دووبارە بووژاندیانەوە ، تیایدا هەردوو وێنەکە وەك یەك بن تا ئەو ڕادەیەی خەریکە یەك وێنە پێك بهێنێت ، ئەگەرچی ماوەی کاتی نێوانیان چواردە سەدەیە،، لەو سەردەمەدا سوپای موسوڵمانەکان سەری دەتەقا بە سوپای فارسەکانەوە ، کاتێك خالدی کوڕی وەلید فەرمانی خەلیفەی موسوڵمانەکانی وەرگرت کە روو بکاتە شام ، بۆ بەرەنگار بوونەوەی سوپای بیزەنتییەکان لەوێ ، ، سوپای عیراقیش لە ساڵی ١٩٧٣ دا لە سەر سنووری ڕۆژهەڵاتمان لە گەڵ ئێراندا سەنگەری بەستبوو ، بەرەو رووی مەترسی‌ی هەڕەشەو دەستدرێژی بوو .

گیانی باوباپیرانو مەبدەئە بەرزەکانیانمان لە مەبدەئەکانی بەعس‌دا بووژانەوە

کاتێك بیستمان جەنگ لە نێوان قەوارەی زایۆنی‌و لە نێوان سوریاو میسردا هەڵگیرساوەو ، لە سەرمان پێویست بوو هەلی بەشداری کردن لەم جۆرە سەربەرزی‌یەدا لە دەستی سوپای عیراقو گەلی عیراق نەدەین ، هیچمان لە سەر نەبوو ئەوە نەبێت گیانی باوباپیرانو مەبدەئە بەرزەکانیان لە مەبدەئەکانی بەعسو نەوە نەبەردەکانیان ، نەوەکانی خالدی کوڕی وەلیدو صلاح الدینی ئەیوبی‌دا ببووژێنینەوە ،، بڕیارەکەیش بەم جۆرە درا ، سوپای عیراق لە سنووری ڕۆژهەڵاتەوە لە گەڵ ئێراندا بەرەو خاکی شام شاڵاو ببات ، کاتێکیش حکوومەتی سوریا قایل بوو جەنگ ڕابوەستێنێت ، یەکەمین بەشی سوپامان لە جۆلان‌دا دەجەنگاو ، ئەو بەشەکەیشی لە خاکی عیراق‌دا ، ڕێڕەوی دووەمی خالدی کوڕی وەلیدیش بەم جۆرە بوو ، لەوەیش دڵنیاین کە گیانی خالدو صلاح الدینو بەرەکەتی مەبدەئەکانیان ، بە چەشنێك یان بە چەشنێکی تر ، لەوێدا لە ئارادا بوو ، بە سەر ئەو ڕێڕەوەی سوپاکەمانەوە بوو ، بەم جۆرە پیاوە بە باوەڕە ڕاستگۆکان مێژووی باوباپیرانیان دەبووژێننەوە ، چونکە باوەڕیان بە پەیوەستی‌ی زیندوو هەیە لە نێوان ئەوەی دەبێت ئێستا لە سەری بن ، لە دوا ڕۆژیش‌داو، لە نێوان مێژووی پیرۆزی نەتەوەی عەرەبمان‌دا ، بەم جۆرە خالدی کوڕی وەلیدو صلاح الدین ئەیوبی ، سەرلەنوێ ، لە کەسانی هەموو سوارانی سوپای عیراقو ، گەلی عیراق‌دا ،سەر هەڵدەدەنەوە ، لەوانەی ئەم بڕیارەیان دروست کردو لە جێبەجێ کردنی ئەرکەکانی‌دا بە شکۆمەندی‌و دەستپاکی‌یەوە بەشداری‌یان کرد .

● قۆناغێکی ئێجگار ئاڵۆزو بەمەترسی

ئەی برایان : —

ئێمە بەم بۆنە نیشتمانی‌و نەتەوەیی‌یە گرنگەوە قسەتان بۆ دەکەین ، هەندێ مەسەلەو ڕووداوی ئەوتۆ لە بەردەمماندا دەردەکەوێت کە دەبێت هەڵویستیان بۆبکەینو قسەیان لێوە بکەین .

دۆخی جیهانی ، و بەتایبەتی ناوچەکەمان ، گەیشتۆتە قۆناغێکی ئێجگار ئاڵۆزو بەمەترسی ، وبەتایبەتی دوای ڕووداوەکانی ئێران ، و ئەوەی لەم دوایی‌یەدا لە ئەفغانستان‌دا ڕوویدا .

لەچەند ساڵێك لەمەوبەرەوە ئیمپریالیزمی ئەمریکایی لەتەقەللای ئەوەدایە دەست بەسەر ناوچەکەدا بگرێتو نەخشەو ئەوەی دەکێشا بۆئەوەی ڕێکەوتنەکانی کامپ دیڤد و سیاسەتی خۆبەدەستەوەدەری ڕژێمی میسر بکاتە پشووگەیەکی گەورە بەرەو ئەو مەبەستە .

لەگەڵ ئەوەدا کەتوانی وا لە ڕژێمی میسر بکات لەگەڵ زایۆنیدا ببێتە هاوپەیمانو مەڵبەندی پیلانگێڕی بۆ سەر نەتەوەی عەرەبو مەسەلەکانی ، بەڵام نەتەوەی عەرەب بەهۆی ئەو هاوکاری‌یەی کە لە کۆنگرەی بەرزی بەغداو ، دوایش لە کونگرەی بەرزی تونسدا دەرکەوت ، توانی ڕووبەرووی نەخشەکانی ئیستیعمار بوەستێتو خەتی خۆبەدەستەوەدەری ڕژێمی میسر کەنارخاتو تەشەنە کردنی نەخشەکەی ئەمەریکا ڕاگرێت .

بەڵام ئەو سەرکەوتنەی نەتەوەی عەرەب بە ئیرادەی ئازادی خۆی وەدی هێنا ، هەندێ بارو رزوف مەترسی بۆ دروست دەکات کە دەستکردی خۆی نی‌یە ، بەڵکو لەلایەن کەسانی ترەوە بەسەریدا سەپێندراوە .

ئەو ئاڵوزی‌یە بە مەترسی‌یەی دۆخی ئێران گەیشتۆتێ ، وە ئەو کردارە نادروستو بێ‌بیانووانەی لەلایەن هەندێ هێزی دەسەلات بەدەستەوە دەکرێن ، ڕێگای‌دا بەئەمەریکا کەسیاسەتەکەی تاوانبار کرابوو ، وە نەخشەکانی بەزێندرابون ، تواناو هەلی تازەی دایەبۆ ئەوەی دەست لەناوچەکە وەرداتو بیشێوێنێتو ئامانجە ئیستیعماری‌یەکانی خۆی وەدی بهێنێت .

ڕووداوەکانی ئەم دوایی‌یەی ئەفغانستان

پاشان ڕووداوەکانی ئەم دوایی‌یەی ئەفغانستان هاتە پێشەوە بۆئەوەی ڕووپۆشێکی ڕیادە بداتە ئیمپریالیزمی ئەمریکا بۆ ئەوەی دەست لەناوچەکە وەرداتو سەربەستی‌و دەسەڵاتو سامانەکانی بخاتە بەر مەترسی .

ئەم پەرە سەندنەی ناوچەکە لەتەك گیروگرفتی وزەدا باڵ بە هێزە ئیمپریالیزمی‌و دەوڵەتە گەورەکانەوە دەنێت بۆ زیاتر چالاکی‌نواندنو خۆشکردنی مەترسی دژی وڵاتانی ناوچەکە ، وە دژی ئاواتو دەستکەوتەکانی ، لە سەربەستی و سەربەخۆیی‌دا .

ڕاستی ئەو ڕێبازەی حزبو شۆڕش دەست نیشانی کردبوو

ئەم دۆخە وامان لێ‌دەکات لەعیراقدا ، وە لە نیشتمانی عەرەبدا کە زیاتر بەرپرسیار بینو ئەرکی دیاری کراومان دخاتە سەرشان ، وە یەکەم شتێ کە بەم بۆنەیەوە دەمانەوێت دووپاتی بکەینەوە ئەوەیە پەرەسەندنی دۆخی ناوچەکە بەشێوەیەکی ئاشکرا ڕاستی‌ی ئەو ڕێبازەی سەلماندووە کە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستی‌و شۆڕشەکەی لە عیراقدا دیاریان کردووە ، ڕێبازی رزگاربوونی تەواو لەهەموو جۆرە دەسەڵاتێکی ئیستیعماری‌و بێگانە ؛ وخواستی نیشتمانی سەربەست گرتنە دەستو پشت بەتوانای خۆبە خۆی گەلو نەتەوەی عەرەب بەستنو پشت بەستن بە وزەکانی جەماوەرو توانای بەرگری کردنی لە نیشتمان دژی هەرمەترسی‌یەك کە هەڕەشەی لێبکات،ولە بنیاتنانی ژیانێکی سەربەستی بەختیاردا، لەوەدی‌هێنانی ئامانجە نەتەوەییە کاندا بەهەموو ماناو شوێنەکانیەوە .

عیراق وڵاتێکی سەربەستی بەهێزو دامەزراوە .

عیراق ، بەم ڕێبازە بەڕاستی بووە وڵاتێکی سەربەستی بەهێزی دامەزراو کەبەوپەڕی باوەڕو گەش‌بینی‌یەوە دەڕوانێتە دواڕۆژ .

بەڵام بەنیسبەت هەندێ دۆخی عەرەبی ترەوە حاڵ بەو جۆرە نی‌یە ، بەردەوام بوونیشیان بەئەنجامێکی پڕ لە مەترسی هەڕەشە لەنەتەوەی عەرەب دەکات .

دابەش کردنی کۆمەڵو خەڵك لەنێوان هەڵویستی پێشکەوتنخوازی و کۆنە پەرستی‌دا شتێکی نوێ نی‌یە لەژیانی عەرەبدا ، بەڵکو کۆنە هێندەی کۆنی‌ی ژیان ، بەتایبەتی دوای دەرکەوتنی پەیامی موسلمانەتی وە جیاوازی لەسەر تەتبیق کردنی لەقۆناغەکانی بەرەو دوادا ، لەو قۆناغانەدا هەبوون کە باوەڕیان بە ئیلهام وەرگرتن بووە لەگیانی موسڵمانەتی‌یەوە لەکاری ئەو پەرەپێدانو نوێ‌کردنەوەیەدا کە دۆخی ژیان پێویستی پێیەتی ، لەگەڵ پارێزگاری کردنی جەوهەری موسڵمانەتی‌و بیروباوەڕە ڕەسەنەکانیدا ، لە یەکتایی خواو بڵاوکردنەوەی هەقو تەتبیق کردنی دادوەری دا هەروەك هەبوو کە دەستبەرداری قاڵبە ووشکەکان نەدەبوو ، وە بەشێوەیەکی تەمسك موسڵمانەتی لێك دەدایەوە کە لەگەڵ گیانی ڕەسەنی و توانای بێ‌هاوتای لەبەردەوام کردنی ژیان بەمانا مرۆڤایەتی‌یە بەرزەکانی نەدەگونجا .

بەشێوەیەکی هەڵە بەکار هێنانی سامان کۆمەڵ تێك دەدات ..

لە چەرخی نوێشدا نەتەوە تووشی دۆخێکی تایبەتی بوو ، ئەویش زۆربوونێکی گەورەی سامان بوو لەلای هەندێ نە وڵاتە عەرەبەکان ، بەهۆی توانای زۆری نەوتەوە ، سامان چەکێکی گرینگە ، نەتەوەکان لەراپەڕینو بنیاتنانی هێزی خۆیاندا بەکاری دەهێنن ، بەبێ ئەوەی کەسایەتی خۆیانو بنەما نەتەوایەتی‌و ڕەوشتە ڕەسەنەکانی خۆیان لەدەست بدەن » .

بەڵام بەکار هێنانی هەڵەو خراپی سامان دەبێتە مایەی ئەنجامی جیاواز ، ئەو کۆمەڵە تێك دەداتو خاسیەتە ڕەسەنەکانی لەدەست دەدات و دەیخاتە بەرمەترسی‌ی پووکانەوەو پارچە پارچە بوون ، وای لێ‌دەکات کە کەسان چاوی تەماحی تێبڕن .

Institut kurde de Paris

دەقی وتارەکەی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین « پاشماوە »

با قسە لە ڕووبین ، دەڵێین کەهەندێ ڕژێمی عەرەبی ئەم حاڵەتەی بەسەردا ساغ دبێتەوە ، ئەوەش لەدەست چووە کە بشاردرێتەوە .

هەروەها لە دۆخی ئەمڕۆی عەرەبدا ، ڕژێمی بۆگەنو تایەفەگەری وا هەن کە شێوەی کردارێکی ئەوتۆ بە سەر گەلەکەیاندا دەسەپێنن کە دوورە لە گیانی عەرەبایەتی ڕاستەقینەو گیانی موسڵمانەتیەوە . کە ئەوان جیاوازی لە ناو ڕۆڵەکانی گەلدا دەکەنو تاقمێکی کەڵك وەرگریان لە سەر دەکەن بە کەڵەگاو زۆرداریو ستەمیان بە سەردا دەسەپێنن

ئەگەر لە کۆندا دەستی دابێت چەوتیو ڕەوشتی زۆردار بشاردرێتەوە ، لە گەڵ بەفیڕۆدانی بێدادی سامانو دەسەڵاتەوە ، ئەمڕۆ ئەوە ناکرێت ، لە سایەی وریاریی جەماوەر لە لایەکەوەو ، هەست کردن بە تاڵیو قورسی داگیرکاری بەردەوامی زایۆنی نەلاکەی ترەوە ، وبە هۆی پێشکەوتنی دەزگای پەیوەندییو ڕاگەیاندنەوە .

پەیامەکانی ئاسمان ، وله پێش هەموویانەوە دینی مسڵمانەتی خاوێن ، ڕەفزی بە کارهێنانێکی چەوتی سامانو دەسەڵات دەکەن » .

خەبات دژی زۆرداریو خراپەو تایفەگەری

کاتێ گەلان بۆ دەربڕینی بیروڕایان هەلیان بۆ هەڵدەکەوێ شتێکی ئاسایە ئەمە ڕەفز بکەنو لاوانی نەتەوە بەشێکی هەستدارن کە هەست بە زوڵمو خراپەکاری دەکەنو خەبات دژی دەکەن،لە بەر ئەوە ، پێویستە سەرمان سووڕ نەمێنێ لاوانی وا دەر بکەون کە ئیمانیان بەم بیرو باوەڕانە هەبێو دژی زوڵمو خراپەکاریو تایفەگەریو چەوساندنەوەو کەڵەگایەتیو بەفیڕۆ دانی سامان تێبکۆشنو لەمەشەوە بیروباوەڕی ئیسلامو نرخە بەرزەکانی بکەنە بنەڕەت .

بە چاو پۆشین لە ناکۆکی نێوان ئێمەو کەسانیتر دەربارەی پێویستییەکانی گۆڕینی ڕژێمە خراپەکانو ئەو پێداویستانەی دەبێ لە کۆمەڵێکی سەربەستو عادیلا هەبن ، ئێمەش خاوەن بیروباوەڕی نەتەوەییو سۆشیالستین کە لە گیانو پەیام ئاسمانییەکانەوە هەڵقوڵاونو باوەڕمان پێیانەو بانگیان بۆ دەدەین ، چونکە بیرو باوەڕی دادپەروەریو یەکسانی دەچەسپێنیو ڕەفزی زوڵمو کۆیلەیەتیو چەوسانەوە دەکا ، دەڵێین لە گەڵ ئیمانماندا بە بیروباوەڕمان و ڕێزو مانو ناکۆکیمان لە گەڵ کەسانی تردا لە بەرنامەکانیاندا ، بەڵام بە چاوی سۆزو تێگەیشتنەوە سەیری ئەو لایەنە خێرانە دەکەین لە ناو ڕیزی لاوانی شۆڕشگێرو تێکۆشەری عەرەبدا هەن کە لە تێکۆشاندا دژی کەڵەگایەتیو خراپەکاریو زوڵمو تایفەگەری لە هەر شوێنێکی نیشتمانی عەرەبدا هەبێ پشت بە بیروباوەڕی ئیسلام دەبەستن وئێمە بە دڵسۆزیو مەوزوعیەتەوە ئەو ڕژێمانەبانگ دەکەین کە بە خراپەکاریو زۆرداریەوە گیرۆدەن لە بنەڕەتەوە چاو بە وەزعو سیاسەتو کردەوەکانیاندا بگێڕنەوە نەك ئەکتیباری بدەنە پاڵ ئەو لاوانە ، چونکە ئەو خەڵکەی ماوەی سالانی دوورو درێژدا گیرۆدەی بارێکی ناساز بوون گوێ بۆ ئەو گوناهبار کردنانە ناگرن .

هوشیاری بەرامبەر بەم ڕاستیانەو کارکردنی بە ڕاستیو دڵسۆزانە بۆ گواستنەوە بەرەو وەزعێکی ساغو سەلامەت کە سەربەستیو دادو یەکسانی تیدا لە ناو هاوولاتیەکاندا بلاو بێو سەروەتو سامانی وڵات بە شێوەیەکی دروستو لە پێناوی ڕاپەڕاندنو بیناکاری هێزدا بە کار بێ لە پاڵ بە تەنگەوە هاتنی پێویستییەکانی نەتەوە کە زۆربەشی لە باری هەژاریو دواکەوتندا دەژین . ئەمەیە کە ناوچەکە لەو ترسە دەرئەنێ کە ڕووی تیکردووەو دەرفەتی ئاسایشو دامەزراویو پێشکەوتنی بۆ زامن دەکا هەروەها دەست گرتن بە ڕێڕەوی نەتەوەیی سەربەستو سەربەخۆ وەدوور کەوتنەوە لە هەڵوێستی کەڵەگایەتی هێزە گەورەکان زامنی ڕاستەقینەیە دژی هەموو ترسێکو هەموو دەست درێژییەکی دەرەوە کە هەڕەشە لە ناوچەکە بکا .

دەست خستنە ناو کاری ئەفغانستان دیاردەیەکی ترسناکە ناگونجێ بیانووی بۆ بدۆزرێتەوە

برانە :

ئەی ڕۆڵەی نەتەوە مەزنەکەمان :

گۆڕانکارییەکانی ئەم دوایە لە ناوچەکەدا و تێپەڕای باری دەوڵەتاندا بارێکی گەلێ ترسناكو باسکی هێنایە کایەوە ، لە کاتێکدا باری ئێران هەڕەشەی بە ڕووداوی زۆر ئیحتمالات دەکرد ، ڕووداوەکانی ئەفغانستان هاتەکایەوە تا بارەکە زیاتر گرێ گری بکا .

دەست خستنەکاروباری ناوخۆی ئەفغانستان لە لایەن دەرەوەوە ، دیاردەیەکە ناگونجێ بیانووی بۆ بدۆزرێتەوەو بەڵگەی بۆ بهێنرێتەوە ، کارێکی هەڵەیەو بیانووی بۆ نییەو لەوانەیە نەسرەوتن لای گەلانی سەربەستیو سەربەخۆخواز کە بۆ سەکاندنی سیادەتو دەسەڵاتی سەربەستیان هەوڵ دەدەن دروست بکا .

ئێمە لە کاتێکدا ئەم باوەڕە دووپات دەکەینەوە بە ئیمانێکی قوڵو پتەومان پێیەتی ، لە هەمان کاتدا وریایی دەردەبڕن بەرامبەر کەڵك وەرگرتن لە دەست درێژی بێگانە بۆ سەر ئەفغانستان بکەن بە بیانوو بۆ دەست وەردانی تری بێگانە لە بەشێك یان هەر وڵاتێ لە وڵاتانی ناوچەکەدا ، ئێمە بە هێزەوە دژی هەموو هەوڵێك دەوەستین بیەوێ ناوچەکە بکاتە گۆڕەپانی پێشبڕکێی نێوان هێزە گەورەکان لە پێناوی بەدی هێنانی ئارەزووەکانیداو جێبەجێ کردنی نەخشە ستراتیژییەکانیان لە سەرحسابی سەربەخۆییو گەورەییو ئاسایشی وڵاتانی ناوچەکە .

بانگ کردن بۆ نواندنی هەڵویستی ئاشکرا و پتەو بەرامبەر بە هەموو دەست تێوەردانێکی بێگانە

ئێمە هەموو گەلانی ناوچەکە بانگ دەکەین بۆ نواندنی هەڵویستی ئاشکراو پتەو بەرامبەر هەموو شێوەیە دەست تێوەردانێکی بێگانەی ، دیسان هێزە گەورەکان بانگ دەکەین بۆ تێگەیشتن لە ئاواتو خواستەکانی گەلان بەرەو سەربەستیو سەربەخۆییو گەورەییو وازهێنان لە هەڵسو کەوتی دەستدرێژی نامەسئوولانەی‌وا کە هەڕەشەبن بۆ سەر ئاسایش سوودی گەلانو دەستخستنە ناو کاروباری ناوخۆیان بێ ، چونکە هەموو کردارێکی بەم جۆرە تەئسیری تەنیا لەسنووری ئەم ناوچە ناسکەی دنیادا ناوەستێ ، بەڵکو ئاسایشو دامەزراویی دەوڵەتان دەخاتە مەترسیەوە .

بانگ کردنی وڵاتانی بێلایەن کە نەچنە گێژاوی نەخشەکانی هێزە دەوڵەتیەکانەوە

وەئێمە وڵاتانی بزووتنەوەی بێلایەن تێکڕا بانگ دەکەین بەوردی لەسەر ئەم ڕووداوانە بوەستنو بە مەوزوعی لەبەر ڕووناکی بیروباوەڕی بێلایەندا هەڵیان بسەنگێننو دیسان بانگیان دەکەین بۆ یەکێتیو دەستی یەکگرتن لەسەر بنەڕەتی باوەڕە زانراوەکانیو نەکەونە ناو گێژاوی نەخشەکانی هێزە دەوڵەتیەکان کە مەبەستیان ئەوەیە یەکێتی وڵاتانی بێلایەن بخەنە ترسەوە .

برانە :

لە کاتی باس کردنی باری ناوچەکەو ئەو ترسانەی هەڕەشەیان لێدەکاو ئەو سیاسەتە هەڵەو لەڕێ لادەرانەی لەئارادان ، پێویستە لەسەر وەزعی ئێرانیشو هەڵوێستی هەندێ سەرکردەیان دەربارەی عێراق بوەستین .

کە شۆڕشی ئێران بەرپا بوو ، بەدڵسۆزی پیرۆزباییمان لێکرد ، چونکە ئێمە وەك ئازادیخواز ، هەست بە بەختیاری دەکەین هەر گەلێ لە گەلان لەژێر باری زوڵمو زۆرداریو کەڵەگایەتیدا زرگاری ببێ ، چا ئیتر چۆنە ئەگەر ئەو گەلە ، گەلێکی دراوسێو موسڵمانیش بێ ؟

هەڵهێنجانی گیانی ئیسلام

هەروەها ئێمە باوەڕمان‌وایە کە هەڵهێنجانی گیانو بنەڕەتەکانی ئیسلام بە شێوەیەکی ڕەسەنو دروست ، لەلایەن گەلە موسڵمانەکانەوە لە خەبات‌کردندا دژی ڕژێمە ستەمکارو خراپەکان ڕێگایەکی تەواو ڕاستە . گرتنەبەری ئەم ڕێگایە پەیوەندییەکی توندوتۆڵ لەنێوان ئەو گەلانەو نەتەوەی عەرەبدا سازدەکات ، ئەگەر بێتو لە چوارچێوەیەکی ڕێزگرتنی نەتەوەی عەرەبو گەورەییو بزووتنەوە نەتەوەییەکەی دابێت کەوا لەپێناوی سەربەستیو حەقو دادپەروەریو پێشکەوتندا ئاڵای خەباتی بەرزکردوەتەوە .

ئەوەبوو ئێمە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئێران ، ئەم هەڵوێستە مەبدەئییەمان دەربڕی بەوشێوە ساغو پتەوەی کە لە پەیوەندیماندا بە هەموو دەوڵەتو گەلانەوە پەیڕەوی دەکەین .

هەڵوێستی دوژمنانە بەرامبەر بە عیراق

لەگەڵ ئەمەشدا هەندێ سەرکردایەتی ڕژێمی نوێی ئێران ، هەر لە سەرەتاوە بەرامبەر بە عێراقو شۆڕشەکەی هەڵوێستی دوژمنانە وەستان ، بە چەند ئوسلوبێکی گومانلێکراوەوە جووڵانەوە ، بە بیانووی لێکدانەوەی بە هەڵەی هەندێ هەڵوێست . هیچ گومان لەوە دانییە کە دەستەو دایەرەکانی ئیمپریالزمو نێزەندە گومانلێکراوەکانو تاقمە هەلپەرستەکان هانیاندەدەن ، زۆر چاك دەزانن ، کە نواندنی ئەم هەڵوێستە دوژمنانەیە بەرامبەر بە عیراق گەورەترین زیان بە ئێرانو شۆڕشەکەی دەگەیەنێو هەلی هێمنیو جێگیر بوونی یەکێتیو پێشکەوتن لە دەست دەچێت .

لێکدانەوەی واتای میوانداریی بە هەڵەوە

لە سەرەتاوە ئەو لایەنانە بە هەڵە لە واتای میواندارێتیو بنەڕەتەکانی تێگەیشتوون ، لە کاتی خۆیدا عیراق بۆ ماوەی چەند ساڵێك میواندارێتی گەلێ لە لایەنی هێزە بەرهەڵستەکانی ئێرانی کردو ، بە پێی توانای هەموو شتێکیان بۆ خەبات کردن دژی ڕژێمی شاە بۆیان ڕەخساندبوو .. بە درێژایی ئەو شەش ساڵەی کە یارمەتی هێزە بەرهەڵستەکانی ئێرانمان کردووە ، هەڵسوکەوتی عیراق لە سەر بناغەی ڕێزگرتنی خەباتی گەلانی ئێرانو ، یارمەتی دانی هێزە بەرهەڵستەکانی ئێران یارمەتییەکی پاك بووە .

کاتێکیش کە لە ساڵی ١٩٧٥دا لە سێبەری بارو دۆخێکی ناسراودا ، لە گەڵ ڕژێمی شا ڕێککەوتن ڕوویدا ، عیراق وا هەڵسوکەوتی نەکرد کە زیان بە لایەنە بەرهەڵستەکانی ئێران بکەوێ ، بەڵکوو لە هەڵسوکەوتیدا ڕیزی گرتوونو هەموو پێداویستییەکی میوانداریی کە لە پەیوەندی کردندا زیان بە حکومەتی ئێرانەوە ناگەیەنێ بۆیانیانی ئامادە کردووە .

لە ساڵی ١٩٧٨ دا بارو دۆخی ئێران زۆر بە خێرایی پەرەی سەند ، لە هەمان کاتدا کە نەتەوەی عەرەبو ، لە پێشیانەوە عیراق لە جەنگێکی وردو ناسکدا بوو دژی ڕێککەوتنامەکانی کامپ دێڤیدو سیاسەتی خۆبەدەستەوەدانی ساداتو ، هەموو بایەخێکی ئێمە بەو جەنگە چارەنووسەی نەتەوەکەمان بوو ،، لە بەر ئەوە نەدەبوو لەو کاتەدا داوا لەئێمە بکرێ کە جەنگی نەتەوەکەمان دووچاری مەترسییەکی زیاتر بکەین ، لە ڕێگای ئەوەوە کە بەڵگەو بیانوو بدرێتە ڕژێمی شا کە بە وەوە ناسراوە پەیوەندی بە ڕژێمی میسرو سیاسەتی ئەمەریکاوە هەیە ، بۆیە هەڵسوکەوتمان بە پێی بە ئەرکی‌نەتەوەییو پێداویستییەکانی میوانداریی وەك چۆن دەیبینین و دایدەنێین وابوو .. لە ڕێگایەکی مەوزووعیانەشەوە بۆ مەسەلەکە دەچووینو وامان دادەنا کە داوا لە ئێمە بکراوە کە لەجیاتی هیچ گەلێك خەبات بکەین .

سەرکردە ئێرانییەکان دەرفەتێکی مێژووییان لە دەست خۆیانو وڵاتەکەیان دا

ئەمڕۆش ، دوای ئەوەی هێزە بەرهەڵستەکانی ئێرانی هاتنە سەر حوکم ، ئەوا ، ئەوان خۆیان کە پێش چەند مانگێك لە هاتنە سەر حوکمیان ڕژێمی شۆڕشگێڕی عیراقیان تاوانبار دەکرد بە هەنگری ڕێککەوتنەکەی ساڵی ١٩٧٥و بە چەند جۆرێك باسیان دەکرد کە لە سروشتو برگەکانیدا شتی وای تێدا نەبوو ، کەچی ئێستا خۆیان دەستیان بە دامێنی ئەم ڕێککەوتننامەیەوە گرتووە هەموو ئەو شتانەیان لە بیر چۆوە کە ئەو کاتە دەیانگوت .

سەرکردە ئێرانییەکان دەرفەتێکی مێژوویییان لە دەست خۆیانو نە دەست وڵاتەکەیان دا ، لە جیاتی ئەوەی پەیوەندیی لە بار (ایجابی) لەگەڵ عیراقو نەتەوەی عەرەب دەستیان کرد بە دوژمنایەتی کردنی عیراقو زیندوو کردنەوەی بانگەوازی پەلهاویشتن لە کەنداوو چەوساندنەوەی نەتەوەکانی ئێران .

داگیرکردنی دوورگەکانی عەرەب

هەروەها پێیان داگرت لە سەر درێژەدان بە داگیرکردنی سێ دوورگەکەی عەرەب لە کەنداو کە هێزەکانی دەست درێژیکەری شا داگیری کردن لە کاتێکدا کە نەتەوەی عەرەب نەیدەتوانی ئەم داگیرکردنە بەربەست بکات ،، هێزە ئیمپریالیستیو نێوەندە گومان لێکراوو هەلپەرستەکان ڕەنگی ئەم سیاسەتەیان بۆ ڕشتن .

بەمە ئێران لە دەرفەتێکی مێژوویی بێ بەش کرا کە تەرخان بوون بوو بۆ کاروباری ناوخۆ بە شێوەیەك کە ببێتە مایەی ئەوەی شۆڕشە نوێیەکە جێگیر بکاتو یەکێتی ئێران پتەو بکاتو توانای بەرگە گرتنی لە بەردەم نوێیەکان بە تین بکاتو ، کاربەدەستەکانی مەیدانداری‌یە جۆرە سیاسەتو ڕێبازێکیان پەیڕەو کرد کە دۆخی ئێران بەرەو مەترسیلێکردن دەباتو ناوچەکەش دووچاری چەندین مەترسی دەکاتو بەڵگەو بیانوو دەداتە دەست هێزە ئیمپریالیستییەکان بۆ دەست لە کاروباری ناوچەکە وەردان .

هەموو دڵسۆزێکی گەلو نیشتیمان لە گەلانی ئێران ناکرێ هیچ جۆرە سوودو قازانجێکی ئێرانو گەلانی ئیسلام لەم سیاسەتانەدا ببینێ ... ئێمەبش دەزانین کە لە ئێراندا چەندین سەرکردەی سیاسیو گەورەپیاوی ئاینی هەیەو ئەم ڕاستییە دەزاننو بەربەرەکانی ئەم سیاسەتە چەوتو گومان لێکراوانە دەکەنو داوادەکەن کە چەندین پەیوەندیی لە بار (ایجابی) لە گەڵ عیراقو نەتەوەی عەرەبدا دابمەزرێو ئێمە سڵاو لەم سەرکردانە دەکەینو ڕێز لە ژیریی و دڵسۆزییان دەنێین .

چۆنێتی دامەزراندنی پەیوەندیی لە بار لە بۆچوونی ئێمەدا

لەم دواییەدا ، ئێرانییەکان داوایان لێ کردین کە پەیوەندی نێوان هەردوو وڵات سروشتی بێتو بە بالیوزی ئێرانمان گوت لە عیراق کە بۆچوونی ئێمە لە بارەی دامەزراندنی پەیوەندی لە بار لە گەڵ ئێمەدا بگەیەنێ بە سەرکردایەتیەکەی ،، لە پێشەوەی ئەمانە، دەبێ پەیوەندییەکانی ئێران لە گەڵ عەرەبدا لە سەر بنەڕەتی بە سەرکردایەتیەکەی ،، لە پێشەوەی ئەمانە،، عیراق بێتو دەست لە هەموو ڕەفتارێك هەڵگرن کە لە گەڵ ئەمەدا پێچەوانە بێتو ،، لێ پرسراوان لە ئێران لە سروشتی ڕەسەنی شۆڕشگێرانەی بزووتنەوەی نەتەوەیی شۆڕشگێری عەرەبی بگەنو دۆستی دڵسۆزو ڕاستەقینەی بن .

سوپای عیراق سوپای نەتەوەی عەرەبە

برانە :

جارێکی تر لەم بۆنە خۆشەویستە نیشتیمانییو نەتەوەییەدا سڵاوتان لێ دەکەمو شانازی‌کردنی سەرکردایەتی بە سوپا دلێرەکەمان دووبات دەکەمەوە ، ئەو سوپایەی کە بە مەشقی جیددیو پەرەسەندنی زانستییانەو چەکی نوێی بە توانا بەو پەڕی باشی خۆی ئامادە دەکاتو پێ دەگەیەنێ ، بۆ ئەوەی بتوانێ ئەرکی نیشتیمانیو نەتەوەیی سەرشانی ڕاپەڕێنێ کاتێك بانگی ئەرکی سەرشان دەدرێ .

ئەو هەنگاوانەی هێزی چەکدار لە سەر ڕێگای پەرەسەندنو پێشکەوتندا هاویشوونی بوونەتە مایەی شانازی کردنو بڕوا بوون بە ئێستاو پاشەڕۆژ .

سوپای عیراق ، سوپای نەتەوەی عەرەبو پێویستە لە سەری بە دەنگ بانگەوازەکەوە بێت کاتێك مەترسی هەڕەشە لە نەتەوە دەکاتو ئەمەش وا پێویست ئەکات کە بە تەواوەتی هوشیار بنو ئامادەی تەواوەتیتان هەبێ .

خاکی عەرەبتانو نەتەوەی عەرەبتان دوو چاری جۆرەها شێوەی دەست درێژکردنە سەرو هەڕەشە لێکردن بوون ، دەست درێژیە چەپەلەکەی زایۆنیزم لە خاکی عەرەب لە فەلەستینو بەشەکانی تردا هەر چۆکی داداوە هێزە ئیمپریالیستییەکانو دەوڵەتە تەماعکارە گەورەکان چاوەڕێی دەرفەت لە نەتەوەی عەرەب دەکەن ، ئۆبالە نیشتیمانیو نەتەوەییەکانتان قورسترو ئاڵۆزتر بوون ، وڵاتە تازە پەرە ئەستینەکان کە بە تەمای سەربەستین تەنیا ڕوو بە ڕووی ئەوە نابنەوە کە چۆن پێشکەوتنخواز یاخود سۆشیالیستی بن . بەڵکو چۆن ئەمە دەبێو چۆن لە هەمان کاتدا سەربەخۆ دەبنو ، تەنیا لە کۆلنیالیزمی کۆنو ئیمپریالیزمی نوێ سەربەخۆ نابێت بەڵکو سەربەخۆ دەبێو پاشکۆی هیچ لایەنێکی تری نێو دەوڵەتان نابێت .

بەجێ گەیاندنی ئەرکە نەتەوەییەکان

ئەی عیراقییە سەربەرزەکان :

ئەم جۆرە ئەرکە لە جیهانی ئەمڕۆدا سووكو ئاسان نییە ، بە تایبەتی کاتێك ئەم ئەرکە لە سنووری هەرێمدا ناوەستێ بە سووربوونتانەوە گەرێ دەدرێ لە ژێر سەرکردایەتی حزبە تێکۆشەرەکەتاندا بۆ بە جێگەیاندنی ئەرکە نەتەوەییەکانتان بە شێوەو ڕێو شوێنێکی جیاواز لە نیشتیمانێکدا کە دەوڵەتە ئیمپریالیستییەکانو تەماعکارەکان بۆ دەست بە سەرداگرتنو چەوساندنەوەی لە پێشبڕکێدانو ئەمانەش لە دۆخە نەخۆشەکانی ئێستای ناوچەی عەرەبو ناوچەکەدا ئەوانەیان دەست دەکەوێ کە دەکەوێتە ناو تۆڕو تەڵەکانیانو ئەوانەی کە جێبەجێ کردنی نەخشەکانیان بۆ سووكو ئاسان دەکەن.

بەعس سوار چاکی کاروانەکەیە

بەڵام ئێمە دەزانین کە ئێوە بە سەربەستیو هوشیاریی ئەم ڕێگەیەتان هەڵبژاردووە ، هەڵتان بژاردووە کە بەعس سوارچاکی کاروانەکەو ڕێگا نیشاندەری بێتو ئێوە سوورن لە سەر ئەوەی کە ئەمە ڕێگایەکە هیچ گەڕانەوەی لێ نییەو لە گەیاندنە کۆتاییدا سڵ کردنەوەی تێدا نییە ..

ئەم نەوەیەی ڕۆڵە مەزنەکانی گەلەکەمان کە مێژوو چەند لاپەڕەیەکی پرشنگداری بۆ دەنووسێ هەر دەبێ بە جۆرێك ڕەفتار بکات کە شیاوی ئەم شەرەفە بێتو ئەو داواکراوە کە بە ئازایەتیو بەخششو قوربانیدانو نەفەسێ درێژو وریایی لە پشتەکانی تر جیا بێ ، چونکە لە پاراستنی شەرەفی نەتەوەو سەربەخۆیی نیشتیمانو بیروباوەڕەکانی جەماوەردا دەورێکی جیایی مێژوویی دەگێڕێ .

چیایەکی سەرکەش

برانە تاقی‌کردنەوەکەتان لەو جۆرەیە کە ئەوانەی تەماعی خاكو سامانەکانتانیان لە مێشك دایەو ئەوانەی تەماعی بە دیل‌کردنی نەتەوە دەکەن بەلایانەوە چاوەڕوان کراو نییە .. بەڵام ئێمە بڕوامان وایە کە ئەم تاقی‌کردنەوە پێشڕەوە چیایەکی سەرکەشە لە بەردەم هەموو دەستدرێژکەرو تەماعکارێنكو نموونەیەکە هەر دەبێ لە نیشتمانو ناوچەکەدا چاوی لێ بکرێ .

ئێمە لە توانا داهێنەرەکەتان یارمەتی وەردەگرین ـ و پشت بە خوای (عز وجل) دەبەستینو تا لە پێناوی دروشمێکی ناوەندیدا کار بکەین :

خزمەتی بیروباوەڕەکان دەکەینو ئەمانەت دەپارێزینو پاشگەز بوونەوە نییەو .. بۆ پێشەوە والسلام علیکم و رحمة الله وبرکاته .

Institut Kurde de Paris

هەرچارە (پاشماوە)

وەك ئاشکرایە وشەی « گەشت » زیاتر بەواتەی « سەیران » بەکار دەهێنرێت کە ئەویش مانای گەڕان بەدوای جێگای خۆشو خۆشیدا دەگرێتەوە .. بۆ نموونە یەکێك بەیەکێ دەڵێت .. « هەر خەریکی گەشتەی چووە بۆ گەشتو گوزار ، زۆر حەزی لە گەشتو سەیرانە» زۆر نموونەی تر هەن ئەوە دەسەلمێنن کە وشەی « گەشت » مانای گەڕانو سەیران دەگرێتەوە ، لەدوا دێری کۆپلەیەی یەکەمی نووسینەکەدا دەڵێت .. « کاسەی پارم پڕی مەیە » دەربارەی واتای ئەم دێڕەو شێواوی بەکار هێنانی وشەکانی گلەیی زۆر لە نووسەر ناگرێت ئەویش لەبەر ئەوەی دوخی کۆمەڵایەتی لە وڵاتی ئێمەدا ڕێگای بەئافرەت نەداوەو کە لە « مەی »و مەی خواردنەوەو نزیك بێتەوە .. بەڵام ئەمە ڕێگا لەوە ناگرێت کە بزانین وشەی « کاسە » وەك زاراوەیەك بۆ « مەی » بەکار نایەت ، وەك باوە دەڵێین «کاسە ماست» «ئاسە دۆ» ... وە بۆ مەی دەوترێت « جامی مەی » « پێکی مەی » « پیاڵەی مەی » .. سەرەڕای ئەوەی دوور نییە کە وشەی « کاسە » کتو مت وشەی « کأس»ی عەرەبی بێت .. لەهەمان کاتدا مەبەست لە خواردنەوەی مەی دوو فاقییەکی تێدایە ئەوەیە کە بۆ خۆشیش دەخورێتەوە وە بۆ ناخۆشیش .. بەڵام وەك لێرەدا دەرکەوتووە نووسەر بۆمەبەستی بەردەوامیی ناخۆشی بەکاری هێناوە وەك دەڵێت « کاسەی پارم پڕی مەیە » بەڵام واتای ئەو ناخۆشییەی کە ئەم دێڕە دەیبەخشێت لەگەڵ وشەی « گەشت » کە ڕوونمان کردەوە هەرگیز لە گەڵ یەکدا بەو مانایەی نووسەر بەکاری هێناون ناگونجێتو بەو جۆرە بەکارنەهێنانی وشەی « گەشت » لە شوێنی خۆیدا بۆتە مایەی هەڵگەڕانەوەی مەبەستی نووسەرو شێواندنی تەواوی کۆپلەیەی یەکەمی نووسینەکە .

سەبارەت ناوەرۆکی نووسینەکە بەکورتی ئەوەندە دەڵێم .. کەسێکی تۆزێ شارەزا بەبێ ناوی نووسەرەکە ئەو نووسینە بخوێنێتەوە بەبێ ماندووبوون دەزانێت کە نووسەرەکەی ئافرەتە !! ئافرەتێکی ناوچەرگەی « شارستانی » کوردەواری بەندی نێوان چوار دیوار ، لەو ئافرەتانەی جلەوی چارەنووسی خۆیان دەدەنە دەست موقەدەرو ڕۆژگار بۆ ئەوەی بەڕێگای ژیانیاندا بەرێت ... نەك ئافرەتێك لەو ئافرەتانەی چارەنووسی خۆیان بەدەستی خۆیان دیاری دەکەنو بەگژ موقەدەرو ڕۆژگاردا دەچنو ملی کۆڵدان دانانەوێننو باوەڕیان وێنەی خۆر لە کوژانەوە نایەتو دڵیان کانی هەوێنی ڕاپەڕینەو نەبەزین لە خوێنیاندا وەك پشکۆ ئاگرێکی گەش دێتو دەچێت ، باوەڕیان بەدوارۆژەو لەپێناوی وەدی هێنانی ئەو دوارۆژە پڕ بەختیارییە چاوەڕوان کراوەدا ئامادەی ماندوو بوونو ئارەقە ڕشتنو ئاوارە بوونو ڕابەرین لە کۆمەڵێکی وەك کۆمەڵی کوردەواریی ئێمەدا !! وەك ئێمە د. کوردستان موکریانی بناسین دەبوایە نووسینەکەی هیواو گەشبینیو باوەڕ بەدوارۆژ بوونی لێ بچۆڕایەو وەك چرایەك تاریکی ئەو دڵانەی بڕەوانایەتەوە کە خەمو دۆش دامان هێلانەی بێزاری تێداکردوون ... کەچی مامۆستاو ڕۆشنبیرێکی وەك د. کوردستان خۆی کەوتۆتە بەر گێژاوێکی ڕەشبینیو قەدەری ئەوتۆ کە چاوەڕوانی ئەوەیە ڕۆژگار خۆی لەخۆیەوە چاك بێت بەبێ ئەوەی هەوڵدات بۆ ئەوەی بێتە بەشێك لەمەسەلەی ئەو چاك کردنە . وەك دەڵێت ..

« گەر دەزانی .. لەگەڵ پارا نەگۆڕاوی .. هەر تەسبیحی دەروێشانی .. وەك دانەکانی یەکسانی .. مەیە .. مەیە .. تکات لێدەکەم .. هیچ مەیە .. »

بێ گومان ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە کە نەك هەر نابێت کەسێکی دڵسۆزی دڵ پڕلەهیوای وەك کوردستان موکریانی بیکاتەوە ، بەڵکو دەبێت لەوکەسانەش قەدەغەبکرێت کە لەکەسانی وەك ئەوەوە نزیکن ، بێگومان مامۆستای بەڕێز ئەو وتەیەی بیستووە کە دەڵێت .. « هەموو تاریکی دنیا ڕوناکیی مۆمێکی پێ ناکوژێتەوە » هیوا دارین کە نووسینەکانی لەمەودوای د. کوردستان وەك سروشتی نیشتمان پڕ لە هیوای گەشو کۆڵنەدانبن .. لەگەڵ ڕێزو نەوازشتمدا .

بۆ زاخاوی « پاشماوە »

سلیمان رشید لە زاخۆ .

● **شاری کەرکوك :**

نازم حسن ، انور محمد ، مصطفی محمد ، دلێر عمر ، سلام سلیم ، حسین اسعد ، سلیمان صابر ، صباح احمد .

● **لە بعقوبە :**

عثمان فارس ، یحی محمد ، جالاك جمال ، ابراهیم محمد ، شکر محمد .

● **ئەنجام :**

لە ئەنجامی ڕاکێشانی ناوەکاندا هاوڕێی گۆشەی جیهان منداڵان (شوان عثمان توفیق) لە سلیمانی پاداشتەکەی بۆ دەرچوو . پیرۆز بایی لێ دەکەینو تکایە پەیوەندی بکا بە کاك (فریا عبدالله) یان (حمە سعید حمە کریم) بەیامنێرەکانمان لە سلیمانی کە دەتوانێ لە بارەگای بەڕێوە بەرێتی ڕۆشنبیریی جەماوەر لە سلیمانی ببینرێن بۆ وەرگرتنی پاداشتەکەیانو سوپاس .

دیدەنێك « پاشماوە »

کوردی بکەی ... چۆن چووی بۆ ئەمێریکاو لە جیاتی هونەر مێژووی ئیسلامیت کرد بە سەرچاوەی لێکۆڵینەوەت ....

– ژیان لە ئەمێریکا زۆر سەختە ... یەکەم شت لەوێ داوایان لێ کردم کە لە (نایت کلوپ) گۆرانی بڵێم ... هەروەها لە تەلەفزیۆن بەڵام من نەچووم ... هەچەندە ئێستا پەشێمانم چونکە دەبوایە ئەو شتەم بکردایەو مۆسیقاو گۆرانیی کوردیم لەوێ بلاو کردایەتەوە ... ئیتر وای لێهات... دوایی چووم بۆ زانکۆ ... لەوێ دەبوایە دوو بەش هەڵبژێرم ... پسپۆری یەکەمو دووەم .. ئیتر منیش وەنەبێ هونەرم نەخوێندبێ بەڵام ئەمەیان پسپوری دووەمم بوو لەگەڵ پسپۆری سەرەکیم کە مێژووی ئیسلامی بوو .

ئۆدیسۆس (پاشماوە)

● **دەربارەی چۆنیەتی ژیانیشی ، گوتی :**

« لە گەڵ ڕۆیشتنی ڕۆژگاردا ، من لە ناوبانگ دەترسم ، کاتێ لە سەر ڕەفەی کتێبخانەکاندا کتێبەکانم دەبینم ، هەستێکی نامۆ بەحەم دەگرێ .

چیتان دەوێ ؟ من بە گەلێك ڕێگاوە هەوڵ دەدەم ، خۆم لە ناوبانگ دوور بخەمەوە ، بۆیەشە زۆر کەس وا دەزانن ، کە گوایە من حەزم لێ نییە شتم هەبێو بەرەو پێشەوەبچم ، نا .... ئەوە ڕاست نییە ، چونکە تا ئێستاش هەندێ ڕەگەزی پێشکەوتنم لە ناخمدا هێشتۆتەوە ، بەڵام ئەوەندەش هەیە من بە بە چەپلەی جەماوەر دڵخۆش نابم ! .

حەزەکانی من لە یەك شتدا کۆدەبنەوە : لاوەکان لە کاتی تەنیاییاندا ، بتوانن کتێبەکانم بخوێننەوە ، من هەموو کاتێ بۆ ئەم جۆرە پەیوەندییە ناڕاستەوخۆو هەمیشەییە دەگەڕێم . ئەمەیان بۆ من هەموو شتێکەو لەم جەنگەشدا تەنیام ... بە تەنیاو لە ماڵە کچکەکەی خۆم دام . خەڵاتم بدرێتێ ، یان نا ، گرینگ نییە ، من لە ژیانی خۆم ڕازیم .

ڕاشم وایە ، لەو سەردەمە ماددییەی کە زۆرتر لە جۆر گرینگی بە ژمارە دەدرێ ، شیعر تاکە کارێکە ، کە بتوانێ بە ناو ژیانی مرۆڤایەتی دا شوڕببێتەوەو تێکەڵی ببێ . » .

● **دەربارەی وەرگێران گوتی :**

« شیعر چەندە سەرکەوتوو بێ ، وەرگێرانەکەی گرانتر دەبێ ، بەڵام زۆر جاریش وەرگێران ، شیعری خراپ سەردەخا ، وەرگێڕی چاکیش ، دەبێ شاعیرێکی چاك بێو لە زمانیشدا شارەزایی هەبێ » .

● **دەربارەی شاعیرەکان ، گوتی :**

« هۆلدرین ـی ئەڵمانی لە لای من پلەی یەکەمی هەیە ، سۆلۆمۆزی خۆشمان دووەم . لە شاعیرانی ئینگلیز ، ولیەم بلیكو دیلان تۆماسو ئەلیوتو شیللیو لە فەرەنساییەکانیش ، پۆل نیلوار ... خۆ مالارمێو ڕامبۆشم بە دڵە . (جۆرج سیفیریس)ی خاوەن(نۆبل) یشم ، بە دڵە ،جۆرج ،مامۆستاو هاوڕێم بوو ، ئەمەش مانای ئەوە ناگەیەنێ کە من لاساییم کردۆتەوە ! » .

● **دوا جار دەربارەی شیعریش ، گوتی :**

« من ، شیعر بە سەرچاوەیەکی پاکو پڕ لە هێزی شۆڕشگێڕانە دەزانم . کاری من بەڕێوەبردنی ئەو هێزانەیە لە دژی جیهانێك کە ویژدانم پێی ڕازی نییە ، پێویستە جیهانێکی وا دروست بکەم ، کە لەگەڵ خەونەکانمدا بگونجێ ! » .

سەرچاوەکانی ئەم باسە :

١ ـ الشعر الیونانی المعاصر ـ د. نعیم عطیه / ١٩٧٠ .
٢ ـ جریدة السفیر ـ ١٩ـ١٠ـ١٩٧٩ .
٣ ـ جریدة الجمهوریة ـ ٣٧٣٠ ، ٣٧٤٧ ، ٣٧٥٩ .

دیمەنێك « پاشماوە »

دا ماوەیان دا دابنیشێ ، لە سەر قالدرمەی کۆنە تەلارێکا چاوەڕوانی دەکرد هەر گوێشی بە خەڵکەکە نەدەدا . پیرە مێردەکە لە دڵی خۆیدا وتی : بەم زووانە دەمرم ، کە مردم با هەموو جیهان هەواڵەی دۆزەخ بێ ، باجیهان دوای من بمرێ ، با پێنج چرکە دوای من بمرێ ، من گوێ بە هیچ نادەم ، هەرچۆنێ بێ من پێوەندیم بە مرۆڤەوە نییە . پێنج چرکەی دی دەمرم ، کار ناکەم ، تەنیا ئەوەندەم دەوێ بە ڕەحەتی بمرم . بەرەو ڕۆژاوا دەچم ئەی برادەری لاو .. ها . ها .. هەموو کەسێك تەنانەت پۆلیسیش بەرەو ڕۆژئاوا دەچن ، وانییە جەنابی تۆمیسەر ؟ سەری هەڵبڕی جاری بەو پۆلیسە قەڵەوە کەوت کە وتی : بێدەنگ بە .. ئەمجا ووتی : تەنانەت پۆلیسیش دەمرن ، هەموو هەر دەمرن .. بۆ چرکەیەك جاری بڕییە ئەرزەکە ، ئەمجا بە پۆلیسەکەی ووت : ئەمە یارییەکی چاکە ، وانییە ؟ هەموو دەمرن تەنانەت پۆلیسیش ..

پۆلیسی شەو بە خۆیانو عەرەبانەکەیانەوە گەیشتن بە دوانیان هەڵیان گرت ، ئەوانی دیش خەڵکەکەیان دوور دەخستەوە .

پیرە مێردەکە ووتی : چاکە ، هەڵبەت منیش سەر بە ڕۆژی نادەمیزادم ، وەچکە عارەبانەی سەگ گوێزانەوەیان بە شوێنمانە ناردووە .

خزانیانە نێو عەرەبانەکەوە ، کەوتنە ڕێ .. خەڵکەکەش وورده وورده چۆڵیان دەکرد.. یەکێ لە ڕێبوارەکان لە ئەفسەرێکی پرسی .. ئەفسەرەکە وەڵامی دایەوە : هیچ نییە یەکێ لە بەرەڵاکان تینی ڕۆژ کاری تێ کردووەو خەریکە شێت دەبێ ..٣٠ ڕۆژ دەخرێتە بەندیخانەی ڕووداوەکان بەڵام ئەمەیشس هیچ لە مەسەلەکە ناگۆڕێ .. بەرەڵلا هەر بەرەڵلایە .. ـ ڕاست دەکەی جەنابی ئەفسەر ...

پۆلیسەکە سوار بوو ، کەوتە گەڕان ، هاتو هاواری خەڵکەکەش لە بلند گۆکەوە ، جەرگی بێدەنگییەکەیدا دەدڕی : تیپی نیورك تیپی « سانت لویس »ی بردەوە .

بڕوانە ل ٨٢ ـ ٨٧

الیوم الثالث بعد عید المیلاد

لنخبة من الکتاب العالمیین

کوشتنی ٦٣ « پاشماوە »

حوکمی کوشتنیان جێبەجێ کراو « ٧٥ » کەسیش لە ئابلوقەدانەکەدا کوژرابوونو « ١٥ » کەسیش لاشەکانیان لە ژێر زەمینەکانی کەعبەدا دۆزرابۆوەوە « ٢٧ » کەسیشیان بەهۆی بریندار بوونیانەوە مردبوون .

وەزیری ناوخۆی سعودیە ئەوەشی دەستنیشان کردووە کە حوکمی کوشتنیان لەسەر « ١٩ » کەسیان سووك کراوەو « ٣٨ » کەسیش بەرەڵاکراون ، چونکە ئەوەیان لەسەر ساغ نەبۆتەوە کە لەو کارەدا بەشداریان کردبێ .

چالاکییەکانی « پاشماوە »

هەروەها بەڕێوەبەرێتییەکە ٢٨٨ کۆڕی فراوانی هوشیار کردنەوەی بەستوە کە بۆ هەڵمەتی سەرتاپاگیری لێکدانەوەو ڕاڤەکردنی ناوەرۆکی نیشتیمانی نەهێشتنی نەخوێندەواریو هەردوو پرۆژەی هەردوو یاسای ئەنجومەنی نیشتیمانی وڵاتو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان دانراون، سەرەڕای مەسەلە کشتوکاڵیو کۆمەڵایەتیەکان .

یەکەم ژنە (پاشماوە)

ئەگەر ئەم چەند ووشەیەی کاك قەززاز ڕۆشناییبەك بدا ، ئەوا دۆزینەوەی قەوانو گۆرانییەکانی دایکی جەمال لە کۆمەڵێ قەوانی بەنرخی کاك محەممەد شەریف ڕەسووڵی نانەوا لە سلێمانیدا بووژاندنەوەیێکی هونەری ئەم ژنەیە . ئەوە بوو ماوەیەك (١٣) لەمەوبەر لە گوتارماندا «کۆمەڵێ قەوانی بەنرخ(١٣)کە لە ڕۆژنامەی هاوکاریدا بلاومان کردەوە ، (٨) گۆرانیی دایکی جەمالمان ئاشنا کرد کە دووانیان لە سەر قەوانێکی ئۆدیۆن بوونو ناوی (شیرین خانم)ی لێ نووسرابوو کە دەنگیش دەنگی ئەو بووە . لێرەشدا تەنها ناوی گۆرانییەکانی دەنووسینەوە هەتا چەند قسەیەکی تری لێ بکەین :

١ ـ بەستەی ئامینو ئامین .

٢ ـ بەستەی هەی بێنن بێنن .

٣ ـ بەستەی سەوزە مەرۆ .

٤ ـ بەستەی دەردێکم گرتووە .

٥ ـ بەستەی ئەسڵی وەصلت سلێمانی .

٦ ـ بەستەی گوێگرن ڕەفیقان .

٧ ـ بەستەی ڕۆحی شیرینم .

٨ ـ سروودی وەتەنی من کوردستانە .

ئەمانە لە لای کۆمپانییەکانی قەوانی ئۆدیۆنو(١٤) بەیزافۆن کە زمارەیان دیارە. بەڵام ئەم گۆرانیانەشی لە لای رادیۆی کوردیی بەغدایە :

٩ ـ بەستەی هەی بەلارو بەللار .

١٠ ـ بەستەی هەی ئاغاو ئاغا .

١١ ـ گۆراینی « هەی گوڵ هەی گوڵ گوڵم کووانێ . ئاغام شێخ مەحموود شێخ سەعید کووانێ »(١٥) .

● ماویەتی ●

لاوانو وەرزش « پاشماوە »

● دوای ئەم دەورەیە دەورەی نزتان هەیە ؟ هاوبەشیکردن چۆنە ؟ .

× بەڵی دەورەکانمان بەردەوامەو هەر ئەمانەشس کە ئێستا لە دەورەی بازدانی ڕاستەوخۆدان دوای دەرچونیان ئەچنە دەورەی بازدانی سەربەستەوە ، کە بازدانی ڕاستەوخۆ ئەوەیە هەر لە تەیارەکە دەرچوو پەڕەشووتەکەی ئەکرێتەوە ، بەڵام بازدانی سەربەست بە گوێرەی وەختو بە هەوەسی بازدەرەکە خۆی پەڕەشوتەکەی ئەکرێتەوەو ئەمەی دووایان لەوی تریان قورسترەو دوای بازدانێکی زۆر ئینجا دەسەڵاتی بەسەردا ئەشکێت ، و هاوبەشی لە دەورەکاندا زۆر ئاسانە ، ئێمە لە یەکیەتی بەنووسراوی ڕەسمی ئاگاداری هەموو دابەرەو شوێنە ڕەسمی وەرزشییەکان ئەکەینو ئەوانیش لای خۆیانەوە هاوبەشانی خۆیانمان بۆ ئەنێرنو هەموو کەس ئەتوانێ هاوبەشی بکات ، بەڵام دووای دەرچوون لە لیژنەی فەحسی دکتۆر کە ئێمە خۆمان ئەیاننێرین بۆیان .

● **چوینە ناو پەرەشووت وانەکانەوەو بەراستی دیمەنێکی جوانو خۆم نەمدییایە ، هەرگیز بڕوام نەئەکرد کە بتوانێ لە فڕۆکەوە خۆی فڕێ مداتە خوارەوە ئەوەیان کە لە هەموویان مناڵترو بچکۆلانەتر بوو ، خوشکە پری نوری موو کە تەمەنی ١٦ ساڵان بوو خەڵکی سلیمانییەو قوتابییە لە پۆلی چوارەم لە قوتابخانەی ناوەندی شیرینی کچان کە لێمانپرسی چۆن هاتیتە ئەم دەورەیە وتی :ـ**

× دوای ئەوەی برایانی یەکیەتی پەرەشوتو فڕین لقی سلیمانی هاتنو لە قوتابخانە داوایان کرد کە کێ ئەیەوێ هاوبەشی بکات ، من یەکسەر زۆرم لاخۆشبوو دەمێكبوو بیرم لەوە ئەکردەوە کە لە سلیمانیدا دەورەیەکی ئاوا بکرێتەوەو منیش وەکو ئافرەتانی تری وڵات بتوانم بوونی خۆم بسەلمێنمو لە تەیارەوە بەپەرەشووت باز بدەم ، ناوی خۆم نووسیو کە دەستمان کرد بە دەرس خوێندنو ڕاهێنان ئینجا بە بە تەواوی بڕوام کرد بە تەواوی بڕوام کرد دەورەکەو زۆر بەپەرۆشەوە هەموو کات دەوامم ئەکرد .

● **لە کاتی بازدانا**

هەست بە چی ئەکەیت ؟ .

کە یەك دووبازمدا ئیتر هەستم بە دەسەڵاتو گەورەیی خۆم ئەکرد .

● **خوشکە یوسرا عمر قادر تەمەنی ١٨ ساڵانەو خەڵکی سلیمانیو قوتابییە لە پۆلی یەکەمی مامۆستایان سلیمانیو وتی :ـ**

× من لە ژیانمندا تەنها حەزم ئەکرد بخوێنم ببمە پەرەشووتەوان تا بتوانم لە ئاسمانەوە بێمە سەرزەویو هەر بیستم دەورەیەکی وا هەیە ناوی خۆم نووسیو هاوبەشیم کرد وئەنجامی باشیشم هەبووە .

● **یەکەم بازدان هەستت بەچیکرد ؟**

× یەکەم جار کە لە تەیارەکە خۆم فڕێداو دیم پەرەشوتەکە هەستم بەوەکرد کە هەموو دنیا هینی منە ، هەمدیسان بیرم لەوە کردەوە کە مرۆڤ چەندە گەورەیەو وا بەهەوەسی خۆی لەو ڕادە بەرزییەوە دائەبەزێتە سەرزەویو هەستم بە بەتوانایی خۆم کرد وئەوە هات بە خەیاڵدا کە هەرکەس بڵێ ئافرەت لاوازە ڕاست ناکات .

● **دوای ئەوە خوشکە رزگار محمد صوفیمان بینی کە ئەمیش تەمەنی ١٩ ساڵەو خەڵکی سلیمانییەو فەرمانبەرە لە بێستانەکانی سەرچنار لێمانپرسی ئەی تۆ هەستت بەچیکرد دکە یەکەمجار خۆت فڕێدایە خوارەوە .**

× بەدڵێکی باوەر بەخۆوە لە فڕۆکەکە خۆم فڕێ دایە خوارەوو کە پەرەشوتەکە کرایەوە ، ئیتر وام ئەزانی هەموو دنیا هینی منەو هەمووی لە ژێر دەستی خۆمدایەو دەسەڵاتی باشم هەیە .

● کاك ئازاد احمد رشیدیش مناڵترین هاوبەشانی کوڕان بوو لە دەورەکەداو تەمەنی ١٨ ساڵە وتی :ـ

× لە سەرەتادا بڕوام نەئەکرد کە لە شاری سلیمانیدا دەورەیەکی ئاوا بکرێتەوە ، من شادبم بەو هیوایەی کە دەمێکە خەوی پێوە دەبینم بەڵام کە دەورەکە کرایەوەو پێیانوتین ئیتر زۆر دڵ خۆشبومو کامەران بووم وکە یەکەم بازم دایە خوارەوە وخۆمم بینی بەو ئاسمانەوە بە هەوەسی خۆم دێمە خوارەوەو وام ئەزانی کە گەورەترین دەسەڵاتم هەیەو ئەتوانم هەموو شتێك بکەم کە لە بڕوای خۆمدا نەبێت .

ئاهەنگی « پاشماوە »

لەماوەیەکدا کە ئەوپەڕەکەی ١٥ ی جمادی یەکەم ١٤٠٠ ی کۆچی بەرامبەر بە ٣١ یمارس ١٩٨٠ و ئەنجومەنێکی پسپۆر بە سەرپەرشتی ئەمینداریتی ئیسلامی وێنەکان هەڵدەبژێریو بۆیە کەم دەرچاوەکان خەڵاتێك دانراوە کە ٥٠٠٠ دۆلارە بۆ یەکێکیان دەدرێ . سێیەمەکانیش هەریەکە خەڵاتی ٢٠٠٠ دۆلاریی وەردەگرن .

راپۆرت « پاشماوە »

بووەو بە کارهێنانی چێشتخانەو یانەکانی خواردنەوە بە ڕادەی ٥٨٪ بووە ..

بۆ وەرزی هاوین چەند شتێکمان بە دەستەوەیە وەك :

ا ـ کردنەوەی بازاڕی ناوەندی .

ب ـ کردنەوەی بازاڕی فۆلکلۆری .

ج ـ دانانی فرنی ئۆتۆماتیکی سەمون کە ڕۆژی ٥ هەزار سەمون دروست بکات.

د ـ دانانی تەلەفزیۆنو دایەرەی پۆستەو بەددالە ...

هەروەها بڕیارمان داوە کە دوو ئۆتومۆبیلی گەشت لە نێوان سەری ڕەشو حاجی هومەراندا ئیش پێ بکەین بۆ گواستنەوەی خەڵکی و سێ حەوزی مەلە کردن لە سەری ڕەش دروست دەکرین کە هاوینی ئەمساڵ تەواو دەبن بۆ ئەوەی خەڵك مەلەیان تێدا بکەن .

هەروەها خەریکی ئەوەین کە شوێنێکی ئوتوی هەڵم بکەینەوە لە گەڵ خەستەخانەو ئوتومبیلی ئەمبەلانسیو سینەماو بڕیاریشمان داوە کە لە هەموو خانوێکدا تەلەفزیۆنێك دابنێین .

کافتریایەك دەکەینەوە کە ڕۆژنامەو گۆڤارو کتێبی تێدا دەست بکەوێو جێگای پشودان بێو هەموو جۆرە خواردنەوەیەکیشی تێدابێ . دواوا دەکرد .. هەر لە بەر ئەوە بوو ناچار بووین کە بلێین ئەم ئاهەنگە بە پێنج دینار بفرۆشین بۆ ئەوەی ئەم پارەیە دەربکاتەوە ..

ئەمساڵ لە هۆڵی ئاهەنگەکانی سەری ڕەشدا بەیمانکای دیراسەتە ئاوازی ـ یەکانو هەندێك لە گۆرانی بێژانی دەزگای گشتی ئێستگەو تەلەفزیونو تیپی نەتەوەیی ئاهەنگی شەوانە ئەگێڕن .

● **لەدیدەنییەکەدا ، کە پتر لە سەعاتو نیولکی خایاند سەعاتو نیولکی خایاند لایەنی سلبی واتە (نالەبار) لە دەزگاکانی هاوینە هەوارو نەو خزمەتانەی پێشکەش دەکرین خراتە بەرچاو پێشنیاریش بە پێی پێویست پێشکەش کران .. لە پرسیارێکدا بە مامۆستا عبدالجبار وترا .**

ئەگەر سەرنج لە خانووبەرەکانی حاجی هۆمەرانو شەقلاوەو صلاحالدینو سەریڕەشو دوکان بدرێ هەموویان وەك یەکنو بە دەگمەن نەبێ جیاوازییان لە نێواندا بەدی ناکرێ .. خەلك بۆ ئەوە دێت کە پشو بداتو بحەسێتەوە ، شتی ئەوتۆ ببینێ کە جیاواز بێ لە ئاساییەکەو سەرنجی بکێشێ ... هێنانی مۆدێلو نموونەی بێ گیانی ڕۆژئاواییو دانانی لەم کوێستانانەنە ورده ورده هیچ جۆرە لایەنێکی سەرنج ڕاکێشانی تێدا نامێنێ ... جا لێرەوە پرسیارەکە دێتە پێشەوە :

ئایا دروستکردن خانووی کوردەواری (مەبەست ئەوەیە کە شێوەو ڕوخساری دەرەوەی لە سەر شێوەی خانووی کوردی بێتو لە ناوەوە ڕۆژئاوایی یاخود نوێ) باشترو سەرنج ڕاکێشتر نەبوو سەرەڕای ئەوەی کە جۆرە مورکێکی تایبەتی خۆماڵیو کوردی دەپارێزێو پەرە پێدەدات ...

کاروباری کشتوکاڵ «پاشماوە»

خایاندو لە نێوان کۆبونەوەی ئەرنەکانییەوە پلانی کشتوکاڵی ساڵی داهاتویان داناو ئێمەش بە مزسەتمان زانیو بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی دەزگای کشتوکاڵیمان وت کە گرنگترین بڕیاری کۆنگرەکەمان بۆ باس بکاتو ئەویش لە وەڵامدا وتی :ـ

× ئەو پلانە کشتوکاڵییەی کە کۆنگرە دایناوە بریتی بوو لە چاندنی ٦٢٣ هەزارو ٢١٦ دۆنم بۆ بەرووبومی زستانەی هەردوو کەرتی سۆشیالیزمیو تایبەتیش بە مەرجێ کە ٥٨٠ هەزارو ١٧٢ دۆنمیش بۆ کشتوکاڵی سەرکەوتو (الزراعه الرائده) هەروەها ٦٢ هەزارو ٦٩٦ دۆنمیشس بۆ بەرووبومی هاوینە . وەگرنگترین بڕیارێك کە کۆنگرە دایبێتی بریتیە لە :

دروست کردنی قەسابخانەیەك بۆ سەربڕینی مریشك لە سەر تازە ترین شێوەی ئەم سەردەمە ، هەروەها دروست کردنی سێ بنکەی بەخێو کردنی ئاژەڵ لە کەلارو چەمچەماڵو ڕانیە ، لە گەڵ سێ مەڵبەندی کەڵدانی دەست کردا . هەروەها کۆنگرە وای ڕاسپارد کە نزیکەی ٣٦٧هەزارو دینار پارە بە شێوەی سولفە بدرێت بە کۆمەڵە هەرەوەزییەکان بۆ ئەوەی کەلوپەلی کشتوکاڵیێ پێ بکرن . وەبڕیار درا کە دوو لقی بنکەی مەکائن لە کەلارو ڕانیە بکرێتەوەو ڕێگای قەزاو ناحیەکان چاك بکرێت بۆ ئەوەی بە ئاسانی بەرووبومەکان بگوێزرێنەوە .

وە بڕیاری ئەوەش درا کە ئاگاداری وەزارەتی ئاودێری بکرێت کە هەوڵ بدەن پرۆژەیەکی ئاودێری بۆ ناحیەی پێباز دروست بکەنو هەروەها هەندێ بەربەستی بەردینو گڵی بچوك دروست بکەن بۆ ئاودانی هەندێ ناوچەیتر بە گوێرەی پێویستی ناوچەکانو نزیکەی دراوە هەڵ بکەنن بۆ زۆر کردنی ئاوی ئاودێران ، هەروەها بڕیار درا کە کە خانوبەرە بکرێتەوە بۆ ئەوانەی لە مەیدانی کشتوکاڵدا کار ئەکەنو داوایان کرد کە هەوڵ بدرێت گرنگیو بایەخ بدرێت بە بنکەکانی ڕۆشنبیریو فێر کردنو کردنەوەی ١٥ پرۆژەی مریشك بەخێو کردن بە فراوانی نزیکەی ٥٠ هەزار جوجەڵەو کردنەوەی کێڵگەی تاقی کردنەوە بۆ هەموو جۆرە بەروو بومەکان . وە دەربارەی دارستانو کاروبارەکانی بڕیار درا کە ئەو دارستانە سروشتیانەی کە هەن بایەخیان بدرێتێو هەڵ بدرێت دارستانی دروست کراویان بۆ زیاد بکەنو هەموو ڕێگاو شوێنە گەشتیەکان بە دارستان برازێننەوەو سزای ئەو کەسانە بدەن کە دارودرەخت ئەبڕنەوە .

Institut Kurde de Paris

دیدەنیێك

لەگەڵ شەماڵ صائب

(هەرەلەیلی (بۆتۆیەدڵ بۆتۆیە (هاتی‌بۆبۆهاتی) ئەم گۆرانی‌یانە هەموومان دەزانین کێ دەیلێ‌و همیشە ئەم گۆرانی‌یانە لەسەر دەم‌و لە نێو دڵاندا بوە ... بەڵام لە پرێك‌و بۆ ماوەیەکی زۆر دوورو درێژ ئەم دەنگە بزربوو ... بەم دواییە دەرفەتێکی جوانم بۆ رێك‌کەوت‌و ئەم هونەرمەندە ئازیزەم بینی‌و کەوتینە قسە ...

– کاك شەماڵ ... دەمێکە بزریت ... خەریکی چیت ؟

– هەمو کاتێك حەز دەکەم لە نێو دەریای بەرهەمدا بم ، بەڵام بەراستی تا ئێستا هەر لەگەڵ زانکۆدا خەریکم ، سەرباری هەندێ شتی تریش ... لەگەڵ ئەوەش من گلەییم لە ئێزگەی کوردیی بەغا هەیە چونکە ئەوان بیر لە چەندەکی دەکەن‌و بیر لە چۆنیەتی ناکەنەوە ... هەروا کۆسپی زۆرمان لە پێشە لەوانەش کۆسپی تۆمارکردن لە ئێزگەی بەغادا . چونکە تۆمارکردنی گۆرانی‌یەك نەك تەنها گۆرانی‌بێژی دەوێ بەڵکو کۆرسی کچ‌و کوریشی دەوێ‌و بەراستی لەبەر کاری زانکۆیی‌و چەند گیروگرفتی تایبەتیی خۆم لەگەڵ گیروگرفتی کۆرسیش کە هەموویان قوتابین‌و ناتوانین هەمو کاتێك بچین بۆ بەغا ... لەبەر ئەوە دەبینی بەرهەمم کەمە ... بەڵام ئەگەر ئێزگە ستۆدیۆیەکی بچوك‌و خنجیلانەمان بۆ بکاتەوە لە شاری سلێمانی ئەو کاتە دەبینن چ بەرهەمێك پێشکەش دەکەین .

– باشە ئەی بۆ لەگەڵ تیپەکانی شاری سلێمانی گۆرانی نالێی ؟

– بەراستی من گلەییم لەوانیش هەیە ... چونکە کەسیان ئەو پێشنیارە ناکەن کە لەگەڵیاندا کاربکەم‌و نایانەوێ سود لە بەهرەم‌و لە باگراوندە هونەری‌یەکەم وەرگرن‌و بەشێکیان دەڵێن کە (شەماڵ صائب) کاتی خۆی هەبوو ئێستا نەما ...

– ئەی خۆت بۆچی پێشنیارت نەکرد ... بەتایبەتی خۆت دەڵێی کە تۆ حەز دەکەی خزمەتی هونەری کوردی بکەی‌و هەمیشە حەز دەکەی لە دەریای بەرهەمدا بژی ؟

– ڕاست دەکەی ... بەڵام وەکو باسم‌کرد زۆر خەریکی زانکۆ بووم بەتایبەتی چالاکی هونەری لە زانکۆ دەستی‌پێ‌کردو بەرهەمی (خۆم‌و یارەجوانەکەم)م پێشکەش‌کرد ... لەگەڵ ئەوەی کە خەریکی گۆڕینی کتێبێکی هونەری بووم ... پێشت بڵێم من تەمبەڵ نیم بەڵام وەکو پێم وتی هەندێك گیروگرفتی تایبەتی دووری خستبووم ... لەگەڵ ئەوەش ، لەمەو پاش بەرهەمم دەبی‌و دەیبینن .

– پرسیارێکی زۆرگرنگ دەمێکە لە مێشکم هەخولێتەوە .... ئەگەر تۆ ئەوەندە حەزت دەکرد خزمەتی هونەری

بڕوانە ل : ٩

پێشانگەی تەشکیلی زانکۆی بەسرە لە سلێمانی

فریا عبدالله
پ. هاوکاری لە سلێمانی

بە مەبەستی پەرەپێدان‌و ئاڵوگۆڕ کردنی هەموو چەشنە کاروبارێکی زانیاری‌و هونەری نێوان زانکۆکانی کۆماری عێراق ... لەم ڕۆژانەی پێشوەدا لە سەر بانگ کێشانی زانکۆی سلێمانی کۆمەڵێك مامۆستاو قوتابیانی کۆلیێجەکانی زانکۆی بەسرە پێشانگەیەکی هونەری تەشکیلی‌یان لە هۆڵی قوتابخانەی گوێژەی کچان کردەوە .

ئەم پێشانگەیە کە بە ڕێز دکتۆر طارق رشاد عبدالله سەرۆکی زانکۆی سلێمانی کردی‌یەوەو ژمارەیەکی زۆر لە هونەرمەندانی تەشکیلی پارێزگای سلێمانی ئامادە بون تیایدا (٤٦) بەرهەمی هونەری پیشان درابو لەوانە (٣٢) بەرهەمیان بریتی بون لە تابلۆی زەیتی‌و ئاوی لە گەڵ (٨) بەرهەمی هونەری سیرامیك‌و هەڵکۆڵین‌و دوانی هونەری هێڵ نوسین .

تێکرا بەرهەمەکان بە تای‌بەتی تابلۆکانیان توانیبویان ئاست‌و واقیعی پارێزگای بەسرە بۆ ناو پارێزگای سلێمانی بگوێزنەوەو بە هۆیانەوە جێگاو پیشە میللی‌یەکانیان بە جەماوەرانی شاری سلێمانی بناسێنن ، هەندێکی کەش هەر لەم تابلۆانە هەستی هونەرمەندیان بەرامبەر بە ڕێز لێنانی هونەرو هونەرمەندانەوە لە لایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشەوە دەردەبڕی .

بەڵام لە بەشی هونەری سیرامیك‌و هەڵکۆڵین‌دا بینەر سەبارەت بە روخسارو ناوەرۆکیان راستەوخۆ هەستی بە جوڵاندنەوەیەکی بە هێز دەکرد کە ئامانج‌و هیوای سەرکەوتنی دوارۆژیان دەست نیشان دەکرد .

هەروەها لە بەشی هێڵ‌و نوسین‌دا بە شێوەیەکی هونەری زیاتر بایەخیان بە وتەکانی سەرۆکی فەرماندە صدام حسین دابو کە سەبارەت بە هونەرو هونەرمەند لە چەند موناسەبەت‌و جێگایەکدا دوپاتی کردوەتەوە بەوەی کە هونەرمەند وەك سیاسی وایە ، هەردوکیان بە شێوەیەکی پێشکەوتو ژیان دەڕەخسێنن .

چاپکراوی نوێ

تەمەنی (١٠) ساڵەی گۆڤاری «بەیان»

لەم دواییەدا ، ژمارەی ٥٨ ی گۆڤاری بەیان کەوتە بازارەوە ، لەم ژمارەیەوە کە ٢٢،٠٠٠ دانەی لێ چاپ‌کراوە، گۆڤاری « بەیان » تەمەنی دەساڵەی دەرچوونی تەواو دەکا . ژمارەی ئەمجارەی (بەیان) وەك ژمارەکانی پێشوی ، بەباس‌و ووتاری ئەدەبی‌و ڕۆشنبیری بەکەڵك رازاوەتەوەو چەندان نوسەرو ئەدیب‌و شاعیر بەشداریان تیا کردوە .

بەیتی ئەووەڵو ئاخر

لە دانراوی مەلا محمدی سیوچی‌و لێکۆڵینەوەو پیاچوونەوەی مامۆستا محمد علی قرەداغی لەم دواییەدا کتێبی (بەیتی ئەووەڵو ئاخر) بڵاوکرایەوە کە تەقەللایەکی تری زیندوو کردنەوەی کە لە پووری ئەدەبیەو ئەم کتێبە لە ٦٤ لاپەڕەی قەوارە گەورەدایە .

چیای پیرەمەگرون

بەیارمەتی دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی ، لە بەرهەمی شیعریی کاك حسن عەواڵانی « چیای پیرەمەگرون » دەرچوە کە بریتی‌یە لە بەرهەمی شیعری ئەم ساڵانەی دوایی شاعیرو لە ٦٠ لاپەڕەی مام‌ناوەندی‌دایە .

ڕۆشنبیری نوێ‌و تەمەنی ٦ ساڵەی

دیسان گوڤاری ڕۆشنبیری نوێ ژمارەیەکی شێوە تایبەتی دەرکردوە بەبۆنەی تێ‌پەڕبوونی شەش ساڵ بەسەر دەرچوونی یەکەم ژمارەیدا . بێجگە لە باس‌و وتارەکانی بیرەوەری دەرچونی رۆشنبیری نوێ ، چەندان وتاری ڕۆشنبیری‌و بەرهەمی ئەدەبی بەسوود لەم ژمارەیەدا بڵاو کراوەتەوە .

•••• پیرێکی راگوزاری

– ١ –

● لە هەفتەیەکەوە ، بۆ هەفتەیەکی تر ، کە نووسین ، لەماوەی حەوت ڕۆژی هەفتەیەکدا ، لەلای ئێمەومانانی ڕۆژنامە نووس ، پیشەیە ، هەندێ جار ، – لەگەڵ ئەوەدا وەك وتم نووسین بۆتە پیشە – کەچی ، هەندێ جار ، وشەکان ، عاسی دەبن‌و ... نایەنە ژێر باری دروست کردنی ڕستەیەك ، لەمێشکتا پەنگ دەخۆنەوە ... من ، لەوکاتەوە ، فێری خۆش‌ویستنی (وشە) بووم ، چونکە ... خۆشەویست .. تا بزێو ... لاساربێ .. زیاتر .. خۆشەویستە ... لای من ... وایە ... جا لەوانەیە خوێنەر ... ڕای تری هەبێ .. بەرامبەر ، وشەوو .. وشەیش کە ... دەبێتە زادەی پیشە ..!

– ٢ –

● جەژنی سەری ساڵ .. ، نەهاتی بۆ لام ... نامەشت بۆ نەنووسیم .. کەچی .. سەعات ١٢ی نیوە شەوی کۆتایی ساڵی ١٩٧٩ ، شنەی حەزێکی بە پەرۆش وشەکانتی گەیاندە لام‌و ... تێر تێر .. ماچم کردن ... تۆ .. کە شنەی حەز دەتگەیەنێتە لام .. هەموو دنیا لە پرشنگی ڕووناکتا دەبینم .

– بەهرە –

ئەنجامی بۆزاخاوی مێشك

لە چوارژمارەی ڕابوردووی مانگی پێشودا ، ئەو گرەوانەی لە گۆشەی (بۆزاخاوی مێشك) بڵاومان کردنەوە ، ژمارەیەکی زۆر لە خوێنەرە ئازیزەکانی جیهانی منداڵان وەڵامیان بەڕاستی داوەتەوە ، پێشەکی وا ئەنجامەکان بڵاو دەکەینەوە :

● گرەوی ژمارە ٥٠٣ (گۆڤاری ڕۆشنبیری نوێ)
● گرەوی ژمارە ٥٠٤ (شاری هەولێر)
● گرەوی ژمارە ٥٠٥ (گۆڤاری هەتاو)
● گرەوی ژمارە ٥٠٦ (دایك‌و باوك)

ئەوانەی بەڕاستی وەڵامیان داوەتەوە :

● **لەسلێمانی :**

کامەران احمد ، هێمن محمود ، سەرگوڵ رووف ، شازادە محمد ، پەیمان علی ، لقمان زۆراب ، عمر قادر ، گۆران عبدالله ، میدیا صالح، سمیرە فرج ، مصطفی رسول مەریوان عبدالله رووف‌گوڵ گەلاوێژ محمد ، جوان کریم ، بەسمان عمر ، فواد طاهر، علی محمد، محمد شێخە ، مصطفی محمد، ائرم قادر ، نزار صالح، محمد توفیق ، لیمە محمد ، تریفەعلی ، بەها عثمان سیروان طاهر ، ابراهیم حمید ، محمد عبدالرحمن ، کامەران غالب ، ئامانج کامل، شازاد محمد ، عثمان محمد، پەیمان محمد ، حلیمە نوری ، نیگار عبدالعزیز ، شیلان عبدالعزیز ، شوان عثمان ، کزم صالح ، سناء ابراهیم ، عمر قادر، سامان حمە رشید، نەوزاد فائق، احمد عبدالعزیز، سالار حمە رشید، رۆبێن حمە جبار مصطفی ، شێرزاد فرج ، صلاح ملا ابراهیم ، عبدالله ، عبدالصمد حمید ، شۆڕش احمد .

● **لە هەولێر :**

نازك محمد ، خەبات سیتاقانی ، کریم حسین ، محمد احمد ، عثمان سعید ، عبدالله حمید ، محمد موسی ، احمد محمد ، محمود عبدالعزیز ، کاکە احمد ، محمد صالح ، عبدالرخمن جادر ، محسن مجید ، رزگار احمد ، غنی صالح ، منیرە رضا ، عونی صالح ، ساکار صابر ، کریم حسین ، صبیحە صابر ، کاردۆخ قادر ، محمد حمە امین ، عزیز عبدالله ، چێژ عباس ، نەرمین حمە عبدالله، حکیم احمد ، ئاسۆ احمد .

● **لە دهوك :**

شەرمین عثمان ، محمد یحی ، ڕێبەر احسان ، جلال محمد ، محمد عبدالرحمن ، امین محمد ، شێرزاد محمد ،

بڕوانە ل : ٩

جیهانی منداڵان

سمۆرەو مام گورگ

– محەمەد فەریق حەسەن –
لە عەرەبی‌یەوە کردوویەتی بە کوردی

سمۆرە گیاندارێکی جوان‌و سووکەڵەیە .. گورج‌و گۆڵو زیتەڵەیە .. کارگوزارو ڕووخۆشە .. لاپەڕەی ژینی گەشە .. ئازاری کەس نادات ، خراپەی کەسی ناوێ .. لەسەر چڵەپۆپەی دەرختان ئەژی . لە چڵەوە بۆ ئەو چڵ‌و لەم درەختەوە بۆ ئەو درەخت ئەچێ .

جارێکیان سمۆرەیەك بای باڵێ خۆی ئەدا ، چاوەکانی بە جوانی‌ی بەهار ئەڕشت ، چاپووکانە بازبازێنی ئەکردو لەم لقەوە بۆ ئەو لق ئوزاقی خۆی ئەدا .. ئەتریقایەوەو بەرەوپیری ژیان ئەچوو .. لەپڕ ، لە هەڵچوونێکدا نەگەیشتە درەختەکەی ئەوبەری‌و بەربووەوە . کەوت بەسەر سکی گورگێکدا ، کە لەپاڵ درەختەکەدا لێی نوستبوو ..

هەر ئەوەندەی خۆش بوو بەسەر گورگەکەدا کەوت !.. پیرە گورگ بە توورەیی‌یەوە لێی زیت بوەوەو توند سمۆرەکەی گرت ! ویستی بیخوات !. بەڵام سمۆرەکە پاڕایەوەو داوای لێ‌کرد بی‌بەخشێت :

– ئەی گورگ ، من بچکۆلەم ، بەشی پاروویەکت ناکەم . بۆ بەرم‌نادەی . بۆزشت بۆ ئەهێنمەوە . مەبەستم ئازاردانت نەبوو .

گورگەکە ووتی :

– بەشی ژەمێکی بەچکەیەکیشم ناکەی !. بەڵام لە پاداشتی ئەوەدا کە سڵت لێ‌نەکردمەوەو شەرمت لێ‌نەکردم هەر ئەت‌خۆم !

سمۆرەکە بەدەم زەردەخەنەوە بە گورگەکەی ووت :

– گەورەم باوەڕت بێ سڵت لێ‌ئەکەمەوە .. هەرکەسێ هۆش لە کەللەیدا هەبێ ، لەگەڵ ئێوەدا تێ‌ناکەوێ‌و توورەتان ناکات . لەوەش دڵنیام بەگۆشت‌و ئێسکمەوە ئەوەندە نیم بەری دڵت بگرم ..

سمۆرەکە بەپێکەنین‌و خۆشی‌یەوە ئەملەی ووت‌و زیاتر لەسەری ڕۆیی :

– گەورەم من ژیانم خۆش ئەوێ‌و کەسانی تریشم خۆش ئەوێ . ئەگەر بمزانیایە ئەوەندە هەم بەری دڵت بگرم‌و سفت‌و سۆی سکتان دامرێنم، هیچ سۆو دووم لێ نەئەکردو خۆم پێشکەش ئەکردی تاکو بمخۆی .

گورگەکە پێکەنینی بە سمۆرە بچکۆلەکە هات‌و گوتی :

– بەرەڵڵات ئەکەم .. بەڵام بەمەرجێ پرسیارێکم هەیە بەڕاستی وەڵامم بدەیتەوە .

سمۆرەکە بە ڕوویەکی خۆشترو گەشاوەترەوە ووتی :

– بەسەر چاو ، پرسیارەکەت لەسەر سەرم گەورەم .

گورگە لێی پرسی :

– ئەم هەموو ڕووخۆشی‌و پێکەنینە لەکوێ ئەهێنی ؟.. چۆن زەردەخەنە دێتە سەر لێوت‌و تۆ لەچنگی مەرگدای ؟. ئێوەی کۆمەڵێ سمۆرە ، بەردەوام دەم بەخەندەن ، بۆچی ؟! ..

سمۆرەکە ووتی :

– وەڵامی پرسیارەکەت ئەدەمەوە بەڵام ئەترسم توورە ببی . نەختێ بەرەڵڵام بکە باڕاستیت پێ‌بڵێم .

گورگەکە بەرەڵڵای کرد .. سمۆرەکەیش بە درەختێکدا هەڵزناو لێی دوورکەوتەوە . ئەمجا ووتی :

– ئێوەی گورگ ، هەرگیز خەم‌و پەژارە لەدڵ‌و کەللەتان دەرناچێ . چونکە شەڕەنگێزن، لەسەر گیانی ئەوانە ئەلەوەڕێن کە بێ‌هێزن‌و لەم دارستانەدا ئەژین .. بەڵام ئێمەی سمۆرە ، بەختیارین ، چونکە زیان بەکەس ناگەیێنین‌و مێملێ گیانی کەس نین . هەموو کەسێکمان خۆش ئەوێ‌و قینمان لێیان نی‌یە .. ژیانمان لا خۆشەویستە ، بۆیە لە هیچ گیاندارێکی زەوت ناکەین ..

گورگەکە ووتی :

– ڕاستت ووت . دەوەرە خوارەوە با پیرۆزبایی ئەم قسە جوانانەت لێ‌بکەم .

سمۆرەکە ووتی :

– تازە لەدەستت چوو گەورەم .. ئێوە تۆوی شەڕ لەناو خوێنتانایە .. باوەڕتان پێ‌ناکەم .. دۆستی کەس نین !

ئەمجا بە قەڵەمبازێك دوور کەوتەوەو لەچاو وون‌بوو .. گورگەکەی بەجێ‌هێشت تاکو لەداخ‌و خەفەتا شەق بەرێت .

هێمن هۆشیار

تارا خلیل

هۆشنك هۆشیار

ئامانج کامل

شەرمین احمد

سامان نۆاد

منداڵ‌و هیوای پاشەڕۆژێکی گەش ..

شیعر بۆ منالان

بەرخۆڵەکە

عمر عبدالرحیم

بەرخۆڵەکەی بەکرەجۆ
هەستە بە پاپا برۆ
بەرخۆڵەم دارە دارە
زوو پێ‌بگرە بەهارە
بەهاری خۆشی ژیان
دوور بێ لە شین‌وگریان
بەهاری خۆشەویستی
دووربێ لە کینەوپەستی
بەهارێ تیا هەڵمژی
بۆنی گوڵی سەربەستی

هەرجارەی نووسینێك

ساڵی ((١٩٨٠))و سڵاوێکی تایبەتی بۆ د. کوردستان موکریانی

● نوري حەیران ●

لە کۆمەڵێکی وەك کۆمەڵی کوردەواریی ئێمەدا ، دواکەوتووی دەستی هەزاران هۆو بەندی زنجیری دەیان ئەفسانەی پواوی کۆنەساڵ ، خەمناکی گەلێك نەریتی بێ‌فەڕو پووچەڵ ، ئەوە جێگەی شانازی‌و ڕێزگرتنە بۆ ئەو ئچە کوردانەی لە کۆمەڵێکی ئاوادا قۆڵی بێ‌باکی‌و چاونەترسی لێ‌هەڵدەنەن‌و بەهیوایەکی گەشەوە بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ خۆیان لە باوەشی بەسۆزی خێزان‌و نیشتمانەکەیان بێ‌بەش دەکەن‌و ڕێگای سەختی ئاوارەیی دەگرنەبەر بۆ وەدی‌هێنانی ئامانجێکی پیرۆز لە زیادکردنی زانست‌و شارەزایی خۆیاندا بەمەرامی بەخشینی سوودێکی فرەتر بەگەل‌و نیشتمانەکەیان‌و بەجێگەیاندنی ئەرکی سەرشانیان وەك ڕۆڵەیەکی بەئەمەك‌و وەفادار بەرامبەر خاك‌و نەتەوەکەیان ..

من بەش‌بەحاڵی خۆم چەشنی ئەو سەربازە بۆیان دەنوارم کەوەك مۆمێك بۆ ڕووناك کردنەوەی ژیانی نیشتمان‌و گەلەکەیان دەسووتێن‌و بەزارێکی پڕ لە خەندەوە ڕوو لەمەرگ دەکەن .

بەڵام نە ئەم خۆشەویستی‌یەو نە ئەم ڕێزو ستایشە هەرگیز نابێت ببێتە دیوارێك لەنێوان ئەوان‌و هەندێ ڕەخنەو وردە پرسیاری دڵسۆزانە کە ئەمانیش بەهەمان مەبەستی خزمەت‌و سوود بەخشین بەوشەی کوردی دەکرێن‌و لەهەمان سەرچاوەی دڵسۆزییەوە هەڵدەقوڵێن . من بەو دڵەوەو بۆ ئەو ئامانجەو بۆ هەمان مەبەست باری سەرنجی خۆم دەربارەی ئەو نووسینەی ژمارە « ٥٠٦ »ی ڕۆژنامەی هاوکاری دەخەمە بەرچاوی خوێنەران کە بەڕێز د. کوردستان موکریانی بە ناونیشانی « ساڵی ١٩٨٠ چۆن هاتی ؟ »دا بڵاوی کردبۆوە .

نامەوێت درێژە بە لێکۆڵینەوەی ئەو نووسینە بدەم ، ئەوەی دەمەوێت ئەوەیە کە هەندێ سەرنجی خۆم دەربارەی بەکار هێنانی چەند وشەیەك‌و ناوەڕۆکی نووسینەکە بخەمە ڕوو ، بەڕای من د. کوردستان لەجێگای خۆیاندا بەکاری نەهێناون ، خوێندنەوەی نووسینەکە جۆرە هەستێك دەبەخشێت کە نە لە چاکەی خوێنەرە ، وە نەدەبێت ڕێگا بدرێت ئەو جۆرە هەستانە لەناو خەڵکیدا تەشەنەبکات .

نووسەر لە کۆپلی‌یەی یەکەمی نووسینەکەیدا دەڵێت .. (ساڵی هەشتا ... گەر ڕۆژانت ... هەروەکوبار ... هەمان گەشتە ... ئارەزووی هاتنت ناکەم ... حەز لە دوو پاتکرن ناکەم ... مەیە ... مەیە .. تکات لێ‌دەکەم ... هیچ مەیە ... کاسەی پارم پڕی مەیە) ..

بڕوانە ل : ٩

Institut kurde de Paris

پەیامەکانی ئاسمان ، ولە پێش هەموویانەوە دینی مسڵمانەتی خاوێن ، ڕەفزی بە کارهێنانێکی چەوتی سامان و دەسەڵات دەکەن » .

سەرۆکی فەرماندە
صدام حسین

رۆژنامەیەکی
هەفتانەیە
٨ لاپەڕە
٢٥ فلسە

هاوکاری

شەقامی الجمهوریە
مەیدانی الخلانی
ت ٥/٨٨٧٥٧٩٥ خەت
ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
بەڕێوەبەری گشتی
سەرنووسەر
اسماعیل رسول

● دووشەممە ٢١ی کانونی دووەم ١٩٨٠ ژمارە ٥٠٩ ●
التضامن
● الاثنین ٢١ کانون الثانی ١٩٨٠ العدد ٥٠٩ ●

بەم زووانە کۆڕی رۆژنامە نووسانی عەرەب و ئەوروپا لە بەغدا دەکاتەوە

سەرۆکی فەرماندە صدام حسین

ئەو کۆڕە کە یەکێتی رۆژنامەگەرانی عەرەب پێکی دەهێنێ گفتوگۆی دەربارەی هاوکاریی عەرەب و ئەوروپاتێدا دەکرێت لەگەڵ باسی بەرەسەندنی مەسەلەی فەلەستین و سەربەستی رۆژنامەگەری و بڵاوکردنەوەی هەواڵ و هاوکاریی عەرەبی و ئەوروپا لە مەیدانی کاری رۆژنامەگەریدا و مەشق کردن لەبەر رۆشنایی ئەو وەرەقەی کارکردنی نووسەرانی عەرەب و بێگانە ئامادەیان کردووە .

هەر وەك هەندێ لێکۆڵینەوەی تر ئامادە کراوە دەربارەی مەیدانی هاوکاریی عەرەب و ئەوروپا لە بارەی سیاسی و ئابووری و ئاسایشی ئەوروپا و ئاشتی لە ناوچەی عەرەبدا . کۆبوونەوەکان بایەخێکی تایبەتی دەدەن بە ئەنجامەکانی ڕێکەوتنی کامب دیڤد و ئەو مەترسیانەی دەیکاتە سەر ئاشتی لە جیهاندا سەرەڕای باس کردنی باری گوزەرانی رۆژنامە نووسانی عەرەب لە خاکی زەوت کراودا .

لەو کۆبوونەوانەدا دووسەد کەس لە پیاوە ناسراوەکانی عەرەب و ئەوروپایی بەشداری تیدا دەکەن لەوانە نوێنەری ٢٧ نیقابەی ئەوروپای و ١٧ نیقابەی عەرەبی و ٤٦ رۆژنامە نووسی ناسراوی عەرەب و حەوت ئامۆژگای رۆژنامەگەریی ئەوروپای و پێنج ڕێکخراوی جیهانی چاودێری کەرو حەوت ڕێکخراوی چاودیری کەری عەرەبی و ٥٠ رۆژنامەنووسی ئەوروپایی بەشداری تێدا دەکەن .

بانگێشتنی زۆر لە سیاسییە گەورەکان کراون ئەوانە بەڕێز یاسر عەرەفات سەرۆکی لیژنەی راپەراندنی ڕێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین و دکتۆر سلیم الحص سەرەك حکومەتی لبنان و ئەمیندارە گشتییەکانی یەکێتییەکانی بەرگریی فەلەستینی و هەندێك لە وەزیرەکانی راگەیاندنی عەرەب و نوێنەرانی جامیعەی عەرەب و یونسکۆ و ڕێکخراوی رۆژنامە نووسانی جیهانی و یەکێتیی جیهانی رۆژنامەنووسان .

طە یاسین رمضان و سەرەك وەزیرانی گویانا لە بارەی مەسەلە جیهانیکانەوە دواون

سەر لە ئێوارەی رۆژی شەممەی رابوردوو بەڕێز طە یاسین رمضان ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش یەکەم جێگری سەرەك وەزیران لە کۆشکی ئاشتی لەگەڵ بەڕێز لندان فوربس سامیسون برنهام سەرەك وەزیرانی کۆماری غویانای هەرەوەزیدا کۆبۆتەوە لەو کۆبوونەوەیەدا کە دەوروبەری سەعاتێکی خایاندووە باسی دۆخی ئەمڕوی جیهان و مەسەلە گرنگەکانی ناو دەولەتانیان کردووە لە کۆبوونەوەکەدا بەڕێز دکتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوە و بەڕێز راسلیغ ایموند جاکسون وەزیری دەرەوەی غویانای هەرەوەزکاری ئامادەبوون

سەرۆك صدام حسین ئاواتە خوازی زوو چاك بوونەوەی سەرۆك تیتۆیە

بەڕێز سەرۆك صدام حسین لە دڵەوە ئاواتە خوازی خۆی دەر بڕیوە بەوەی کە سەرۆکی یوگسلافیا جوزیف بروز تیتۆ لە نەخۆشیەکەی زوو چاك بێتەوە .

ئەم ئاواتە خوازیەی بەڕێز سەرۆك صدام حسین بەڕێز هەڵسوڕێنەری کاروباری عیراق گەیاندوویەتی لەو سەردانەدا کە رۆژی چوارشەممەی رابوردوو لەو مەتبەندە پزیشکیەی داوە کە سەرۆکی یوگسلافیای تیادا چارەسەر دەکرێت هەروەك بە ناوی بەڕێز سەرۆك صدام حسینەوە چەپکی گوڵی پێشکەش کردووە .

سەرۆك صدام حسین پێشوازی سەرەك نووسەری گۆڤاری « الوطن العربی » دەکات

بەڕێز سەرۆك صدام حسین سەعات نۆونیوی سەر لە ئێوارەی رۆژی شەممەی رابوردوو لە بارەگای تایبەتی خۆی لە کۆشکی کۆماریی پێشوازی لە رۆژنامەنووسی عەرەبی بەڕێز ولید ابو ظهر سەرەك نووسەری گۆڤاری ((الوطن العربی)) کردووە . ئەو رۆژنامەنووسە عەرەبییە گفتوگۆیەکی رۆژنامەنووسانەی لەگەڵ بەڕێز سەرۆکدا کردووە دەربارەی دیارترین مەسەلە جیهانی و عەرەبیەکانی ئەمڕۆ . لەو چاو پێکەوتنەدا بەڕێز صباح سلمان بەڕیوەبەری گشتی دایەرەی رۆژنامەگەری لە سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆماری ئامادە بوو .

ئا . د . ع

کارمل : چەکی ئەمەریکایی بە لێشاو دەچێتە پاکستانەوە .

سەرۆکی نوێی ئەفغانستان بابراك کارمل ئەمەریکا و چین و پەیمانی ژورووی ئەتلەسی « ناتۆ » ی بەوە تاوانبار کردووە کە پاکستانیان کردووە بە بنکەیەك بۆ هێرش بردنە وڵاتەکەی .

کارمل لە کۆنگرەیەکی رۆژنامە نووسیدا وتوویەتی ..

هەموو رۆژێ چەندان فرۆکەی پڕ لە چەکی ئەمەریکایی دەگاتە پاکستان .

مانگرتنی گشتیی کرێکاران لە ئیتالیا

لە رۆژی سێ شەممەی رابوردووە ملیونەها کرێکارانی ئیتالیا لە هەموو بەشەکانی پیشە سازی ئەو وڵاتەدا بە گشتیی مانیان لە ئیش کردن گرتووە ئەویش بۆ ئەوەی حکومەت ناچار بکەن بەوەی کە هەنگاوی چاکتر بنێ بۆ چارەسەر کردنی ئەو چەڵەمەیەی لە ئیتالیادا تەشەنەی کردووە کە لایەنی کومەڵایەتی و ئابووری وڵاتی گرتۆتەوە .

خۆنیشاندانی هندستانیەکان دژی چین و ئەمەریکا

رۆژی هەینی رابوردوو بەسەدان هندستانی لە شاری نیودەلهی پایتەختی هندستاندا لە بەردەم باڵوێزخانەی چین و ئەمەریکادا خۆیان نیشان داوە بۆ دەربڕینی نارەزایی خۆیان بەرامبەر ئەو چەکانەی ئەمەریکا دەیدات بە پاکستان . خۆنیشاندەران یاداشتنامەیەکی نارەزاییان بە باڵوێزی ئەمەریکا و چین داوە لە یاداشتنامەکەدا ئەوەیان دەربڕیوە کە ئەو پشتگیرییەی چین لە پاکستانی دەکات ئاسایشی هندستان ئەخاتە مەترسییەوە .

تاس پاکانە دەکات

رۆژی هەینی رابوردوو ئاژانسی « تاسی » سۆڤیاتی پاکانەی لەوە کردووە کە ئەگەر لە نزیك فرۆکەخانەی « کابل »ەوە لە نێوان هێزەکانی سۆڤیات و سوپای ئەفغانستاندا شەڕ بووبێ . ئاژانسەکە ئەوەی روون کردۆتەوە کە پەیامنێرەکانی ئەوەیان دووپات کردۆتەوە کە هیچ شڕێکی چەکدار لە ناوچەی فرۆکەخانە رووی نەداوە .

پێك هاتنی وەزارەتە نوێکەی سوریا

ئەمڕۆ لە دیمەشق ئەوە راگەیەندراوە کە بە سەرۆکایەتی عبدالرؤوف الکسم حکومەتی نوێ لە سوریا لە (٢٦) وەزیر پێك هاتووە لەوانە «٣» جێگری سەرەك وەزیرانە و هەشتیان وەزیری دەوڵەتن .

ئەوەی شایانی باسە لەم وەزارەتە نوێیەدا عبدالحلیم خدام وەزیری دەرەوەو مصطفی طلاس وەزیری بەرگری و احمد اسکندر احمد وەزیری راگەیاندن لەم وەزارەتە تازەیەدا جێگاکانی خۆیان پێ دراوەتەوە .

رۆژنامەی دوژمن لە شارەکانی میسردا

لە رۆژی سێ شەممەی رابوردووە لە قاهیرەو شارەکانی تری میسردا دەستکراوە بە بڵاو کردنەوەی رۆژنامەکانی زایونی دوژمن ئەویش وەك بەشێك لە بەجێ گەیاندنی رێکەوتنەکەی کامب دیفد کە ساداتی خایەن لە گەل بیگنی سەرەك وەزیرانی زایونی دژمندا مۆریان کردبوو .

کۆبوونەوەیەکی فراوان بۆ لێکۆڵینەوەی ئەنجامی نەخۆشییەکەی تیتۆ بۆسەر یوگسلافیا

بەلگراد - ١٦ ئا . د . ع

لە سەرچاوەیەکی یوگسلافی باوەڕ پیکراوەوە ئەوە زانراوە کە دوو دەزگای هەرە گەورەی یوگسلافیا کە برێتییە لە سەرۆکایەتی بە کۆمەڵی

بڕوانە ل : ٧

تەواو بوونی گفتوگۆ و لێکۆڵینەوەی دیموکراتیانەی هەردوو پرۆژەی یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی و یاسادان

رۆژی چوارشەممەی رابوردوو جەماوەری میللی بە هەموو کەرتە کۆمەڵایەتی و کارسازیکانیەوە لە فراوانترین گفتوگۆی دیموکراتی کە تائێستا لە وڵاتدا کرابێت کۆبۆتەوە کە بۆ ماوەی چل رۆژی رەبەق بەردەوام بووە گفتوگۆی لەسەر پرۆژەی هەردوو یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی وڵات و ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی تیادا کراوە .

ئەم گفتوگۆیە دورو درێژانە هێزەکانی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازو یەکێتییەکان و نیقابەکان و کۆمەڵەو خاوەنڕاو پسپۆرە گەورەکانی وڵات بەشداریان تیدا کردووە .

ئەو گفتوگۆیانەی لەو مەیدانەدا کراوە بیروراو پێشنیاری بەکەڵك و چاڵی ناوەتە بەردەم پرۆژەی هەردوو یاساکە وچاوەڕوانی ئەوەی لێ دەکرێت کە لە دوادارشتنی یاساکەدا کەڵکیان لێ وەر بگیرێت و ئەوجا بکرێنە یاساو پەیڕەو لە لایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرشەوە لە نیوەی یەکەمی ئەمساڵدا بکرێت دوای ئەو هەڵبژاردنەی دەکرێت .

رۆژنامەکانی ناوخۆو ئێزگەو تەلەفزیون بەشدارییەکی تەواویان کردوو لە بڵاوکردنەوەی ئەو گفتوگۆیانەدا بە هەمووشی کردنەوەو راڤەکردنی بەندوناوەرۆکی هەردوو پرۆژەی یاساکان و ئەو بیرو رایانەی دەربارەیان خراوەتە روو .

وەلەسەر رێنمای یەکانی بەڕێز سەرۆك ئەو لیژنەیەی ئامادە کردنی یاساکەی پێسپێردراوە یاساکە لەبەر رۆشنایی ئەو سەرنج و ئامۆژگاریانەدا دادەڕێژێت لە ماوەیەکدا کە لە سەری ئەم مانگە تێپەڕنەکات بۆ ئامادەکردنی و کردنی وەك یاسا لە شێوەیەکی کۆتایدا .

لیژنەکە هەندی بڕیاری داوە بە ئامانجی ئامادەکردنی پێویستییەکانی هەڵبژاردن لەوانە پێکهێنانی لیژنەیەکی فەرعی بۆ لێکۆڵینەوەی سجلی مەرکەزیی سەرژمارکردنی خەڵکی و هەنگاوە کارامەکانی دیاریکردووە بۆ کردنی هەڵبژاردنەکە وەك دیاری کردنی ژمارەی دانیشتوانی پارێزگاکان و دابەش کردنی بەسەر ناوچەو مەڵبەندەکانی هەڵبژاردندا .

دەلیستەی ناوی هەڵبژێران لەلایەن دەزگای مەرکەزیی سەر ژمارکردنەوە ئامادەکراوە هەروەك دەست بە دروست کردنی سنووقەکانی هەڵبژاردن کراوە لەگەڵ دانانی بیتاقەی هەڵبژاردندا .

هەروەك لیژنەیەك پێك هێنراوە بۆ ئەوەی پارێزگاکان بەسەر بکاتەوەو ئەو تێروگرفتانە بزانێت کە لەوانەیە ڕێگای هەڵبژاردنەکە بگرێت لەگەڵ وەرامدانەوەی زوبەزوی ئەو پرسیارانەی کە دەکرێن .

وتاری کارتەر

سەرۆکی ئەمەریکا جیمی کارتەر رۆژی چوارشەممەی ئایندە وتارێك دەدات سیاسەتی دەرەوەی ئەمەریکای تیادا دەستنیشان دەکات بەتایبەتی ئەوەی کە پەیوەندی هەیە بە بارمتەکانی ئەمەریکا لە ئیران و هەڵوێست لە ئەفغانستاندا .

عەرەفات سەر لە ئیران دەدات

لە کۆتای ئەم مانگەدا بەڕێز یاسر عەرەفات سەرۆکی لیژنەی راپەڕاندنی ڕێکخراوی رزگاریی فەلەستین سەر لە ئیران دەدات .. رۆژنامەی «اللواء» کە لە بیروت دەردەچێت نووسیویتی کە عەرەفات لەو سەردانەیدا لەگەڵ خومەینیدا کۆدەبێتەوە .

ئیران

هێرش بردنە سەر کۆمەڵەی کورد لە تاران

رۆژنامەی «الرأی» ی کوێتی لە دەمی سەرچاوەیەکی ئاگاداری تارانەوە نووسیوێتی کە لەم دوایەدا بزووتنەوەیەکی موعارەزە دوزراوەتەوە کە خەریکی نەخشە کێشان بوون بۆ رووخاندنی خومەینی ..

ئەوەشی روون کردۆتەوە کە تاقمێك ئەفسەر کە زووربەیان روتبەکانیان ناوەندیە خەریکی ئامادە کردنی بزووتنەوەیەك بوون هەموویان گیراون پاش گرتنی ئەفسەرێك لە لایەن پاسەوانەکانی خومەینییەوە هەموو ئەو ئەفسەرانە لە سێدارە دراون بەبێ ئەوەی باسی بزووتنەوەکە یا باسی دۆزینەوەی بکرێت .

رۆژنامەکە ئەوەی دیاری کردووە کە مەبەستی ئەو بزووتنەوەیە گرتنی شاری تاران بووە دوای ئەویش ئاڵۆقەدانی شاری « قوم » و راپەڕاندنی کۆمەڵە رژێم نەریستەکان بۆ پەك خستنی هێزەکانی پاسداری خومەینی .

● هێرش بردن ..

وە بۆ بڵند کردنەوەی شەڕ فرۆشتن و ئەو گێرەشێوێنییە رەگەزایەتییەی پاسداوەکانی دەیکەن کە فارس نین .. کۆمەڵێك لەم پاسداوانە هێرشیان بردۆتە سەر بارەگای کۆمەڵەی کورد لە تاران و ژمارەیەکیان لە ئەندامەکانی گرتووە . لەم بارەیەوە ئەوە راگەیاندراوە کە ئەو تاقمەی هێرشیان بردۆتە سەر بارەگای کۆمەڵەکە بە زۆر دەستیان گرتووە بە سەر هەندێ لەو دیکومنتانەدا کە لەو بارەگایەدا بووە . وە لە لایەکی ترەوە ئەو هاووڵاتییە کوردانەی بارەگای پارێزگای کوردستانیان گرتبوو لە سنە مانیان لە نان خواردنیان شکاندووە ئەویش دوای ئەوەی بەڵێنی ئەوەیان دراوەتی کە پاسداوەکانی خومەینی لەو شارەدا بەرنە دەرەوە .

چەند ئێزگەیەکی نهێنی لەناو ئیراندا

مەحمود قەندی وەزیری پۆستەو بروسکەو تەلەفۆنی ئێران راستی ئەوەی وتووە کە چەند ئێزگەیەکی نهێنی لە ناو ئیراندا کار دەکەن لەو گفتوگۆیەدا کە رۆژنامەی « ئیتلاعاتی » ئیرانی لە گەڵیدا کردوە وەزیری ناو براو وتوویەتی ئامێری پێویست دادەنێین بۆ دیاری کردنی جێگای ئەو ئێزگانەو بێدەنگ کردنیان .

وەزیری پۆستە باسی ئەوپرۆگرامانەی نەکردووە کە ئەو ئێزگانە بڵاویان دەکاتەوە، یا ناوی ئەو کەسانەی سەرپەرشتی دەکەن ، تەنیا ئەوەندەی وتووە کە ئەو ئێزگانە لەم رۆژانەدا چالاکیەکی تەواو دەنوێنن .

Institut Kurde de Paris

چەند بڕیارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش هەفتەی رابوردوو ئەم بڕیارانەی خوارەوەی دەرکرد :

ژمارەی بڕیار ٨٧
رۆژی بڕیار ١٤-١-١٩٨٠ .

بەپێی ناوەرۆکی برگە (أ) لە بەندی چلودووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی رۆژی ١٤ - ١ - ١٩٨٠ بڕیاریدا :

١ - ئەو پیاوە ئاینییانەی لە خزمەتی سەربازی دواخرابوون پێش دەرچوونی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە(١٥٣٦) لە ١٣-١١-١٩٧٩دا بەددلی پارە دەیانگرێتە بەپێی ناوەرۆکی بڕیاری ناوبراووو ئەولێبردنەیان بەسەردا دەچەسپێنرێ کە لە برگە (٢)یدا هاتووە .

٢ - وەزیری بازرگانی ئەم ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکات .

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی
سەرکردایەتی شۆڕش

ژمارەی بڕیار ٨٠
رۆژی بڕیار ١٤-١-١٩٨٠

بەپێی ناوەرۆکی برگە (أ) لە بەندی چلودووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی رۆژی ١٤-١-١٩٨٠ ئەم بڕیارەیدا :

١ - رستەی (ئەندامانی دەولەت کە لە کەرتی تێکەڵاودا کاردەکەن) کە لەبەندی (أ)ی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە ٢٣ لە ٥-١-١٩٨٠ داهانووە لا دەبرێو ئەم رستەیەی لە جێگا دادەنرێ : (ئەندامانی کەرتی تێکەڵاو).

٢ - ئەم بڕیارە لە رۆژنامەی رەسمیدا بلاودەکرێتەوەو لە ١-١-١٩٨٠وە کاری پێدەکرێ .

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی
سەرکردایەتی شۆڕش

هەفتەی رابوردوو ئەنجومەنی سەکردایەتی شۆڕش ئەم بڕیارەی خوارەوەی دەرکرد :

ژمارەی بڕیار (١٠٠)
رۆژی بڕیار ١٦-١-١٩٨٠.

بە پێی ناوەرۆکی برگە(أ) لە بەندی چلو دووی دەستوری وەختەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کۆبونەوەی رۆژی١٦-١-١٩٨٠ بڕیاری دا :

١ - لە سەر دادگا کاتێك حوکمی تاوانبار کردن بە سەر تاوانێکی ڕاوی سەوزەری شیردەرو مەلە کێریەکان ئەدات لە کاتی جێبەجێ کردنی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە (١٢٧٧)ی ١٦-٩-١٩٧٩ پێویستە بڕیاری دەست بە سەر گرتنی ئەو هۆی گواستنەوەیەبدات کە لە کاتی ڕاو کردنەکەدا بە کار هێنراوە جا هی حوکم بە سەردا دراوە کەبێ یاخود هی یەکێکی تر .

٢ - ئەو هۆیەی گواستنەوە کە بە پێی ئەم بڕیارە حوکمی دەست بەسەرا گرتنی دەدرێو دوای ئەوەی حوکمی کە پلەی کۆتایی وەردەگرێ ئەم هۆی گواستنەوەیە لە لای لیژنەی ڕێکخستنی بازرگانی دادەنرێ بۆ ئەوەی بیفرۆشێوپارەکەی بە داهاتی بودجەی دەوڵەت تۆمار بکرێ .

٣ - ئەم بڕیارە لە رۆژی بڵاو بونەوەیەوە لە رۆژنامەی رەسمیدا کاری پێدەکرێ .

صدام حسین
سەرۆکی ئەنجومەنی
سەرکردایەتی شۆڕش

ئەوی شایانی باسە بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە(١٢٧٧) بۆ ماوەی پێنج ساڵ ڕاووشکاری لە بادییەکانی عیراقدا قەدەخە کردووە .

ئا. د. ع

بڕیارەکانی ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی

سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری

هەفتەی رابوردوو ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری ئەم راسپاردانەی خوارەوەی دەرکرد بۆ جێبەجێ کردنی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ژمارە (١٧٥٥) ی ١٨-١٢-١٩٧٩ کە دەربارەی قوتابخانە گەلییەکانە ، ئەمەش دەقی راسپاردەکانە :-

بەپێی بڕیارەکەی ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتیمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری کە لەکۆبونەوەی رۆژی ٢-١-١٩٨٠دا دراو بۆ ئەوەی بڕیارەکەی ئەنجومەنە سەرکردایەتی شورش ژمارە (١٧٥٥) ی رۆژی ١٨-١٢-١٩٧٩ بەئاسانی جێبەجێ بکرێ ئەم راسپاردانەی خوارەوەمان دەرکرد :-

١ - ئەمانەی خوارەوە پابەندی دەوام کردن دەبن لە قوتابخانە میللەیەکاندا :-

أ - ئەندامانی هێزی چەکداری سوپاو هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ، ئەوانەی تەمەنیان لەنێوان (١٥ - ٤٥) ساڵدایەو لەقۆناخی تەکمیل دەرچوونو ئەمانەش کەوەك ئەوانە وان :-

١ - دەرچوان لە تاقیکردنەوەکانی تەکمیل .

٢ - ئەوانەی وازیان لە خوێندن هێناوەو لەپۆلی سێو بەرەو سەر دەرچوون.

ب - کرێکارانی کەرتی بەرهەم هێنەری سوشیالیستی کە تەمەنیان لە (٥ - ٤٥) ساڵیدایەو قوناخی تەکمیلیان تەواو کردوەو ئەمانەی کە لە برگە (١و٢)ی برگەی (أ) سەرەوە ناویان هاتووە :-

ج - دەرچوانی قۆناخی تەکمیل لەمەڵبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری ئەوانەی تەمەنیان (١٥-٣٥) ساڵەو کەئەمانە ئەگرێتەوە :-

١ - ئەوانەی ساڵی ١٩٤٤ لەدایكبوونو دوایئەمان «جا لە چ رۆژێکدا لەم ساڵە لەدایكبووبن » وئەوانەی لە قوناخی تەکمیل دەرچوون و لە ساڵی ١٩٧٩ دا چوونەتە پۆلی چوارەم .

٢ - ئەوانەی ساڵی ١٩٤٥ و لەدوایئەمە لەدایك بوون لە ساڵی ١٩٨٠ وە .

د - ئەوانەی تەمەنیان لە (١٥ - ١٨) ساڵە بەتەنیا کوڕان لەقوتابخانە سەرەتاییەکان یاخود ئەوانەی برِوانامەی قوناخی تەکمیلیان بەدەست هێناوە بۆئەوەی فێربونیان دەستەبەربێ ئێتس ئەوەی پێش ئەوەی بچن بۆ خزمەتی سەربازی .

ه - ئەوانەی لەهێزی چەکدار لابراون « سوپاو هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ » لە قوتابخانە گەلییەکاندا دەستیان بە خوێندن کردووە.

٢ - ئەوانەی لەقوتابخانە گەلییەکاندا دەخوێنن هەر بەردەوام دەبن ئەگەر چی لەکاتی خوێندنەکەدا تەمەنیان بگاتە پتر لە «٣٦» ساڵ .

٣ - رێگای خوێندن بەوانە ئەدرێ کە تەمەنیان (٣٦-٤٥) ساڵەو لە قوناخی تەکمیل دەرچوون وئەوانەش کە وەك ئەمان وان یاخود ئەوانەی لە قوتابخانەی سەرەتاییەکانەوە هاتوون بۆ قوتابخانە گەلییەکانو ئەوانەی ئارەزوی چونە قوتابخانە ناوبراوەکان دەکەن ناوەرۆکی باسای چاپکراوی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری ژمارە (٩٢)ی ساڵی ١٩٧٨و ئەو راسپاردنەیان بەسەردا جێبەجێ دەکرێ کە ئەنجومەنی بەرز یاخود دەزگای رابەراندنی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری دەریان دەکات و دوای ئەمە مافی دەست هەڵگرتن لە خوێندنیان نابێ .

٤ - لە کاتێکدا کە سیستەمی قوتابخانە گەلییەکان ژنو مێرد پێکەوە بگرێتەوە یەکێکیان ئەخوێنێو ئەوی تریان دوا ئەخرێ بۆ ئەوەی بەرنامەی تایبەتی پێ بوترێو کاتێك دواخراوەکان ئەوانەی لە قوتابخانە سەرەتاییەکانەوە هاتوون دەست بە خوێندن دەکەن ئەمیش لەگەڵیاندا بخوێنێو مەسەلەی تەمەنیش لەبەر چاو بگیرێ .

٥ - ئەوانەی تەمەنیان (٣٦ - ٤٥) ساڵە بەرنامەی تایبەتییان پێ دەوترێ کە چەند لیژنەیەکی تایبەتی دابدەنێنو بە راسپاردەکانی دەزگای راپەراندن دەستنیشان دەکرێن .

٦ - ئەوانەی بەرنامەی تایبەتی دەخوێنن هەفتەی رۆژێك دەوام دەکەنو ناوەرۆکی باسای چاپکراوی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری ژمارە (٩٢)ی ساڵی ١٩٧٨ بەسەریاندا دەچەسپێنرێ ئەویش بەرادەی سێ وانە لە رۆژێکداو بۆ ماوەی خوێندن لە قوتابخانە گەلییەکاندا .

٧ - ئەوانەی لە قوناخی تەکمیل دەردەچنو تەمەنیان (١١ - ١٤) ساڵە لە قوتابخانەی مێرمندالان یاخود لە قوتابخانە سەرەتاییەکاندا جێگایان بۆ دەکرێتەوە ئەگەر هاتوو لە قوتابخانە گەلییەکان جێگایان نەبۆوە .

٨ - ئەوانەی لە خوێندنی سەرەتاییەوە هاتوونو قوتابخانە میللییەکان دەیانگرێتەوە تەمەنیان (١٥-٣٥) ساڵە بۆ قوناخەکانی درای ئەمە گل ئەدرێنەوە ودەرفەتی خوێندنیان دەدرێتێ بەپێی ئارەزووی خۆیانو ئەو توانایەی لە کارادابەو حاڵەتی تاکە کەسیش بەتایبەتی لە ناوچە لادێکان پابەندی چوونە قوتابخانە میللییەکان دەبن .

بڕوانە ل : ٧

لێکۆڵینەوەی هەردوو یاسای ئەنجومەنی نیشتمانی وئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

رۆژی پێنجشەممە ڕێکەوتی ١٧ - ١ - ١٩٨٠ جەماوەری گەل بە فراوانترین کەرتە کۆمەلایەتیو پیشەیەکانیەوە لە مونافەشەو لێکۆڵینەوانە بونەوە کە ماوەی چل رۆژی خایاندو دەربارەی هەردوو بەرنامەی یاسای ئەنجومەنی **نیشتیمانی قوترو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بوو .**

لەم لێکۆڵینەوە فراوانو بەربڵاوانەدا هێزەکانی بەرەی نیشتیمانی نەتەوەیی پێشکەوتنخوازوو یەکێتیو نیقابەو ڕێکخراوو کۆڕوکۆمەڵەو پسپۆڕو شارەزاو خاوەنبیرانی وڵات بەشداربوون .

ئەم لێکۆڵینەوانە ئەوەندەی تر ناوەرۆکی هەردوو پرۆژەی یاسای ئەنجومەنی نیشتیمانیو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمییان بەپیتو پێزکرد بەتایبەتی بەهۆی ئەو بیروڕاو پێشنیارە بە کەڵكو سودبەخشانەی کە لە بارەیانەوە پێشکەش کرانو کە بڕیار وایە وبگرە وا چارەڕوان دەکرێ کە پشتیان پێ ببەسترێو لە بەر چاوبگیرێن بۆ دانانی دوا چوارچێوەی هەردوو یاساکە ئنجا پەسندکردنو بڕیار لەسەردانیان لە لایەن ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشەوە بۆ ئەوەی یەکسەر دەست بەجێبەجێ کردنو کارپێکردنیان بکرێو درای ئەمەش واتە لە نیوەی یەکەمی ئەمساڵدا هەڵبژاردنەکە دەستپێبکات.

رۆژنامەکانی ناوخۆو ئیستگەی رادیۆو تەلەفزیونیش لەم مەیدانەدا دەوری بەرچاویان گێڕاوەو ناوەرۆکی ئەم موناقەشەو لێکۆلینەوانەیان بڵاوکردۆتەوە لەگەڵ ئەو لێکدانەوەوشی-کردنەوانەی کە دەربارەی بەندو برگەکانی هەردوو یاساکە خراونە بەرچاو ...

بەپێی هەردوو پرۆژەی هەردوو یاساکە دوای پەسند کردو بڕیاردرانیان دەست بە هەڵبژاردنی راستەوخۆ دەکرێ بۆ هەڵبژاردنی (٢٥٠) ئەندام بۆ ئەنجومەنی نیشتیمانی سەرانسەری قوترو پەنجا ئەندام بۆ ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی .

ئەوەی شایانی باسە پرۆژەی هەردوو یاساکە بۆ جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی هەشتەمین کۆنگرەی قوتری حزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دانران ... وە لە کۆبونەوەیەکی فراواندا کە لە کۆتایی مانگی تشرینی یەکەمی رابوردودا کرا کۆنگرەی قوتری حزبی ئەم درو یاسایەی موناقەشە کردو لەم کۆبونەوەیەدا کادیری پێشکەوتوی حزبو ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو ئەنجومەنی وەزیرانو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی بەشداربوون .

بە فرمانی سەرۆکی بەڕێز ئەو لیژنەیەی گەڵاڵەکردنی هەردوو یاساکەی پێسپێردرابوو لە ژێر رۆشنایی ئەو پێشنیارانەی پێشکەش کراون سەرلەنوێ هەردوو یاساکە دادەرێژێتەوە .

دەزگای ناوەندی سەرژمێریش بۆ ئاسانکردنی کاروباری هەڵبژاردن لیستەی ناوی هاووڵاتییانی ئامادەکردووە .

دەربارەی بڕیارەکانی سەرکردایەتی شۆڕش بۆفراوانکردنی دەسەڵاتی دەزگاکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

● ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لەم دواییەدا ، بڕیارێکی گرنگی دەرکردوبەپێی ئەو بڕیارە بەرێزان هەردوو سەرۆکی ئەنجومەنی راپەراندنو ئەنجومەنی یاسادانانی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان ، بوونە دوو ئەندامی ئەنجومەنی وەزیرانولەو دامو دەزگا ئیداریانەی سەرۆکایەتی دەکەن بەپێی سیستەمی پێك هێنانی ئیداری ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی ١٩٧٥ دەستەلاتی وەزیریان دەبێ. دبسان بڕیاریدا کە ئەمینداریەکانی پەروەردەو فێرکردنو کاروباری نیشتەجێکردنو کشتوکاڵو چاکردنی کشتوکاڵو ناوخۆو رۆشنبیریو لاوان شارەوانی هاوینە هەوارەکانو کاروباری کۆمەڵایەتیو کاروباری ئابوریو داراییو ئەوقاف ئەندام دەبن لە ئەنجومەنەکانی ئەو وەزارەتانەی کە پەیوەندییان بە کاروباریانەوە هەیە .

● بەپێی ئەم بڕیارە گرنگانەی سەرکردایەتی شۆڕش دامو دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی پەیوەندی راستەوخۆیان لەگەڵ دامو دەزگا مەرکەزیەکاندا دەبێ ، دبسان ئامادەبوونی بەرێزان سەرۆکی ئەنجومەنی راپەرانو ئەنجومەنی یاسادانان لە کۆبوونەوەکانی ئەنجومەنی وەزیراندا رێبازی راپەراندنی کاروباری ناوچەکە لەوەیدا کە پەیوەندی بە مەرکەزەوە هەیە فراوانتر دەکاو بەم جۆرە ئەم هەنگاوە شۆڕشگێڕانەیەی لەبەر رووناکی بیروباوەڕی چەسپاوی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالستیدا بەرامبەر سووربوون لەسەر هەوڵ کردنەوەی تاقیکردنەوەی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانی عیراق نراوە پەیوەندیەکی پێشکەوتوی کامڵ بوو هەموو وەزارەتەکاندا هەریەکەیان بەپێی کاروباریان ریكدەخا.

بەم بۆنەیەوە ، ئەوەی دەمانەوێ پەنجەی بۆ رابکێشین ئەوەیە ، سەرنج

● شاخەوان ●

بڕوانە ل : ٧

کۆبونەوەی لیژنەی باڵای میهرەجانی رۆشنبیری وهونەری کوردی

سەر لە بەیانی رۆژی چوارشەممەی رابردوو لە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی لیژنەی باڵای میهرەجان کۆبوونەوەیەکی فراوانی بە سەرۆکایەتی مامۆستا اسماعیل رسول سەرۆکی لیژنەی بڵاو ئامادەبوونی ئەندامانی هەموو لایەنێك کرد .

لەو کۆبوونەوەیەدا کە نزیکەی چوار سەعاتی رەبەقی خایاند بە شێوەیەکی دوورو درێژ باسی ئەرکی سەرشانی هەموو لایەنێك کراو هەروەها بڕیاردرا کە میهرەجانەکە لە رۆژی ١٢-٤-١٩٨٠ سازبکرێ هۆی ئەم دواخستنەش لەبەر ئەو میهرەجانو ئاهەنگانەیە کە بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوە لە کوردستاندا سازدەکرێن .. لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا بڕیاردرا کە لیژنەیەك لە نیقابەی هونەرمەندانی هەولێرو سلێمانی پێكبهێزێت بۆ ئەوەی ئەرکی خۆئامادەکردنی تیپە هونەرییەکان بگرێتە ئەستۆی خۆی .. لە هەمان کاتدا داواله نوێنەری ئیستگەی کوردی کرا کە هەموو هەوڵوتوانای خۆیان تەرخانبکەن بۆ پەخشکردنی جموجوولی میهرەجانەکەوە بە زووترین کاتو بڕیاردرا کە مەسەلەی راگەیاندن بە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی بسپێردرێ تاوەکو لیژنەیەکی هەمیشەیی دادەمەزرێت .

بانگهێشتنێک

لە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردیەوە !

دەزگای رۆشنبیری بلاوکردنەوەی کوردی بەبۆنەی جەژنەکانی ئادارو نەورۆزەوەلە شاری هەولێری مەڵبەندی ئۆتۆنۆمی میهرەجانێکی رۆشنبیریو هونەریی سازدەکاتو لەمیهرەجانەکەدا چالاکی وجموجۆڵی هەمەچەشنەی رۆشنبیریو هونەری پێشکەش دەکرێ وەك چەند کۆڕێك بۆ هەڵبەستو چیرۆك ودیراساتو لێکۆلینەوەی جۆربەجۆر ، سەرەڕای پێشانگای کتێبو چاپەمەنی کوردیو هونەری تەشکیلی و چالاکی شانۆگەریو گۆرانیو مۆسیقا . زوربەی دامەزراوە رۆشنبیرییە رەسمیو نیمچە رەسمییەکان کە پەیوەندییان بە رۆشنبیری کوردییەوە هەیە لەم میهرەجانەدا بەشداریی دەکەن و لیژنەیەکی بەرز بۆ ئەم میهرەجانە دامەزراوە کە نوێنەرانی ئەم دامەزراوانە بەشدارن تێیدا : وەك ئەمینداریتی گشتی رۆشنبیریو لاوانو دەستەکوردییەکەی کۆڕی زانیاری عیراقیو زانکۆی سلیمانیو ئیستگەی کوردیو دامەزراوی گشتی گەشتو گوزار و یەکێتی نووسەرانی کوردو کۆمەڵەی رۆشنبیری کوردی و کۆمەڵەی هونەرو وێژەی کوردی ، ئیتر داوا لەهەموو ئەدیبو هونەرمەندان دەکەین کە بەوپەڕی لەخۆ بوردنەوە لەم میهرەجانەدا بەشداری بکەن و بەرهەمی هەڵبەستو چیرۆكو لێکۆڵینەوەیان پێشکەش بە دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی بکەن لەماوەیەکدا کە ئەوپەڕەکەی ناوەڕاستی مانگی شوباتی ئایندەیە ، بەو مەرجەی کە ئەوەی ئارەزوی بەشداربوون دەکات پێشەکی ئاگادارمان بکاتو ئەو کەرەسەبەش دەست نیشان بکات کە لە میهرەجانەکەدا بەشداری پێوەئەکات .

بەرێوەبەری گشتی
دەزگای رۆشنبیریو
بلاوکردنەوەی کوردی

ڕاپۆرت

تەواوکردنی چەند پرۆژەیەك لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا

تێکڕای ئەو پرۆژانەی کە بەڕێوەبەرییەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی پارتەواوی کردونو ئەوانەی کە ئیشیان تێدا دەکرێ لەسەرانسەری ناوچەکەدا نزیکەی ١١٨ ملیون دینارییان تێچوە .

ئەمینداریتی گشتی بەڕێوەبردنی ئیشغالو نیشتەجێکردن چەند پرۆژەیەکی تەواو کردوە ملیۆنێکو ٧٤٩ هەزار دیناریان تێچوەو برینی بوون لە چوار خانو بۆ دایەرەکانی میریو ئارگەی چاکردنەوەی مەکینەی قورسو چواری تر بۆ دامەزراوە تەندروستییەکانو دوو خانوو بۆ لاوانو دامەزراوی کۆمەڵایەتیو ١٦ قوتابخانەی عەمارو هەر هەمان ئەمینداریتی لە رێگای راستەوخۆ جێبەجێ کردنەوە بابی ملیونێكو ٥٢٩ هەزار دینار پرۆژەی تەواو کردوە کە بریتی بوون لە ٢٣ خانووبەرەو ١٨ پرۆژەی چاکردنەوەو تەیارکردنەوەی رێگاوبانەکانو شەش بینای تر بۆ دایەرەکانی دەوڵەت . . لە رێگای بە قونتەراتدانیش ١٧٥ پرۆژەی جێبەجێ کردوە کە ١٧ ملیۆنو ٣٢٩ هەزار دیناریان تێچوەو بریتی بوون لە ١٣٢ شوققەو ٤٠ دامەزراوی تەندروستیو ١١ دامەزراوی لاوانو ١٢ دامەزراوی پەروەردەییو پێنج بەشی ناوخۆیی قوتابییان .

ئەمینداریتی گشتی بەڕێوەبردنی کاروباری ناوخۆش چەند پرۆژەیەکی تەواوکردوە کە بەگشتی نۆ ملیۆنو ١٢٣ هەزار دیناریان تێچوەو بەم شێوەیەن : ٧٤ قوتابخانەو باخچەی ساوایانو ٣ مەڵبەندی تەندروستیو موختەبەرو چوار بازاری نوێو ٤٠٧ خانووبەرەو ئیستاشس چەند پرۆژەیەکی بەدەستەوەیە کە ٦٢ ملیۆنو ٢١٧ هەزار دیناریان تێدەچێتو بریتین لە دروستکردنی ٤٦٦ خانوی قوتابخانەو هەزارو ٧٦٨ خانوو بەرەو ١١ خانو بۆ دایەرەکانی دەوڵەتو دوو موختەبەری تەندروستیو سێ مزگەوتو کتێبخانەیەکی گشتیو گەراجێكو دوو مەڵبەندی لاوان .

ئەو پرۆژانەی کە ئەمینداریتی گشتی بەڕێوەبردنی شارەوانیو هاوینە هەوارەکان دروستی کردون نزیکەی پێنج ملیۆنو ٧٩٢ هەزار دیناریان تێچوەو بریتیبوون لە چوار چێشتخانەو گازینۆی گەشتو دە شوقەی گەشتو ٣١ پرۆژەی ئاوو ١١ باخچەی گشتیو یاریگای مندالانو قیرتاوکردنی ٢٦ شەقامی نارشارەکانو چوار مەیدانی لێوەشانی ئوتومبیلو ٤ بازاری نوێو دە خانووبەرەو گەراجێك .. هەروەها ئەم ئەمینداریتییە بەدەستیەوەیە کە چەند پرۆژەیەکی تر جێبەجێ بکات کە ١٧ ملیونو ٧١ هەزار دیناریان تێدەچێو بریتین لە ١٤ پرۆژەی ئاوو ٢٥ گازینۆو چێشتخانەو رێستاوسو دە خانووی گەشتو ئوتێلو ٧٣ شەقامی نێو شارەکان ..

Institut Kurde de Paris

گوتنێن مەزنا و داخازێن پاراستنێ

● جمیل سندی ●

ل ناڤ مللەتێ کورد، گوتنێن مەزنا گەلەک د مشەنە، چ کۆچکا تو لێ روینێ دێ بینێ گوتنێن مەزنا گەلەک ب زەحفی لێ تێنە گوتن، هەکەر تشتەک قەومت یان بەلایەک ب سەرێ ئێکێدا هات و ئەو ئاخفتن هاتە گوتن ل کۆچک و دیوانخانا یان ل مالا، دێ بینێ گوتنەکا مەزنا، گوتنەکا باب و باپیرا سەر ئیناتن، دێ بێژن مەسەلا وی بی وەکی مەسەلا فلان کەسێ یان فلان تشتی، ئو هەکەر ل تشتەکێ ئاسێ بوون، گوتنێن مەزنا وان ئاستەنگا رادکن و پێچ دکەن، گوتنێن مەزنا جهەکێ گەلەک مەزن بێن هەیە پێنیە ئەڤ گوتنێن مەزنا بێنە نڤیساندن و کۆم کرن، ئەڤەژی دکەڤتە سەر ملێن مە هەمی خاندن و خاندکارا، سەر ملێن هەمی خەمخۆرێن زمانێ دایکێ .... گوتنێن مەزنا گەلەک د راست و دروستن، گەلەک د ماقویلن ... هەر گوتنەکا مەزنا پێکهاتیە ژ دوو سێ قەسا، بەلێ ڤان دوو سێ .... ئەڤ هەر دوو سێ گرانیەکا گەلەک مەزن بێن هەبن بێن هاتین پشتی قەوماندنەکا گەلەک مەزن، پشتی عەرد ئیناتە ... ئەڤ دوو سێ قسەتە گەلە ... ئەسەنە گەلەک رێکێ جیهانێ رۆناهی دکن و زەلال دکن پێناسیکا ملەتی ... دکن، وەکی شەمالکان، وەکی چرانە دۆرماندۆری خو رۆناهی دکن، ئەڤجا پشتیە ئەم باش گوهێ خو بدەنە ڤان گوتنێن مەزناو ئەم دوڤ داکو ڤان گوتنێن ل سەر مە هەمیا ئەوە ئەم باش گوهێ خو بدەن کۆچک و دیوانخاناو مرۆڤێن ڕسپی داکو ڤان گوتنێن مەزنا کۆمبکن و پەتۆکا ژێ چێکن، هەر وەسا سەر مەئەوە ئەم لێ بگەڕهن کانێ چ تشت قەومتبو تاکو ئەڤ گوتنە سەر گۆتین ئانکو مەسەلا ڤێ گۆتنێ، سەرمابتا ڤێ گوتنێ چ بە؟؟ داکو ئەڤ گوتنێن بەرکەفتی ئەڤێن جوان و ژێهاتی هوندا نەبن، داکو ئەوێن پشتی مە بێن بهایەکێ و بهایەکێ و نرخەکێ ژێ ببینن.

.... گوتنێن مەزنا بهایەکی دی ژی یێن هەین ل سەر ملەتێ کورد، ئەم هەمی دزانن و تشتەکی ئاشکرایە پەرتۆک و کتێب گەلەک کێب گەلەک کێم یێن هاتین نڤیساندن بە زمانێ کوردی، هەتا ئەم د شێن بێژین ژمارەکا کێم یێن هاتین نڤیساندن و چاپکرن، خ بۆری خاندن و نڤیسین ب زمانێ کوردی گەلەک کێم بو، ئەڤجا هەکەر نە ئەڤ «گوتنێن مەزنا بان» ل گەڵ ستران و لاڤژێن فلکلۆری، دا زمانێ مە پیچ بتن و ئەم د شێن بێژین دا گەلەک گهۆڕین کەڤنە تێدا، بەلێ ڤان گوتنێن مەزنا زمانێ مە پارست، پارستنەکا گەلەک جوان و پاقژ، د ناڤ هەمی تاریێ و مژو مۆرا، د ناڤ هەمی عەورو بارانا بەراندو نەهێلاتن چ بگەهتن ڤی زمانێ مە... گوتنێن مەزنا

بروانە ل : ٧

سێ چیرۆکی زۆر کورت

غفور صالح عبدالله

- ١ -

هەنگاوەکانی بە پەلەبوون، بێهوودە بۆرەبۆرنییان دەکرد، ئامێزی لە دوورڕا بۆ ڕاخستم، چاوەکانی بوونە دوو گۆمی ئاوی سفت، پەنجەکانی بە خاوییەوە لە ناو لەپمدا ڕاکشان، پارچە بەستەڵەکێکی کوز کوزبوون پێمدا جزان، سۆزی دەروونم کرمەڕێز بوو، پتر کەڕووی لێ هەڵنیشت، موچڕکی تەزی جەستەم شایان لە دیواری دڵم هەناسکەهە ناسک دابان دایگرتم، بوومە پەیکەرێکی ئێستقان دەستێکی ساردوسڕ تۆ ی دەکردم، زل و بول بوونەوەی دیدە خامۆشەکانی ئەوە سفتەکەی هەڵمژی، واتی وورمابوو، مێشکی خنجیلانەکەمانی بە دیاری بۆ هێنابوو و پێ سپاردم ...

.. (٢) ..

بە تووڕەییەوە خۆی کرد بە ژوورەکەدا، ڕەنگی لە ڕوودا نەمابوو، کاتێك بەزەومال دەهاتەوە، هەنگاوەکانی لەتریان دەدا، کەسیش نەبوو پرسەی بۆ دانێ،.. بەرامبەر ئاوێنەکە چەقی، لە خۆی مۆڕ بووەوە، کەچی ناکاو وێنەکەی لە ئاوێنەکەدا دابە قاقای پێکەنین، مستەکۆڵەی ئاراستەی ئاوێنەکە کرد، بەڵام وێنەی ناو چوارچێوەکە ئیشارەتی وەستانی پێدا :-

- لە سەرە خۆبە .. گەر تووڕەیی ئەم گێتیەی بکەتیە مستەکۆڵەت .. شکاندنی سروا ناکەم لەرزوتاش بە ئەم ئاوێنەیە مەحاڵە ....

خێزانەکەی « وەسمان » فێری دەروەزە بوون ... ئارەزووت دەکرد ئافرەتی ئەم دەوروبەرە لە تۆ چاك بکرێن .. ئێستاش پڕ بوویت و ئەمووستی پەشیمانی دەکرۆژی ...!!

بە زەویەکەوە کوور بوو، بە ڕووخسارێکی پڕ بەزەیی و پاڕانەوە تەماشای ئاوێنەکەی کرد .. وێنەکە بە سەربدا قیژاندی :-

- دەزانی من کێم .. من ئەوەم لە ناختدا کە دەمێکە سەریی ناوتەوە، من .. وبژدانتم، .. وبژدان .. وژدا .. ویژ .. ویژ .. وی .. و و و ..!

بە کرنۆشەوە هەستایەوە، دەرگاکەی بۆ دواجار لەسەر خۆی سەرکلۆم کرد ...

(٣)

دووکەڵێکی خەست نێوان هەورە ڕەشەکانی

وەکو شارە زەردەواڵە ووروژا، شیرزە بوو، بۆ پرسیارێك کەوتە گەڕ ئەم هەڵویستەم تێبگا، پەنجەکانی وەکو کلۆ بەفر دەستەو وەنەوز ئاڕاستەم بوون .. لێوەکانی کەوتنە تەڵەلە :-

- .. ئەی ... ئەو ڕۆژانەی ئیمەت بەدی دەکرد ڕووخسارت زەردەخەنەی دەباراند ... ئەی .. ئێستا چی گۆڕیتی .. ؟

پێکەنیم .. گریام .. پێکەنیم .. گریام .. گریام .. گریام .. گریا .. گریا .. گریا ... ئەئەئەئە .

- .. تەنانەت دەستیشت گەرموگوڕی ئەو سەردەمەی نەماوە .. ؟! بوومە لاشەیێکی مردوو، ئاوێکی ڕەش بینایی لێخن کردم، بووە وەڵامی هەموو پرسیارێکی بێسەرو شوێنی ئەم گەردونە، . . لە ووتەکەی پەشیمان بووەوە و بێی ووتم :-

- نامۆیت و تۆزو گەردی غەریبی ئاوێزانی خەمخواریتە . . !! ڕووی وەرگێڕاو بێ ئاوڕدانەوە بووە خاڵێکی ڕەشی دوا قۆناغی ڕێگاکە ... بە هەناسەیێك سیەکانم شۆردەوە، هەستم کرد بزنو بەرامەی دێیە

ئیتر وا ناکەم لەرزوتاش بە خۆ دەرەوەش هاوینە .. !! ئەوە بۆچی دەڵەرزی ..؟ قەدرەی تۆدا بێت .. ؟! .. خۆت، شیرزە مەکە، مەشڵەژێ .. ئاوڕمەدەرەوە .. گەر لە ژیانتدا ئاوڕێکت کەرەم کردایە .. ئێستا کرنۆشت بۆ ئەم چوار دیوارە ژەنگاویە نەدەبرد واربارە ژیانت زۆر خۆشدەوێ و لە مەرگ دەترسی .. ؟!! ...

ناوی مەرگی دەستی بە جەستەبدا هێنا، لە دەست و پێی خۆی وورد بووەوە دەمی ووشك بوو .. چاوی لێدەرپەڕاند، بە تێڕوانێکی تیژەوە لێی مۆر بووەوە - ها .. ها .. ها .. خۆت تەنگەتاو مەکە « مردوو » هەرگیز سنی پێ ناکانەوە .. دەزانی چارترسێن ناکرێ، هیچیش ئاتۆشی - خۆت کردبوە ڕق و تووڕەیی وەکو تیزاب دەتپرژاندە سەری خەڵکی بێگوناهەوە، .. بە نێزەی تۆ .. - ئاهو - منداڵەکەی لە بارچوو .، بە ئێری شکاتەی تۆ ماڵی - ئەحەبازیانی - کاول کرا .. بە گزیری کردنی تۆ کۆزە

پڕ کردۆتەوە، بوو بە دووانزهەم جار پەنجەرەکەی کردەوە، کەچی باوکیشی بەم دەردەوە دەڵلایەوە، بگرە باپیرشی .... پێکێکی هەڵدا، ئارەزووی ڕشانەوەی دەکرد، .. یەکەم پێکی لە گەڵ یەکەم کردنەوەی پەنجەرەکەدا بوو، .. پەنجەرەکەی بە تووڕەییەوە داخست، تووڕەییەکەی بووە هەورە تریشقەیێکی بێ سەروشوێن، لە گەڵ چرار دیوارەکەدا مت بوو .. زیکەزیکێکی ناساز ئۆقرەی شڵەژاند .. هەردوو کڵەمووستی ئاخنیە گوێگانیەوە « دەشێ ئەم دەنگەش سات بە ساتی جرولانەوەم بژمێری .. هەرکە لە گەڵ خۆمدا دەدوێم، بێدەنگ دەبێ .. سەرخۆش دەبم بە زیکەزیك دەخوێنێ ». نووزەی زیندەوەرێکی بچکۆلانە سرەوتت لێ هەڵگرێ .. ئەی چەندەها ناڵەو گریەی بێنەوایان چیت بە سەردێنی .. ؟

بووە بزمارێکی ژەنگاوی و لە میچی ژوورەکەدا داکوترا . .

بۆ خەمە گەورەکان لە چیرۆکی «گۆرانی»دا

گۆرانیەك

مەهدی خۆشناو

ڕاستگۆیی ئەدیب لە ئەدەبدا، ئەم گەورەیی و ئەمرییە، کە ڕەنگ دەداتەوە لە وشە و ڕستە و بیر داو سیمایەکی تایبەتی دەداتە بەرهەمەکە و (خۆیشی) دەبێتە بەشێك لە ژیانی میللەتەکە ..

ئەمەیان وەکو ڕاستی و هەقیقەتێك دیارە کە ڕاستگۆیی بنچینەی سەرکەوتنە لە هەموو بوارێکی تری ژیاندا، بەڵام ئەوەی بە ئەدەب و هونەرەوە بەستراوەتەوە لە پاڵ ڕاستگۆییەکەش سود لە دەورووپشت و ڕووداوو واقعی ژیان وەرگرتن و (ئەدیبەکە کردبێتیە هەوێنی کارەکەی، کە هەر ئەم جۆرە بەرهەمانەشن دەبنە بەشێکی نەبچڕاو لە ژیان و مێژووی کۆمەڵ و میللەت و بەرەو ئاسۆیەکی فراوان تری (دونیابینی) هەڵدەکێشێت و دەبنە سیپارەی بەردەست وەچەو قوتابیانی نەوەکانی داهاتوو، دەوری دەکەنەوە و دەبنە سروودی بەیانیان و چیرۆکی هەموو هەستان و دانیشتنێکی گەورە باوکان و دایکان و مامۆستاکان ... تۆمار کردنی ڕووداوو وێنە کێشانی دەود و پشت و پەیوەندی مرۆڤەکان پێیەوە و شی کردنەوە و خستنە ڕووی باری دەروونی و هەڵچون و داچونی و ژانی برسیەتی و ئارەقەی ماندوبوون و دەمار گرژ بوون و ڕەنگ زەرد هەڵگەڕان و هەزاران شتی ترکە نە (مێژوو وەکو کارێکی ڕاستی و بە تەنیا ئەو هەموو لایەنانەی پێ دەکرێ، نە کاری ئەدیبە) و لە (کامێرای فۆتۆگرافی) وەکو کارێکی هونەری مردو دەتوانێت تێخولی ئەم دونیایە زیندووە بێتەوە، بۆیە وای تێ گەیشتووین ئەمانە هەموو لەگەڵ هەڵسەنگاندن و تێڕوانین بە چاوێکی ڕەخنەگرانە و بابەتیانەو (دوور لە شتی لاوەکی و تایبەتی و شازەکانی ئەم و ئەوێك) ئەرکی یەکەمی (ئەدیب و هونەرمەند) ە ڕاستگۆ و دلسۆزەکانە، چونکە لەم جۆرە حاڵەتانەدا، ئەرکەکەی ئەمان گرانتر و فراوانتر و تایبەتی تر دەبێ، لە هی ئەوانی تر.

ئەگەر لەم ڕوانگەوە، تەماشایەکی چیرۆکی (گۆرانی) چیرۆك نووس (ڕۆوف بێگەرد) بکەین کە لە ژمارە / ٥٠٥ ی هاوکاری دا بلاو کرابۆوە، دەبینین چۆن چیرۆك نووس توانیویەتی کۆمەڵێ دیمەن و ڕووداوێکی (کپی) دووبارە وە بووی ڕۆژانەی ژیانی خۆی (کە خۆیشی یەکێکە لە هەزاران هەزارانی تر) لە سەردەمایەکی ژیان دەردەخا، نەك بە (مجرد)ی و بەس ... بەڵکو بە پەنجە دانانە سەر گەلێ ئێشس و ئازاری کوشندە و دەست نیشان کردنیان بە (کۆشك) و (خانووی بۆرە پیاوان) و (خانووی مردوان)و هەتا بە لێك دانەوەی باری دەروونی ڕێبواری زۆری ڕاستە بازاڕ و گوێ هەڵخستنیان بۆ هەواڵێ و باسی تێرەکان یا جۆری تێك قرقژانی خەڵکە کە تاقە گەرماوی شارەکە و پەنجە ڕاکێشان بۆ چێشتنمانەی شار کە ماڵی (ژەم خواردنی) هەزارانە و باری دەروونی تێك سواوی خەڵکەکە و ڕوو لە (حەوا) کردنیان و چوونە ناو چاڵ و ڕەنگ زەرد هەڵگەڕان و غاردان و دڵە کوتێ گرتن گەلێ شتی تری وورد وورد کە هەریەکە و هەر وشە و جێی تایبەتی خۆی هەیە ئەگەر بلرێت لە سەریان بنوسرێت، هەموو ئەوانە لە ناو بازنە گشتیەکەی چیرۆکەکەدا، جێگای فراوان و شیاوی خۆیان گرتوە و نەك بە زۆری و ناچاری ڕیز کرابن، چونکە (ئەگەر بلێی خۆ ئەم باسە و شتە، نەك هەر بە ڕۆمان و شانۆگەری زۆری لە بن نەهاتوو هێشتا ناگەنە مەبەست) بەڵام وەکو چیرۆکێکی کورت و لانەدان لە سنوری خۆی بە سەرکەوتوی دراوە تە دەست و لەگەڵ ئەوەشدا کە خوێنەری زیرەك، خۆی هەست بەوە دەکات کە ئەم کەرەستەیە هی ڕۆمانێکی بە برشتە .

بەڵام وەکو ئەنجامێك یا لە دەروون و هێز و توانا و وورەی پاڵەوانەکە، یاڕاستر بلێم (چیرۆکەکە خۆی) ئەوەیان بە ڕای من پتر جێی تێڕامان و خۆ لەگەڵ خەریك کردنە ...

لە خوێندنەوەیدا هەست بەدرێژی دادڕیەك دەکرێت لە وەسف و دیمەن پیشان دانەکان، بەڵام ئەگەر ئەو کەسەی چیرۆکەکە دەخوێنێتەوە و بیرەوەریەکی دوور و نزیکی لە سەر شانۆی چیرۆکەکە هەبێت و ئاشنایەتی لەگەڵ دا هەبوو بێ ... ئەوە هەرگیز لە جوانی و شیرینی وەسفە کە و پێك وە بەستان و نەپچڕانی شتە ووردەکان و هونەرمەندی چیرۆك نوسەکە بەولاوە هیچی تر بەدی ناکرێت . کە ئەوەشیان لە ئامانجە سەرەکیەکانی چیرۆکەکەیە، نەك هەر ئەنجامەکە ... ئەگەر چی وەکو نوختەیەکی دیار و ئامانجی سەرەکی چرۆکەکە لەوەدا، دەدۆزینەوە، کە لە چەند جێگایەك باس لە گۆرانی گوتن دەکا بۆ سەرکەوتن . « گۆرانی سەرکەوتنیش تامێکی خۆش و تایبەتی هەیە » یان « لە خەودا تەنیا ئەوە دەبینێتەوە « چۆن بەڕاکردن و تۆ بێگردەکەوە خل دەبێتەوە، چۆنیش سەردەکەوێتەوە و گۆرانی یە خۆشەکان دەڵێت » .

بەڵێ لێرەوە دەبێ وورد تر خەست تر بۆ ئەم مەبەستە بچین، لە سەرەتادا باسی ڕاستگۆییمان کرد و بە ئاشکرا ئەمە لەم چیرۆکەدا دەبینرێت و نهێنی ڕاستگۆیی و خۆ بەستنەوە بەدەورووپشت و باری سەرنجی تایبەتی خۆیشتی وەك لایەنگیر بێت یان ڕەتی هەندێکیان بکاتەوەو و هەمووش تێکەڵ بە یەکتری دەبن و هەریەکە و لە شوێنی گونجاوی خۆشیا مەیوە، بڕوا بوون بە سەرکەوتن و بەرچاو ڕۆنی و وورد ڕوانینەکەیە، هیوای سەرکەوتنی بە چیرۆك نوس (یا پاڵەوانەکەی) بە دوا ڕێز بەستۆتەوە . هەموو سەرکەوتنێك خۆشە و بەڵام دەبێ ئەم سەرکەوتنە سەرکەوتنە چەندە خۆشتر بێ کە نەك تەنیا ململانێ یەکە لەگەڵ ئەوەی بەرامبەر بێت، بەڵکو هەتا ململانێیەکە لەگەڵ زۆر (شتی تریشدا بێت) و وەکو لەگەڵ هەوا و دژونی و زریان و بەفر و برسیەتی و سەدان شتی تریشی بێت کە ڕەنگ بێ هەریەکە و دونیایەکی تایبەتی بن و ... بەڵام ئێمە هەست بە دەست نیشان کردنی (سەرکەوتنێك) ناکەین لە ئەنجامی مەبەستەکە، دیارە چیرۆکە کە لە بنەڕەتدا، وای ویستوە، بەڵام تاسە گرتن و حەزکردن و گۆرانی گوتن لە خەویشترا بۆ (سەرکەوتن) کە لە مێشك و دل و دەمارە (خوێن تازە) کاندا، هەڵدە قوڵێت، جا ئەوەیان گەلێ گەورەتر و بەرفراوان ترە لە ئەنجامەکەی (ئەگەر چیرۆکەکە بیدا بوایە یان وەکو ئێستا نەیداوە) چونکە ئەمە نیشانەی سەرکەوتنی (زاتی مرۆڤەکە) یە . بەڵێ مرۆڤ کەرەستەی سەرەکی و مەبەستی چیرۆکەکەیە و ئەویشە لە (ناخیدا، لە زاتی خۆیدا) سەرکەوتوە و با ڕوخانیش لە شتێکی تر دا بێت .

ڕۆژژمێری پیرەمێرد و چەند سەرنجێک

« سەردار »

مامۆستا نەریمان یەکێکە لەو ڕۆشنبیرە، دێرینانەی لە مێژە لە گەڵ ڕۆشنبیری کوردیدا خۆی ماندوو ئەکات، هەروەکو خۆیشی دەڵێ :

مێژوویەکی دێرینەشی سەبارەت بەئامادەکردنی « ڕۆژژمێر » هەیە تەنانەت لە ناو نووسەراندا، کاتی خۆی بەڕۆژ ژ مێرنووس ناسراوە (١) .

هەر لەساڵی (١٩٥٦)ەوە کە ڕۆژ ژمێرێکی دیواری ئامادەکردووە، دارو دەستەی پاشایەتی ڕێگەیان نەداو نەیان هێشت ڕەنجەکەی، چاوی خەڵکی ڕووناك کاتەوە، بەڵام نووسەر کۆڵی نەداو لەساڵی (١٩٥٧) توانی ڕەزامەندی وەربگرێ، کەچی لەپاش چاپکردنیش کۆکرایەوەو، ڕێگەی بڵاوکردنەوەی نەدرا، چەند ژمارەیەکی کەمی نەبێ دەست هەموو کەسێ نەکەوت، پاش شۆڕشی چواردەی تەمووز توانی، ڕۆژژمێری « ئازادی » و «کوردستان » لە ساڵی « ١٩٥٩ » دا بڵاوبکاتەوە، پاش ماوەیەکی دوورو درێژ لە ساڵی «١٩٧١»دا، ڕۆژژمێری « پیرەمێرد »ی خستە بەردەستی خوێنەران ...

پاش ئەم هەموو تاقیکردنەوە زۆرە، مامۆستا نەریمان توانی ئەمساڵیش « ١٩٨٠ » دیسانەوە ڕۆژژمێری پیرەمێرد، لە بەرگێکی قەشەنگدا، بەچاپ بگەیەنێت ئەبوایە ئەم ڕۆژژمێرەی ئەمساڵی لەچاو ئەوانی ڕابوردودا، نموونەیەکی پووخت و کەمهەڵەو باڵا بوایە، بەڵام بەداخەوە نووسەر بەسەرەڕای ئەوەی کە زۆر پەلەی کردووە لە کاتی چاپکردنی ڕۆژژمێرەکەدا، کە بۆتە هۆی ئەوەی لاپەڕەکانی ناودوەو نووسینەکانی زۆربەی بەربڕین قرتاندن کەوتوون و شێواون یان دەرنەچوون . گەلێ هەڵەی ئەوتۆشی تێدایە کە سەر لەخوێنەر ئەشێوێنێ، ئاشکراشە کە ڕۆژژمێر پەیوەندییەکی بەنێنی لە گەڵ زۆربەی زۆری جەماوەردا هەیە، بۆیە بەپێویستم زانی بەگوێرەی توانا ئەو هەڵەو کەمو کوڕی یانەی لەم ڕۆژژمێرەدا بەرچاوم کەوتوون و هەستم پێ کردوون سیخمە پێش چاوی خوێنەرانی ئازیز، تا مامۆستا نەریمانیش لەچاپەکانی ساڵانی ئایندەدا ڕاستیان بکاتەوە .

١ - ئەم ڕۆژژمێرە زۆر نیوە ناچڵە، لەوە ئەچێت نووسەر ویستبێتی زوو ڕایپەڕێنێ و کۆڵی کاتەوە، ئەوەتا تەنها ناوی ڕۆژەکانی دیاری کردوەو بەس، نەهاتووە هەندێ زانیاری گشتی کە پەیوەندی بە زۆربەی زۆری جەماوەرەوە هەبێت لە ڕۆژژمێرەکەیدا تۆماری بکات و چەند لاپەڕەیەك بۆ ژمارەی تەلەفۆن و تێبینی تەرخان بکات .

٢ - نووسەر لە ڕۆژی «١٧»ی کانوونی دووەم دا ئەڵێ : « گوێزو بادەم ئەچێنرێن » لەڕاستیدا گوێزوبادەم ناچێنرێت، بەڵکو « ئەڕوێنرێن » تەنها دانەوێڵە ئەچێنرێت نەك درخت .

٣ - هەروەها لەڕۆژی «١ی کانوونی دووەم» دا ئەڵێ: شۆڕشی فیدڵ کاسترۆ لە کوبا . بێگومان ئەم شۆڕشە هی ئەو سەرۆکەنی یەو بەناو ئەویشەوە ناو نەنراوە، بەڵکو شۆڕشی خەڵکی کوبایەو ناوبراو سەرکردایەتی کردووە .

٤ - نووسەر ڕۆژی « ٢٩ کانوونی دووەمی ١٩٣٥ »ی تۆمارکردووە، بەڕۆژی کردنەوەی « بەشی کوردی لە ئێستگەی بەغدا » بەڵام لەڕاستیدا، بەشی کوردی ئەم ئێستگەیە لە ڕۆژی ٢٣ی تشرینی دووەمی ساڵی ٩٣٩ کراوەتەوە(٢) . مامۆستا کەمال ڕۆوف محمدیش مانگی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٣٩ بۆ کردنەوەی بەشی کوردی داناوە(٣) ..

٥ - لەبارەی شۆڕشی برایم خانی دەڵووە، مامۆستا نەریمان لە ژمارە « ٣٠٦ »ی هاوکاریدا ئەڵێ ڕۆژی « ٢٠-٨-١٩٢٠ » بۆ ئەم شۆڕشە هەڵەیەو، گوایە ئەم شۆڕشە لە٢٠-٨-١٩١٩دا هەڵگیرساوە، کە چی مامۆستا لە ڕۆژمێرەکەیدا، خۆشی ساڵی « ١٩٢٠ » داناوەتەوە .

٦ - نووسەر ئەڵێ مامۆستا بێخودی شاعیر لە ٢٥ی ئابی ١٩٥٦دا کۆچی دوایی کردووە، بۆ ئەم مەبەستە تەماشای دیوانی بێخود چاپی «١٩٧٠»م کرد لەلاپەڕە (و) دا نووسراوە « سەعات سێ و چارەکێکی پاش نیوەڕۆی « ٢٥-٨-١٩٥٥ » شاعیری ناوبراو سەری ناوەتەوە(٤) ..

٧ - نووسەر ڕۆژی مردنی مۆسیقاری جیهانی بتهۆڤنی بە ١٥ی نیسانی ١٨٢٨ لە قەڵەم داوە . بەگوێرەی کتێبی « بتهوفن ابو السمفونیات »(٥) لاپەڕە «١٢٢» ناوبراو لە ڕۆژی ٢٦ی ئاداری «١٨٢٧» کۆچی دوایی کردووە .

٨ - نووسەر ڕۆژی ٢٣ی نیسانی « ١٩٦٢ » بەڕۆژی

بروانە ل : ٧

تۆ شارێکی خەم ئاوێت

جەوهەر کرمانج

- دەستم بگرە ..
با وەك قەفی تولەنەمام
بە بەژنی درەختی سەوزت هەڵگەڕێم
دەستم بگرە،
با وەك منداڵێکی نەفام
تێر .. تێر .. بەناو کووچەی شاری
غەریبی دڵتا بگەڕێم
ئاخر لەوەتی من هەمە
نەمدیوە دارو درەختی دەورو بەرم
هێندەی باڵای تۆ درێژبن
نەمدیوە شار،
وەك ئەم شارە بێسنوورە
خەفەت بارو خەم ئارێز بن
+ دەترسم گەر دەستت بگرم
هەرچی گەڵاو لقی هەیتم، لێم ببنەوە
یا . . ڕێت نەدەن،
بە پەیژەی تەمەنی سەوزیان سەر بکەویت
دەترسم گەر دەستت بگرم
منداڵە وردکەی ئەم شارەسەرادووم نێن
گەورەکانیش لە ڕوومدا هەڵچەرخنەوە
تۆ هێشتاکە نەمامیت و
نازانیت درەختی بەرز چەند سەرکێشن
تۆ هێشتاکە . نەنامیت و
نازانیت خەڵکی ئەم شارە، چەند بەئێشن
+ من گەر لەبەر عیشقی ئەستێرەیێ نەبێت
بۆچ حەزدەکەم بەئاسمانێ هەڵگەڕێم ..؟
خۆری تیایەو، ڕەنگەڕۆژێ بمسووتێنێ
ئەگەر من شێتێك نەبم . شێت
بۆ حەز دەکەم، منداڵە وردکەم دوا کەون
کە دڵم لەبەر داکەلین ..؟
چ بکەم عیشق سواڵی نانم پێ دەکا
ئاخ .. کەشێتی وام لێ ددکا

Institut Kurde de Paris

لە کۆتایی و ماڵئاوایی ساڵی جیهانی منداڵاندا لە سلێمانی چی کرا ؟

حمه سعید حمه کریم — پ . هاوکاری لە سلیمانی

● وا ساڵی جیهانی منداڵان کە ساڵی پار بوو کۆتایی هات و ماڵ ئاوایی لێ کردین . هەر لەسەرەتای ساڵەوە لەهەموو سەرانسەری وڵاتدا گەلێ بابەتی بەپێزوو بەلەزەت پێشکەش بە منداڵانی ئەمڕۆو پیاوانی دواڕۆژمان کراو هەر لە شاری سلێمانی گەلێ چالاکی و جموجوڵی جۆراوجۆر پێشکەش کران و هەموویان هەریەکەیان بەگوێرەی بابەتەکەی خۆی سودبەخش و بەکەڵک بوون و ئەم شتانە بوونە بەردێکی تازەو خرانە سەر دیواری بنیات نانی دواڕۆژێکی ڕووناکی نەتەوەکەمان کەئاشکرایە ئەو مەسەلەیە بەستراوە بە چۆنییەتی بەخێوکردن و پەروەردەکردنی منداڵە جگەر گۆشەکانمانەوە .

دووا چالاکی لەو چالاکیانەی کە لەسلیمانیدا سازکرا ئەو میهرەجانە قەشەنگ و فراوانە بوو کە لیژنەی ئاهەنگەکانی ساڵی جیهانی منالان لەسلیمانی پێکیان هێنا . کەلیژنەکە بەسەرۆکایەتی بەڕێز محمد ئەمین پێنجوێنی بەڕێوەبەری ڕۆشنبیری جەماوەرو ئەندامێتی چالاکی قوتابخانەکان و یەکیەتی ئافرەتانی سلیمانی و مەڵبەندی کۆمەڵایەتی و سەرپەشتیاری باخچەی ساوایان و چەند کۆبوونەوەیەکی فراوانی کردوو بەگوێرەی پێویست و توانای خۆیان بەرنامەیەکیان داناو لەڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی ١٠-١٢-٩٧٩ وە دەستی پێ کردو تا ڕۆژی ٢٠ - ١٢-٩٧٩ ، واتە ماوەی ١٠ ڕۆژی ڕەبەق چالاکانە بابەت و ئاهەنگی جۆراو جۆری خۆش خۆشیان پێشکەش کرد. سەرەتا لەیەکەم ڕۆژدا ڕێڕەوێکی جوانیان لەناوشاری سلیمانیدا بەئۆمبێلی ڕازاوە ڕێك خست، کە منالانی هەموو باخچە ساواکانی سلیمانی تیایدا بەشداربوون ، لەڕاستیدا ئەم ڕێڕەوە بەشێوەیەکی جوان ڕازا بووەوە و کە تەواویش بوو لیژنەیەکی تایبەتی خەڵاتی دا بە باشترین و جوانترین ئۆتومبێلی هاوبەش کە ئۆتومبێلی باخچەی ساوانی سلیمانی بوو .

بۆ ڕۆژی دووەم ئەندامانی لیژنەکە پێکەوە بەسەردان چوونە باخچەکانی ساوایان و بەم بۆنەیەوە دیاری و خەڵاتیان پێشکەش بە منداڵانی ئەو باخچانە کردوو منالانیان دڵخۆش کردوو ئەم کارەشیان هەمدیسان هۆیەکی چاکی هاندانە بۆ منالان کەسووربن لەسەر هاتن و دەوام کردن لە باخچەو قوتابخانەکاندا . ڕۆژی سێیەم کە ڕۆژی چوارشەممەی ١٢-١٢ بوو لەهۆڵی مەڵبەندی کۆمەڵایەتیدا و بەچاودێری بەڕێز ئەرشەد ئەحمەد محمد پارێزگاری سلیمانی جوانترین و ڕازاوەترین پێشانگای وێنەی دەستکردی منداڵانی ساوایان کردەوە کە بەرهەمی جۆراوجۆری منالانی تیابوو ، ئەمەو لەگەڵ پێشانگایەکی کتێبی منداڵاندا بەکوردی و عەرەبی و دوای تەواو بوونی پێشانگاکە ئەو کتێبانەیان بەدیاری دابەش

باخچەکانی ساوایانی سلیمانی و لەوێنەی منداڵەکاندا گەلی خەیالی منالی و هەڵقوڵاو لەهەستی پاك و بێ گوناهیانەوە بەدی ئەکراو هونەرمەندانە ڕازێنرابووەوە . درای ئەوە بۆ ڕۆژی چوارەم ئەندامانی لیژنەکەو چەند منالێکی جوان و خنجیلانەی هەڵبژاردە لە منالانی باخچەی ساوایان بەجلوبەرگی کوردییەوە بەسەردان چونەلای بەڕێز پارێزگاری سلیمانی و لێپرسراوی حیزب و سەرۆکی هێزەکانی مەنسورو بەم بۆنەیەوە منداڵەکان دیاریان پێشکەش ئەو لێپرسراوانە کرد .

ڕۆژی پێنجەمی میهرەجانەکە کە ڕۆژی شەممە بوو سەر لەئێوارەکەی لە هۆڵی یانەی وەرزشی کرێکارانی سلیمانیدا بەهاوکاری یەکیەتی نووسەرانی کورد لقی سلیمانی کۆڕێکی ئەدەبی منالان سازکرا و ئەدەبی بۆ لێکۆڵینەوەی هەندێ بابەتی ئەدەبی بەپێزیان تیاپێشکەش کردو نووسەران ئازاد عبدالواحدو حمه رشید فتاح ومحمد حمەباقی وجزا علی ئەمین عمر عبدالرحیم و ٤٠٤٠ع شەونم و دایکی سولاف وسەلام مەنمی بەنووسین و شیعرو چیرۆك هاوبەشیان تیاکرد و جەماوەرێکی زۆر ئامادەی بوو بوو بەلام هەندێ بابەتی کۆڕەکە دوورو درێژوو ماندوو کەر بوو بارەتەکانی هەریەکەیان هێنێ کۆڕێکی تایبەتی بوو .

ڕۆژی شەشەم ئەندامانی لیژنەکە بەسەردان چوونە قەزاکانی چەمچەماڵ و دەربەندیخان بۆ بینینی ئەو چالاکیانەی کەباخچەی ساوانی ئەو دوو قەزایە بەم بۆنەیەوە سازیان کردبوو ، خەڵات و دیاریشیان پێش کەش کردن ، ئەمیش هەرشتێکی زۆر ڕێك و پێك و لەشوێنی خۆیدا بوو کە منداڵانی ئەو شوێنانە شیان بەسەر کردەوە و دڵخۆشیان کردن .

ڕۆژی حەوتەم لەهۆڵی مەڵبەندی ڕۆشنبیری زانکۆی سلیمانیدا باشترین و قەشەنگترین ئاهەنگی هونەری منداڵانیان سازکرد کە منداڵانی هەموو تیپە

مۆسیقی و باخچەی ساوایان بەرهەمی هونەری گۆرانی و مۆسیقاو شانۆگەرییان تیا پێش کەش کردوو بەڕێز ئەرشەد ئەحمەد محمد پارێزگاری سلیمانی ئامادەی بوو بوو . لێرەشدا هونەرمەندانە جێگاپەنجەی منداڵانی ئازیزدیار بوو کە ئەو شانۆیەیان بەجۆرێك ڕازاندبووەوە کە دڵی ئەگەشانەوەو هیوای دواڕۆژی ڕووناکی پتەو ئەکرد .

ڕۆژی هەشتەم ئەندامانی لیژنەکە هەمدیسان بەسەردان چوونەوە بۆ قەزای دووکان و ڕانیەو قەلادزێ بۆ هاوبەشی چالاکی و ئاهەنگی منالانی ئەو قەزایانە سێ و دیاری و خەڵاتیان بۆبردن و ئاهەنگی گۆرانی و مۆسیقایان بۆسازکردن و هونەرمەند کریم خەمزەیی هاوبەشی تیاکرد بوو .

سەر لەئێوارەی ڕۆژی نۆیەم لەهۆڵی یانەی وەرزشی کرێکاران کۆڕێکی ئەدەبی فراوانیان پێش کەش کرد کە بابەتی ئەدەبی منداڵان تەرخان کرابوو و بەڕێز مستەفا صالح کریم و چەند ئەدیب و نووسەرێکی تر هاوبەشیان تیاکردبوو هەندێ بابەتی ئەدەبی منالانیان تیا شێ کردەوە و لەکۆتایشدا گفتوگۆی لەسەرکراو نزیکەی سەعاتو نیوێکی خایاند .

ڕۆژی دەیەم منداڵانی ڕازاوەی جوان بەجلوبەرگی کوردییەوە بەگوێرەی هەڵبژاردنی لیژنەکە بەرەو هەولێر کەوتنەڕێ بۆ هاوبەشی کردنی ئەو میهرەجانە گەورە مەرکەزییەی کەلەوێ بەسەرپەرشتی لیژنەی باڵای ناوچەی کوردستان سازکراو گەلێ بابەتی گۆرانی و مۆسیقاو شانۆگەری خۆشیان تیاپێش کەش کردو ئەنجامێکی چاکیان بەدەست هێنا کەلە میهرەجانەکەدا جگەر گۆشەکانی شاری سلێمانی بەیەکەم دەرچوون بەسەر هموو پارێزگاکانی تردا و جێگای هەوڵی ئەندامانی لیژنەکەو مامۆستایانیان دەرکەوت و جێگای شانازیمانە کە منداڵانمان لە هەر کوێ بن هەربە کەمن . ئیتر وابزانم ئەم هاوبەشی کردنەش لە ژیانی ئەومناڵانەدا کارێکی گەورەیە بەتایبەتی دوور لەدایك و باوکیان و لەشوێنێکی تری وڵاتدا کەخۆی لە خۆیدا ئەبێتە هاندەرێك بۆ ئەوەی منداڵ خۆی متمانە بکات بە سەرخۆی و وانەزانێ کەتەنها لەگەڵ دایك و باوك و کەسوکارو لە ماڵێ خۆیاندا نەبێ ناتوانێ بژی .

● بەم شێوەیە میهرەجانی منداڵان لە سلیمانی تەواو بوو ، ساڵی منداڵانیش هەر تەواوبوو ، بەڕاستی بەگوێرەی تواناو ماوە باشترین هەوڵی بۆدرابوو بۆبەدی هێنانی میهرەجانێکی چاکو قەشەنگ بۆ ماڵ ئاوایی کردنی ساڵی منداڵانی جیهانی و ئەتوانم بڵێم ئەو منداڵانەی هاوبەشی چالاکی ئەم میهرەجانەیان کردو ئەوانەشی چالاکیەکانیان بینی هەرگیزاو هەرگیز لەبیریان ناچێتەوە و هەتائەمێنن لەیادیان ئەبێ کەماوەی ١٠ ڕۆژ میهرەجانێکی ئاوا قەشەنگ و بەپێز لە سلیمانیدا سازکراو ئێمەش لای خۆمانەوە بەئەندامانی لیژنەکە ئەڵێین دەستان خۆش بێ و هیوای سەرکەوتنی زیاتریان بۆ ئەخوازین و هیواداریین هەمیشە منداڵانیان لەبیربێ و تەنها ساڵی جیهانی منداڵان هۆی سەرەکی ئەم هەوڵەیان نەبوو بێت .

خاتوو سلیمە خەنیر دەناسن ؟

• ذکریات •

لە شانۆی (الثورە)ی گەڕۆك چاوم بە خاتوو سلیمە خضیری هونەرکار کەوت کە خۆی ئامادەدەکرد بۆ ئەوەی دەورێ لە شانۆگەریی حەرەمی جەنابی پایەبەرزدا بنوێنێ بە هەلم زانی و ئەم گفتوگۆیەم لەگەڵدا کرد :-

● سەرەتای دەست پێ کردنی هونەریت کەی بووە ؟

- یەکەم بەرهەمی شانۆییم لە ساڵی ١٩٥٨بوو کاتێك دەمدی جەمیلە بوحێردم لە شانۆگەریی تێکۆشان لە جەزایردا بینی .

● کام شانۆت زیاتر بەدڵە ؟

- شانۆی ریالیزم .. چونکە زوربەی گیروگرفتەکانی مرۆڤایەتی دیاری دەکات و چارەسەریان دەکات ، چ لە شانۆکانی جیهانی یا ناوخۆیی ئەمەش زیاتر لە دەروونی جەماوەر نزیکەو لێیان دەگات .

● بەڕای تۆ دەوری ئافرەت لە شانۆی عیراقیدا چۆن دەگەیەنێ .؟

بڕوانە ل : ٧

ئافرەت و خۆشەویستی شانۆ

• شێرزاد •

ژمارەی ئەو کچە هونەرمەندانەی هاتوونەتە سەر شانۆو ویستویانە سەرباریدەبەها گیروگرفتی کۆمەڵایەتی بوی خۆیان بسەلمێنن بەپەنجەکانی دەست دەژمێردرێن .. چونکە ئەوەی هەیە وینە دەستەیەك ئافرەتی خوێن گەرمەو ئەوانیش هەر بۆ ماوەیەکی کورت .. ئێنتر شانۆی کوردی بەجۆلی ماوەتەوەو بۆ تاقەکچی سەوزەڵێی گیانیەتی ! .

کێ بەرپرسە بەرامبەر بەم کۆسپە گەورەیە ؟ . ئەو کچە خوێن گەرمانەی کە بۆ شانۆی کوردی دەسووتێن و لە چی دەرگایان لەڕودا داخراوە .. ؟ . یان کەس و کاری ئەو ئافرەتانە . . یان ئێمە خۆمان ؟ .

● خوشکە - نەرمین حسێن - کە لە چەند بەرهەمێکی شانۆگەریدا وەکو هونەرمەندێك دەرکەوتووەو بەهرەی .

خۆی لەم لایەنەدا دەرخستوە لە وەلامدا دەڵێ .

+ کۆسپی گەورە لەمەردەم کۆمەڵدایە ، چونکە ڕاستییەکەی تێڕوانینی خەڵك بەرامبەر بە هونەر بەگشتی و ئافرەت بەتایبەتی مەودایەکی تەسکی وەرگرتوەو ئەو کچە هونەرمەندانەش کە پڕ بەدڵ ئاشقی شانۆو بەشەکانی تری هونەرن ترسنۆکن و ناتوانن ڕوووبەڕووی گیروگرفتەکە ببنەوە حۆیان بکەن بەقوربانی لە پێناو خەوەکانی خۆیان و خۆشەویستی گەورەی هونەردا .

● ئایا ئافرەت چۆن ڕوو بە ڕووی گیروگرفتەکە ببێتەوەو چارەسەری مەسەلەکە بەڕای ئێوە چۆن دەبنیرێ ؟

+ ئافرەت بۆ نایەتە سەر شانۆ ! چونکە هەموو ئەم خەڵکە فێری ترس و لەرزیان کردوون و ئەم شانۆ پیرۆزەیان لێ کردووە بە چەشنی دێوودرنج هەروەکو چۆن منداڵە وردیلەکانمان لەم چیرۆکە پڕ مەترسییانە دەترسن ، کۆمەڵیش هەروا ئافرەتی فێرە ئەم چەشنە ترسە بێ سنووورە کردووەو بەڕای منیش چارەسەری ئەم کۆسپە گەورەیە بە هاوکۆمەکی سەراپای کۆمەڵ دەکرێت نەك بەهەوڵ و تەقەللای لایەنێك ، چونکە گۆڕان لە تاقە سەرێکەوە ناچێتە سەرو پێویستی بە گیانی قوربانی دانی هەمو دڵسوزێك بۆ ئەوەی ئافرەت فێری خۆشەویستی شانۆ ببێ و ئەو وەختەش بەبێ وەستان و دۆش‌داماتن ئافرەت خۆی ڕێی شانۆ دەگرێتەبەر.

● تۆ وەکو کچە ئەکتەرێك تا ئێستا لە چەند بەرهەمی شانۆگەریدا بەشدا بوی ؟.

+ دیارترین بەرهەمەکان کە بەشداریم لە نواندنیدا کردووە شانۆگەری « وێنەیەکی لە بیرکراو » و « پێشمەرگەیەکی فەلەستینی » بوە ، لەگەڵ سەراپای بەرهەمەکانی تیپی شانۆیی کرێکاران ، ئامادەشم بۆ بەشداربون لەهەر شانۆگەرییەك کە پێویستی بەتوانای من هەبێ وەکو کچە ئەکتەرێك بەنیازی ئەوەی کە بۆشایی شانۆی کوردی پڕ بکرێتەوە .

● دوا قسەت سەبارەت بە ئافرەت و شانۆ چیە ؟

+ گومان تێدانیە کە شانۆ بەبێ ئافرەت ناتوانێ پەیامی خۆی بە جێ بگەیەنێ ، بۆیە ڕووی قسە دەکەمە خەڵك : وەکو مرۆڤ تەماشای ئافرەتێك بکەن کە دەبێتە

پاسماوەی ژمارەی پێشوو

یەکەم ژنە گۆرانی بێژی سەرقەوان دایکی جەماڵ

کمال رؤوف محمد

کە دەهەم و یانزەهەم کاکەمینی کۆیی پێشکەشی رادیۆی کردووە . ئەوی دروایی پار لە قەوانەوە پێشکەشی کرد کە بۆ خۆی یادگارێکی بەنرخە لەمەڕ شەهیدبوونی شێخ سەعیدی حەفید (بەرەحمەت بێ) . لەلایەکی ترەوە ئێمە خۆمان لەبەهاری ١٩٧٦دا لە دوکانی عەلی شێخ فەرەج لە سلێمانییدا (٢) گۆرانیی ترمان کڕی کە ئەمانەن :(١٦)

١٢ - خانمی سلێمانیی « کە دەڵێ » ...

(هەروا دەڕوا دەڵێی پۆڕە . گوارەی ئاڵتوون لە گوێی شۆڕە . ئەمان چاوکاڵ دڵ مەگۆرە . باریکی تەنکیی ، بەخوا زۆر جووانی - ئەمان چاوەم - خانمی سلێمانیی . هەڵدێ لەسەر سولەیمانیی پار عاقڵ بوو زوو پێی‌زانیی . هەروا دەڕوا چاووم لێت بێ . بیبیلەی چاووم گەسکی ڕێت بێ . نەوەك بەردێك لەژێر پێت بێ » .

١٣ - شارستۆن « کە دەڵێ » ... (دەخیلە ئەمان پێم بکە ڕەحمێ . یارم شێوەی شیرینە . دابیم لەگولە بەتینە پێی ووتمان تووڕە بە تۆ . باوەڕتان بێ خەڵقینە . چاز چاو ئەمان مردم . بۆچ لەتت نەکردم . سووتام دەخیلە ئەمان پێم بکە ڕەحمێ . چونکێ یارم بێ مەیلە . بۆیە دەروونم کەیلە . سووتاوی جووتە سیوە جێگای سەرقژی لەیلە . چاوی یارم جووانە . ئەبرۆی میتلی کەمانە . دایکی جەمال ئەخوێنی شارلستۆنە قەوانە. چار چاو ئەمان مردم . بۆچ لەتت نەکردم . سووتام دەخیلە ئەمان پێم بکە ڕەحمێ .)(١٧) .

ئێستا ئەگەر ئەم (١٣) گۆرانییە دیار بن بەگەمانیشەوە بڵێین هەر (٢) گۆرانیی لەسەر قەوانێ بن ، ئەوا (٦) یان ٧) قەوانی دیارە . ئەمجا ئاخۆ کوا ئەوانیتر ؟ یان ئایا گۆرانیی تری هەبووە ؟

من وەکو زۆر پرسم کردووە ، دایکی جەمال (٢) گۆرانیی تری هەبووە :

یەکەم : لەو ماڵە هاتەدەر.

دووەم : ئەی ئاوێنەی دوڵبەر « شیعری وەفایی(١٨)» .

کە گووایا لە خۆشەویستییدا بەسەر ژنە کوردیی خێرخواەو تێگەیشتوو (حەبسە خانی نەقیب)دا هەڵیداوە . بەڵام تۆ بڵێی یەکێ بێتە پێشەوەو ئەو یادگارانەو یادگاری تری بووژێنێتەوە ؟

١ - لێرەدا زۆر بەپێویستی دەزانم کە قسەو باسێکی گرنگی دۆستێکی گۆرانی کوردی کە لە هەولێر دا دەژیشی و نەیویست ناوی بهێنین تێ هەڵکشی ئەم باسە بکەم ئەو زاتە دەڵێ کە لەساڵانی ١٩٣٠ - ١٩٣٣ دا خۆی لەشارێکی بچوکدا دایکی جەماڵی دیوە ، زیاتر دەڵێ :

لەم ڕۆژانەدا دایکی جەمال ئەم گۆرانیانەشی هەبووە .

١ - نەسرینە گوڵ نەسرینە .

٢ - نابیە بچینی نابیە .

٣ - ئەمن دەکەم مەدحی سێری جیهانمان .

٤ - وەسیەت بێ ئەگەر مردم (کە دەڵێ : وەرە سەر قەبرەکەم قالە .. .. بڵێ ئاواتەکەت پێك هات ، هەڵستە بێرد دەر خالە .... خوێت و دەسکەرو قطعەکەت لەسەر قەبرم بکەن تعلیم)

٥ - چاو مەستو چاومەست (کە دەڵێ : چاو مەستو چاو مەست، چاو مەست وانابێ مەستوری گیان ...

بەم دەم و دەستە یار پەیدا نابێ ، مەستوری گیان)

٦ - ئامینێ تاقانەی دابە (کە ئەو دۆستەدەڵێ جیاترە لەگەڵ گۆرانیی - ئامینێ و ئامین هەرتۆی دنیاو دبنم، قۆلەکەت بێنە بیکە بە سەرینم).

ئەگەر ئەم یادگارانەی ئەم زاتە کە تەمەنی هەبەو ڕۆژگاری گۆرانی ووتنی دایکی جەمالی دیوە بە بەڵگە وەربگرین دەر دەکەوێ کە دایکی جەمال بەو (١٣) گۆرانی‌یەوە کە دیارن هەروەها بەو (٢) وە کەناومان بردن و وونن ئەوا ئەم ژنە تێکڕا (٢١) گۆرانی گوتوە . ئێمە لێرەدا هیوادرین ئەو وونانەش وەکو وونبووە دۆزراوەکان بدۆزێتەوەو هەرکەسێ قەوانەکانی شك دەبا بیخاتە ڕوو .

● نرخی گۆرانیی دایکی جەمال .

گۆرانیی یەکانی‌دایکی جمال، بەئێکدانەوەی باش گوێ گرتن و ووردبوونەوە ، دەبن بە (٣) بەشەوە :

یەکەم : ئەو گۆرانییانەی دۆزراوبان فۆلکلۆرە . وەکو : هەی بەللار . سەوزە مەڕۆ. ئامین و ئامین .

دووەم : ئەو گۆرانییانەی لەوە دەچن هونراوبان‌دا نراوە خاوەنیان ناسراونی‌یە ، وەکو: ئەسڵی وەسڵت سلێمانیی . گوێگرن ڕەفیقان . ڕۆحی شیرینم . هەی گوڵ هەی گوڵ .

سێیەم : ئەو گۆرانییانەی کە هۆنراوی شاعیری ناسراوە ، وەکو :

وەتەنی من کوردستانە (زیوەر) . ئەی ئاوێنەی دڵبەر (وەفایی) .

لەڕووی ئاوازو مۆسیقەی یاوەریشییەوە ، دەتووانین بڵێین :

گۆرانییە فۆلکلۆرییەکان ئاوازیان فۆلکلۆرییەو

بڕوانە ل : ٤

Institut Kurde de Paris

لە دیدەنی یەکدا

بەڕێز ماموستا بهاءالدین احمد پارێزگاری هەولێر گوتی :

● دەشتی هەولێر عەمارێکی گەورەی دەغڵو دانە .
● تا ئێستا ٢٥٠٠ کەسی بێکارمان دامەزراندووە .
● هەولێر خەڵاتی باکترین شاری وەرگرت .
● شوورەیەکی بڵند بەدەوری گۆڕستانەکەی ناو شاری هەولێردا دروست دەکەین .
● زەوی‌وزار دەدەین بەوانەی لە خانووە قوڕەکانی گەرەکی «گوێ مەدەیە» دان .

لە چوارچێوەی ئەو بەرنامەیەی بۆ گەشتەکەی وەفدی نیقابەی ڕۆژنامەنووسان دانرابو ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی ٥-١-١٩٨٠ لە دەرروبەری کات ژمێری ١٢ی نیوەڕۆ چاومان بە ماموستا بهاءالدین احمد پارێزگاری هەولێر کەوت ..

● دەربارەی کاروانی بەرەوپێش چووی ئاوەدان کردنەوە لە مەڵبەندی ناوچەی ئۆتۆنومیدا، بەڕێز پارێزگاری هەولێر گوتی :

شاری هەولێر لەلایەن سەرکردایەتی سیاسی‌یەوە بایەخێکی زۆری پێدراوە .. بەڕێز سەرکۆمان دوو ملیۆن دیناری دا بە شارەوانی هەولێر کە ملیونێك‌و سەد هەزاری بۆ کڕینی مەکینەو ئامێر بوو ، وەپێویستی دارایی بۆ جێبەجێ کردنی پرۆژەکانی شارەوانی بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یاخود دەستوبرد دابین‌و ئامادەکراوە. ئەوەیك ڕێگاوبانمان لە نارچەکەدا قیرتاو کردووەو گوندو دێهاتەکانمان بە ڕێگای نوێ بە شارەکەوە بەستۆتەوە .... هەروەها نزیکەی ٤٢ کیلومەتر لە ڕێگای ناوشار قیرتاوکراوە ، بەدەیان قوتابخانەی نوێ‌و چێشخانەو گازینوو جێگای پشوودان دروست کراوە ...

ئێستاکە لە شارەکەدا بزووتنەوەیەکی پیشەسازی هەیە کە خۆی لەم دەزگاو دامەزراوانەدا دەنوێنێ :

١ ـ کارگەی چنینی خوری.
٢ ـ کارگەی جگەرە .
٣ ـ کارگەی مافووری دەستکرد .
٤ ـ کارگەی مەرمەڕ .
٥ ـ کارگەی خشت (کەرپوچ) .
٦ ـ کارگەی پەلەوەر .
٧ ـ کارگەی شیرەمەنی « الالبان » ...

لەم کارگەو کۆمپانیاو دامەزراوانەدا بە سەدان کرێکاری پیاوو ئافرەت کار دەکەن‌و بەپێی تواناشیان بێداویستی ڕۆژانەی ئەم کارگەرو فەرمانبەرانە دابین کراوە وەك دانانی ئۆتومبیل بۆ گواستنەوەیان لە ماڵەکانیانەوە بۆ سەرکارەکانیان‌و بەپێچەوانەشەوە .

هەروەها خانوو بۆ ئیش‌کەرانی ئەم دەزگایانە دروست کراوە .

● دەربارەی دۆخی کشتوکاڵ‌و ژیان وگوزەرانی جوتیاران‌و وەرزی چاندنی ئەمساڵ بەڕێز بهاءالدین احمد پارێزگاری هەولێر گوتی :

لە پارێزگای هەولێر نۆ گوندی هاوچەرخ هەیە کە ئەمانەن‌و ژمارەی خانووەکانیان نزیکەی ٥٠٢٩ خانووە کە دراون بە ماڵە جوتیارەکان :

١ ـ قوشتەپە .
٢ ـ کەس نەزان .
٣ ـ شۆڕش .
٤ ـ مەلا ئۆمەر .
٥ ـ بەحرکە .
٦ ـ هەریر .
٧ ـ دیانا .
٨ ـ گۆڕەتو .
٩ ـ سیدەکان .

لە چواچێوەی بەرزکردنەوەی پلەی گوزەرانی دانیشتوانی ئەم گوندانەدا تا ئێستا نزیکەی ٢٥٠٠ کەس لە بێکارەکانی ئەم گوندانە لە دایەرەو شارەوانی‌یەکاندا دامەزراون . ئاوو ئەلەکتریك گەیەنراوەتە گوندەکان ...

هەروەها لە زوربەی ناوچەکاندا بارەگای ڕێکخراوە گەلی‌یەکان‌و مەڵبەندی پاراستنی تەندروستی‌و مەڵبەندی ئاراستەکردنی جوتیاران‌و نانەوا خانەو مزگەوت‌و بازاڕی نوێ‌و گازینۆو لۆمپلێکسی ڕۆشنبیری‌و پیشەیی کراونەتەوە . .هەروەها نۆ تۆڕی گەورەی ئاو دامەزنیرراوە ...

وەك وەزانین کشتوکاڵ‌و خەلەو خەرمانی پارێزگای هەولێر بەتایبەتی دەشتی دزەییان‌و قەراج‌و ناوچەکانی تر پشت بە باران دەبەستن‌و ئەمساڵیش بارانێکی ـ باش باری بۆیە چاوەڕێی دەغڵ‌و دانێکی باش‌و زۆرو زەبەندە دەکرێت .

هەروەها ئیش‌وکاری پرۆژەی ئاودێری دەشتی قەراج‌و مەخمورو ئاوی ژێر زەوی بەردەوامەو دەتوانم بڵێم کۆسپێکی ئەوتۆیان لە بەردەمدا نی‌یە .

● خزمەت‌گوزاری تەندروستی ●

لە پارێزگای هەولێر ١٠ خەستەخانە هەیە کە هی سینگ‌و (الحمیات)و منداڵیشیان تێدایە .

هەروەها لە سەرانسەری پارێزگاکە (١١) مستوصف‌و (٨) مەڵبەندی خۆپاراستن لە نەخۆشی‌و (٢) عەیادەی ناوەندی پزیشکی‌و موختەبەرێك هەیە !

جگە لە ١٧ مەڵبەندی سەرەکی تەندروستی لە قەزاو ناحیەکان‌و ٤٥ مەڵبەندی تری تەندروستی لە گوندو دێ‌و ناوچە جۆربەجۆرەکاندا. دەزگاکانی ئیدارەمحەللی ساڵی ١٩٧٩ چەند پرۆژەیەکیان تەواو کردوە کە نزیکەی ١٦ ملیۆن‌و ٢٠٤ هەزار دیناریان تێچووە . هەر وەها چەند پرۆژەیەکی تر بەدەستەوەن‌و خەریکی تەواو بوونن کە ٢٧ ملیۆن‌و ٥٧٠ هەزار دیاریان تێدەچێ .

دەربارەی جوانکردنی شاری هەولێر بە شێوەیەك کە لەگەڵ ئەوەدا بگونجێ کە مەڵبەندێکی گەورەی گەشت‌و گوزارو هاوینەهەوار بێ ... سەر لەنوێ دەزگای قەڵات دروست دەکەینەوە، خانووەکانی سەر قەڵاتمان کڕیوە بۆ قەیارکردنەوەیان‌و پاراستنی دیمەن‌و ڕۆخسارە فۆلکلوری‌یە میللی‌یەکانیان ، هەر وەها مۆزەخانەیەك لە هەولێر دەکەینەوەو نابێ ئەوەشمان لە بیر بچێ کە لەگەرەوی باکترین شاردا هەولێر خەڵاتی وەرگرت .. بڕیارمان داوە کە زەوی‌وزارو پارە بدەین بە دانیشتوانی خانووە قوڕەکانی گەرەکی «گوێ مەدەیە» بۆ ئەوەی خانووی چاك‌و باش دروست بکەن‌و ئیمەیش ئەو خانووە قوڕانە لادەبەین . کاروباری پێویست ئامادەو دابین کراوە بۆ دروستکردنی شوورەیەکی بڵند بە دەوری گۆڕستانەکەی ناو شاری هەولێرداو چەندین کۆڵان‌و ڕێگای ناو گەرەکەکانیش قیرتاو دەکەین .

لە لایەکی ترەوە بۆ قەڵاچۆکردنی بێ کاری لە نێوان ئەوانەدا کە کۆچیان کردووە بۆ شارو بۆ بەرزکردنەدەی ئاستی ژیانیان تا ئێستا چەند جارێك دەورەمان کردۆتەوە بۆ فێربوونی شوفێری‌و بەرگدرویی‌و میکانیك‌و چاککردنی تەلەفزیۆن .

● خوێندن‌و خوێندەواری

قوتابخانە بە قوناخە جۆربەجۆرەکانی‌یەوە دەردەیەکی گرنگی شارستانین ئەگەر گرنگترینیات نەبن ، ئەوەشمان لەبیر نەچێ کە ئێستا کە هەڵمەتی گشتی نیشتیمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری خەریکە مەسەلەکە بە تەوژم بەرەوپێش دەدات .. جا بابزانین پارێزگای هەولێر لەم بوارەدا چەندی پێبڕاوەو چ هەنگاوێکی بۆ هاوێژراوە ... بەپێی ڕاپۆرتێك کە لە لایەن دەزگاکانی پەروەردەوە گەڵاڵە کراوەو ئێمە لە بارەگای پارێزگای هەولێر دەستمان کەوتووە جۆرە بەرەوپێش چوونێك لەم مەیدانەدا بەدی دەکرێت .. .. ڕاپۆرتەکە بەم شێوەیە ئەم دەزگاو درخەی تۆمارکردووە ..

لەسەرانسەری پارێزگای هەولێردا (٧٨) قوتابخانەی ئامادەیی‌و ناوەندی کوڕان‌و (١٦٠)ی کچان هەیە کە بە هەموویان ٩٤ قوتابخانەی لەم قوتابخانانەدا (٢٥) هەزارو ٤٨٤ قوتابی دەخوێنن کە ١٩ هەزارو ١٦٢ کوڕو ٦ هەزارو ٣٢٢ کچن . هەر وەها ١٠٨ قوتابخانەی سەرەتایی کوڕان‌و ٨٠ قوتابخانەی سەرەتایی کچان‌و ٨٠٢ قوتابخانەی تێکەڵاوی سەرەتایی هەیە کە هەموویان ٩٩٠ قوتابخانەن . ڕاپۆرتەکە دەری خستووە کە ٩٦٠٠٨ قوتابی لەم قوتابخانانەدا دەخوێنن کە ٥٦٨٤٥ کوڕو ٣٩١٦٣ کچن لە پارێزگای هەولێر (١٧) باخچەی ساوایان هەیە کە ٢٣١٩ منداڵ تێیاندا دەخوێنن‌و ١٢١٤ کوڕن‌و ئەوانی تر واتە ١١٠٥ کچن . هەر وەها لە پارێزگاکەدا پەیمانگای ئامادەکردنی ماموستایان هەیە لە ٧٠٩ کوڕو کچ تێیدا بە ماموستا دەردەچن‌و پەیمانگایەکی ئیسلامی لە هەولێرو یەکێك لە شەقلاوە هەیە کە یەکەمیان ١٥٨ قوتابی‌و روەمیان ٤٨ قوتابی تێیدا دەخوێنن . جگە لە خانەی ماموستایان (پیاوان) کە ٣٥٧ قوتابی هەیەو خانەی ماموستایان (کچان) کە ٨٠٢ قوتابی کچ تێیدا دەخوێنن .

ڕاپۆرتەکە دەری خستووە کە ١٤٥ هەزارو ٨٥٠ نەخوێندەواری ژن‌و پیاو لە پارێزگاکەدا یاسای نەهێشتنی نەخوێندەواری گرتونیەتەوە جا بۆ ئەم مەبەستە، مەبەستی جێبەجێ کردنی یاسای نەهێشتنی نەخوێندەواری‌و هەڵمەتە گشتی‌یە نیشتیمانی‌یەکە (١٠٦٤) مەڵبەند لە سەرانسەری پارێزگاکەدا کراوەتەوە کە ٦٥٣ مەڵبەندیان بۆ پیاوان‌و ٤١١ مەڵبەندیان بۆ ژنان بووە و٣١٥٠٢ پیاوی نەخوێندەوارو ٤٣١٦٣ ئافرەت تێیاندا دەستیان کردووە بە فێربوونی خوێندن‌و نووسین‌و هەنگاونان بۆ ڕزگاربوون لە دەست تاریکی نەخوێندەواری . .

● سەیوان ●
ئامادەی کردووە

Institut kurde de Paris

ئەوانەش کە لەوە دەچن دانرابن ، ئاوازیان لە داڕاوو فۆلکلۆری پێك هاتووە . ئاوازی سروودی وەتەنی منیش دیبارە کە تورکی‌یە وەکو کێشی شیعرەکە شاعیر نیشانی کردووە . بەڵام لە ڕووی مۆسیقاوە دەبێ بەئەمانەتەوە بڵێین کە گۆرانی‌یێکە لەلایەن کومپانیاییێکی بازرگانی‌و مۆسیقەژەنی دوور لە کوردەواری‌یەوە تۆمارکراوە . هەڵبەت پەنجا ساڵێ لەمەوبەر حاڵ ئەئاوها بوو بێ ، ڕەخنەگرتنی بیری ئەمڕۆمان لە ئاستی‌دا هەر ئەوە ئەمڕۆمان نی‌یە » . بەڵام دەبێ بڵێین « بەدڵی لەڕووی ئەمانەتەوە دەبێ بشڵێین کە هەندێ کۆششی مۆسیقیی نوێی تێدایە کە ئەمڕۆ باوە . بۆ وێنە لە (٤) گۆرانیی‌دا دەستەی کۆرس بەشدارن‌و بەجووانیی گۆرانیی یەکەیان سەندووەتەوە . وەکو لە گۆرانیی (سەوزە مەڕۆ . گوێگرن ڕەفیقان . هەی ئاغاو ئاغا . هەی گوڵ). ئەمە لە هەڵێکدا نازانین مۆسیقەژەنەکان ، فێرکەریان، دەستەی کۆرس کێ بوون‌و کێ نەبوون !

ئەگەر بەچاوی ئەمانەتیشەوە تەماشای دایکی جەماڵ‌و گۆرانیی گوتینی بکەین، هەست دەکەین کە دەنگی خۆش بووە، ئەدای لە هەندێ گۆرانیی‌دا ـ لە هەندێ ووشەدا ـ نارێکە بەڵام لە هەندێکی تردا کەدەشێ بەرە بەرە فێری گێڕانەوە بووبێ ئەوا کردنی جوان‌و ڕەوانە . بەهەرحاڵ بەکورتیی دەبێ بڵێین : کەم نی‌یە پەنجا ساڵێ لەمەوبەر کە هیچ دەزگایێکی ڕۆشن‌بیری‌و ئاهەنگ‌و گۆرانییمان نەبووبێ ، ژنێ کە دەتووانیین بڵێین یەکەم ژنە بێ بە کوردیی گۆرانیی کوردیی‌و سروود بڵێ‌و بسیکا بە ناو .

ئەمە جگە لە نرخی تۆماری گۆرانیی لەسەر قەوان کە بۆ خۆی بەڵگەیێکی مێژوویی‌و شارستانێتی هونەری‌یە ، بۆیێکا بەدڵنیایی‌یەوە دەڵێین ، دایکی جەمالیش شوێنێکی تایبەت‌و جوانی لە هونەری گۆرانیی‌دا بۆ خۆی گرت .

ڕەحمەتی لێ بێ !(١٩)

پەراوێزەکان

١ ـ یەکەم جارە ناوەکە ئاشکرا دەکەم .
٢ ـ یەکەم جارە ناوەکە ئاشکرا دەکەم .
٣ ـ ناوی ئەو کەسانەم پێ نەنووسرایەوە .
٤ ـ أ : بڕووانە هاوکاری ـ ژ : ٣٠٦ . ٢٧-٢-١٩٧٦ . کە گوتارمان بەناوی (مردووە . زیندووە . مردووە) لەمەڕ بڵاوکردووەتەوە .
ب : وێنەی ئەو دەستکردی جەلالی برامە .
٥ ـ موخابن کە لامان ڕوون نی‌یە گۆرانیی‌یێکە تۆمارکراوی کامە کومپانییای قەوانەو ژمارەی چەندە !
موخابن کە لامان ڕوون نی‌یە گۆرانیی‌یێکە تۆمارکراوی کامە .
٦ ـ کومپانییای قەوانەو ژمارەکەی چەندە ؟
٧ ـ دایکی جەمال (بەکارەبا !) ئەم ناوە دەگەڕێتەوە بۆ خوێندنی گۆرانیی لەسەر قەوان !
٨ ـ یەکەم جارە ناوەکە ئاشکرا بکەم .
٩ ـ من دڵنیام کاك قەززاز نەی‌دەویست ـ لەبەر هەر هۆیە ـ زۆر شت ڕوون بکاتەوە .
١٠ ـ گفت‌وگۆمان لەگەڵ کاك قەززاز لە هەینی ١١-٥-١٩٧٩دا تۆمار کردووە.

بڕوانە ل : ٧

زانست

پێشەکی «ئەندازیاری دەنگ»

هەموو لایەکان ئاگادارین کە ماشێن‌و ئاوەدان کردن‌و ئەلەکتریك‌و ئەندازیاری تایبەتی خۆیان هەیە کە دەرچووی خوێندنی باڵای ئەندازیارین ..

هەرچەندیشی درەنگ ئەم جۆرە کۆلێجانە دامەزراون چونکە ئادەمیزاد لەکۆنەوە خەریکی ئاوەدانی بووەو لەچەرخی ناوەڕاست‌و سەرەتایی بەرپا بوونی ڕاپەڕینی ئەوروپا ماشین پەیدا بووەو تۆماسی ئەدیسون زوو ئەلەکتریکی دۆزیەوە .. بەڵام ووشەی ئەندازیاری درەنگ پەیدابوو درا بە دەرچووانی زانکۆکان .

دەنگیش هەرچەندە لەو هەموو جۆرە پیشانە کۆنترە بەڵام تائێستا کۆلیجێکی تایبەت نی‌یە بەدەرچووانی ئەندازیارانی دەنگ ... بۆیە بەدبەختی بووەتە نەسیبی ... تا ئەم دواینە کە هەر تەنها لەرادیۆو تەلەفزیون‌و سینەما ووشەی ئەندازیاری دەنگمان بیست.

بۆ پتر روون کردنەوەی ئەم بابەتە وامان بەشایستە لەخامەدا کە خۆمان بکەینە ژووری ستودیوی ژمارە « ٧ » ی ئێستگەی رادیۆی کوردی تایبەت بە پرۆگرامەکانی ئێستگەکە لەگەڵ ئەندازیاری دەنگ کاك فەریق عبدالرحمن دۆسکی کەوتینە دەمەتەقێ ..

وەکو جەنابتان دەیبینن ـ دۆسکی گوتی پیشەی ئەندازیاریی دەنگ کە بەرنامەو بەرهەمەکان تۆمار دەکات ، هەر تەنها پەنجە خستنە سەر دوگمەکان نی‌یە بەڵکو زیهنێکی قووڵی پێویستە لەتوانای دەنگی بێژەر بۆ نیشان‌کردنی دوورو نزیکی لە وەرگر (لاقطە ـ مایکرفون) و ڕێکخستنی ئەو دەنگە لەگەڵ پارچە موسیقی‌یەکانی بەرنامە .

هەروەها کە ژمارەی کەسانی بەرنامە پتر بێت ئەوسا پێویستە ئەندازیار زۆرتر خەریکی ڕیك خستنیان بێت‌و چاو دێری کوڕەکە بکات ...

بەڵام کە بەر هەمەکە لەمەش فراوانتر بێت وەکو تۆمارکردنی ئاهەنگێکی گۆرانی بێت یا چیرۆکێکی نواندن ئەوسا ئەندازیار دەبێت ئاگاداری ئەوە بێت دەنگی هەموو بەشداران بەپێی گوێی بیستەر تۆمار بکات .

کاتێ ویستم قسەیەك بکەم یەکسەر کاك فریق خواستەکەمی بەزەردە خەنەیەك بن بڕ کرد گوتی :

دەزانم دەڵێی چی .. .. ڕاستە گەلێ جار بەجوانی ئەم شتە ناکرێ ... بەڵام خەتاکە دەبێ هەندێك لای تر لە ئەستۆی بگرن ... دەنگی واهەیە هیچ جۆرە مۆرکێکی هونەری پێوە نی‌یە بەکەڵك نایە جگە لەوەش کە خەڵکی تر جارێ هوشیار نین لەو ڕاستیەی کە وەرگر ئامێرێکی سیحراوی‌یەو نهێنی زۆری تێدایە .. بۆیە وای بەچاك دەزانم کە کۆڕی تانەتی کورتیان بۆ ساز بکرێت تا لەزانستی دەنگ‌و جۆری بەکارهێنانی وەرگر ئاگادار بکرێن .

باشە کەواتە چۆن دەتوانین دەرهێنەر لە ئەندازیار جیا بکەنیەوە .

ـ لە راستی‌دا بەتایبەتی لەئێستگە دەرهێنەر لەگەڵ ئەندازیاردا زۆر ئاسان نی‌یە لەیەك جیابکرێنەوە .

بەپێچەوانەی سینەماو تەلەفزیون کە دەنگ بەشێکی بچووکی بەرهەمەکەیە و زۆرجار بە جیا دەنگ تۆمار دەکرێ ... هەر تەنها ئەوەیان لەبیر ناکەم کە دەرهێنەری چیرۆك پێویستی هەیە بە خۆ خەریك کردن ، لەوەشدا کە دەست دەکرێ بەتۆمار کردن ، ئەرکی سەرخستنی بەرهەم دەکەوێتە سەرشانی ئەندازیار بۆیەشە لەستۆدیو (٧) ی کوردی دەرهێنەر نابینی هەر تەنها خۆم نەبم چونکە خاوەنی بەرنامەکان یەکسەر دێنە ستودیوو دەست دەکرێ بە تۆمار کردن‌و هەر ئەو ستودیۆیەشە هەموو بەرنامەکانی ئێستگەی کوردی تۆمار دەکات کە لە ماوەی (١٥٠) سەعات لە هەفتەیەکدا بڵاو دەکرێتەوە ، لەم کارەش دا هاوڕێی هەمیشەییم ماموستا حسین عبداللە ئەندازیاری دەنگ هاربەشیم دەکات .

لەماوەی کارکردنتدا چ ڕووداوێکی سەیرت تووش هاتووە کە خۆت بەجوانی لێی ڕزگار کردووە ؟

ـ جارێکیان لەئێستگەیەکی زمانی عەرەبی بووم ..لەکاتی کردنەوەدا هاوڕێ گۆیەندە پەیدا نەبوو ... ناچار بووم خۆم ئێستگەکەم کردەوە تالێم پەیدابوو و نزیکەی چارەکە سەعاتێکی پێ‌چوو کە هەموویم بەمۆسیقاو سروود پڕکردەوە بۆم دەرکەوت کە پاسێکی (بێ اصول) بوو بەهۆی ئەو هەموو سەغلەتی‌یە.

(دەربارەی ئەو بەرهەمانەی کە ئیشی تیاکردووە شانازی پێوە دەکات کاکی دۆسکی دەڵێ :

ـ لەساڵی ١٩٧٨ لەئێستگەی رادیۆی بەغدا بەرنامەی بەیانیان « الصباح الجدید »م تۆمار کردوە کە بۆماوەی ساڵێکی خایاند ... لەگەڵ زۆربەی دەرهێنەرانی بەغداو صوت الجماهیر ئیشم کردووە وەکو شکر العقیدی ـ محسن العلی ـ محمد زهید حسام ـ عزیز کریم ... دووا بەرهەمی زمانی عەرەبیم چرۆکی ژیانی ڕۆژنامە نووسی عیراقی خوالێ خۆشبوو « ابراهیم صالح

بڕوانە ل : ٧

هاوکاری وکۆمەڵانی خەڵك

پێویستەکانی قەلەدزێ

● **نامەی هاووڵاتی سمکۆ عبداللە لە شاری قەلادزە دەڵێ :**

× داوا دەکەین لە کاربەدستانی دڵسۆز ئاوڕێك لە شارەکەمان بدەنەوە لە ڕووی کەمی نەوت‌و بەنزین‌و داوا دەکەین بەنزینخانە بەك بکرێتەوە ، چونکە شارەکە گەورە بووەو پێویستی تەواوی‌بە ڕاپەراندنی پرۆژەیەکی بەو جۆرە هەیە . نەبوونی ئەم بەنزیخانەیە کە ئەمباری هەڵگرتنی سووتەمەنی بێ ، خەڵکی توشی زۆر گیروگرفت کردوە ، بە تایبەتی لە وەرزی زستاندا و ناوچەکەش، ناوچەیەکی کویستانە . ئیستاخەڵکی بۆ چنگ کەوتنی تەنەکەیەك نەوت دەبێ چەند ڕۆژێ چاوەڕێ بکا !

ئەم نامەیە

من کە ناوم بکر احمد حاجی‌یە لە ناحیەی سیروانەوە لە ٣١-١٢-١٩٧٩ دا لە سلیمانیەوە چوین بۆ هەڵەبجە بو ئوتوموبیلی ژمارە(١٦٧٣)ی جۆری پیجۆ کە ـ هەڵەبجە کار دەکا ، لە هەرنەفەرێ (٧٠٠) فلسی وەرگرت لە کاتێکدا کرێی بریاردراو بۆئەم ڕێگایە تەنیا (٥٠٠) فلسە !

هاوکاری : هیواداریـن نەتابەی گواستنەوەی دانووچوکەران لە سلێمانی‌یان هەڵەبجە وەڵامیان لابێ !

لە هەولێر: مەنتك ئاواو خواستەکانی

● لە هەولێرەوە کاك سوارە جلال سیسان لە نامەکەیدا دەڵێ :

ـ شەقامەکانی گەڕەکی مەنتك ئاواو لە وەرزی زستاندا لەبەر قوڕو چلپاو ... حاڵی هاتروچۆکەرانی پەریشانە !

ـ پاسی هاتوو چۆ زۆر کەمە ، بە ڕادەی ئەوەی بە سەعات زیاتر ، پاسێك ناگات !!

ـ شەقامەکان ، گلوپیان نیە ... شەو .. تاریکستانە!

هاوکاری :

نامەی ئەم هاووڵاتیە دەخەنیە بەر چاوی شارەوانی هەولێر .

هاوڵاتی :

بەختیار غریب علی لە سلیمانی ..

ئەوەی دەربارەی هەندی چێشتخانەی سلیمانی دەڵێی ، ڕاستە ، بەڵام ، برام ، چاکتروایە ، لە گەڵ ڕوودانی شتی وادا ، ببینری بەڕاستی پیسی‌و چەپەڵیەك خەبەر بدرێ‌بە لابەنە بەرپرسیارەکانی تەندروستی .

تویشووی سەفەرێکی سەخت و خۆشەویستی و خاک و مرۆڤ

رەئووف بێگەرد

کەخۆشەویستی لە سۆزی کاتی دەترازێتو ، دەبێتە هەلوێستی هەمیشە زیندووی گیانو دەروونی مرۆڤ ، ئەو کاتە « ڕاستگۆیی » لە ژیانی ئەو کەسەدا ، هەوێنی هەموو کەرەسەیەکی دەربڕینە ، بۆیە شادیو ئارامێك بە دەورو بەری دەبەخشێت ، کە هونەرمەند گەیشتە پلەی ئەو «هەلوێستە مەزنە» ، ئەوسا بە خۆی دەزانێت (حەقیقەتی هونەر) چەندە گەورەو گرانە ، چۆن ئەویش تەنیا بە خۆشەویستیو ڕاستگۆیی لە گەل خۆیو خەلکا پێی گەیشتووە ، دوو دلیو گومان لە خۆ کردن هەرگیز نە هونەرمەند دروست دەکاتو ، دەبگەیەنێتە ئاستی ئەو حەقیقەتە ، خۆشەویستی نهێنی‌یەکی مەزنە ، هەندێك بە ڕواڵەت دەیگەنێ ، لە چاو تروکانێکدا لە ناخەوە هەستیان پێ دەکەیت ، لە جیهانی ئەدەبو هونەردا ، کە ڕاستەو خۆ شێوازی دەربڕینن ، گەلێك زوو ئەم خۆشەویستیە خۆیت دەداتە دەست ڕەنگە سەرجەمی کارێکی هونەری لە خولیاو ئارەزووی مرۆڤ بدوێت ، کەچی تۆ لە ناخەوە ،هەستێکی تایبەتی هیماکانت بۆ بەرجەستە دەکات ، ئەو پێت دەلێت . ئاخۆ ئەمە خۆشەویستی مرۆڤێکی شەیدای ڕاستە قینەیە یان نا؟ « توێشووی سەفەرێکی سەخت »ی حسین عارف ، ئەلێك چێژی ئەو هەلوێستو ڕاستگۆیەی تیابوو ، هەستە تایبەتیەکە دەی دوانم ، دەبووە ڕێژنە بارانو بە سەر گیانمدا دای دەکرد ، هەستم دەکرد ، تاپێت زیاتر بۆنو بەرامەی ئەم خاکەم بۆ دێتو ، زیاد لە جارانیش خۆشم دەوێت . ئای خاکە ئارامەکە . .

نەرایت کە دەبێتە میوانی هونەرمەندێك ، چۆن دەڕوژێنیتو ، خەلکەکەش لە گەل خۆتا دەهەژێنیت ، لە چلەی زستانی سەختا بۆنی دنیا ئەفسووناویەکەی پایزت لێ دێت .

(کە بە تەنیشت وەردێکدا ڕادەبوورد ، تنۆکە نمە بارانەکە ، تربە ترپ خۆیان دەدا بە خۆلە کەدا ، سووکە تەپو تۆزێکی خاویان لێ بەرز دەبووەوە ، لە گەلیدا بۆنو بەرامە کاریگەرە ئەلیسماویەکەی دەهاتە بەر لووت ، بۆنو بەرامەی خۆلو بارانو پاییز) .

مرۆڤەکەش پەیوەندیەکی گیانی لە گەل خاکە کەیدا هەیە ، بۆی ئەژیو خۆی بۆ دادەنێت ، بۆیە بە هەموو هێزی هەناسە وەر گرتنیەوە **(دەمی نووقاند ، لە هەر دوو کونە لووتیەوە ، پڕ بە سیەکانی هەوا خۆلاویەکەی هەلدەمژی ، لە گەلیا بۆنو بەرامە ئەلیسماویەکە تەوژمی دەبردە ناو لووتیەوەو، لە وێوە بە قوولای هەستو نەستو بیرو هۆشیدا تەشەنەی دەکرد ، ئەوسا مەست دەبوو ، گەشکە دەیگرتو دەخفایەوە)**

ئەم خاکە تەنیا تووی خۆشەویستی بۆ خۆی نەکردووە ، مرۆڤە کانیشی پەیوەندیە گیانیە کەیان بێ سنوورە ، ئاخۆ خاکی بێ نەتەوە بە کەلکی چی‌دێت ؟! زۆر جار خۆشەویستیەکە ئەگاتە حالەتی تواندنەوەیەکی سۆفیانە ، هاواری مرۆڤێکی عاشق ، دەیەوێت لە گەل خاکو مرۆڤدا ببنەیەك ، ئەی بۆ نەبێت ؟ .

(کە دەرگاکە ئەکاتەوەو ئەمبینێ ، وەك گول ئەگەشێتەوە ، باوەش ئەکا بە ملما ، منیش باوەشی پیا ئەکەم ، توند ئەی‌گووشم بە خۆمەوە ، ئەمەوێ هەردووکمان ببین بە یەك ، ببن بەیەك لەشو بەیەك گیان بەلام ناتوانین ببین ؟!)

ئەندازەی ڕاستگۆیی هونەرمەند ، پەیوەندی بە ئەندازەی خۆشەویستیو دلسۆزی‌یەوە هەیە ، لە گەل کارەکەیو ئەو مەسەلەی مەبەستیەتی کە شتە کانت لە گەلدا ئالوودە بوونو ، هەستت کرد پێتەوە دەلکێن ، ئەمە شایەتی «ڕاستگۆیی هونەری» و ، هەلوێستو ، کاری ڕۆژانەی هونەرمەند ، بۆیە دەبێتە کۆیلەی بەردەم شاکارەکەو ، سەری بۆ دادەنەوێنیت خۆشەویستی خاك زۆر کاری گەورەت پێدەکات ، دەبیتە ڕەگی درەختێکی مەزنو بە توولایدا ڕۆ دەچیت ، ژیانی لێ وەر دەگریت . یا دەبیتە ئەرهادێکی ئەفسانەیی ، قولنگێك دەگریتە دەست ، لە کوێدا بەردێکی نابەجێ کەوتووی بینی ، دەری دێنیت، ڕکە تەخت دەکەیتو، دەیکەیتە مەزراو زنوێر ، لە هەر کوێیەکدا تەڕایەت بینی ، نینۆکی لێ گیر دەکەیت ، بە تاسەوە دەکەوپە هەلدڕینی ، کانی‌یەکی ڕووی لێ دروست دەکەیت ، بۆ ئەوەی ببێتە جێ ژوانو سەرچاوەی گوندەکەی ، ئەتەوێت سروشتی ولاتەکەت جوانترو بەخششی زیاتر بێت:

« تەڕاییەك گلو خۆلەکەی دەورو پشتی لێ کردبوونە قوڕو لیتەیەکی ڕەش داگەڕاو ، قوڕو لیتەکە بە قامیشە ـ لاێکی چڕ داپۆشرابوو ..)

هێزە نهێنی‌یەکە لە ناختدا دەبزوێت . ئەچیت بە لایانەوە :

« پێت پەتی کردنو چوویت ، جنگو پەنجەت تێنان ، هەستت کرد لە وە دەچێت کە بەری ئاوێکی پەنگ خواردو بەربدەیت ..)

وازت نەهێنا :

« بەربوویتە گیانی قامیشەلان، قامیشەلانت پاکۆدا ، ئینجا باجو خاکەنازت لە قوڕو لیتەو گلو خۆل خستنە کار .. .

تۆ بە تەنیا ئەم خاکەت خۆش ناوێت ، هەر تۆش ئاوەدانی ناکەیتەوە ، هەموو خۆشیان دەوێت ، بەلام گرنگ ئەو کەسەیە ڕێگا بۆ ئاوەدان کردنەوەکە دادەنێت دەبیتە سەر مەشق لە هەموو مێژووی مرۆڤایەتیدا ، لە نراوتو هەلسووڕانەکاندا ، پێشەنگ چەند کەسێك بوونو ، پاشان خەلکی بۆی خروشاون :

« بۆ بەیانی کوڕگەلی ئاوایی بڕیاری هەرەوەزیان بۆ دا بوو بێت ، لە گەلتا هاتن ، پێ بە پێی تۆ شانیان پێوە نا ، لە دەمە دەمی عەسرا قامیشەلان بوو بەکانی ، بوو بە کانی‌یە ڕەحمان)) .

ئای کانی‌یە ڕەحمان ئێستا تەنیایت ، کە مام ڕەحمانی تەمەن شەستو شەش سالە، کەلکەلەی عەشقت لە سەری دەدات ، خۆی بۆ لات بە کێش دەکات ، ئەوا چاوم لێ‌یەنی :

« هەلساو چووە سەر کەناری کانی‌یەکە ، بە شێنەیی دابیشت ، کلاشەکانی داکەند ، هەردوو قاچی درێژ کردن ، بە هێواشی خستنیە ناو کانی‌یەکەوە ..)

بنوو .. مام ڕەحمان نبوو ، دەزانم تاسەی خەوێکی واتە، هیوا مەبڕە ، تۆ کانی‌یەکەتت زۆر خۆش دەوێت ، جا کامتان خۆشتان ناوێت ؟! تۆ نەك کانیو تاشە بەردو درەختەکانی ، ئەو ماسی یانەی بە قەدەر پەنجە تووتەکیشن ، خۆشت دەوێن، خوردنیان بۆ دەبەیت ، گەورە دەبن ، زاوزێ دەکەن ، بەکەمیان دەبێتە کەلانتەرێکی ناو حەوزی مزگەوت. ئای .. چەندت خۆش دەوێت ، ئەی دەزانیت ئەویش چەندی ئێوە خۆش دەوێت ، کە لێتان دادەبڕێت نایەوێت بژی ، بە داخەوە دەمرێت ، سکە سپی‌یەکەی دەکەوێتە سەر ئاوو دەبریسکێتەوە ، مام ڕەحمانی عاشق ، مەگەر تەنیا من بزانم چ کارەساتێکی گەورەیەیە سەر مەیتەکەیدا دەچیت ، دەی گریتە ناو دەستت ، بە سۆزی باوکێکەوە ئەم دیو ئەو دیوی پێدەکەیت ، ئاخ .. نێك دابڕان .. چ دەردێکی گرانیت !!

خۆشەویستی شەیدایە ، عەشقێکە چیای سەختو ڕێگای دوورت پێدەبڕێت ، نە کرێوە چاوت دەترسێنێتو ، نە لەنگێزەو ڕنوو بەفر چۆکت پێدا دەدات ، هەست بە سەرماو ماندو بوون ناکەیت :

« دڕت بە بەفرەکە دەداو هەنگاوی گورجت دەنا .. »

تەنوورێك لە دەروونتا گەرمی دەکردیتەوە ، بەفر تابێت زیاتر کەلەکە دەبێت .

« تا کەمەرت هەلساوە بڕۆ سەعاتە وەختێکی بۆ دابنێ..»

ڕێگا تادێت سەخت تر دەبێت

« .. کێوە ڕووتەمت دێتە بەر ، ئای کێوە ڕووتە ، چاك لێم بوویتە بەلا ، تۆ بە ڕوونی پیاو لە پەلو پۆ دەخەیت ، وەرە بەفریش تا کەمەر بێت » .

ئەمانە لێکدانەوەی هەموو مرۆڤێکن ، کە تەنیا دەکەونو بەفر لێ‌یان دەگۆڕێت ، ڕەنگە بۆنی دەستەو سانی لێ بێت ، بەلام ئەو مرۆڤەی خۆشەویستی خاك بۆتە بەشێکی گەورەی ژیانیو ، بەجێ هێنانی ئەرکە کەشی بە تەواو کەری ئەو خۆشەویستی‌یە دەزانێت ، ئەشێ ڕێگا بە دوودلی بدات ، ئەشێ ترسی بۆ دواوەی بگێڕێتەوە ، بلێی تۆ وا سیت ؟ نەخێر ، چاوم لێت بوو چۆن : « ملت پێوە نا ، کەشکە ئەژنۆ دڕت بە بەفرە کە دەداو هەنگاوت دەنا .. »هیلاکیت :

خیزەی سنگو ترپە ترپی دلت ژاوە ژاوێکیان لە گوێتدا پێکدە هێنا ، زمانت لە ناو دەمتدا بو بووە تەلیشە قورگت دەتوت لەتە گوێزانێکی تێدا عاسی بوە ئازارێك لە کلاوەی ئەژنۆتدا بروسکەی دەدا ، بە خۆت زانی کە دەبێ ووچانێك بگریت ، کەمێك بحەوێیتەوە بەلام تۆپەلە گڕەکەت بۆ دابین نە دەکرا ، ئەوسا ئەو تەکانی بە تۆ دەدا)) .

هەر ئەو تۆپەلە گڕەیە لە دەروونی هەموو مرۆڤێکی هوشیارو خاك پەرستا کە دەیگەیەنێتە ترۆپکی مەزنی ، کە ئەو گڕە سارد بووەوە، گیانی مرۆڤایەتیشی تیا دەمرێت ، ئەوسا خۆشی شایەنی مردنو لە یاد کردنە.

کەس ناتوانێت مرۆڤی خۆش بوێت ، ئەگەر لە پێشدا ، خۆشەویستی دەرو بەرەکەی خۆی ، خێزانو شارو نەتەوەکەی نەکاتە ڕوانگەی بینینی ئەوەی بە خاكو نەتەوەکەی نامۆیە ، بە گیانی مرۆڤایەتیش لاوەکی‌یە ، کاتێك پەیوەستی بە هەستی مرۆڤایەتیەوە ، لە بچووکەوە بۆ گەورە دەستی پێ کرد ، ئەوسا خۆشەویستی ڕێگای ئاسایی خۆی بەرەو کۆمەلگای مرۆڤایەتی لەبەر دەگرێتو ، دەبێتە «هەلوێستە مەزنەکە»ی ژیانی ، « تالە » خاوەری خێزانی خۆش دەوێت ، خۆشەویستی‌یەکی گیانی ئاسایی ، نەك لە بەر کارێکی جینسی « بوهەیمیانە » ، ئەزانەت لە بارێکی هەرە نا ئاسایی‌و دژواردا ، خۆشەویستی‌یەکە ئەگاتە دوا پلەی ئارەزوو ، « تالە » کوڕە گوندیەکی ئاسایی ئەم وولاتەیە ، خاكو نەتەوەکەی فێری ڕاستگۆیان کردووە ، بە دل هەر دووکیانی خۆش دەوێت ، چارە نووسی خۆی پێوە بەستوون ، بۆیە ناتوانێت درۆ لە گەل قەناعەتی خۆیدا بکات ، کەواتە ئاساییە خاوەری خۆشی بوێت ، بۆ خۆشی نەوێت ؟ ! ئەرەتا ئەویش چارە نووسی خۆی بەوانەوە بەستۆتەوە.لە گال خۆشی‌و ئازاری مێردەکەیدایە،دەرەو هەلدێری لە گەلدا دەبڕێت . مرۆڤیش مەکینەیەکی بێ گیانو هەست نی‌یە ، لەو پەڕی نائومیدیا گەش‌بینەو ، لە کەوتینشا بیر لە هەلسان دەکاتەوە ، هەموو دنیاشی بە سەرا بڕۆخێت ، خولیاو ئارەزووی مرۆڤانەی خۆی هەیە ، حالەتی تایبەتی دەروونی‌و سایکۆلۆجی خۆی هەیە ، وەك مرۆڤێك کە « هەستو خۆشەویستی‌و سۆز « کار لە هەلسو کەوتی دەکەن ، مامەلە لە گەل ژیاندا دەکات، «سێکس»یشی کە زێگای دباری کراوی سرروشتی خۆی گرت ، پێ داگرتنە لە سەر زاتو ، ڕەگ دا کوتانە لە ژیاندا، سوور بوونە لە سەر مرۆڤایەتی مرۆڤ :

« ئەولا نەبزوا ، باوەشی پیا کردو نووساندی بە خۆیەوە ، ئەولا ماچی کردو ووتی : حەزم لێتە » ،

خارەر لەلای هەردوو منالە کایانەوە لە سەر تەنیشت نووستووە ، کزەی ئەو بەرە بەیانە گرمۆلەی کردووە ، کەلە خەو ڕاچەنی هیچی نەووت :

« تەنیا خۆی ئاخنی‌یە باوەشی ئەولاوە ، ئەولاشی بە پەرۆشەوە باوەشی پێدا کرد » ، لە دەلاقەی وشەو ڕەفتارباندا،بەرامەی خۆشەویستی‌یەکی پاکت بە سەرا دێت ، خۆشەویستی دوو مرۆڤی کۆچەری ، کە خۆشەویستی‌یەکی گەورەتر ، کردووینەتە عاشقێکی شەیدای

بروانە ل : ٧

زمانی منداڵ لە بابەتی منداڵ دا

احمد سید علی

وەك دیاردەیەکی ئەورۆکە،زۆر لە شاعیرانو نووسەران کەوتوونە نووسینی بابەتی منداڵانو خۆخەریك کردن بە پێشکەش کردنی چیرۆكو پارچە شیعر ، ئەمەش کارێکە دوورنی‌یە لە سوودبەخشی هەلەو لادانی زەق لە ڕێبازگەی نووسینو بابەتێ کە تایبەتی بێ بۆ منداڵان ، لەگەل ئاستی تەمەنو بۆچوونو بیرکردنەوەیاندا بگونجێو دواجار ئەومەبەستە پیرۆزە بپێکێ کە نووسەرەکە وەیا شاعیرەکە دەیەوێ .

بەئاگاداری من بێ ، تائێستا هەندێ باری سەرنج خراوەتەڕوو دەربارەی ئەونووسینە تایبەتیانەی بۆ منداڵانو کەمێ لەو ڕێو شوێنانەش کە دەستنیشان کرارنو نووسەرانی ئەدەبی منداڵان دەبێ ڕەچاوی بکەن ، خراونەتە ڕوو ، سائێتر ئەمەلە دووتوێی ئەو نووسینە ڕەخنەیی‌یانەدابێ کە لە بەرهەمەکان گیراون یان بەهۆی بابەتی سەربەخۆوە وەرگێڕدراوەوە بێ .

گرنگ لەوەدایە کە بەرلەهەموو شتێ نووسەر دەبێ بزانێ قەلەمەکەی بۆ کەسانێ دەخاتەکار کە دنیایەکی ساکارو ڕەنگاو ڕەنگو ناسكو هەناسە کورتیان هەیە ، دنیایەکی سادەو ڕەوان وەك جۆگەلە ئاوێکی ڕوون ، بیرکردنەوەو بۆ وچوونێکی کورتو ناسكو کەم خایەن ، ئەوان (واتا منداڵان) بەتایبەتی‌لە تەمەنی ٩-١٢- ساڵاندا د کە زۆربەی هەرە زۆری بەرهەمە منداڵانەکانی کوردی بۆ ئەم تەمەنە نووسراون،وابانسا ئیتر خاوەنەکانیان وستبێ بان تا) وایان دەوێ کە ژیان گەشتێکی خۆشو پڕئامبێو هەمووشت بۆمێشکیان ئامادەو ڕەوان بێ .

مەسەلەی نووسینێ بۆ ئەمانە وا حوکم دەدا بەسەر نووسەرەکەیدا کە ڕەچاوی ئەو تایبەتیانە بکاو فەرامۆش کردنیشیان مەبەستە سەرەکی‌یەکە پێچەوانە دەکاتەوەو دواجار ئالۆزاندنی بیرو خواستو تێ گەیشتنی منداڵەکەیە .

کاك (جەمال نوری) ی شاعیر لە هاوکاری‌ی ژمارە ٥٠٣ ی ١٠-١٢-١٩٧٩ داچیرۆکێکی بەناوی (پەپوولەو منداڵ)ەوە بلاوکردەوە ، کەزۆر لەو لایەنانەی لەسەرەوە خستمانەڕوو بەسەریدا چەسپ دەبێو دەتوانین لێ‌یانەوە ڕەخنەیەکی بنیاتنەرانەی لێ‌بگرین .

کاك جەمال خاوەن بەهرەو هەستێکی ناسکی شاعیرانەیە، زۆر وردو جوانو زیرەکانە بۆ مەبەستو بابەتی شیعرەکانی دەچێو هەلیان دەبژێرێ ... ئەمە ئاوێتە دەکا بەزمانێکی ڕەوانو ئاسانی شاعیرانە و وشەو ڕستەی بەتام دەکاتە کەرەستەی شێوەی بەرهەمەکانی ، هەر بۆ نموونەدەلێ :

★ زۆر حەز ئەکەم ...وەکو مۆمێ
گیانی شیرینمت . . . بەمێ
ئاخ ... لەکوێ ڕستەیەك بێنم ...
بزورگی تۆی تیابیبنم(١)

جا هەرئەم زمانە شیعری‌یەی کاك جەمال زاڵە بەسەر چیرۆکەکەیداو وای‌لێ‌کردووە کە لە ئاستی تێ گەیشتنی منداڵان بەدەربێو چەواشەیان بکات ، ڕستەو دەربڕینی وا کە گەلێ قورس بێ بۆیانو ئەو مێشکە بچووکەیان هیلاك بکات :

(سەرنجی چاوەوردیلەکانی چەقی‌یە نێوان پەنجە چکۆلەکانی منالەکە)... بۆیە ئارام لە لەشە وردیلەکەیدا توایەوە) ... (بەلام منداڵانی چەتوون نا دووا دلۆپەی ووزەی لە لەشە چکۆلەکەیدا نەتوانەوە کۆلی نەدا) .

ئا ئەم دەربڕینە ئەدەبی‌یانەی کاك جەمال بۆ منداڵان ناشێنو وابزانم بڕیتی‌یان زۆرە کە مەبەستەکەی خۆی پێ دەربخستایە .

کەواتە زمانی منداڵ لێرەدا ون بووە ... قورس بووە .

هەروەها (زمان بەکێکەلەو کەرەستانەی کارە هونەری‌بەکەیان پێك هێناوە ،جا لە بەکارهێنانیدا هەندێ پلەو چۆنێتی‌و ئەندازەی‌دیارکراو هەیە (٢) دیسان هەندێ زاراوەودەربڕینی وا کە زۆر ستەمە منداڵ بۆی بچێو بڕوای پێ‌بکات ، خۆ ئەگەر بڕواشی‌کرد ئەوا ڕاستی‌ی بۆ ئارەزوو دەکرێو هەندێ هەلەی زەق زەقی بەزۆر دەئاخنرێتە مێشکەوە ، هەر بۆ نموونە :

(پەپوولەی دلخاوێن ... سەرەتاتکێ‌یەکی لە منداڵەکە کردو بۆی تربقابەوە) ، ئەم سەرەتاتکێ کردنە وابزانم لە هەلسوکەوتی پەپوولەوە دوورەو بەهیچ جۆرێ ناگونجێ ، چ جای تریقاندنەوە کە دوو جار بەکار هێنراوە ، شتێکی هەلە بە منداڵ ئەمیشیان لە پەپولەوە دوورەو دەلێین .

(بالە گول گولینەناسکەکانی) ، بۆئەمە وابزانم بوترایە (بالە ڕەنگاو ڕەنگە ناسکەکانی) گەلێ گونجاوتر دەبوو .

خالێکی دی کەوابزانم زۆر گرنگە ، داڕشتنی ڕستەکانی ناو چیرۆکی منداڵان دەبێ کورتو ئاسانو ڕەوان‌بێ ، وەك وتمان ،چونکە منداڵ هەناسە کورتەو زوو هیلاك دەبێو دەبەوێ دەیەوێ بەکورترین ماوە تێ‌بگات ، هەر بۆنموونە ئەم ڕستەیە :

(هاورێ زەردەخەنەی‌ئالی لێوە ماندووەکانمت بنشکەش کەمو شادی‌بڕژێنمە دلتەوە کەوابوو ... بۆ لێم ناگەرێ‌بو جیتر خۆشت ماندوو نەکەی) .

بروانە ل : ٧

ابراهیم سلمان

ژ خەو رابوو رێکا زەڤیێ گرت دابچیتە بەر لێڤا روباریی روینتە دەست ئاڤەکێ ... مژەکا دژوارەو هەمی ئەرد سپینە.. خیرەت نە د کر بچیتە بەر لێڤا روباریی .. روینشتە پشت دیها چلی نێزیکی مال .. چاڤێ وی ف سیتافکا دوو زەلامێت بچەك کەت .. ژبەر مژێ نەنیاسین کا کینە.. دلێ وی خو هەلاڤێتو زکێ وی لێبو ئێشەکا دژوار هەردو مروڤ هەرێ نێزیکی مالا واندبن . .

« ئەڤە دێ بابێ من کوژن .. ئەز دێ چ کەم ؟ یا خودێ تو بابێ من بهێلی .. مە ئێتیم نەکە هێشتا ئەم د بچوبك .. مە کەس نینە چاڤێ خو بدەتە مە .. یا خودێ هەکو تڤەنگێت خو درێژ دکەنە سینگێ بابێ من فیشەکێت وان چریك دەرکەڤن و پێسترك هەردوکا بگریتو بابێ من تڤەنگێت

هەردوکا ژێ بستینتو هەردوکا گریدەت و رسکەتو ببەتە بەر بەفرێو بهێلتە ل وێرێ .. ئەزژیی دێ‌چم ئاڤا تەزی پێداکەم.. یا خودێ چ ل (سابێ من نەکەن) .. ئێشا زکێ وی هەرا دژوار د بیتو زەلام هەرێ نیزیکی مالدبن .. دڤێت رابیت بچیتە مالو بابێ خو ئاگەهدارکەت لێ نەشێت .. بێ رادبیت دا شەلوالێ خو هەلدەت ئێشا زکی زیدە د بیت جارەکا دی د روینتەڤە . د ڤێت بکەتە گری نەشێت هندی بێ چاڤێت خو لسەرێك د شدینیت چ روندك ژێ ناهێن « نەکو د پەنجەدێرا بابێ من بکوژن.. خو دێ د زانیت کا ژکینە ؟ ژکیڤە دهێن ؟ کێ هنارینە ؟ نەکر هەر ئەوبن ئەوێت روژا دێ ئاگر بەردایە مالا مامێ من و رەڤین .. بادێ کی بن ؟ » هندەك چپك ژبەلگێت تەختێت دبهاچلی دکەڤن

دەنگێ وان یێ د هێتە گوها . سەر ئەڤراز بەرێخودا دبهاچلی گلیلە بێڤە چێبوون هنەکا ژیی خو د ئەردی وەردکر .. « نەء ... نا کوژن .. نەشێنە بابێ من .. هەکە بابێ من هەردوکا نەکوژیت دێ هەر ئێکێ کوژیتو یێ دی دێ رەڤیت.. هەکو د رەڤیت دێ د ڤێرەڕا هێت ئەز دێ‌گرم .. ئەرێ پا .. کەیفا بابێ من دێ گەلەك هێتو لهەمی ئەردا دێ بێژیت کوڕێ من زەلامەکێ کوژەك گرت .. هەمی خەلك بچویكو مەزن دێ بەحسێ من کەن .. کچکێت گوندی هەمی دێ حەژ من کەن . ئەلێ ئەز چ لێ ناکەم . گونەهە .. ئەز ناهێلم بابێ منژی بکوژیت ... »

زك ئێشانا وی سستبو.. گریاوی رەڤی .. بەرێخودا بن خو چ نەکریە .. رابو شەلوالێ خو هەلداو دوخینێت خو گرێدان و رێکا مال گرت .. هێشتا لدور دبهێ ئەزڤڕی دەنگێ تڤەنگەکێ هاتو شکەستنا شیشەی .

« یا خودێ چاڤێ تە لبابێ مەبیت » خەلکێ گوندی هەمیا ڤەستا مالاوانکر .. هەکو گەهشتیە بەردەری تژی بەردەرێ وان خەلکبو بەلێ دەنگێ بابێ وی خوش د هات « باشە بابێ من یێ ساخە».. ـ چو نەبو بابو .. چو نەبو.. من بەرێخو د دا تڤەنگا کریڤێ خو ژ دەستێ من ڤەڕدسی .. هەرئێك بچیتە مالا خو ..

کوڕکی ئاخینکەك راهێلاو خەلك ڤەدا « ئەڤە کریفێت مەنە .. هاتینە خانی هاری بابێ من ئاڤا کەن » چوو د ژورڤە و بخێرهاتنا هەردو کریڤا کر هەچکو مروڤەکێ مەزنو روینشتە سەر چوکێ خوو دەستێ خو درێژکرە تڤەنگێ دا ئەو ژی بەرێخو بدەتێ ...

بڕیارەکانی ئەنجوومەنی بەرزی (پاشماوە)

٩ – مەبەست لە رستەی کارگەران لەسەر هێڵەکانی دەرەوەی ئەمانەی خوارەوەن :–

١ – شوفێرە بارکێشەکانی کەرتی سوشیالیستی وەك گواستنەوەی سەروشکانی و شتومەکی ئاسایی شەمەنەفەرەکان .

ب – کارکەران لە بیرە نیرتیوازیەکان .

ج – ئەوانەی لە پاپۆرەکاندا کاردەکەن .

د – هەر تاقمێکی تر کە لە لایەن ئەنجومەنی محەلی لە پارێزگاکەدا دەستنیشان دەکرێ و دەبێ لەلایەن ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی سەر تاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری بەوە پەسند بگرێ .

١٠ – خوێندن لە مەڵبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریدار بە هەردوو قوناخی بنەرەتی و تەکمیلیەوە بەردەوام دەبێ و بەرادەی پێنج رۆژ لە هەفتەیەکداو تا وەکو قوناخی تەکمیل تەواو دەبێ .

١١ – لە هەموو بەرێوەبەرایەتیەك لە بەرێوەبەرایەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریدا لیژنەیەکی تایبەتی بێك دەهێنرێ بۆ تاقیکردنەوە ئەو تاقمانەی تەمەنیان (٣٦ – ٤٥) ساڵە و کە بەرنامەی تایبەتی دەانگرێتەوە بۆ ئەوەی ئاستی زانیاریان دەستنیشان بکرێت تا وەکو بخرێنە پۆلی چوارەم و پێنجەمی ئەم قوتابخانانەوە ئەگەر هاتوو خوێندەوار بوو لیژنە لێپرسراوەکە ئەم ئەرکەی لە ئەستۆدایە بەو پێیەی کە سەربەشتی کاری پەروەردەیی لە پارێزگاکەدا سەرۆکی لیژنەکە بێ و یاریدەدەری سەرپەرشتکارێکی پەروەردەیی کاروباری نەهێشتنی نەخوێندەواری وسەرپەرشتکارێکی پیاو ویەکێکی ئافرەت ئەندام بن تێیدا .

١٢ – ماوەی خوێندن لە پۆلی چوارەم و پێنجەمدا حەوت مانگەو هەفتەی سێ رۆژی بەدوای یەکدا دەبێ و رۆژی یەکەم سێ وانەو رۆژی دووەم و سێیەمیش چوار وانە دەبێ و هەر وانەیەك (٤٥) دقیقە دەبێت پۆلی شەشەمیش ماوەی خوێندنەکەی هەشت مانگ دەبێ و سێ رۆژ لە مانگ دەبێ و سێ رۆژ لە هەفتەیەکداو هەر رۆژە سێ وانە لە چوار مانگی یەکداماو لە چوار مانگی دووەمدا رۆژی چوار وانە دەبێت .

١٣ – ئەوانەی لە قوتابخانە میللیەکاندا دەخوێنن بەم شێوەیەی خوارەوە دەکرێن بە دوو بەشەوە بەشی یەکەم :– لە ١–٣–١٩٨٠ دەستپێدەکات و لە ١–٣–١٩٨٢دا تەواو دەبێ .

– پۆلی چوارەم لە ١ – ٣ – ١٩٨٠ دەستپێ دەکات و لە ٣١–١٠–١٩٨٠ کۆتایی دێت .

– پۆلی پێنجەم لە ١–١٢–١٩٨٠ دەستپێدەکات لە ٣٠–٣–١٩٨١ کۆتایی دێت .

– پۆلی شەشەم لە ١–٨–١٩٨١ دەستپێئەکات لە ٣١–٣–١٩٨٢ کۆتایی دێت .

بەشی دووەم : – لە ١–٩–١٩٨٠ دەستپێدەکات لە ١٥–١١–١٩٨٢ تەواو دەبێ .

– پۆلی چوارەم لە ١–٩–١٩٨١ دەستپێدەکات لە ٢١–٣–١٩٨١ کۆتایی دێت

– پۆلی پێنجەم لە ١–٥–١٩٨١ دەستپێوەکات لە ٢١–٣–١٩٨١ کۆتایی دێت .

– پۆلی شەشەم لە ١٨–٢–١٩٨٢ دەستپێ دەکات لە ١٥ – ١١–١٩٨٢ کۆتایی دێت .

ا – لە بەشی یەکەمدا هەموو ئەوانە وەردەگیرێن کە بەش ١–٣–١٩٨٠ لە قوناخی تەکمیل دەرچوون .

ب – لە بەشی دووەمدا گشتی ئەوانە وەردەگیرێن کە بێش ١–٩–١٩٨٠ لە قوناخی تەکمیل دەرچوون .

طارق عزیز
سەرۆکی ئەنجومەنی بەرزی هەڵمەتی سەرتاپاگیری نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری

خاتوو سلیمە (پاشماوە)

– ئەوی راستیبێ دەوری ئافرەت پێش بیست ساڵ دەورێکی خەباتکەر بوو تا ئێستاش بەردەوامە.. دەوری ئافرەت لە شانۆ وەکو هەر بوارێکی تر بەشداری تێیدا دەکات ، بە مەرجێك بەهرەدارو بەتوانا بێ .

● **چاکترین ئەو دەورانەی کە نواندووتە ؟**

– هەموو ئەو دەورانەی کە لەسەر شانۆ نواندوومە دەوری دیارو کاریگەر بوون .. بەڵام ئەو دەورەی زۆرترم بەدڵە .. دەوری (نەشمیە)یە لە شانۆگەری دارخورماو دراوسێ ، (سەوسەن) لە شانۆگەری چراکان ، ئەشخارا لە گەرداودا ، (کلابا) لە شانۆگەری رێوی و ترێ ، (داپیرە) لە شانۆگەری درەختەکان بەپێوە دەمرن .. (دایك) لە شانۆگەری هەموویان رۆڵەکانمن – هەروەها لە سروودی زەمین و شانۆگەری – بەگ و شوفێر دەوری ئیمای فرێنراو دەنوێنم ..

لەم نزیکەش دەوری (میدافاسلیفنا)ی ئافرەت لە شانۆگەری کۆمیدیای کۆن دەنوێنم – ئەم شانۆگەرییە تەنیا ژن و پیاوێك دەورەکانی دەگێرن .

● **جگە لە شانۆ ئارەزووی چیت هەیە ؟**

– دەنووسم و دەخوێنمەوە ، لە کتێب باشتر نییەو خۆم لە نێو دێرەکانی دەبینمەوە .. کاتێك هەست بە ئازارو موعانات دەکەم ، قەڵەمەکە دەگرم و دەنووسم ، لە ئەنجامی ئەمەشدا سێ چاپکراوم هەیە .

● **چۆن سەیری پاشەرۆژ دەکەیت .**

– بەگەشبینینەوە سەیری پاشەرۆژ دەکەم مادەمێکە توانای دەستەبەرم هەیە .

● **ئەو ئاواتانەی کە بۆت نەهاتوونەتە دی .**

– زۆرن ... بەڵام هەموو شتێك مرۆڤ بیەوێ بۆی نایەتە دی ، دوای ئەوەی بکالوریوسم وەرگرت بە ئاواتی ئەوەم ماجستیرو دوکتوراوەر بگرم ، بەڵام کاری هونەریم و سەرقاڵبوونم هەموو شتێکی لێسەندووم . هەروەها هەندێك لە دەورەکانم حەزم دەکرد لە کاتی گەنجیدا بیکەم – بەڵام بۆم نەهاتەدی .

لێکۆڵینەوەی ناوخۆ (پاشماوە)

دانەوەیەکی خێرایی و لەچاوی بەرێزدانی و بەتەنگەوە هاتنی یەکێتی نیشتمانی عیراقەوە تێکرای کاروانی شۆڕشدا لە ساڵی ١٩٧٠وە کە بەیاننامە مێژوویەکەی ١١ی ئاداری تێ دەرچوو ، دەگەینە ئەو ئەنجامە سەرکردایەتی حزب و شۆڕش هەڵویستی بە باوەڕیان بوە بەدرێژایی ئەو رێگایەی کاروانەکە بڕیەتی و دەبەوێ بەردەوام بێ و قوڵتریش ببێتەوە بەڵام هەمیشە بەلایەنی پتەوکردنی یەکێتی عیراقداو بەلایەنی زیاتر بێکەوە بەستراوی خەباتی ناوکوی کوردوو عەرەب و برایەتیە هەتاهەتاییەکەیان .

بێگومان ، ئا لەم قوناغەدا ، کە بەرەو راپەراندنی تاقی کردنەوەیەکی دیموکراتی نوێ دەچین لە هەموو عیراقداو لە ناوچەی کوردستاندا بۆ هەڵبژاردنی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی وڵات و ئەنجومەنی یاسادانان ، هەردوو بڕیارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ، ئاسۆیەکی رووناك تر لە بەردەم گەشەپێدان و پێشکەوتنی تێکرای وڵاتەکەمان بەگشتی و ناوچەی کوردستان بەتایبەتی دەکاتەوەو ئەمە رێبازی شۆڕشەو هەروەك سەرۆکی فەرماندە چەندان جار دووپاتی کردەوە . . . بەرەو پێشەوەو ...گەڕانەوە نیە ...

کۆبوونەوەیکی فراوان (پاشماوە)

دەوڵەت و سەرۆکایەتی پەیوەندی شیوعێکانی یوگسلافیا ئەمرو لە بەلگرادی پایتەختی یوگسلافیا کۆبوونەتەوە بۆ لێکۆلینەوەی ئەنجامی نەخۆشییەکەی سەرەك تیتۆ بۆسەر دوارۆژی یوگسلافیا .

لە هەمان سەرچاوەوە ئەوە زانراوە کە فلادیمیر بارکایتس دوا کەسێ لە هاورێیانی تیتۆ کە لە ژیاندا ماوێ لە سەرەتای ئەم ساڵەوە لە بەلگرادە .

وەك باس دەکرێت سەرەك تیتۆ پێش ئەوەی عەمەلیاتی بکرێت بارکایتسی (٦٨ ساڵ) راسپاردووە کە هەموو ئە وکاروبارانە رێك بخات کە لە ئەنجامی نەخۆشییەکەیەوە دێنەکایەوە .

هەر جارە (پاشماوە)

شاعیر بکات ؟! شاعیرێك کە پارچە جگەرەکانی دەکاتە وشەو ، بۆ چەند وێنەیێکی شیعری دەس دەنێتە بێنەقاقای کۆرپەکانی شاعیرو لە گیانیان دەکات ؟! ئایا هەقی شاعیر نییە ئەگەر هۆنراوە وەرگێڕاوەکەی خۆی بە دڵ نەبوو بڵێ هی من نییە؟! خۆ دوور نەرۆیین رەت دانەودکەی شاعیری مەزنی داگستانمان لە بیرە کە هەندێ هۆنراوەی وەرگێڕاوی خۆیان بۆ خوێندەوە گوتی من قسەی وام نەگوتووە ، لە (مە حموود دەرویش) یان پرسی تۆ هۆنراوەکانت بۆ سەر چەند زمان وەرگێڕاون رات چۆنە بەرامبەر وەرگێڕان ؟ لە وەڵامدا گوتی « وەرگێڕان وەك ماچ کردنی نازدارێکە بەڵام لە پشت شووشەی پەنجەرەوە» جا ئەگەر ئەوە دۆخی وەرگێڕان بێ سەبارەت بە هۆنراوەی هەندی شاعیری گەورەو کارامەو وەرگێڕی لێهاتوو شارەزا، دەبێ هۆنراوەی شاعیرانی ئێمەو غەیری کورد بە دەست وەرگێڕانی ئێمەوە لە چ بارێکدا بن ؟! زۆر وەرگێڕ کە دەس دەکەن بە وەرگێڕانی هۆنراوەی هەندێ شاعیر لەرزیان لێدێ ، نەك تەنیا لە بەر بابەتی هۆنراوەکە بەڵکو لە بەر سووربوونیان لە سەر دەستپاکی ئەدەبی و راستگۆیی وەرگێڕان . سەیر نییە شاعیرێکی گەورەی یۆنانی وەك ئۆدیسیۆس ئیلیتس کە خەڵاتی نۆبلی ساڵی ١٩٧٩ ی وەرگرتووە داوای ئەوە بکا کە دەبێ وەرگێڕی سەرکەوتوو خۆی شاعیرێکی باش بێ ، ئەوەتا دەڵێ: « هەرچەند هۆنراوەکە باش بوو ، گۆڕینی گرانترە ، بەڵام هۆنراوەی رادە ناوەند زۆر ئاسانترە لە وەرگێرانا، کە بخرێتە سەر زمانێکیتر ، کەچی هۆنراوەی خراپ لە سایەی وەرگێڕاندا چاك دەبێ ! وەرگێڕی سەرکەوتوو دەبێ خۆی شاعیرێکی باش بێ ... سەرەڕای ئەوەش مەسەلەکە خۆو بەختە جا ئەگەر تێیدا سەرکەوێ یان نا ! »

بۆیە وای بە پەسند دەزانم ئەوەی دەست بۆ وەرگێڕانی شیعر دەبا ، وا جاکە خۆی شاعیر بێ ، یا هەرنەبێ شارەزاییێکی تەواوی لە خاسیەتەکانی شیعردا هەبێ بۆ ئەوەی وێنەیێکی راستەقینەی هۆنراوە کە پێشکەش خوێنەر بکا ، ئەگەر « غاندی» بەرامبەر رۆژنامە وتوبێنی « رۆژنامە وەك ژەمێك خواردن وایە ، گەورە ترین تاوان فێڵ لێکردن یا ژەهراویکردنی یەتی » ئەوە سەبارەت بە وەرگێڕانی شیعریشەوە کە بیشێوێنیی و گوڵێکی گەش و بۆنخۆش ژاکاوو بێ بۆن کات ، هەمان تاوان و فێڵبازییە .

جا دەبێ زۆر ئاگاداری وەرگێڕانی هۆنراوە بین ، بەتایبەتی وەرگێڕانی ئەو قوتابی و لاوانەی تازە دەستیان داوەتە قەڵەم و تاقەتیان بە هەردوو زمانەکە ناشکێ . بۆ ئەوەی بەرهەمێکی بە پێزو پوخت و رێك وپێك پێشکەش خوێنەر بکەین و پێی بەختەوەر بین و پەلە نەکەین و ئاگامان لە هەنگاوەکانمان بێت !!

زمانی مندال (پاشماوە)

وە یا (بەڵام منالی چەتوون – هەتا – ئاخێکی هەڵکێشا بۆی) ، کە ئەمەیان رستەیەکی ئێجگار دوورو درێژو ئاڵۆزە .

نموونە لەم جۆرە رستانە زۆرەو دەتوانم بڵێم ئەو چیرۆکە کورتە پێك هاتووە لە چەند رستەیەکی دوورو درێژی ئەئاوا ، کەلەو بڕوایەدانیم نووسەری بەرێز ویستبێتی بە دەستی ئەنقەست توانا و دەسەڵاتی ئەدەبی و نووسینی خۆی پێشانی مندال بدات .

کاك جەمال بە سنگ فراوان دادەنێم و بڕوام وایە دەمەتەقی لەگەڵیدا سوودمەندبێ و هیوای بەرەو پێشچوونی بۆ دەخوازم لەو بوارەی ئەدەبدا .

١ – رۆژی کوردستان–گ– ژمارە ٢ تەمموزی ١٩٧١ بەغدا

٢ – الثورة – رۆژنامە – ولید صدیق مقال –٣٠–١١–٩٧٩ ل ٥ بەغدا .

گۆتنێن (پاشماوە)

سەر هەمی تشتی یێن هەین ، مللەت گەلەك ژێ باوەردکتن ، گەلەك مەزن و موکم مەیاپێ هەی ، گۆتنێن مەزنا وەکی نەخشێن سەر بەرینە ، چ جارا ئەڤ نەخشە خراب نابن و پیچ نابتن ... چ بارافا بێتن نەخشێن بەری بەری خراب ناکەتن بەلێ هەکەر توزەك سەر بتن دێ وێ توزێ راکتن ، نەخش هەر وەکی خو د میتن جوانیا وی نەخش دێ تازەتر دیارکەتن ، جوانیا ڤان نەخشا گەلەك تازەیە ، هەر خالەك ژ رەخێ خوڤە رۆناهیێ و ددتن ، دۆرمانێ خو زەلال دکەتن ، رێکی دیاردکەتن پتشاهیکا مە هەمی کەچو کورێن مللەتی ... گۆتنێن مەزنا بێ حسێبن ، کەسی نەشێت بێژت هندەنە ، هندی مرۆڤ بێژتن ، گۆتنێن مەزنا ژ هندێ پترن .

ئەڤجا دا دەست بدین نڤیسین و کۆمکرنا ڤان « گۆتنێن مەزنا » و سەرهاتیێن وان ، کەلەپیرێ باب و باپیرا .

دڵۆپێك (پاشماوە)

تا قوتابخانەی سەرەتاییشم تەواو کرد ، هێشتا حەیدەرم نەدی بوو . لە ئەنجامی چوونم بۆ قوتابخانەی ناوەندی ، ئاسۆی ژیانی کۆمەڵایەتیشم فراوانتر بوو ، لەم ماوەیەدا گەلێ کەس لەم ماوەیەدا گەلێ کەسی ترم ناسی لە دەرەوەی سنووری قوتابخانە ، یەکێ لەمانە ، بەڵکو یەکێك لە سەر بشکەکان حەیدەر بوو .

حەیدەر بلبلی خۆش ئاوازی کوردستان بوو ، بەڵام گۆرانی نەکردبووە پیشە ، گۆرانی بۆ دڵ و دەروونی خۆی دەووت ، ئەگەر خەریکی مشتومال کردنی توانای هونەری خۆی بورایە ، تەکنیکی گۆرانی کوردی پێش دەکەوت و خۆشی دەبووە هونەروەرێکی بێ هاوتا .

لە ماوەی جەنگی گیتی دووەم و پاش جەنگ و پەرەسەندنی گیانی نەتەوایەتی لە هەولێر و ڕەنگدانەوەی ئەم گیانە لە جەژنی نەورۆزدا ، حەیدەری کردبووە هونەروەری میللی کورد ، گۆرانی بۆ نەورۆز دەووت .

بۆ یەکەمین جار لە نەورۆزدا گوێمان لەو ئاوازە خۆشە بوو لەگەڵ ووشەی ڕەسەن و ساکار و پڕ لە سۆز و مانای کوردی :

ئەی نەورۆز گیانە نەورۆز
تۆ جێژنەکەی کوردانی
بۆ برین و دەردی مە
وەك ئەکسیر و دەرمانی

حەیدەر تەنیا هونەروەر نەبوو ، پیاوێکی بەکار بوو ، چاوتیژ بوو ، چاکەی دەکرد ، لە هەمووشی زیاتر حەزی لە کارکردن بوو و ڕەنجبەرێکی بێ هاوتا بوو .

سڵاو لە گیانی پاکی حەیدەر لە « قەبرستانانی گەورە »ی هەولێر .

دڵۆپێك فرمێسك لە سەر گۆڕی حەیدەر ، بۆ ئەوەی گوڵەکانی سەر سنگی ڕەونەقدارتر بن .

توێشووی (پاشماوە)

ڕێگا دوور ، کە یەکتر لە ئامێز دەگرن ، وا هەست دەکەیت باوەشی بۆ ژیانێکی نوێ تر دەکەنەوە .

ئەوەندەی گەورەکان خۆشەویستێکی هوشیارن ، بچووکەکانیشی پێی گۆشکراون ، لە گەورەکاندا خۆیان دەناسنەوە ، ڕێچکە دەبەستن ، سنگ بە ڕووومەتی خاکەوە دەنێن ، دڵیان دەفرۆشێت ، کە زەوی دەلەزرێت ، خۆیان دەهاونە باوەشی گەورەکانەوە ، کروشکە دەکەن ، مست دەبن ، چاو لە زەویەکە دەبڕن و خۆشەویستییەکە حۆشیان پێ دەداتەوە ، ئەگەر چی بە ڕواڵەت وەك سادەیی خۆیان وایە ، بەڵام کە خۆیانت پێوە دەنووسێنن و سەیری چاویان دەکەیت هەست بە گەورەییان دەکەیت، گەورەیەکی پڕ لە نهێنی و ئارام : **« ئەم جەستە چکۆلانە لاوازەکەی هەر ئاخنی بووە باوە شیەوە ، خۆی بۆ کردبووە چەپەرێك ،هەولی دەدا نەیەلێ تۆزقاڵ قوڕی بەر بکەوێت ، سەری بە سەردا شۆڕ کردەوەو ، سەرنجێکی دایە ڕوخساری ، چاوە ڕەشەکانی کە لە ژێر لەچکەکەوە دەبریسکانەوە ، نیشانەی پرسیارێکی پڕ لە لە سەر سامیان دەنواند ، پڕ بە دڵ حەزی دەکرد وەرامی پرسیارەکە بداتەوەو بۆی باس بکات ، بەڵام چۆنی بۆ باس بکات ؟ »**

تەنیا باس کردن بێ هوردەیە ، ئەوە تا خۆی سەرمایەتی ، تۆپەڵە قوڕ سەرو گوپلاکی سواغ دەدەن ، لە عەرەبانەیەکی تراکتۆردا هەڵبەزو دابەزیەتی ، وەك سمۆرەیەك حەزی بە دارەوانی و ڕاکە ڕاکەیە ، بە تایبەت لە دەشتێکی ئاوا فراوان و بەهاریدا ، کەچی لە ژێر پاڵتاوێکدا بۆتە دبل ، خۆی هەست بەمانە دەکات ئیتر پێویستی باسکردن نییە ، مرۆڤ ئەوەی بە چاو فێری دەبێت ، بە بیستن نایگاتێ ، ئەمەش سەنگی محەکی سەر جەمی ژیانە ، ئۆیە جەستە بچووکەکە لەوێوە خۆشەویستی یەکەی زیاتر تەشەنە دەکات ، تۆو ئەرانەی لە گەڵیا هەڵدەکێن هەمووی خۆش دەوێن ، ئەویش لە چاوی تۆدا پرسیار دەبینێت ، بەڵام نایکات ، گرنگ ئەوەیە تۆ زیاتر بە خۆیتەوە بنووسێنیت ، ئەو هەست بە گەرمی خۆشەویستی تۆ مەبەستەکەت دەکات .

« لێواری لەچکەکەی بە سەرو ڕووومەت و ناو چاوانیدا زیاتر کشاند ، زیاتریش ئاخنیە باوەشیەوەو توند تر نووساندی بە سنگیەوە ».

هەستە بچکۆلانەکە چاو لێك دەنێت ، لە خەودا بە گەورەیی لە ناو عەرەبانەی تراکتورەکەدا دەبینێتەوە .

پیشەی (پاشماوە)

شکر » بوو لە ئێستگەی ڕادیوی کوردی پێم خۆشە کە لەگەڵ مامۆستای لێزان کاك کمال رؤوف محمد ئیش دەکەم و بەرنامەی بەناوبانگی ئەو « ڕۆژێ لە ڕۆژان » تۆمار دەکەم . هەروها (بەرنامەی دەرگاکانی ژیان) ی کاك محمد جیهاد حسن و اسماعیل صالەیی .

لەخواستەکانی بۆ ساڵی

هەشتا دەڵێ :

١ – خۆزگە هەر تەنها یەك دەرهێنەرم لە ئێستکەی ڕادیۆی کوردی دەبینی کە خەریکی بەرنامە بێت لەبەر گرنگی ئەم هونەرە .

٢ – خۆزگە گوێم لەپارچە موسیقای ئەرشیفی کوردی دەبوو کە بۆجارێ هەزار لێ نەدرا بێ ...

٣ – دووا خۆزگەم ئەرەیە کە کەلاوەیەکم دەست دەکەوت هێلانە زێرینەکەم تیا دروست بکردایە .. لەکۆتاییدا پیرۆزباییمان لێی کردو ئاواتمان لەیەزدان خواست کە خۆزگەکانی کاك فریق هەر هیچ نەبێ لەچەرخی پانزەهەمی کۆچی و دوا چارەکی چەرخی بیستەمی زایینی بێتە دی .

سوپاس

● **سەرنج و لێبووردن** ●

بەهەڵە لەسەر ژمارەی بینەو ژمارە (٥٠٩) دانرابوو لە ڕاستیدا ژمارەی (٥٠٨)بووەو داوای لێبووردن لە خوێنەرانی « هاوکاری »دەکەین لە ڕوودانی ئەم هەڵە کوتوپڕەو ئەم ژمارەژمارەی (٥٠٩)ی ڕاستییەو پێشوتر (٥٠٨) ە.

ڕۆژمێری (پاشماوە)

کۆچی دوایی مامۆستا نەجمەدین مەلا داناوە ، لە ڕاستیدا مامۆستای ناوبراو تەنانەت ئەو ڕۆژەش هەر وەکو نەریتی ڕۆژانی خۆی کرد بەچاپخانەی ژیندا(٦) . لەبەر ئەوە ڕۆژی مردنەکەی ئاشکرا نییە خەڵکی ڕۆژی ٢–٥–١٩٧٩ زانیان مامۆستا کۆچی دوایی کردووە .

٩ – لە کۆتایی هەر مانگێکدا نەریمان ، نووسیوێتی قەوماوە گرنگەکانی مانگی ... لە ڕاستیدا ووشەی قەوماو ، جێگەی مەبەست ناگرێتەوە ، « ڕووداو » دانرایە زیاتر جێگەی خۆی بوو ئەو شوێنەی کە تەرخانیش کراوە بۆ ئەم مەبەستە ، زۆر کەمەو جێگەی نووسینی تیا نابێتەوە .

١٠ – پێش ئەم ڕۆژمێرە مامۆستا نەریمان وای پێشنیار ئەکرد ، کە پێویستە هەر ڕووداوێ کە لە ڕۆژمێردا تۆمار ئەکرێ ، ئەبێ ساڵەکەشی لەگەڵدا بێ ، کە چی خۆشی لەم ڕۆژمێرەیدا ساڵی هەندێ لە ڕووداوەکانی فەرامۆش کردووە ، بۆ نموونە لە ڕۆژی ٦ی شوباتدا نووسیویە (لەدایکبوونی مووسا پێغەمبەر (خ . ل) کەچی پێمان ناڵێ چەند ساڵ پێش زایین لەدایك بووە .. هەروەها ڕۆژی ٢٨ی شوبات کۆچی دوایی شێخ عبدالقادر گەیلانییەو ساڵەکەی نەنووسراوە ، ساڵی لەدایکبوونی «مریم العذراء»ش نەنووسراوە .

١١ – مامۆستا نەریمان « ٤ی کانوونی دووەمی ١٨٨٧ » بەڕۆژ کۆچی ناوداری عەرەب سەلامە موسا داناوە(٧) ، لەڕاستیدا ناوبراو لەساڵی «١٩٥٨» کۆچی دوایی کردووە .

بڕوانە کتێبی « النصوص الادبیه » للصف الاول المتوسط « ١٩٦٩ » ص٥٣ .

١٢ – لەم ڕۆژ ژمێرەدا ، ڕۆژی یەکەمی کانوونی دووەمی ئەمساڵ بەرامبەرە بە (١١)ی سەفەری ساڵی کۆچی ، کەچی لە «المذکرە الحدیثه» ١٩٨٠ ڕۆژی یەکەمی کانوونی دووەم بەرامبەرە لەگەڵ « ١٣ »ی سەفەردا . ئەمە بوو ئەو چەند سەرنج و تێبینیانە کە لە ئەنجامی شەن و کەوکردنێکی ڕۆژمێرەکەی مامۆستا نەریمان خستمە پێش چاو هیوادارم مامۆستای بەرێز بەدڵێکی فراوانەوە لێم وەرگرێت ...

پەراوێزەکان :–

پەراوێزەکان :–

١ – ژمارە «١٣»ی بڵاوکراوەی ڕۆشنبیری نوێ ڕێکەوتی ٢١–٣–١٩٧٤ نووسینێکی نەریمان .

دایکی جمال (پاشماوە)

١١ – + ١٢ – گفتوگۆمان لەگەڵ ئەم خوشکەو ئەوانیتر لە ڕۆژی هەینی ٣١–١٨–١٩٧٩دا تۆمار کردووە .

١٣ – بڕووانە : هاوکاری– ژ : ٤٩٤ – ١–١٠–١٩٧٩ .

١٤ – هەروەها ئیشارەمان بۆ دیوێکی قەوانێکی ئۆدیۆن کرد کە خاوەنی قەوانەکەش (ندریە انور) ە و سروودێکی لەسەرەو بەبیستن دیارە کە سروودی (ئێمە کە منداڵ و نەوجەوانین) ە و لەناو سێ دەنگی ژنانەشدا دەنگی دایکی جەمالیش دیارە .

١٥ – موخابن نازانین قەرانی کامە کومپانییایەو ژمارەی چەندە !

١٦ – ئەم دوو گۆرانییە لەسەر شریت هەڵگیرابوون، بۆیەشکا نازانین هی کامە کۆمپانیای قەوان و ژمارەیان چەندە .

بۆ (ناو) ە کانیشیان ئێمە پاش بیستن وامان ناوبردوون ئەگینا نازانین لەسەرقەوان بە چە ناوێ نووسراوون .

١٧ – گۆرانی – شارلستۆن – ئەگەر چی لەوە دەچێ هۆنراوەکەی لە نێران فۆلکلۆرو دانراودا بێ ، لەلای ئێمە – یەکەم – گۆرانیی کوردیی تۆمارکراوە کە ئاوازەکەی بگەڕێتەوە بۆ ئاوازێکی ڕۆژئاوایی . ئاوازەکەش شارستۆنە کە شادستۆن یەکێکە لە ئاوازە دانسی گێڕەکانی بەرزو گراندایە . سەیر ئەوەیە ڕۆژئاوا کە هەتا ئەمیرۆ لە ناو ئاهەنگی دانسی ڕۆژئاوادا لەسەر ڕەففەیێکی بەرزو گراندایە. سەیر ئەوەیە پوختەی ئەم ئاوازە بە (تەختی شەرقیی) لەم گۆرانییە کوردییەدا تۆمارە بێئەمان وایە کە ئەم ئاوازە دوای داگیربوونی عێراق لەلایەن ئینگلیزەوە – ساڵانی ٢٠ بەدووا – داکەوتووە .

١٨ – بنووارە (دیوانی وەفایی (. لێکۆلینەوەی محەممەد عەلی قەرەداغیی – بەغدا / ١٩٧٨ . لاپەرە : ١٥٢ .

٩١ – وێنەی فۆتۆگرافیی دایکی جەمال – تایبەتییەو – بۆ کەس نییە بڵاوی بکاتەوە .

× ★ ×

تەواو

Institut Kurde de Paris

بیرێکی ڕاگوزاری

شیخ ڕەزای تاڵەبانی !

● لە ١٣ی کانوونی دووەمدا ، بیرەوەریی (٩٠) ساڵی ڕەبەق بەسەر کۆچی دوایی شاعیریکی گەورەو جەربەزی کوردا رابورد کە « شیخ ڕەزای تاڵەبانی » یە ، نامەوێ لەم گۆشە بچووکەدا ، کە جێگای چەند وشەیەکی کورتە ، باسی مەزنی شیخ‌ڕەزا بکەم ، لەلایەنی شاعیریەتی « تایبەتیەوە »و لەلایەنی مرۆڤایەتیو گەورەییەوە ... بەڵام ، ئەوەندە دەڵێم ، شیخ ڕەزا ، ئەوەندە مەزن بوو ، بەقەدەر مەزنیی شیعریی « ئەو سەردەمە »و لەگۆڕانە هەرە گەورەکانی دنیادا لەو ڕۆژەوە شێخ ڕەزای تیایدا ماڵ ئاوای کردووە ، مەزنو گەورەییەکەی کەم نەکردۆتەوە .

● من بە دوو وشە ، یادی پیرۆزیو گەورەیی شیخ ڕەزای شاعیری مەزن دەکەمەوەو خۆزگە دەخوازم خۆیو شیعرەکانی بەقەدەر مەزنییان جێگای بایەخدانی «لێکۆڵەرەوە» لێهاتووەکان دەبوو ...

● سڵاو لەگیانی پاکی شیخ ڕەزای شاعیرو مرۆڤی گەورە .

بەهرە

دیدەنی
خوشکێکی سەرچۆپی کێش

فریا عبدالله

چۆن هەموو نەتەوەکانی ئەم سەر زەمینە هەر یەکەیان بە پێوەرێکی تایبەتی وەک زمانو ئاینو مێژوو ... هتد لە یەکتری جیا دەکرێنەوە ، ئێمەش بە چاو ئەوانەوە بە پێی هەمان پێوەر جیا دەبینەوە ... ! ئەگەر لێرەدا واز لە شتە گەورەکان بهێنینو بچینە نێو ناخی شتی بچووکەوە ، ئەوا دیسان دەتوانین بە هۆیەوە پێناسی خۆمانی پێبکەین .

بۆ نموونە هەڵپەرکێی کوردی یەکێکە لەو بەرهەمە هونەریانەی کە بە میللەتی کوردەوە تایبەتیە ... هونەرێکە وای لێ هاتووە لە ئێستاو رابوردوودا مرۆڤی کورد نەتیوانیوە فەرامۆشی بکات ... جاران لەوانەیە تەنها بۆ دەربڕینی خۆشیو شادی مرۆڤ خۆی بووبێت بەڵام ئەمڕۆ خزمەتی هونەرو مرۆڤی پێکەوە پێ دەکرێت .

لێرەدا لە بەر ئەوەی وشەی هونەر هاتە پێشەوە پێویستە لە گەڵ ئەم هەڵپەرکێیەدا مامەڵەی هونەری لە گەڵدا بکەین..واتە وەک هەموو بابەتێکی ئەدەبیو هونەری تر پێویستە هەڵبسەنگێنرێو هەقی خۆی پێ بدرێت .

ئەم هونەرە لە سەرەتای ساڵی حەفتاکانەوە لە سەر شانۆو تەلەفزیۆن زیاتر وەدیار کەوت ، بەڵام دەربارەی بەدەر کەوتنی دەتوانین بڵێین لە هەموو کارێکی هونەری بە دوور بوو ... بۆ نموونە ئەو بەرهەمی هەڵپەرکێیانەی لە لایەن تیپی نەتەوەیی هونەری میللیەوە (الفرقە القومیە للفنون الشعبیە) لە تەلەفزیۆن پیشان دراوە تەنانەت لە بواری جلوبەرگیشدا یەکجار ناتەواو بووە تا ڕادەیەک وای کردبوو بینەری لە تەماشا کردنیان ئەرەتان . بەڵام بە چەند ساڵێک پاش ١٩٧٠ هەندێ بەرهەمی هەڵپەرکێی خۆماڵی هەر لە سەر تەلەفزیۆن پیشان درا کە بە پێچەوانەی جارانەوە بینەرانی بۆ خۆی راکێشاو توانی چێژێکی تایبەتیان پێ‌ببەخشێت . . بۆ نموونە ئەو هەڵپەرکێیەی لە گەڵ گۆرانیی بە نازی مامۆستا دارادا پیشان دەدرێت یەکێکە لەو بەرهەمانە کە ڕاستەوخۆ چووە ناو جەماوەرانەوە . . ئەوانەی بەشداریان تێدا کردووە چاک لە گەڵ هونەرەکەدا گونجاون . . . **بە تایبەتی خوشکی سەرچۆپی کێش مامۆستا ناسک عبدالله .**

ئەمەش پاڵی پێوە نام چەند پرسیارێکی ئاراستە بکەم یەکێك لەوانە پێم وت خۆم وەک بینەرێک بووم لەوانەی کە هیچ چێژێکی لە هەڵپەرکێی کوردی نەدەبینی ... بەڵام ئەم بەرهەمەی ئێوەو ئەم سەرچۆپی‌یەی تۆ وای لێ کردم هەڵپەرکێم خۆش بوێت .. تۆ دەڵێیت چی ؟ ئەویش وتی هەستی من بەو پرسیارە ئەوەیە لە بەر خۆش‌ویستنێکی زۆر لە دەروونمدا بەرامبەر بە هەموو هونەرێکی کوردی هەوڵمدا کە چێژی ئەم (خۆش‌ویستنە) بە هۆی تۆمار کردنی بەشێکی کەم لەم هونەری هەڵپەرکێیە لە دەروونی هەر یەکێک لە ئێوەدا بچەسپێنمو هیوادارم ئەم ئامانجەم بەدی هێنابێ .

پاشان خوشکە ناسک سەبارەت بە خۆ دۆزینەوەی لە ناو ئەم هونەرەدا ووتی : لە دەروونمدا ئارەزوویەکی کۆنی ئەم هەڵپەرکێیە هەبوو ... توانیم لە ڕێگای بەشداری کردنمدا لە ئاهەنگی قوتابخانەکاندا و بە هۆی تەلەفزیۆنەوە ئەم ئارەزووەم دەر ببڕم .. ئەمەشی دەگەڕێتەوە بۆ هەوڵو کۆششی مامۆستای بەڕێزم علی رضا کە لەم ڕووەوە زۆر یارمەتی دام .

ئینجا مامۆستا ناسک لەبارەی ئەو چەشنە هەڵپەرکێیانەی کە دەیزانێ دەڵێ بریتین لە چەپی ، سێ پێی ، شێخانی ، ڕاستە لە گەڵ هەڵپەرکێیەکی تورکیدا .

هەروەها سەبارەت بە بەرهەمە تۆمار کراوەکانی دەڵێ :

تا ئێستا دوو بەرهەمی تۆمار کراوم هەیە یەکەمیان لە گۆرانی بەنازبەنازدایەو ئەوی تریشیان بەشداری کردنمە لە گۆرانی (بەرزی باڵاکەت) کە بە هاوکاری تیپی مۆسیقای خانەی مامۆستایانی کچانو کوڕان تۆمار کراوە .

ئینجا خوشکە ناسک لەبابەت .. ئەو ئەندامەی لە بەرهەمی هەڵپەرکێدا هاوبەشی کردووەو سەرنجی ئەمی ڕاکێشاوە دەڵێ کاک جەمال کە ئێستا لە سید صادق مامۆستایەو جاران لە گەڵ خۆماندا قوتابی بوو لە ئاهەنگەکەماندا هاوبەشی کردو بۆ خۆیشی سەرچۆپی کێشە .

هەروەها سەبارەت بەو یادگارانەی خوشکی هونەرمەند لە گەڵیدا ژیاوە دەڵێ بریتیە لە یادگارێکی هونەری پیرۆز ئە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی قوتابی خوێندنم لە خانەی مامۆستایان لە سلێمانی کە ئەم بەر هەمەم تۆمار کردووەو هەرچەند خۆمی تیا دەبینمەوە ساڵانی خوێندنم دەکەوێتەوە یاد .

دوا جار ئەم خوشکەمان دەربارەی دروست بوونی تیپێکی میللی کوردی لە باشەرۆژدا دەڵێ :

هیوادارم لە داهاتوودا تیپێکی میللی هەڵپەرکێی کوردی پێ‌گەیشتوومان هەبێ کە بتوانێ لە سەر بناغەیەکی پتەوی هونەر کار بکات . . بێ‌گومان ئەمەش بە تەقەللای ئەو بەهرە وەرانە دەبێ کە لەم بوارەدا دەستیان هەیە بۆ ئەوەی هونەری میللی هەڵپەرکێی میللەتەکەمان لەم ڕێگەیەوە بەگەلانی هەموو جیهان بناسێنین ...

ب. هاوکاری لە سلێمانی

دڵۆپێک فرمێسک
لەسەر گۆڕی حەیدەر

د. مارف خەزنەدار

حەیدەر ڕۆڵەی دەور و زەمانی نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەم بوو ، کوڕی نێوان هەردوو جەنگی جیهانی و نەوەی ئێمە بوو ، بەڵام بە پێی ڕێ و ڕەووشتی کوردەواری (کاک حەیدەر)مان پێ دەووت ، چونکە چەند ساڵێك لە ئێمە گەورەتر بور .

بۆ من کارێکی قورسە دیار کردنی ئەو کاتەی حەیدەرم تێدا ناسی . زۆر دەمێکە ، هێشتا منداڵ بووم ، بۆ ماوەیێکی زۆریش من ئەووم دەناسی ، بەڵام ئەو منی نەدەناسی .

زۆر لەمێژە ، منداڵ بورم ، شەوێکی هاوین ،دنیا کپ و کشومات ، ساماڵی زیرین،لە جریوەی ئەستێرەکان بەولاوە هەست بە هیچ شتێکی تر نەدەکرا . ئێمە ماڵمان لە ئەوبەری بەستی هەولێری ئەو سەردەمە بوو ، واتە لای خرارووی شار ؛ نزیك ئەو ڕێیەی دەچێ بۆ کەرکووك . لەسەربان دانیشتبووین لە پڕ دەنگێکی تیژی خۆشی پڕ لە سۆز لە دوورەوە بای شەماڵی هاوین بە گۆرانی لە لای سەرووی هەولێر و قەڵا کۆنەکەیەوە بەرەو ئێمەی دەهێنا .

لە وەرامی پرسیارێکی من ، وونیان : **ئەمە دەنگی حەیدەرە .**

بڕوانە ل : ٧

ئەم کاتەت باش

سامیە محمد

خوشکە سامیە محمد کچە ئەکتەرێکی بەبەهرەیەو ماوەیەکە لە بەرهەمی هەندێ لە تیپەکانی هەولێر بەشداری جموجۆڵی شانۆی ئەکات .. لە وەڵامی پرسیارەکانمان وتی :

● زۆر جار کۆمەڵ ، ئافرەتی کورد گوناهبار ئەکات لەوەی کە خۆی دوورەپەرێز ئەگرێ لە شانۆ ، بەڵام تا کۆمەڵ خۆی واز لە دروست‌کردنی پێوەند نەهێنێ ئافرەت ترسی لە شانۆ ناشکێ .

● بۆچی ئافرەتی کورد خۆی لە شانۆئە شارێتەوە ؟

● چونکە گوێی پڕ لەبێ لە سەد بەندوباڵووڕەو تانەو توانج گرتنو دڵی پڕ ئەبێ لە خەفەت ، ناچار دوای خۆشەویستی‌یەکی گەورە دڵدارەکەی خۆی جێ دێڵی کە شانۆیە .

چاپکراوی نوێ

وەلی دیوانە

لە چاپکراوەکانی ئەمینداریتی گشتی ڕۆشنبیریو لاوانی ناوچەی کوردستان،کتێبی «ڕۆشنبیری وەلی دیوانە» دەرچوە ، کە مامۆستای ئەدیب محمد امین هەورامانی لێکۆڵیوەتەوەو چاپکراوی ژمارە (٧)ی ئەمینداریتی ناوبراوە ، ئەوەی شایانی باسە ، ئەم کتێبە لەلێکۆڵینەوە ئەدەبیەبە باشەکانە کەلەسەر شاعیری نەمر وەلی دێوانە نوسراوەو لە (٢٠٠) لاپەڕەی قەوارە گەورەدایە .

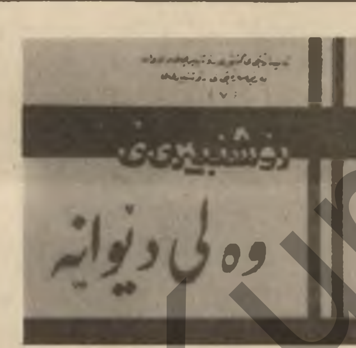

ڕێزمانی کوردی

لە نووسینی مامۆستای زمانەوانی ناسراو دوکتور ئەورەحمان حاجی مارف کتێبی ڕێزمانی کوردی دەرچوە کە بەرگی یەکەمەر لەم بەرگەدا بەشی یەکەمی دەربارەی (ناو) ە ، ئەم کتێبە لە پێشەکیەکو فەرهەنگۆکێکی لەگەڵدایە ، لە ٢٨٨ لاپەڕەی قەوارە گەورەدایەو بەتەقەللایەکی نێش‌کەوتوو دادەنرێ لە نووسینی لێکۆڵینەوەی زمانەوانیدا ، ئەوەی شایانی باسە ، ئەم کتێبە بەیاوەمەتی بەڕێوەبەرێتی گشتی خوێندنی کوردی لە وەزارەتی پەروەردە چاپکراوە.

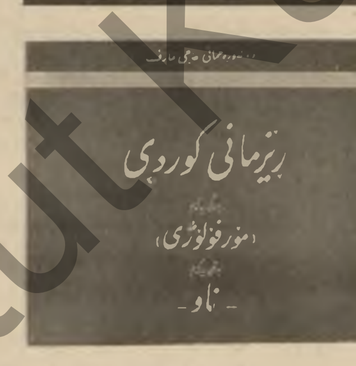

چالاکی ڕۆشنبیری

کۆڕێکی ڕۆشنبیری لە رواندوز

کۆمەڵەی هونەرو وێژەی کوردی بەشی ڕەواندوز ، وەرزی ڕۆشنبیریی خۆی لە شارەکەدا بە پێشکەش کردنی کۆڕێك دەست پێ کرد کە کاك ئازاد جندیانی باسێکی بە ناونیشانی (تیشکێك لە سەر جوڵانەوەی ڕوشنبیری لەڕەواندوز لەکۆنەوە تائەمڕۆ) پێشکەش کرد لەم کزرەدا ژمارەیەکی زۆری ئەدەب دۆستان ئامادە بوونو دوای پێشکەش کردنی باسەکە بە وردیش لە لایەن بەشدار بوانەوە قسەی لە سەر کرا .

●

شانۆگەری‌یەك لەهەولێر

ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیریو لاوان ـ بەڕێوە بەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەران لە هەولێر لەم دوایەداو بۆماوەی پێنج ڕۆژ شانۆگەری ـ خۆتان بگرن هات ـی پێشکەش کرد لە نووسینی عەزیز نەسینو وەرگێڕانی خلیل بابەو دەرهێنانی سعدون یونس کە کۆمەڵێك لە هونەرمەندانی شارەکە بەشداربونو لە ژمارەکانی داهاتووشدا ریپورتاجێکی تایبەتی لەسەر بڵاو دەکەینەوە .

هەرچیارەک نووسینێک

وەرگێڕان ... بەڵام هی شیعر !!

کەمال غەمبار

وەرگێڕان کارێکی هونەریو داهێنەرانەیە ... بۆ هەموو کەسێ نالوێ خۆی پێوە خەریك کاتو سەرکەوتنی تێدا وەدەس بێنێ ... ئەگەر نووسین ئەرکێکی سەختو گرانبێ ، ئەوە وەرگێڕان سەخت‌ترو دژوارترە ، بۆیە وەرگێڕ ئەرکێکی گەورە دەخاتە ئەستۆی خۆی کاتێ یەخە گیری ئەم کارە دەبێ لەوانەیە تەنیا بۆ لێك دانەوەی وشەیێك یا زاراوەو رستەیێك بیرکردنەوەیێکی قووڵو درێژ دایگریتو پەنا بۆ چەند فەرهەنگێك بەرێتو بەهەموو گوزارەیێك رازی نەبێو دڵی ئاو نەخواتەوە .

ئەگەر وەرگێڕ وەك پێویست چەند ڕێبازێك پەیرەو کاتو لەکاتی وەرگێڕاندا بەتەنگ گیانی دەقەکەوە بێتو دەستپاکی ئەدەبی پێشێل نەکا ، دەبێ لەئاستی وەرگێرانی شیعردا زۆر ووردو وریاو دووربین بێ . خۆ ئەگەر لەوەرگێڕانی بابەتەکانی تری ئەدەبدا پەیڕەوی ڕێبازی گۆڕینی دەقاودەق یان دەستکاری کردن بکا، دەبێ لە شیعردا وەرگێڕانەکەی شەقڵێکی ئیلهامی سرووش بەخش بگرێتە خۆیو تا پێی دەکرێ ئاگای لەتامو تۆو جەوهەری ناوەرۆکو پەیوەندی نێوان ڕستەکان بێ ؛ چونکە زمان تەنیا کۆمەڵێك وشە نییە ، بەڵکو زیاتر کۆمەڵێك پەیوەندیی نەپچراوی نێوان وشەو واتایە ، بۆیە تەنیا زانینی هەردوو زمان هەموو شتێك نییە لەشێوازی وەرگێڕانی شیعردا ، ئەگەر وەرگێڕ لەشیعر نەگاو هەستێکی ناسكو بەسۆزی نەبێ بەچ ڕوویێکەوە دەچێتە ناو جیهانی شیعرەوە ؟!

هەر لە بەر ئەوەی مانای وشەکان دەزانێو توانای وەرگێڕانی کتومتی هەیە ، بێ ئەوەی لە خەوو خەیاڵو هەستو سۆرو مەبەستو نهێنی‌یەکانی

بڕوانە ل : ٧

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆ منداڵان

گۆڕینی : عبدالغنی علی یحیی

ڕووبارێکی بچووك وبەردێکی گەورە

ڕووبارێکی بچووك بە ناو دەشتو دۆڵدا تێئەپەڕی ، بەڵام کاتێ ڕوو بەڕووی بەردێکی گەورە بوو ، ڕاچڵەکیو مەترسی دایگرت .

بەردەکە پێی ووت : ئەی ڕووباری بچکۆلە بۆ کوێ ئەڕۆیت ؟

ڕووبار وەڵامی دایەوە : « بۆ ئەو دەشتو دۆڵانەی کە چاوڕەوانمن » .

بەردەکە دایە قاقای پێکەنینو ئینجا ووتی : « تۆ هێشتا بچووکی ئەبێ بۆ چیا بگەڕێتەوەو هەتاهەتایە نەیێتە ئەم ناوە » .

ڕووبارە بچکۆلەکە بە سەرسوڕمانەوە ووتی : « بەڵام ڕووبار بۆ دوواوە ناگەڕێتەوە بەڵکو هەمیشە هەر بۆ پێشەوە دەڕوات » .

بەردەکە بە توڕەییەوە ووتی : « تۆ ڕووبارێکی چەنەبازی وئەبێ هەر ئێستا ڕێگاکەت بگۆڕی »

ئاو هەتا دەهات لە ناو حەوزی ڕووبارە بچکۆلەکەدا زۆرتر دەبو :

ـ بۆ کوێ ڕێگام بگۆڕم .

بەردەکە وەڵامی دایەوە : « بۆ هەر کوێ کە ئارەزوو دەکەیت بەڵام لێم نزیك مەبەوە » .

ڕووبار تووڕەبوو ، ئاویش لە ناو حەوزەکەدا هەر زۆرتر دەبوو . بڕیاریشیدا هیچ بایەخێك بە قسەی بەردەکە نەدات بۆیە بە هەموو هێزێکیەوە بەرەو پێشەوە ڕۆیشتو هەموو بەردەکانی ڕامالیو کاتێ بەردە گەورەکە گلۆل بۆوە بۆ ناوەندی ڕووبارەکە ، ڕووبار ئاوڕی لێ دایەوەو ووتی : « تەنها ڕووبارە بێ هێزو لاوازەکان ڕێگای خۆیان دەگۆڕن ، بەڵام ڕووبارە بە هێزەکانی وەك من هەمیشە بەرەو پێشەوە دەڕۆن .

بۆزاخاوی مێشك

مناڵە نازیزەکان :

گرەوی ئەمجارەی بۆزاخاوی مێشك بریتی‌یە لە ناوی شارێکی جوانو دڵگیری ناوچەی کوردستانی عیراقو لە چوار پیت پێك هاتوە ،ئەگەر بمانەوێ بەم پیتانە وشەی‌تر دروست بکەین ئەوا ئەم وشانەیان لێ دروست دەبێ :

١ + ٣ = بە جۆرە خواردنەوەیەکی کوردانە دەوترێ .

٤ + ٣ = بە شوێن دەوترێ .

٢ + ٣ = وشەیەکە وەك ئەنجام بۆ ڕووداوی کاری بە کار دێ .

ئازیزەکان :

ئەگەر زانیتان ... ئەوابۆ «جیهانی منداڵان» بنووسنو چاوەڕێین .

شیعر بۆ منداڵان

تاریق هەڵکەوت

قوتابی زرنگ

* * * * * * * *

گشت ڕۆژ هەر
وەکو پیشە
تا ماوەیەك دانیشە ...
وانەکانت بخوێنە
لە پۆلدا خۆت بنوێنە
هەر شتێ وەری دەگری
ناوت دیارکە لە سەری
گوێ دێری مامۆستابە
گوڕجوگۆڵو وریا بە
لە هەڵسانی تەختە ڕەش
تۆش خۆت بکە بە هاوبەش
گۆڕەپانی فراوان ..
تەرخانە بۆ پشودان
دڵی هاوڕێت مەشکێنە
لە وێدا مەفێژێنە
هێمنو لە سەر خۆ بە
ئاو خواردنەوە بە نۆبە
بە ڕەوشتی ئاوا جوان
پێش دەکەوێ نیشتمان

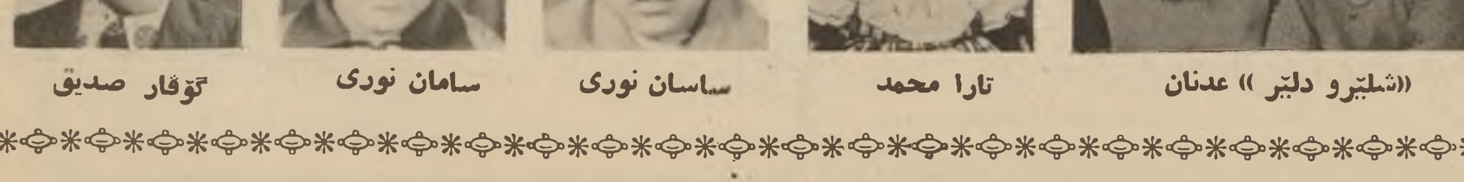
«شلێرو دلێر» عدنان — تارا محمد — ساسان نوری — سامان نوری — گۆڤار صدیق